

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

IX.-XI. YÜZYILLARDA NORMAN İSTİLALARI
VE
BU İSTİLALARIN AVRUPA'NIN OLUŞUMUNA ETKİSİ

Hazırlayan
Halil YAVAŞ

Tarih Ana Bilim Dalı
Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Pınar ÜLGEN

TOKAT – 2014

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

IX.-XI. YÜZYILLARDA NORMAN İSTİLALARI
VE
BU İSTİLALARIN AVRUPA'NIN OLUŞUMUNA ETKİSİ

Hazırlayan
Halil YAVAŞ

Tarih Ana Bilim Dalı
Ortaçağ Tarihi Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Pınar ÜLGEN

TOKAT – 2014

IX.-XI. YÜZYILLARDA NORMAN İSTİLALARI
VE
BU İSTİLALARIN AVRUPA'NIN OLUŞUMUNA ETKİSİ

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 16 / 12 / 2014

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan: Prof. Dr. M. Münir ATALAR

Üye: Doç. Dr. Pınar ÜLGEN

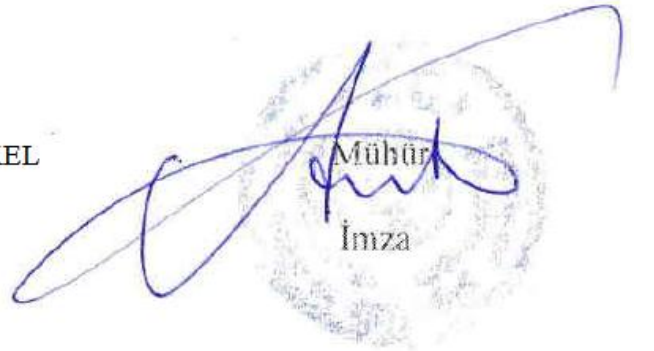
Üye: Yrd. Doç. Dr. Burhan Kaçar

İmzası

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 15/12/2014 tarih ve 39-04 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ali AÇIKEL

ETİK SÖZLEŞME

T.C.

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçlara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

(05/12/2014)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Halil YAVAŞ

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmamı hazırlarken sağladığı desteklerden ötürü başta Danışmanım Doç. Dr. Pınar ÜLGEN'e, değerli yorumlarda bulunan sayın hocam Prof. Doç. Dr. M. Münir ATALAR'a, çalışma süresince maddi manevi bana hep destek olan sevgili eşime, tezimle ilgili eleştirilerini esirgemeyen kıymetli ağabeyim Muammer YAVAŞ'a ve değerli dostum Mücahit YILMAZ'a Őukranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Halil YAVAŞ

ÖZET

Tarih boyunca çeşitli ulusların göç ve istilasına hedef olan Avrupa, VIII. yüzyıl sonlarından itibaren yeni bir dalgaya maruz kalmıştı. XI. yüzyıla kadar süren ve daha sonraki dönemlerde “Viking Çağı” diye tanımlanan bu süreç, ilk olarak basit yağmalama faaliyetleri şeklinde başlamıştı. Bu eylemleri önce geçici devamında da kalıcı yerleşimler izlemiştir. Son olarak kültürel asimilasyonun gerçekleşmesi ile Viking Çağı kapanmıştır.

Bu istilaların sebepleri üzerinde yapılan tartışmalar hep varlığını korumakla beraber maalesef bu konuda kesin bir hükme varılamamıştır. Bu hususta İskandinavya’daki aşırı nüfus, iklimsel değişiklikler, savaşçı niteliğe sahip kültürel yapı, zenginlik arayışı ve denizcilikteki ilerlemeler gibi çeşitli etkenler üzerinde durulmuştur.

İlk olarak Britanya, İrlanda ve günümüz Fransa’sında bulunan Normandiya bölgesinde etkinlik gösteren Vikingler zamanla Akdeniz ve Amerika gibi daha uzak noktaları da hedefleri arasına koydular. Fakat Amerika’nın uzak olması ve Akdeniz’de güçlü Müslüman donanmalarının bulunması hasebiyle bu bölgelerde, Batı Avrupa’dakine benzer bir başarı elde edemediler. Öte yandan doğuda “Varangiyan” ismi ile Hazar Denizi’ne kadar faaliyette bulunmuşlar ancak buradaki eylemleri ağırlıklı olarak günümüz Ukrayna’sı ile sınırlı kalmıştır.

Vikingler, işgal bölgelerindeki varlıklarını kalıcı bir yerleşime dönüştürmeleri sonrasında, yerel halk ile yoğun bir kültürel etkileşim içine girdi. Bu değişimden en fazla etkilenen yine kendileri olmuştur. Nitekim önce dinlerini sonra da dillerini değiştirerek buldukları bölgenin âdeta yerel unsuru haline geldiler.

Öte yandan onların da Avrupa üzerinde çok büyük etkileri olmuştur. Âdeta kartlar yeniden dağıtılarak günümüz Avrupa’sının siyasi temelleri atılmış oldu. Örneğin,

Rusya ve İzlanda'nın bir "devlet" olma yolunda ilerlemesinde birinci unsur olmuştur. Bununla beraber, Ortaçağ Avrupa'sı denince akla gelen feodal yapının klasik anlamdaki şeklini alması için gerekli altyapı oluşmuştur.

Anahtar Kelime: Baskın, Büyük Danimarka Ordusu, Feodalite, Normanlar, Vikingler

ABSTRACT

Europe which had been the target of different immigration and invasion by different nations throughout the history, exposed a new immigration and invasion at the end of 8th century. This period continued until the 11th century and it was named “Vikings Age” later. This period started as a simple looting movement. These movements were temporary settlement at first then became permanent settlement. Vikings age closed up with cultural assimilation.

Arguments about reasons of these invasions have been said continually. Unfortunately there is no exact conclusion. About this subject like excessive population of Scandinavia, climate changes, cultural system which has warrior qualifications, search of wealth and progress of marine... etc has been debated.

Firstly, Vikings displayed activity in Britain, Ireland and Normandy, modern-day France’s territory. Then, they chose new and far targets like Mediterranean and America. However America was too far and there was a strong Muslim navy at Mediterranean sea so they didn’t gain success like they had at West Europe before. On the other hand, with the name of ‘varangiyan’ they made activities till the Caspian Sea but their acitons usually limited to the modern-day Ukraine.

After Vikings turned their existence in places where they invaded into permanent settlement, they started intense cultural interaction with local people. They were the most affected from this interaction. Thus, they became local factor where they were by changing their religion and language.

On the other hand, they had a great effect on Europe. They shaped Europe’s political basics. For example, they contributed Russia and Iskandinavia’s becoming a

state. Notwithstanding, thinking about Middle Ages, they shaped substructure of classical feudal system.

Key words: Raid, Big Denmark Army, Feudal, Normans, Vikings

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
EKLERİN LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
LİTERATÜR TARAMASI.....	4
YÖNTEM.....	8
TEZİN AMACI.....	10
1. BÖLÜM: ERKEN ORTAÇAĞ’DA AVRUPA	11
1.1. GERMEN İSTİLALARI.....	11
1.2. BATI ROMA’NIN PARÇALANMASI VE İLK GERMEN KRALLIKLARININ ORTAYA ÇIKIŞI	13
1.2.1. Vizigotlar	14
1.2.2. Ostrogotlar	16
1.2.3. Vandallar	18
1.2.4. Merovenjler	20

1.2.5. Lombardlar.....	22
1.3. KAROLENJLER	23
1.3.1. Saray Darbesi ve “Tanrı Krallığı”nın Kuruluşu.....	23
1.3.2. Charlemagne ve İmparatorluğa Geçiş.....	23
1.3.3. Merovenj – Karolenj Dönemlerinin Değerlendirilmesi	26
1.4. BRİTANYA’DAKİ KRALLIKLAR	27
1.5. SLAV GÖÇLERİ.....	29
1.6. MACAR İSTİLALARI.....	30
2. BÖLÜM: AKINLAR ÖNCESİ NORMANLAR.....	33
2.1. VİKİNGLER İÇİN KULLANILAN İSİMLER.....	33
2.1.1. Viking.....	33
2.1.2. Varangiyan	34
2.1.3. Norman/Northmen	34
2.1.4. Norveç	35
2.1.5. Danimarka.....	35
2.1.6. Swedes	36
2.1.7. İskandinavya	36
2.1.8. Diğer İsimlendirmeler	37
2.2. SINIFSAK YAPI.....	37
2.2.1. Köleler.....	38
2.2.2. Azatlılar.....	39

2.2.3. Boender	40
2.2.4. Hersar	40
2.2.5. Jarl	41
2.3. NORMAN KÜLTÜR VE İNANIŞLARI	41
2.3.1. Dil ve Edebiyat.....	41
2.3.2. Din ve Mitoloji.....	43
2.3.3. Sanat.....	45
2.3.4. Savaş	46
2.4. SOSYAL HAYAT	48
2.4.1. Kadının Yeri.....	48
2.4.2. Çocukların Toplumdaki Önemi	49
2.4.3. Aile.....	50
2.4.3.1. Evlilik ve Boşanma	50
2.4.3.2. Çok Eşlilik.....	51
2.4.3.3. Aile Yapısı	51
2.4.4. Eğlence.....	52
2.4.5. Cenaze	54
2.5. SİYASAL DURUM.....	55
3. BÖLÜM: NORMAN AKINLARI	59
3.1. AKINLARIN SEBEPLERİ.....	59
3.1.1. Aşırı Nüfus	60

3.1.2. Politik Etkenler	62
3.1.3. İklim İle Bağlantılı Etkenler	63
3.1.4. Dinsel Etkenler.....	64
3.1.5. Denizciliğin Gelişmesi.....	65
3.1.6. Ekonomik Etkenler	67
3.1.7. Genel Değerlendirme	68
3.2. TANIMA VE İLK SALDIRILAR DÖNEMİ.....	68
3.2.1. Britanya.....	69
3.2.2. İrlanda	71
3.2.3. Karolenjler	71
3.3. İLK YERLEŞİM VE YOĞUN YAĞMALAMA DÖNEMİ	72
3.3.1. Britanya.....	73
3.3.2. Karolenjler ve “Büyük İstila”	74
3.3.3. Endülüs ve Akdeniz	78
3.3.4. İrlanda	81
3.3.5. Rusya.....	82
3.4. BÜYÜK DANİMARKA ORDUSU	84
3.4.1. Britanya’daki Birinci Dönemi.....	85
3.4.2. Avrupa Saldırısı (879-892)	87
3.4.3. Britanya’daki İkinci Dönemi	89
3.5. KEŞİF VE YENİ YERLEŞİM ARAYIŞLARI	90

3.5.1. Faroe Adaları.....	90
3.5.2. İzlanda.....	91
3.5.3. Grönland.....	93
3.5.4. Amerika.....	95
3.6. İLK SİYASAL OLUŞUMLAR	97
3.6.1. Hollanda Normandiya'sı	97
3.6.2. Loire Normandiya'sı	98
3.6.3. Sen Normandiya'sı.....	99
3.6.4. İrlanda	100
3.6.5. Britanya.....	102
3.6.6. Rusya.....	106
3.7. SAVUNMA	110
3.8. AKINLARIN SON BULMASI	113
3.8.1. Akınları Bitiren Sebepler	113
3.8.1.1. Vikinglerin Hedeflerine Ulaşmış Olmaları	113
3.8.1.2. Doğal ve Siyasal Sınırlar.....	113
3.8.1.3. Askeri Savunma Sistemlerinin Gelişmesi.....	114
3.8.1.4. İskandinav Dünyasındaki Yapısal Değişiklikler.....	114
3.8.2. Akınların Son Bulması Süreci.....	114
3.8.2.1. Antlaşmalar	115
3.8.2.2. Din Değişirmeler.....	115

3.8.2.3. Vikingler Arasında Bölünmeler	116
3.8.2.4. Buldukları Toplum İçinde Erime	117
4. BÖLÜM: NORMAN İSTİLALARI SONRASI AVRUPA.....	118
4.1. FEODALİTENİN GÜÇLENMESİ.....	118
4.1.1. Sosyal Dağınkılık ve Kargaşa	118
4.1.2. Merkezi Yönetimin Zayıflaması	119
4.1.3. Şövalyelik.....	120
4.1.4. Feodalite'nin Avrupa Dışına İhracı.....	122
4.2. YENİDEN ŞEKİLLENEN SİYASİ YAPI	123
4.2.1. Fransa ve Alman Uluslarının Temellerinin Atılması.....	123
4.2.2. İskandinav Krallıklarının Oluşumu.....	125
4.2.2.1. Danimarka	126
4.2.2.2. Norveç	129
4.2.2.3. İsveç	133
4.2.3. İngiltere	134
4.2.4. Rusya.....	136
4.2.5. Diasporadaki Normanların Yeni Etnik Oluşumları	138
4.3. EKONOMİK VE SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER	139
4.3.1. Dini Etkiler.....	140
4.3.1.1. İskandinavya	140
4.3.1.1.1. Tanışma	141

4.3.1.1.2. Misyonerlik Çalışmaları	142
4.3.1.1.3. Krallar Tarafından Uygulanan Din Değişirme Politikası	144
4.3.1.1.4. Kilise Tartışması.....	145
4.3.1.2. Rusya.....	146
4.3.1.3. Normandiya.....	148
4.3.1.4. İzlanda ve Grönland	149
4.3.1.5. İngiltere	150
4.3.2. Dil.....	151
4.3.3. Kültür	154
4.3.4. Ticaret	155
4.3.4.1. Vikinglerin Korsandan Tüccara Dönüşmesi	155
4.3.4.2. Batı Ticareti.....	157
4.3.4.3. Doğu Ticareti	158
4.3.5. Kurumsal Yapı	160
4.3.6. Şehir	161
SONUÇ	163
KAYNAKÇA.....	166
EKLER.....	172
ÖZGEÇMİŞ	185

EKLERİN LİSTESİ

Ek-1	Britanya Adaları'nda Erken Dönem Viking Saldırıları	172
Ek-2	Birinci Viking Dalgasında İngiltere'deki Hedefler (835-865)	173
Ek-3	Alfred ve Guthrum'un Krallıkları Arasındaki Sınır (886)	174
Ek-4	Vikinglerin Kullandığı Roma Yolları	175
Ek-5	Uzun Thorkell'in İngiltere Saldırısı (1009-1011)	176
Ek-6	Viking Çağı'nda İrlanda	177
Ek-7	Avrupa ve Akdeniz'de Vikingler	178
Ek-8	Büyük Saldırı Sürecinde Avrupa'da Viking Eylem Bölgeleri	179
Ek-9	Varangiyenler Döneminde Rusya	180
Ek-10	K. Amerika'da Vikinglerin Faaliyet Gösterdiği Düşünülen Yerler	181
Ek-11	Viking Çağı'nda İzlanda	182
Ek-12	Viking Çağı'nda Faroe Adaları	183
Ek-13	Grönland'da İlk Viking Yerleşimleri	184

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
Hız.	: Hazreti
İmp.	: İmparator
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
Yay.	: Yayın
y.y.	: Yayıncı Yok

GİRİŞ

Kavimlerin kitlesel hareketleri sürecinde istila edenler ile edilenler, zıt anlam taşıyan iki kavram ile açıklanmaktadır. Bu tanımlamayı şüphesiz her iki taraf da yapmış olmasına rağmen günümüze, istila edilenlerin ifadesi kalmıştır. Yunancada kullanılan barbara/civile, Arapçada bedevi/medeni, İbranicede am/goyim, Hintçede Sabhya/Jaṅgalī, Çince de Wénmíng de/Yěmán rén terimleri bunlardan bazılarıdır. Genel olarak bu ifadelerin ortak niteliği, istila edilenler veya yerleşik yaşama sahip olanların, istila eden veya göçebe yaşam sürenleri küçümseyici anlama sahip olmasıdır.

Bu sözcüklerden, günümüzde birçok dilde yer bulan “barbar” ifadesi İlkçağ Yunancasındaki “Barbaros” kelimesinden gelmektedir. Yunanlıların, kendileri dışındaki uluslara ait dillerin “anlaşılmaz ve kaba” olduğunu anlatmak için “bar-bar-bar” diye yaptıkları taklitten doğmuştur. Bu ifadeyi Yunanlılardan alan Romalılar buna ikinci bir anlam yükleyerek bunu “uygar olmayan topluluklar” için de kullanmaya başladılar. Yunanlılar kendi dillerini konuşmayan her kavim için bu ifadeyi kullanırken, Romalılar bu konuya dil yerine uygarlık merkezli yaklaşmışlardır. Bu yüzden Romalılar Yunanlıları barbar olarak tanımlamamış ve onları kendilerinden görmüştü. Romalılar için bu ifadenin birinci muhatabı şüphesiz Germenler olmuştur (Modzelewski, 2011: XIII).

Ortaçağ Avrupa’sına gelindiğinde “Barbar” terimi artık, Hristiyan olmayan ve bilhassa da pagan (putperest) inanca sahip topluluklar için kullanılmaya başlandı. Öyle ki Aziz Bede, her ikisi de aynı kavim olmasına rağmen, Avrupa’daki Saksonları Hristiyan olmadıklarından dolayı barbar diye tanımlarken, İngiltere’deki Hristiyan Saksonları bu tanımlamanın dışında tutmuştur (Modzelewski, 2011: XVI). Bu bağlamda barbar teriminin zıt anlamı için kullanılan “Civitas” sözcüğü de anlam değişimine

uğramış ve IX. yüzyılın başlarından itibaren piskoposluk kenti ile eş anlamlı olarak kullanılmıştır (Pirenne, 2012c: 52).

Hem kültürel hem de yaşam tarzı açısından oldukça zıt yapılara sahip bu iki topluluk arasında tarihte birçok kez kitlesel hareketler meydana gelmiştir. Kıtık ve siyasi baskılar gibi çeşitli itici sebepler neticesinde meydana gelen bu olaylarda; Avrupa, Hindistan ve Ortadoğu en çok etkilenen bölgelerin başında yer almıştır. Bilhassa Avrupa, Avrasya ana karasının bir köşesi konumunda olmasının etkisiyle her zaman bir sığınma yeri, bir hedef noktası veya bir kurtuluş bölgesi gibi görülmüştür. Bunun içindir ki Avrasya içlerinde meydana gelen her nüfus hareketi neticesinde Avrupa üzerinde bir baskı meydana gelmiştir. McNeil, Avrasya bozkırlarının göçebe halklarını, bir kap içindeki gaz moleküllerine benzetir ve herhangi bir noktaya yapılan baskının hızla her bir yana yayılacağını ifade eder (McNeill, 1998: 224). Bütün bu nüfus hareketlerinden etkilenen Avrupa, bir uluslar kumbarası gibi olmuştur. Özellikle Dor, Germen, Hun, Avar, Slav, Macar ve İskandinav istilaları ile hep göç almış ancak buna karşın Amerika'nın keşfine kadar kayda değer bir göç vermemiştir.¹

Tarih biliminin temel konularından olan kavimlerin kitlesel hareketleri, Avrupa açısından çok fazla anlam içermektedir. Nitekim göç demek Avrupa için bir oluşum süreci demektir. Bilhassa M.S. I. bin yıl Avrupa'ya yönelik istila hareketlerinin yoğunluk kazandığı bir dönem olmuştur. I. yüzyılda Germenlerin gelişi ile başlayan kitlesel hareketi; Hunlar, Avarlar, Slavlar, Müslümanlar, Macarlar ve Normanlar tarafından gerçekleştirilen diğer eylemler takip etmiştir. Bu olaylar neticesinde hamur gibi yoğrularak olgunlaşan Avrupa, karanlık bir bin yıl geçirdikten sonra ikinci bin yıla,

---

¹ Pers-Yunan savaşları, Müslüman fetihleri ve XVI. Yüzyıl sonrası Avrupalıların Amerika'daki ilerlemelerini toplu bir şekilde değerlendirdiğimizde bütün bu eylemler, bir anlamda insanoğlunun güneşi takip etmesi şeklinde özetlenebilir.

karşı taarruzlar ile başlamıştır. Haçlı seferleri, Rönesans, coğrafi keşifler ve sömürgecilik ile başlayan bu karşı taarruz günümüz Avrupa'sının karakteristik yapısını oluşturmuştur.

LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmamızda kaynak çeşitliliğine önem vermeye çalıştık. Bunun için, konumuzda ele alacağımız başlıkları belirledikten sonra Türkiye’de ve dünyada, üniversite dergilerinin ilgili makalelerini ve bibliyografyalarını inceledik. Bu dergilerin yanı sıra bu alanda çalışma yapmış isimlerin eserlerini ve bu eserlerdeki bibliyografyaları taradık. Bu doğrultuda başladığımız kaynak temininde, öncelikli olarak döneme ait saga ve yıllıklar gibi temel eserleri merkeze aldık. Bunlardan kendi imkânımızla faydalanmanın yanı sıra bu kaynakları yorumlayan önemli Ortaçağ tarihçilerinin eserlerini de değerlendirmeye çalıştık. Bu kaynaklardan bazılarını, konu merkezli olarak kısaca aşağıda ele alacağız.

Erken Ortaçağ Avrupa’sını siyasi olarak ele aldığımız birinci bölümde faydalandığımız eserlerin başında Anglo-Sakson tarihçi Venerable Bede’nin (673-735) *Ecclesiastical History of England* adlı eseri yer almaktadır. Bu eser bizlere Anglo-Sakson kavimlerinin Hristiyanlaşma süreci ve bu dönemde meydana gelen siyasi ve sosyal olaylar ile ilgili bilgiler sunmaktadır. VI. yüzyılda yaşamış tarihçi Jordanes’in *The Gothic History* adlı eseri, Got kavimlerinin kökeni, inançları ve siyasi tarihiyle ilgili kronolojik bilgiler sunmaktadır. Fransız tarihçilerden Charles Seignobos’un *Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi* adlı eserinde ise Avrupa uluslarının tarihleri siyasi, sosyal ve ekonomik açıdan karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır. Bu çalışmayı Semih Tiryakioğlu dilimize kazandırmıştır.

Bundan sonraki bölümlerde faydalandığımız kaynakların başında İzlandalı tarihçi Snorro Sturleson’un (1179-1242), on altı sagadan oluşan *Heimskringla* adlı eseri yer almaktadır. Çalışmada özellikle erken dönemlerle ilgili efsanevi anlatılar bulunmakla beraber, İskandinav dünyasının Viking Çağı ve öncesi ile ilgi çok önemli

bilgiler vermektedir. Norveç krallarının anlatıldığı bu eserde, sadece bir hanedan tarihi ve İskandinav tarihi verilmekle kalmayıp, Viking toplumunun sosyal yapısıyla da ilgili bilgiler bulunmaktadır.

“İzlanda tarihçiliğinin babası” olarak anılan Ari Thorgilsson’un (1067-1148) bıraktığı iki önemli eser Vikinglerin işgal bölgelerine yerleşim süreçlerini ele almıştır. Bunlardan birincisi olan Landnámabók (Yerleşim Kitabı) bizlere Vikinglerin İzlanda’ya yerleşmeleri ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Bilhassa yer adları, şahıs isimleri ve bu isimlerin nitelikleri ile ilgili önemli bilgileri bu kaynaktan elde edebilmekteyiz. Diğer önemli eseri “Book of the Icelanders” ise İzlanda’nın 870-1118 yılları arasındaki tarihi ile ilgili bilgiler nakletmektedir.

İskandinavya ile ilgili bu temel kaynakların yanı sıra bu eserler ve daha başka eserlerden de faydalanmış olan çok önemli modern çalışmalardan da faydalandık. Paul B. Du Chaillu’un 1890’da iki cilt halinde yayınladığı *The Viking Age* adlı eseri, antik dönemlerden Viking Çağı’na kadar İskandinav dünyasının siyasi, sosyal, dini ve ekonomik yapısı ile ilgili detaylı bilgiler içermektedir. Mary Wilhelmine Williams’ın 1920’de yayınladığı *Social Scandinavia in The Viking Age* adlı eseri, evlilik, düğün, cenaze, sosyal sınıflar ve din gibi konuların ele alındığı çok daha kapsamlı bir çalışma olmuştur.

Vikinglerin Britanya’daki faaliyetleri ile ilgili birinci başvuru kaynağımız *Anglo-Saxson Chronicle* olmuştur. IX. yüzyılda Wessex kralı Büyük Alfred tarafından başlatıldığı düşünülen bu kronik, XII. yüzyıla kadar güncellenerek devam etmiştir. Vikinglerin İngiltere’deki faaliyetleri ile ilgili günümüze ulaşan en önemli kaynak budur. Bu durum ister istemez sözü edilen süreçle ilgili tek taraflı bilgi almamıza sebep olmaktadır.

Tezimizin Rusya ile ilgili bölümlerinde ilk başvuru kaynağımız *The Russian Primary Chronicle* olmuştur. Son derleyicisine atfen *Nestor Kronikleri* diye de bilinen bu eser, 850-1110 yılları arası Rusya tarihi ile ilgili bilgiler sunmaktadır. Buna ilaveten bizlere Rusya ile ilgili, İslam dünyasından da kayıtlar ulaşmıştır. IX. yüzyılda Abbasi Halifesi'nin, Bulgar Türklerine gönderdiği heyetin içinde yer alan İbn Fadlan, bilhassa dönemin İskandinav toplumunun cenaze töreniyle ilgili kayda değer bilgiler aktarmıştır. Mes'udi'nin *Murûc Ez-Zeheb* adlı eserinde Varangiyenlerin Hazar Denizi'ndeki eylemleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Çalışmamızda faydalandığımız bu eserin özetini Türkçemize Ahsen Batur kazandırmıştır.

Bölgesel özellikli bu çalışmaların yanı sıra Vikinglerin eylemleri ile ilgili daha genel nitelikte eserlerden de faydalandık. Bunların başında F. Donald Logan'ın *The Vikings in History* adlı eseri yer almaktadır. Bu çalışma bizlere Viking Çağı ile ilgili siyasi nitelikte önemli bilgiler sunmuştur. J. M. Roberts'in *Avrupa Tarihi* faydalandığımız bir diğer eserdir. Bu eser Fethi Aytuna tarafından Türkçemize çevrilmiştir.

Viking eylemlerinin sonuçları ve bunların değerlendirilmesi ile ilgili başvurduğumuz yazarların başında ise Henri Pirenne gelmektedir. Pirenne'in, Uygur Kocabaşoğlu'nun Türkçemize kazandırdığı *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi* adlı eseri, Viking istilalarının Avrupa üzerinde ticari ve sosyal etkilerini ele almıştır. Şadan Karadeniz'in Türkçeye çevirdiği *Ortaçağ Kentleri Kökenleri ve Ticaretin Canlanması* adlı eseri ise konuyu "kent" merkezli ele almıştır. Mehmet Ali Kılıçbay'ın Türkçeye çevirdiği, March Bloch'un *Feodal Toplum'u* da konuyu Avrupa'nın merkezi yapısının bozulması ve bunun neticesi olan feodalitenin oluşması üzerinden ele almıştır. Wilhelm Heyd'in *Yakındoğu Ticaret Tarihi* adlı çalışmasında

Doğu-Batı arasındaki ticarete Vikinglerin üstlendiği rol ile ilgili detaylı bilgiler sunulmuştur. Bu eser Türkçemize Enver Ziya Karal tarafından kazandırılmıştır.

Çalışmamızda çok sayıda yer isimleri ve güzergâh belirtmiş olmamız hasebiyle harita sunmanın gerekli olduğunu düşündük. Bu doğrultuda F. D. Logan'ın sözünü ettiğimiz eserinden aldığımız haritalardan faydalandık.

YÖNTEM

Çalışmamıza öncelikli olarak literatür taraması ile başladık. Bunu takiben kaynak temini, çalışmamızın en önemli aşaması olmuştur. Bu süreçte başta Gaziosmanpaşa Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Tarih Bölümü Kütüphanesi, Hitit Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Ondokuzmayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Bilim Sanat Vakfı Kütüphanesi ve İSAM Kütüphanesi faydalandığımız kütüphanelerdir. Bunların yanı sıra üniversitemizin sunduğu e-kütüphane imkânı ile çok sayıda kaynağa kolayca ulaşma imkânına sahip olduk.

Kaynak temininde birebir konuyla ilgili eserlere ilaveten çalışmamızı destekleyecek bağlantılı eserlerden de faydalandık. Temin edilen kaynakların, konumuzla ilgili bölümlerini detaylı bir şekilde, diğer bölümlerini ise hızlı bir göz taraması ile inceledik. Sonrasında fişleme tekniği kullanılarak bunlardan notlar aldık.

Tezimizi biçimsel olarak dört ana başlık altında ele aldık. Birinci bölümde, çalışmanın daha iyi anlaşılması amacıyla, Vikinglerin faaliyet gösterdikleri bölgelerin, o dönemdeki demografik ve siyasi yapısına kavuşma sürecine kısaca değindik. Bilhassa I. yüzyılda başlayıp, IV. yüzyılda tüm şiddeti ile kendisini hissettiren Germen istilaları ve erken dönem Ortaçağ Avrupa'sının siyasi durumunu tanıttık.

İkinci bölümde Viking Çağı ve öncesinde; kültürel, siyasi ve sosyal olarak İskandinavya ile ilgili bilgiler sunmaya çalıştık. Bunu yaparken bilhassa ileriki bölümlerin daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunacak olan kavramlar üzerinde durduk.

Üçüncü bölümde Viking akınlarını sebepleriyle beraber ele aldık. Bu eylemlerin takip ettiği tanıma, yağmalama ve yerleşim aşamalarını bölgesel bir şekilde incelerken,

bu süreçte onlara karşı Avrupalıların geliştirdiği savunma yöntemlerini de kısaca tanıttık. Bölümün sonunda da baskınların son bulmasının nedenleri üzerinde durduk.

Son olarak dördüncü bölümde Viking Çağı sonrasında İskandinav ülkelerinin ve Avrupa'nın kültürel, siyasal ve sosyal değişimlerini inceledik. Bu değişimde Avrupa'yı ve İskandinav dünyasını karşılaştırdık. Genel değerlendirmelerde bulunduğumuz sonuç bölümü ile çalışmamızı sonlandırdık.

TEZİN AMACI

Günümüz Avrupa'sı denince akla gelen Fransız, İngiliz, Yunan, İspanyol gibi başlıca ulusların oluşumunun, ırksal niteliğin ötesinde belirli bir tarihsel sürecin sonucu olduğunu düşünmekteyiz.

Bu süreç içerisinde önemli bir yeri olan istila ve göç hareketlerinin bilinmesinin günümüz Avrupa'sının iyi anlaşılması için gerekli olduğu kanaatini taşımaktayız. Biz de bu tezimizde Germen, Hun, Slav, Macar ve Vikingler tarafından gerçekleştirilen istila ve Müslümanlar tarafından gerçekleştirilen fetih zincirindeki son halka olan Vikingleri ele alarak, bilhassa Batı Avrupa'nın oluşumundaki olaylardan birini açıklamayı hedefledik.

1. BÖLÜM: ERKEN ORTAÇAĞ'DA AVRUPA

1.1. GERMEN İSTİLALARI

Her ne kadar doğruluğu tartışmalı olsa bile “ulus” kavramının dil ile ilişkilendirilmesi düşüncesi günümüzde de varlığını korumaktadır. Bu durum kavimleri bir atlasta tanımlayabilmek için bizlere kolaylık sağlamaktadır. Bu bağlamda öncelikle dillerin kökenleri ve birbirleri ile organik ilişkileri konusundaki düşüncelere kısaca bir göz atmakta fayda vardır.

Dil bilimciler, Avrupa’da konuşulan dillerin kökeninin bugün konuşulmayan bir dile dayandığını düşünmektedir.² Kuzeydoğu Avrupa kökenli olduğu kabul edilen bu dil, Asya ve Avrupa olarak iki gruba ayrılmıştır. Arya denen Asya kolu Sanskritçe (Hindistan) ve Zend (İran) dilleri şeklinde iki alt bölüme ayrılırken; Avrupa kolu ise, Doğu grubu (Slav, Baltık, Arnavut ve Ermeni), Batı grubu (Alman, İskandinav, Anglo-Sakson), Hellenik, İtalic (Osk, Samnit, Latin) ve Celtic (Gol, Gaelik, Britanik) olarak beş alt bölüme ayrılmıştır. Bunlara topluca Hint-Avrupa dil ailesi denmektedir. Bask ve Fin dilleri bu grubun dışında tutulmuştur (Seignobos, 1960: 15).

Hint-Avrupa topluluklarının Avrupa’ya ilk kez ne zaman geldikleri tam olarak bilinmemektedir. Fakat yaygın görüşe göre ilk grubun M.Ö. XX. yüzyılda Balkan yarımadası, Yunanistan ve İtalya’ya yerleşip buradaki yerli halk ile kaynaştıkları düşünülmektedir. Sonraki dönemlerde bunu Ayol, Dor ve İon göçleri izlemiştir. M.Ö. VI. yüzyılda bir diğer Hint-Avrupa kökenli kavim olan Celtler Avrupa’ya gelip bugünkü Çekoslovakya, Avusturya, Güney Almanya, İsviçre ve İrlanda’ya kadar

---

² Bu konuda ilk görüş 1786’da Sir William Jones tarafından ileri sürülmüştür. Onu Friedrich von Schlegel, Franz Bopp, Jacob Grimm, Rasmus Rask gibi diğer dil bilimcileri izlemiştir. Ayrıntı bilgi için bkz. Geary, 2012: 37.

yayıldı. Bu yerleşim sürecinde Celtler, Basklar hariç, birçok kavmi ya yerinden etmiş ya da onları kendi içine katarak asimile etmişti (Geary, 2012: 19).

M.Ö. I. yüzyıldan itibaren bu kez, Romalılar tarafından German diye ifade edilen başka bir Hint-Avrupa kökenli kavim, kuzey bölgelerinden Avrupa'ya girmeye başladı (Seignobos, 1960: 19). Bugün Germanlerin kuzeyden geldikleri düşünülmele beraber Tacitus onların yerli bir halk olduğunu iddia etmektedir. Çünkü ona göre hiç kimse, kendi yurdu olmadıkça böyle sert bir iklime sahip yabancı bir yere gidip orada yaşamayı tercih etmezdi (Cornelius Tacitus, 2006: 25).

Bu göç hareketine Germanlerin hepsi katılmamıştı. Kuzeydoğu ve batı şeklinde iki kola ayrılan bu kavmin kuzeydoğu kolundan olan İskandinavlar yerlerinde kalmıştı ki bu yüzden bunlar German niteliklerini günümüze kadar en fazla koruyabilen topluluk olmuştur. Yine kuzeydoğu kolundan Vandallar, Langobardlar, Burgondlar ve Gotlar ise söz ettiğimiz göç hareketine katılarak Avrupa'nın çeşitli yerlerine hatta Kuzey Afrika'ya kadar dağıldılar. Batı kolunda ise Frisonlar, Süevler (Suab), Saksonlar, Franklar ve Alamanlar yer almaktaydı (Seignobos, 1960: 63). Bunlar içinde hem ilk yerini hem de dilini koruyabilen tek topluluk günümüzdeki Almanların olduğu düşünülmektedir. Fichte bu durumu gurur verici bir sebep olarak görmektedir (Geary, 2012: 35).

German kavimlerinin batı yönündeki ilerlemeleri M.S. IV. yüzyılda doruk noktasına ulaşmıştır. Bunun da sebebi Juan-Juan³ diye bilinen konfederatif yapıdaki bozkır halkıdır. Juan-Juanlar, 350'de dış Moğolistan'dan yayılmaya başlayıp Hunlar üzerine baskı uygulayınca (McNeill, 1998: 225) onların batı yönünde ilerlemesine sebep olmuştur. Hunlar bu ilerlemeleri neticesinde 376'de Güney Rusya'ya girdi ve burada

---

³ Aslında Ju-Juan olan isim Çinliler tarafından bir kelime oyunuyla Jouan-Jouan (hiç durmadan hareket eden haşarat) ifadesine dönüştürülmüştür (Grousset, 2011: 78).

bulunan Ostrogotları yenerek onları Pannia'ya sürdü. Vizigotlar ise çatışmaya hiç girmeden Tuna boylarına kaçtı (Pirenne, 2012a: 28).

Önceden de söz ettiğimiz gibi M.Ö. I. yüzyıldan itibaren Germenlerin Roma sınırlarını zorlamalarına karşın bu durum Roma için IV. yüzyıla kadar pek bir sorun olmamıştı. Bilhassa Roma'nın oluşturduğu, "Limes" denen tahkimatlı sınır hattındaki kuvveti bu toplulukları durdurabilmekte yeterliydi. Fakat Hun baskısı ile başlayan son Germen akını döneminde Roma, önceki yüzyıllara göre zayıf bir durumda olmasına ilaveten akınların şiddeti artmıştı. Öte yandan Roma, kendi nüfusu azaldığından bu göçmenlerin insan gücüne, başta askeri ve tarımsal birçok alanda ihtiyaç duyarken; bu sırada Germenler de Roma hizmetine girmeyi bir onur saymaktaydı. Bunun neticesinde Roma ordusunda bir süre sonra önemli ölçüde bir Germen nüfuzu oluşmuştu (Pirenne, 2012a: 24).

1.2. BATI ROMA'NIN PARÇALANMASI VE İLK GERMEN

KRALLIKLARININ ORTAYA ÇIKIŞI

Batı Roma'nın yıkılışının kavimler göçünün bir sonucu olarak görülmesi, bu büyük olayın sebebinin basit bir şekilde ele alınması anlamına gelmektedir. Germen göçünü, Roma'nın yıkılışının sebepleri arasında bile görmeyen tarihçiler bulunmaktadır. Çünkü Germenler I. yüzyıldan beri Roma sınırlarında kendilerini göstermelerine karşın, İmparatorluk çok uzun bir süre daha ayakta kalmıştır. Bu fikre karşılık Germenlerin, imparatorluk ekonomisinin önce zayıflamasına ve devamında da tamamen çökmesine zemin hazırladığını söyleyenler olmuştur. Kesin olan ise onların direkt veya dolaylı olarak yıkıma uğrattıkları düşünülen bölge, İmparatorluğun tamamı değil yalnızca batı bölümü idi.

Bu yıkım sürecinin başlangıcı ile ilgili çeşitli tarihler ileri sürülmüştür. İşlerin kötü gittiğinin en büyük işareti 402'de başkentin Roma'dan Ravenna'ya taşınması olmuştur. 405-6'da Got kralı Radagaisus İtalya'ya girerken aynı yıl Vandallar, Alanlar, Suevler ve Burgundilerden oluşan büyük bir Germen grubunun, sonraki dönemlerde simgesel bir anlam yüklenen, ünlü Ren Nehri'ni geçişi gerçekleşmişti. Doğuda da Hunlar, Roma ile ittifak yapmış olmasına rağmen 408'de Tuna'yı geçti. Bu sırada, Roma direnmeye çalışıyordu. İmparator Stilicho, Gotlara karşı düzenlediği bir saldırı neticesinde Radagaisus'u öldürüp ordusunu kendi ordusuna kattı (Heather, 2012: 159).

Stilicho'nun bu başarısına rağmen kargaşa ortamı devam etti. Bunun üzerine Papalık, oluşan siyasi boşluğu Gotlar, Franklar ve Vandallar ile doldurmaya çalıştı (Gül, 2013: 34). Bir süre sonra bu krallıklar Roma'dan bağımsız hareket etmeye başladılar. Fakat onların hedefi İmparatorluğu yıkmak ya da onu ele geçirmek değil, aksine onun bir parçası olmaktı. Bunu da ellerinde imkânları olmasına karşın Batı'daki İmparatorluk unvanına hemen son vermeyip, bunu yarım yüzyıl daha sürdürmelerinden anlamaktayız. Pirenne'in ifadesiyle saray yapı olarak yerinde durmakta fakat dairelere bölünmüştü (Pirenne, 2012a: 189). Yaklaşık yüz yıl süren bu konfederatif yapı, Roma'nın Germen kökenli generallerinden Odoaker'ın 476'da İmparator Romulus Augustus'u tahtan indirmesi ile son buldu. Odoaker, kendisini imparator ilan etmek yerine bu simgeleri Doğu Roma İmparator'u Zenon'a gönderdi. Çünkü Germenler, Charlemagne'a kadar İmparatorluk unvanını sahiplenmek istememişlerdi (Gül, 2013: 30).

1.2.1. Vizigotlar

Önceleri tek bir kavim olan Gotlar, kralları Hermanaric'in ölmesi (375 veya 376) sonrasında Vizigotların ayrılması ile iki topluluk şeklinde varlıklarını sürdürmüşlerdir. Vizigotlar, Hun tehlikesi karşısında yapılacak en uygun işin Roma'ya

sığınmak olduğuna karar vererek, Roma'dan Trakya ve Moesia⁴ bölgesine yerleşmek için izin aldılar. Bunun karşılığında da Roma'ya itaat etmeyi, Hristiyan olmayı hatta onların dillerini bile öğrenmeyi teklif ettiler. İmparator Valens, diğer Germen kabilelere karşı sınırda tampon vazifesi görmesi amacıyla onların sınırda bulunmalarını kabul etti. Ayrıca Valens, Hristiyanlar içinde baş gösteren mezhep tartışması sürecinde Vizigotları kendisi gibi Ariusçu bir Hristiyan yaparak, onlardan bu şekilde de faydalanmaya çalıştı (Jordanes, 1915: 121).

Kısa süre sonra meydana gelen bir kıtlığa bağlı olarak Vizigotlar, yerleştirildikleri bu bölgede sorun çıkarmaya başlayınca, İmparator Valens kendi komutasında bir ordu ile onların üzerine yürüdü. Ancak 378'de Adrianapolis'te yapılan savaşta Kral Fritigern komutasındaki Vizigot ordusu, Doğu Roma ordusunu büyük bir hezimetle uğrattı. Savaşta yaralanan Valens, bir çiftliğe sığınmışken içerdeki kişinin İmparator olduğunu bilmeyen Vizigot askerleri burayı ateşe verip onu acı bir şekilde öldürdü (Jordanes, 1915: 90). Bu savaş sonrasında İmparatorluğun doğusu ile batısı arasındaki bağlantı kesildi. Elde ettikleri zafer neticesinde ilerlemesini sürdüren Vizigotlar, Konstantinopolis önlerine kadar ulaştı. Fakat daha fazla ilerleyemeden Doğu İmparatoru Theodosius tarafından geri püskürtülerek tekrar Moesia'ya yerleştirildi (Pirenne, 2012a: 29).

Fritigern'den sonra 395'te Alarik'in seçilmesine kadar Vizigotlar içinde güçlü bir kral ortaya çıkmadı (Jordanes, 1915: 91). Doğu Roma İmparatoru Arcadius bile Alarik'in gücünü kabul edip ona "İllirya Hâkimi" unvanını vermişti. Arcadius böylece Gotları Konstantinopolis'ten uzak tutmayı ve onların dikkatini İtalya'ya yönlendirmeyi hedeflemişti ki bunda da başarılı olmuştu (Pirenne, 2012a: 32). Nitekim Alarik 401'de

---

⁴ Moesia bugünkü Sırbistan, Bulgaristan ve Romanya sınırları içinde kalan, Tuna Nehri'nin güneyinde bir Roma eyaletidir.

İtalya üzerine yürümüş ve Batı Roma İmparatoru Stilicho ile iki kez (Verona ve Pollentia) savaşmış ancak başarısız olmuştu. Bu yenilgiler neticesinde yeniden Balkanlara hareket eden Alarik, Stilicho'nun 408'de bir darbe ile tahttan uzaklaştırılmasından sonra İtalya'ya döndü. Roma ordusundaki Radagaisus'un askerlerini de yanına çekerek daha da güçlendi. Roma dışında kamp kuran Vizigotlar, Stilicho'nun yerine geçen Honorius ile anlaşmaya varamayınca Ağustos 410'da şehri yağmaladılar (Heather, 2012: 216).

Roma'nın yağmalanmasından kısa bir süre sonra Alarik öldü. Yerine geçen kayınbiraderi Ataulf liderliğinde Vizigotlar, İtalya'dan çıkarak batıya doğru hareket edip Güneydoğu Fransa'ya yerleşti. Ataulf döneminde İmparatorluk ile kısa süre devam eden bir barış dönemi yaşadılar. Buğday deposu olarak gördükleri Afrika'ya ulaşmayı (Pirenne, 2012a: 34) amaçlayan Vizigotlar, bunun için batı yönünde ilerlerlerken İspanya'daki İmparatorluk topraklarına saldırınca (414) bu barış dönemi son buldu. Sonrasında burada, 711'e kadar sürecek olan Vizigot hâkimiyeti başladı (Chapman, 1966: 28).

456'da Roma ile bağlarını tamamen koparan Vizigotlar, Reccared (586-601) döneminde hızla Katolikleşmeye başladı. Öte yandan yarımadada yayılma faaliyetlerini sürdürüp, Sisebut zamanında buradaki Bizans eyaletlerine hâkim olmaya başladılar. Öyle ki 623'te yarımadaya tamamen hâkim oldular ancak bu durum çok uzun sürmedi. 711'de Müslümanların İspanya'yı fethi ile Vizigotların geri çekilme süreci başladı (Chapman, 1966: 32).

1.2.2. Ostrogotlar

Hermanaric sonrasında Vizigotlar Hunlardan kaçarken, Ostrogotlar mücadele etmeyi tercih etmiş, fakat bunda pek başarılı olamamışlardı. Bir süre sonra da Hun

hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmışlardı (Jordanes, 1915: 121). Hunların dağılmasından sonra Pannonian ve Trakya'daki Got toplulukları Amal hanedanından Valamir'in önderliğinde birleştiler (Heather, 2012: 221).

Valamir, Sciri adlı bir Germen kavmi ile savaşırken 470'te öldü. Onu Vidimer ve devamında Thiudimer'in liderliği izledi. Bilhassa Thiudimer önemli askeri başarılar elde etti. İllirya ve Teselya'dan sonra Selanik'e doğru ilerlerken Roma'nın ateşkes teklifi ile durdu. Kısa süre sonra bir hastalığa yakalanan Thiudimer, oğlu Theodoric'i varis bırakarak 475'te öldü. Theodoric babasının yayılmacı politikasını sürdürmeye devam etti ve 488'de Roma'ya doğru ilerledi. Odoaker'ın Verona ovasında gösterdiği direnişi etkisiz hale getirdikten sonra 493'te onu öldürdü ve İtalya'ya hâkim oldu (Jordanes, 1915: 136). 497'de Bizans İmparatoru Zenon'un Theodoric'i İtalya'nın kralı ilan etmesiyle de bu durum meşruiyet kazanmış oldu (Heather, 2012: 312).

Batı yönünde ilerlemesini sürdüren Theodoric, 511'de Vizigotlara hâkim oldu. Böylece 526'da onun ölümüne kadar devam eden kısa süreli bir Got birliği kuruldu (Heather, 2012: 390). Theodoric'ten sonra Doğu Roma İmparatoru Jüstinyen, Ostrogot Krallığı üzerinde hâkimiyet kurmaya başladı. 534'te General Patrician Belisarius'un idaresinde başlayan işgal hareketi (Jordanes, 1915: 140), son Got direnişinin bastırıldığı 561 yılına kadar sürdü. Sonuç olarak Ostrogot Krallığı tarih sahnesinden silinirken Roma tekrar Bizans'a bağlandı (Heather, 2012: 382). Bütün bu süreçte Jüstinyen, bu işgal hareketini İtalya'daki Ariusçuluk mezhebine yönelik bir eylem şeklinde yansıtarak dini anlamda kendisine bir meşruiyet kazandırmaya çalışmaktaydı (McNeill, 1998: 228).

1.2.3. Vandallar

Germen göçleri sırasında 406'da Ren Nehri'ni geçen kavimler arasında Vandallar da bulunmaktaydı. Fakat onlar, bir grup Suev ve Alan ile birlikte; Franklar ve Alamanların sıkıştırması üzerine (Pirenne, 2012a: 34), Macaristan bölgesinden çıkarak Fransa'ya sonra da (409) İspanya'ya⁵ ilerlemek zorunda kaldı. Bu sırada Vizigotlar 414'te Roma ile yaptığı barışa son vererek batı yönünde ilerlemesini sürdürmüştü. İmparator bu durumu lehine çevirmeyi amaçladı ve yeniden barış yaparak onları, başta Vandallar olmak üzere, İspanyadaki diğer Germen kavimler üzerine yönlendirmeyi amaçladı (Chapman, 1966: 28). O zaman için bunda başarılı olsa da bu durum ilerde ele alınacağı gibi uzun vadede Roma'nın aleyhine sonuçlar doğuracaktı.

Böylece ilerlemesini sürdüren Vizigotlar karşısında tutunamayan Vandallar, Genseric (Gaiseric) liderliğinde, güneybatı yönünde hareket etmek zorunda kaldı. Kuzey Afrika'da bulunan devrik Roma valisi Boniface, bu Vandal ilerleyişini Roma'dan intikam almak için bir fırsat olarak görmekteydi. Bunun için Vandalları Afrika'ya davet edip, onların Cebelitarık Boğazı'ndan geçmelerine yardım etti (Jordanes, 1915: 98). Vandallar, Afrika'ya geçtikten sonra 427'de bugünkü Tunus'un bulunduğu bölgede, Genseric'in liderliğinde kendi krallıklarını kurdular (Pirenne, 2012a: 36).

Bunun Roma İmp. için anlamı, büyük bir tahıl ve zeytinyağı kaynağına sahip bu bölgenin kaybedilmesi ve sert bir düşman topluluğunun İtalya yarımadasına yaklaşmasıydı (Roberts, 1996: 112). Nitekim Vandallar 439'da Kartaca'ya da sahip olduktan sonra deniz faaliyetlerine başlamış ve başta Sicilya olmak üzere çevredeki

---

⁵ Bir görüşe göre Vandalların bu bölgedeki varlıklarından dolayı sonraki dönemlerde buraya "Vandalicia" (Vandalların Ülkesi) denmiştir. Bundan da "Endülüs" isminin türediği ileri sürülmüştür. Fakat bu ifadenin Müslüman hâkimiyetindeki İber yarımadası için kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Özdemir, 1995: 211.

adalara akınlar düzenlemişlerdi (Villari, 1902: 98). Bu bölge Roma savunması için çok can alıcı bir öneme sahipti. Bunun içindir ki bu olay Roma'nın itibarını ciddi bir şekilde sarsmış ve muhalif seslerin yükselmesine sebep olmuştu (Pirenne, 2012a: 38). Bu askeri başarılarının yanı sıra Genseric dış politikada denge siyaseti güderek önemli kazanımlar elde etmekteydi. Nitekim Attila'ya hediyeler göndererek onu, kendisi için ciddi bir tehdit olarak gördüğü ve aralarındaki düşmanlığın kişiselleştiği⁶ Vizigot kralı Theodoric'e saldırması için kışkırtmıştı (Jordanes, 1915: 103).

Vandalların Akdeniz'deki bu eylemleri Bizans'ı da rahatsız etmekteydi ancak onların direnişi sonuç vermemişti. Üstelik Attila'nın Trakya'ya doğru ilerlemesinin etkisiyle iyice zor durumda kalan İmparator, 442'de Vandal Krallığı'nı resmen kabul etmek zorunda kaldı. Bizans, Attila'nın ölmesi (453) ile Hun tehlikesinden kurtulmuş olsa da Vandal tehdidi daha güçlü bir şekilde kendisini hissettirmekteydi. Öyle ki 455'te İtalya'ya girmişler (Pirenne, 2012a: 38) ve İmparator Maximus'un, bu duruma karşı gerekli tedbirleri almamasından dolayı Romalıların ona isyan etmesine sebep olmuşlardı. Bu isyan neticesinde Maximus öldürülmüş ve birkaç gün sonra da Vandallar Roma'ya girerek büyük bir yağmalama eyleminde bulunmuştu (Haziran 455).

Kuzey Afrika'daki bu Germen kavminin talihi, Justinian'ın Doğu Roma İmparatoru olmasından sonra terse döndü. Bizans'ın batı politikasında çok önemli değişikliklerde bulunmaya karar veren Justinian, İtalya'ya sahip olup Roma İmparatorluğunu yeniden tek çatı altında birleştirmeyi hedeflemekteydi. Bunun için öncelikli olarak güneydeki Vandal tehlikesine son vermesi gerekmekteydi. Bizans, Vandal Krallığı'nda ortaya çıkan taht kavgasında Ilderich'in hakkını savunmak

---

⁶ Genseric'in oğlu Huneric, Theodoric'in kızı ile evliydi ve ilk zamanlarda iyi giden bu evlilikte sonraları sorunlar çıkmaya başladı. Huneric, karısının kendisini zehirlemeye çalıştığını ileri sürerek onu cezalandırmak için burnunu ve kulaklarını kesmiş, sonra onu o şekilde babasına göndermişti. Ayrıntı bilgi için bkz. Jordanes, 1915: 103.

bahanesiyle Gelimer'e karşı savaş ilan etti. General Belisarius komutasındaki Bizans ordusu karşısında tutunamayan Vandal Krallığı 534'te tarih sahnesinden çekildi (Villari, 1902: 197). Bu krallık ile ilgili hatırdaki kalan en önemli olay, "Vandalizm"⁷ teriminin doğmasına sebep olan korkunç baskınları olmuştur.

1.2.4. Merovenjler

"Merovenj"⁸ isminin, Roma'nın da hizmetinde bulunmuş olan Skambrianların reisi "Merovee"den geldiği düşünülmektedir. Aynı adı taşıyan oğlu sonrasında (448) kral olarak anılmaya başlanmıştır (Gül, 2013: 45). Ailenin ilk ünlü kralı ise Merovee'nin oğlu I. Clovis (481-511) idi. Clovis, 486'da Galya'daki son Roma valisini yenerek gücünü ve saygınlığını artırmışken (Fulbrook, 2011: 24), dışarıda oluşturduğu ittifaklar ile de bu durumu sürdürmeyi hedeflemekteydi. Bir yandan etkisini artıran Ariusçuluk mezhebi ve öte yandan Celt Kilisesi karşısında zorlanan Roma Kilisesi'nin yanında yer alması, bu ittifaklardan en önemlisiydi. Roma Kilisesi ile Franklar arasındaki ittifakın perçinlenmesi, Clovis'in 496'da Rheims'te Aziz Remy tarafından vaftiz edilerek Hristiyanlığa geçmesi ile gerçekleşmiştir (Gül, 2013: 47). Ayrıca bu olay neticesinde Roma Kilisesi'nin, dini konumunu kullanarak kendisine siyasal destek kazanma politikası başlamış oldu.

Paris'i başkent seçen (Roberts, 1996: 115) Clovis döneminde Franklar, Provence dışında bütün Galya'ya hâkim olmuştu. Ancak ondan sonra ülke onun dört oğlu arasında (Theodoric, Chlodomer, Childebert ve Chlothar) bölüştürüldü (Gregory Bishop

---

⁷ Berberilerin de katkısıyla Vandallar, Akdeniz sahillerinde başta kiliseler olmak üzere yerleşim yerlerine yönelik büyük katliam ve yağmalama eylemlerinde bulundu. Bu eylemler sırasında birçok papaz köle olarak pazarlarda satıldı. Ayrıntı bilgi için bkz. Villari, 1902: 124.

⁸ Merovee (Merovech veya Meroveus) Latince'de anne ve deniz manalarına gelen tabiatüstü bir varlığı ifade etmektedir. Merovenj, biri Kral Clodio ve diğeri de Neptün olan iki babalı bir varlık olarak dünyaya gelmiştir. Bundan dolayı çift kan taşıdıkları iddia edilen bu ailenin omuzlarının arasında, özel bir işaret taşıdıklarına inanılmaktadır. Tapınak Şövalyelerinin simgesinin bu işaretten geldiği iddia edilmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Gül, 2013: 45.

Of Tours, 1916: 54) ve bunu iç karışıklıkların yaşandığı bir dönem izledi (Gül, 2013: 47). 558’de birliktelik yeniden kuruldu fakat kısa süre sonra ülke; Austrasia, Neustria ve Burgundy olarak üç parçaya ayrıldı (Roberts, 1996: 116). 687’ye gelindiğinde saray nazırı Pepin, Frankları tekrar tek çatı altında birleştirdi. Bu olayla beraber saray nazırlığı, sonraları hep Pepin’in ailesinde kaldığı gibi, bu aile krallık üzerinde büyük bir nüfuz sahibi oldu (McNeill, 1998: 258).

714’te Naip II. Pepin’in ölümünden sonra ülkede bir süre iç karışıklıklar meydana geldi. Pepin’in gayri meşru oğlu Charles Martel’in kendisini naip olarak kabul ettirmeyi başarması ile bu durum son buldu. Bununla da kalmayarak, Merovenj ailesinden kendisine yakın gördüğü IV Clotair’i kral seçti (Pirenne, 2012a: 270). Charles Martel naip olduktan sonra askeri başarılarının etkisiyle iç politikada gücünü daha da artırmıştı. Bilhassa 732’de kazandığı zaferler ile Müslümanların fetih hareketini durdurmuş ve bu olay ona ülke içinde büyük bir saygınlık kazandırmıştı (Roberts, 1996: 161). Martel, bu saygınlığın verdiği güç ve kraliyet ailesinin zayıf olmasının etkisiyle ölümünden önce ülkenin idaresini oğulları Pepin ve Carloman arasında paylaştırdı. Bir süre sonra yönetim tamamen Pepin’e kaldı (Pirenne, 2012a: 275).

Bu durum, saray naiplerinin artan gücünün bir sonucuydu. Önceleri Merovenjlerde kral, “devlet işlerini yürütmek gibi basit işler” ile meşgul olamayacak kadar saygın bir konuma sahip olduğu gerekçesiyle bu işlerin yönetimini naipler yerine getirmekteydi (Gül, 2013: 45). Sonraları yönetimin zayıflaması ile beraber, bilhassa siyasal kargaşa dönemlerinde, bu saray naiplerinin konumları ister istemez güçlenmişti. II. Dagobert gibi faal krallar bulunmakla beraber güçlü naipler varlıklarını hep sürdürdüler. Bu durum aynı zamanda “tembel krallar” imajının oluşmasına da sebep olmuştu. Özellikle II. Dagobert’in 679’da Naip Pepin tarafından öldürülmesinden sonra

son Merovenj kralı III. Childric'in 751'de bir saray darbesi ile tahttan indirilmesine kadarki (Roberts, 1996: 161) dönem boyunca krallar ancak bir "gölge kral" olarak varlıklarını sürdürebildiler (Gül, 2013: 48). Hatta IV Clotair'in tahta geçmesinde olduğu gibi onlar, artık naipler tarafından atanır olmuştu.

1.2.5. Lombardlar

Çok uzun sakallarından dolayı "Lombard" ya da "Langobard" diye isimlendirilen Germen topluluğu ile ilgili ulaşılabilen en eski bilgi, 178-179 yıllarında Marcus Aurelius ile yaptıkları Marcomannic savaşı hakkındadır. Bu savaştan sonra VI. yüzyıl başlarına kadar onlardan bahseden bir kayda rastlanılmamaktadır. Bu yüzyılda kendilerinden tekrar söz edilmeye başlanan Lombardların bilinen ilk şefi, Audoin'in oğlu Alboin'di. Onun amacı siyasal bir boşluğun hâkim olduğu İtalya'ya inmekti. Fakat uzun süreden beri bölgede hâkimiyet yarışı içinde buldukları ezeli düşmanları Gepid tehlikesini çözmeden de buna cesaret edemiyordu. Avarların Avrupa'ya gelmesiyle bölgedeki dengeler değişmişti. Avarların Bizans ile arasındaki düşmanlıktan faydalanan Alboin, onlarla ittifak yaptı ve bunun sayesinde 568'de Gepidleri yendi (Villari, 1902: 275).

Bu sorunu çözdükten sonra Lombardlar için İtalya yolu açılmış oldu. Ayrıca orada siyasi bir otoritenin olmaması onların işini kolaylaştıran bir diğer unsurdu. Çünkü İtalya'da Ostrogotlardan geriye az sayıda bir güç kaldığı gibi bu kalanlar dağınık bir durumdaydı. Resmi olarak İtalya'nın sahibi olan Bizans'ın ise burada önemli bir savunması bulunmamakta, üstelik yerel halk ve kilise de Bizans'a karşı düşmanca duygular beslemekteydi (Villari, 1902: 278). Sonuç olarak bu koşullardan faydalanan Lombardlar 568'de Bizanslıları İtalya'dan uzaklaştırmayı başarıp buradaki denetimi ellerine aldı (McNeill, 1998: 258).

VII. yüzyıla gelindiğinde Lombardlar Hristiyan oldu. Bazı dönemlerde baş gösteren siyasi kargaşalarla beraber Karolenjlerin gelişine kadar İtalya’da siyasi varlıklarını sürdürdüler. Son kralları Desiderius döneminde Charlemagne, Papa’nın daveti üzerine İtalya’ya geldi ve 774’te Pavia’yı aldı. Pavia’dan sonra diğer şehirler Charlemagne’a fazla direnemedi ve İtalya’daki Lombard hâkimiyeti son buldu. Bu olayla beraber Charlemagne, “Frank kralı” unvanının yanı sıra “Lombard kralı” unvanını da taşımaya başladı (Villari, 1902: 434).

1.3. KAROLENJLER

1.3.1. Saray Darbesi ve “Tanrı Krallığı”nın Kuruluşu

Kralların simgesel bir nitelikten öte gidemediği Merovenjlerde saray naibi Kısa Pepin (III. Pepin), 751’de soyluların desteklediği bir saray darbesi ile III. Childeric’i tahttan indirerek kendisini kral ilan etti. Üç yıl sonra da yani 754’te Fransa’ya gelen Papa II. Stephanus, Pepin’i kral olarak kutsadı. Bu olay Papa’nın, İmparator’un yetkisini kullanması anlamına gelmekteydi ki bu, Doğu ile Batı Hristiyanlığı arasındaki bölünme sürecinde, önemli dönemeçlerden biri olarak kabul edilmektedir. Pepin, Papa’nın bu desteğine karşılık, Lombardların Papalıktan aldığı Ravenna’yı 756’da Papa’ya iade etti. Böylece XIX. yüzyıla kadar sürecek olan Papalık Devleti’nin temelleri atılmış oldu (Roberts, 1996: 161).

1.3.2. Charlemagne ve İmparatorluğa Geçiş

Pepin’den sonra kral olan Charlemagne, üç uygulamasıyla hatırdta kalmıştır. Bunlardan birincisi 476’dan beri sadece Doğu’da bulunan “İmparatorluk” unvanını, Papa’nın teşvikiyle Batı’da yeniden kullanmaya başlamasıdır. Papa tarafından Charlemagne’ın İmparator ilan edilmesi, Roma ve Bizans kiliseleri arasında sözü edilen

bölünme sürecinin bir diğer aşamasıydı. İkonoklazma tartışmasında iyice gün yüzüne çıkan bu süreç, Papa'nın İmparatorluk yetkilerini kullanarak III. Pepin'i 754'te kral ilan etmesiyle yeni bir döneme girmişti. Son olarak Bizans'ta taht ile ilgili tartışmaları değerlendiren Charlemagne ve Papa, münhal olduğunu⁹ iddia ettikleri İmparatorluk makamını doldurmaya karar verdiler. Bunun için 800 yılının Noel'inde Charlemagne, Papa'nın elinden taç giyerek İmparator oldu. Bizans İmparatoriçesi İren, bu durumu kabul etmeyip bunu bir isyan hareketi olarak değerlendirdi ancak değişen bir şey olmadı (Vasiliev, 1943: 335). Papa, Pepin'i kral ilan ederek imparatorluk yetkilerine ortak olurken, bu kez "imparatorluk" unvanı veren bir kişi olarak, imparator üstü bir konum elde etmekteydi. Belki bu durumun da etkisiyle Charlemagne, ilk dönemlerde bu unvanı kullanmak istememiştir. Ayrıca bunda "imparatorluk" teriminin Germenlere, onlar için pek olumlu bir hatırası olmayan "Sezar"ı anımsatmasının da katkısı bulunmaktaydı (Roberts, 1996: 163).

Charlemagne ile ilgili bilinmesi gereken ikinci durum onun yaptığı uzun savaşlardır. Bu savaşlar neticesinde İskandinavya ve Britanya hariç Germen ve Roma dünyasındaki bütün ülkeleri işgal etmesinin yanı sıra Macaristan'daki Avarlar üzerinde de zafer kazandı. Avarlar üzerinde kazandığı zafere bağlı olarak, Slavların bir kısmını hâkimiyeti altına aldı (McNeill, 1998: 259). Böylece İmparatorluk sınırları, doğuda Bizans'a batıda da Ebro Nehri ve Katalonya'ya kadar ulaştı (Roberts, 1996: 162). Charlemagne, askeri başarılarını sürdürürken bir yandan da Hristiyanlaştırma

---

⁹ İmparator IV. Leo'nun ölmesinden sonra İmparatoriçe İren önceleri küçük yaştaki oğlu Konstantin adına yönetimi elinde tutarken 797'de onu tahttan indirerek idareyi bizzat kendi adına yürütmeye başladı. Bu durum imparatorların daima erkek olduğu Roma geleneklerine aykırı idi. Bundan dolayı Charlemagne ve Papa Leone İmparatorluk makamının münhal olduğunu iddia etmekteydiler. Ayrıntı bilgi için bkz. Vasiliev, 1943: 335.

faaliyetlerini yürütmekteydi. Bilhassa 772-803 yılları arasında Saksonlar üzerinde yoğun çalışmalarda bulunuldu.

Üçüncü olarak, Charlemagne'ın gerçekleştirdiği ve sonraki dönemlerde “Karolenj Rönesansı” diye bilinen kültürel çalışmayı ele alabiliriz. Bu olay onun Aachen'deki (Aix-la-Chapella) sarayını güzelleştirmek için gösterdiği çabalar neticesinde buranın entelektüel bir merkez olması ile ortaya çıktı. Bilhassa Ravenna'dan getirttiği önemli isimler ve malzemeler ile beraber Bizans kültür ve sanatını Avrupa'ya taşımaya başladı (Roberts, 1996: 164). Buna ilaveten iyice bozulmuş olan Latincenin korunması¹⁰ amacıyla çalışmalar yaptırdı. Bütün bu sürece Hristiyanlaştırma politikası için oluşturulan manastır kütüphanelerinin önemli katkısı oldu (Seignobos, 1960: 89).

Charlemagne bu üç hususa ilaveten başka büyük işler de başarmış olsa bile bunları kurumsallaştıramadığından ölümü sonrasında (814), kurduğu İmparatorluk çöküş sürecine girdi. Ondan sonra oğlu Dindar (The Pious) Louis'in (Ludwig) imparator olmasıyla beraber siyasi çekişmeler varlık göstermeye başladı. Louis'in 840'ta tahttan indirilmesi yine böyle bir iç çekişme neticesinde gerçekleşmişti. 843'te Verdun Antlaşması ile İmparatorluk Louis'in üç oğlu arasında paylaşıldı. Aachen'i ve İtalya'yı da içine alan kuzey-güney yönündeki orta bölüm, aynı zamanda İmparatorluk unvanını taşıyan Lothar'a kaldı. “Lotharingia” adı verilen bu bölümün doğusunda kalan bölgenin kralı Alman (The German) Louis olurken, batısında kalan bölgenin kralı Kel (The Bald) Charles oldu (Roberts, 1996: 167).

---

¹⁰ Seignobos'un dediğine göre Latince öyle bozulmuştu ki papazlar bile bu dilde yazılmış birçok metni okumakta zorlanıyordu. İrlanda, İtalya ve İngiltere'nin bazı manastırlarında durum nispeten daha iyi olduğundan Charlemagne, buralardan ün yapmış bilginleri kendi sarayına getirtti ve Latinceyi yeniden canlandırmak için bir girişim başlattı. Ayrıntı bilgi için bkz. Seignobos, 1960: 89.

1.3.3. Merovenj – Karolenj Dönemlerinin Değerlendirilmesi

Birçok tarihçi Merovenj ve Karolenj dönemlerini tek devletin farklı aşamaları şeklinde değerlendirmektedir. Buna karşın bu yaklaşım, başta Pirenne gibi bazı önemli Ortaçağ tarihçileri tarafından kabul görmemektedir. Onlara göre iki devlet arasındaki en önemli fark Merovenj kralları, Roma İmparatorları gibi laik iken; Karolenj kralları, “Tanrının lütfuyla Frank kralı” olmuşlardı. Merovenjler Roma’nın bir devamı niteliğinde iken; Karolenjler, Merovenj mülküne el koyarak, Avrupa’ya girmiş olan İslam tehdidine karşı kurulmuş bir devlet idi (Pirenne, 2012a: 343).

Bir diğer önemli fark ise Merovenjler bir deniz devletiyken, Karolenjler bir kara devletiydi. Bu durumun daha belirgin olması özellikle Charlemagne ile başlamıştır. Onu bu politikaya iten güneyde ve kuzeyde iki farklı sebep bulunmaktaydı. Güneydeki sebep Müslümanların, Suriye, Mısır, Marsilya ve Akdeniz’deki birçok adayı ele geçirmesi neticesinde Karolenjlerin burada hareket alanının kalmamasıydı (Pirenne, 2012c: 29). Kuzeydeki sebep ise muhtemelen Charlemagne için karadaki hedeflerin denizdeki hedeflerden daha cazip olmasıydı. Üstelik yakındaki “pagan kâfirlerin Hristiyanlığa kazandırılması” onun gibi dindar bir Hristiyan için çok daha önemliydi. Bunu yaparken aynı zamanda Germen birliğini de sağlamaktaydı.

Dikkat çeken bir husus da dini referanslar ile güçlendirilmeye çalışılan “evrensel” olma çabasına rağmen Karolenjler, Frank ulusalcılığının ağır bastığı bir devlettir. Öyle ki Charlemagne takvimde yer alan aylara Frankça adlar bile vermeyi düşünmüştü. Son olarak şu söylenebilir ki Karolenjler, Napolyon ve Hitler gibi tek bir ulusun hükmetmesinin planlandığı ilk Avrupa tasarısıdır (Le Goff, 2008: 35).

1.4. BRİTANYA'DAKİ KRALLIKLAR

Britanya¹¹ ikinci bin yılın başına kadar tarih boyunca sık sık ziyaret edilen veya işgale uğrayan bir yer olmuştur. Öyle ki bu durum Fenikeliler zamanına kadar dayanmaktadır. Adanın konumundan dolayı, ziyaretçileri ağırlıklı olarak denizcilikte ileri durumdaki topluluklardan oluşmaktaydı. Adanın bilinen ilk yerlileri Celtic bir kavim olan ve Fransa'da Gal bölgesinden geldiği düşünülen Britainlerdir. Bu kavmin bir kısmı daha sonra İrlanda'ya geçip oraya yerleşirken bir kısmı da adanın kuzeyine giderek, İskoç¹² ve Pict¹³ denem toplulukları oluşturdu.

Celtlerden sonra bu kez Romalılar adaya sahip olmak için girişimlerde bulunmaya başladı. M.Ö. 55'te İmparator Sezar'ın Britanya'ya yönelik faaliyetleri ile başlayan bu işgal hareketi, M.S. 78'de Agricola'nın saldırısı neticesinde adanın güney bölgesinde sonuca ulaşmıştı. Fakat kuzeyde İskoç ve Pictler ile batıda İrlanda'dan Roma hâkimiyetindeki bölgelere yönelik saldırılar devam etti. Bu saldırılar karşısında zorlanan Roma, Antonius ve Hadrian'a o meşhur duvarı inşa ettirmiştir. Roma, adadaki Celt saldırılarını bir şekilde durdurmayı başarmışken bu kez IV. yüzyılda güneydoğu sahillerinde yeni bir tehdit baş gösterdi. Bu tehdit, Avrupa'da şiddetli bir şekilde süren Germen istilalarının Britanya'daki yansımasıydı. Germen kavimlerinden Sakson ve Jutlar, Britanya Adası'nı hedef seçmişlerdi. Roma bu sırada, kıtadaki sınırlarını bile korumaktan aciz olduğundan, adadaki güçlerini çekmeye başladı ve bu süreç 420'de son buldu (Stone, 1883: 2-9).

---

¹¹ “Britanya” ismi siyasi anlamdan öte coğrafi bir anlama sahiptir. Bu isim ile günümüzdeki İngiltere, İskoçya ve Galler ülkesinden oluşan adanın tamamı ifade edildiği gibi buna İrlanda'yı da dâhil edenler bulunmaktadır. Adanın bilinen en eski ismi, güneydoğu sahilinde çıkan beyaz kireç taşından dolayı “Beyaz Ada” anlamındaki “Albion”dur. Yunanlılar ve Romalılar ise burada kalay çıktığından dolayı “kalay ülkesi” anlamında “Britannia” ya da “Britain” demişlerdi. Bir görüşe göre de bu isim, adanın yerlilerinin kendilerini maviye boyamalarından dolayı “boyanmış” anlamındaki “brith” ya da “brit” ifadesinden gelmektedir (Stone, 1883: 2).

¹² “Scots, (scuites, sguits) “başiboş dolaşan” kimse anlamına gelmektedir (Stone, 1883: 5).

¹³ Bu gruba, kendilerini boyadıklarından dolayı onlara bu isim verilmiştir (Stone, 1883: 2).

Roma'nın çekilmesinden sonra kuzeydeki Pictler ve İskoçlar, savunmasız durumda kalan Roma müttefiki Britonlar üzerine saldırıya geçti. Britonlar önceleri Roma'dan aldıkları yardım ile bu saldırıları savuşturdular ancak sonrasında bu yardımlar kesilince İskoçlar ve Pictler tarafından büyük bir kıyıma uğratıldılar. Britonların General Aetius'a gönderdiği bir mektupta yer alan "Barbarlar bizi denize sürüyor, deniz de barbarlara. İki ölüm arasında sıkıştık. Ya katledileceğiz ya da boğulacağız." ifadeleri durumlarını çok iyi bir şekilde anlatmaktadır (Venerable Bede, 1849: 22).

Bu zor durum karşısında Britonlar, adaya yeni yerleşmeye başlayan Saksonlardan yardım istemek zorunda kaldı. Briton şefi Vortigern'in daveti üzerine Hengist ve Horsa adlı iki kardeş liderliğindeki Saksonlar, 449'da yardıma geldi ve bu sayede Britonlar, İskoçları ve Pictleri yendi. Bu arada Saksonlar, anayurtları Jutland'dan başka Saksonları da adaya davet etti. Bu kez onlarla beraber Angıllar da geldi. Bu yeni göçlerden sonra 457-586 arasında, sonraları Heptarşi diye adlandırılan, "Yedi Krallık" kuruldu. Bunlar; 1. Kent, 2. Sussex (Güney Sakson), 3. Essex (Doğu Sakson), 4. Wessex (Batı Sakson), 5. Doğu Anglia, 6. Northumbria (Umbur ya da Humber'in kuzeyi) ve 7. Mercia (sınır anlamındaki March'tan türemiştir) krallıklarıdır. Bunlardan Kent, Jutlerden oluşurken; Essex, Wessex ve Sussex Saksonlardan; Doğu Anglia, Mercia ve Northumbria da Angıllardan oluşmaktaydı (Stone, 1883: 12-14).

Bu dönemde kıtada Roma'nın siyasi etkisi son bulmuşken, kültürel etkisi sürmekteydi. Buna karşın Britanya'da, yeni gelen göçler ile beraber, Roma'nın siyasi hâkimiyetinin yanı sıra kültürel hâkimiyeti de son buldu (Roberts, 1996: 114). Zaten bu bölge İmparatorluğun en az Romalılaştan bölümü olmasından dolayı buradan Roma kültürünün silinip, yerine Nordik veya Germen kültürünün yerleştirilmesi çok da zor

olmadı (Pirenne, 2012a: 190). Bilhassa Britanya'ya geldiklerinde pagan inanca sahip olan Saksonların bu değişimde önemli rolü olmuştur (Stone, 1883: 19).

1.5. SLAV GÖÇLERİ

Birçok kavimde olduğu gibi Slavların da ilk yurtlarıyla ilgili tartışmalar bulunmaktadır. Yaygın görüşe göre bilinen en eski Slav yerleşimi Karpatlar'ın¹⁴ Yukarı Vistül ile Dinyeper arasında kalan kuzey bölgesinde yer almaktadır. Sonraki dönemlerde bir kısmı bu yurtlarında kalırken, diğerleri güney ve batı yönünde göç ederek üç gruba ayrıldı (Seignobos, 1960: 67).

Doğuda kalan Slav topluluğu X. yüzyıla kadar siyasal bir varlık gösteremezken, bölgede sürekli değişen hâkim unsurlara bağlı kaldılar. Bu hâkim topluluklardan bilinen en eskisi, M.Ö. VII. yüzyılda ortaya çıkan İskitlerdi. Devamında İrani bir kavim olan Sarmatlar,¹⁵ M.Ö. II. yüzyılda İskitler üzerinde baskı oluşturduktan sonra buraya yerleşti. III. yüzyıla gelindiğinde kuzeyden gelen Gotlar, Sarmatların hâkimiyetine son verip bölgeye hâkim olduktan sonra IV. yüzyılda buradaki Slavları köleleştirdi. Ancak bölgedeki Got hâkimiyeti de uzun sürmedi ve bu kez V. yüzyılda doğudan gelen Hunlar, onları buradan sürdü. Hunlar da kısa süre sonra dağılınca bölgede sırasıyla Ant, Avar ve Hazar hâkimiyetleri yaşandı. 737'de Müslümanların Hazarları mağlup etmesinden sonra oluşan siyasal boşluktan faydalanan İskandinavlar, burada etkin olmaya başladı (Vernadsky, 2011: 39-44). Güneydeki Slav topluluğu ile ilgili sahip

---

¹⁴ Viyana yakınlarından başlayıp Güney Polonya Güneybatı Ukrayna'ya kadar uzanan yay biçiminde bir dağ silsilesidir.

¹⁵ Sarmatların içinde en güçlüleri olan ve sarışın uzun boylu tipleriyle dikkat çeken Alanlar, Hunlar gelene kadar Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırların en iyi süvarileriydi. Aslında karakteristik göçebe bir kavim olan Alanlardan bazıları, daha sonra yerleşik bir hayata geçmiş ve pek çok Slav topluluğunu etkilemişti. Hatta Doğu Slavlarının içinde en güçlüsü olan Antların isimlerinin İran menşeli olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayıdır ki Kafkasya'da yaşayan Alanlar kendilerini, As veya Os diye tanımlarken kendilerinin haricindeki topluluklara da Ant demekteydi. "Os" ismi günümüz Kafkasya'sında "Osetya" ifadesi ile varlığını sürdürmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Vernadsky, 2011: 39.

olduğumuz en eski bilgi VII. yúzyıldadır. İllirya'ya yerleşen bu grup, Balkan yarımadasının büyük bir bölümüne yayılmıştı. Batı Slavları ise VI. yúzyılda Germanlerden boşalan yerlere yani bütün Bohemya'ya ve Vistül'den Elbe'ye kadar olan bölgeye yerleşmişti (Seignobos, 1960: 67).

Slavların yerleşim sürecinde uyguladıkları yöntem ile Macarlar ve Vikinglerin uyguladıkları yöntem arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Macarlar ve Vikingler bu süreçte kazanımlarını saldırılar ile elde ederken; Slavlar, bölgeye hâkim siyasi bir gücün bulunmamasından faydalanarak pasif bir şekilde bu imkâna sahip oldular.

1.6. MACAR İSTİLALARI

Macar tarihçi Eckhart'a göre Finogur-Türk karışımı bir topluluk olan Macarların ana yurdu Ural Dağları bölgesidir. Tarih boyunca çeşitli Türk devletleri ile birlikte hareket eden bu kavim, bir dönem Hazarlara bağılı olarak Kuban bölgesinde yaşamıştı. Uzların ve Kumanların önünden kaçan Peçeneklerin baskısı ile Kuban bölgesini terk etmek zorunda kaldılar. 889'da Dinyeper ve Don Nehri civarında görülen Macarlar, doğudan gelen baskıların sürmesi üzerine ilerlemesine devam etti ve Etelköz (bugünkü Moldavya ve Basarabya) bölgesine yöneldi. İttifak halindeki Peçenek ve Bulgar kuvvetleri buraya da baskınlarda bulununca bu kez Karpatlar'ı aşarak bugünkü topraklarına yerleşti (Eckhart, 2010: 9).

Onların geldiği bu yeni topraklarda, çeşitli kavimlerin istilaları neticesinde uzun bir kargaşa dönemi yaşanmıştı. Buna bağılı olarak, Macarlar geldiği zaman burada güçlü bir siyasi yapı bulunmamaktaydı. Charlemagne, son istilacı kavimlerden Avarları sürmüştü. Bölgenin kuzeybatısında varlık göstermeye başlayan Morav adlı Slav bir kabile de Macarlar tarafından 906'da dağıtılmıştı. Macaristan'a komşu olan bölgelerde de iktidar boşluğu bulunmaktaydı. Doğu Frank İmparatorluğu'nun merkezi sistemi

çökmüş; Bavyeralılar, Franklar, Saksonlar, Suebler gibi kavimler ayrı ayrı hareket etmeye başlamışlardı. İtalya ise siyasal açıdan dağınık bir döneme girmişti. Bu ortamdan faydalanan Macarlar, kendilerine yeni bir yurt edindikleri gibi, Avrupa'nın batısında ve güneyinde çok uzak bölgelere baskın yapma imkânına da sahip oldu. Süvari kuvvetleri ile yapılan bu baskınlarda bazen karşı tarafın düzenli kuvvetleri ile çarpışmaya girseler de genelde hızlı vur-kaç taktikleri uygulamayı tercih etmekteydiler. Güneyde İtalya'da Toscana yağmalanmış, Roma bile tehdide açık bir duruma düşmüştü. Ancak Roma ile ilgilenmeden İtalya'nın en güneyde bulunan Otronta'ya ulaştılar (Bloch, 2005: 36).

Batıda ise Galya ve Loire'nin güneyine kadar ilerleyerek baskınlarda bulundular. Alman Krallığı'nı koruyan Ostmark hudut kontluğunu ortadan kaldırdılar. Kral I. Heinrich, 924'te Macarlara haraç ödeyerek bu saldırılardan ancak kurtulabilmişti. 926'da Güney Almanya, Alsace, Lorraine, Verdun ve Ardennes'de eylemlerde bulundular. Kiliselerde, "Tanrım, bizi Macarların oklarından kurtar" şeklinde dualar edilmekteydi. Bu süreçte Alman kralı I. Heinrich bir yandan haraç vererek zaman kazanmaya çalışırken, öte yandan savunmayı geliştirmeye yönelik girişimlerde bulundu. Taştan kaleler yapmış ve Macarların savaş tekniklerini uygulamaya başlamıştı. Nitekim bu önlemlerin meyvesini 933'te aldı. Almanların haraç ödemeyi reddetmesi üzerine saldırıya geçen Macarları Merseburg'ta yenerek onlar karşısında ilk galibiyeti aldılar. Bu mağlubiyet üzerine Macarlar, yirmi yıl kadar Almanlara saldırmaya cesaret edemedi. 955'te Alman Prenslерinin Otto'ya karşı isyan etmesini değerlendirmek isteyen Macarlar, büyük bir kuvvetle saldırıya geçti. Ancak Augsburg'ta yapılan savaş neticesinde büyük bir yıkıma uğrayıp, birçok ordu komutanını kaybettiler. Bu zafer neticesinde I. Otto, Macar'ları Avrupa için bir tehlike olmaktan çıkarırken, onlar da

bundan sonra farklı bir siyaset gütmeye başladılar. Başbuğ Geza (970-997) ve oğlu Vajk'ın, 973'te Passau piskoposluğu vasıtasıyla vaftiz olmasıyla beraber Macarlar Hristiyanlaşma sürecine girdi. Böylece artık Avrupa'nın bir parçası olmaya başladılar (Eckhart, 2010: 17-20).

2. BÖLÜM: AKINLAR ÖNCESİ NORMANLAR

İskandinavya'nın demografik tarihi ile ilgili öne sürülen bilgilere göre buranın ilk yerleşimcileri esmer ve orta boyda bir kavimdi. Daha sonraki dönemlerde Jutland'a gelen Germen kökenli Tötonlar, buradan önce adalara sonrasında Güney İsveç'e ve Norveç'e geçtiler. Bazı tarihçiler bu kavmin gelişini M.Ö. X. yüzyıla, bazıları da M.Ö. III. yüzyıla dayandırmaktadır (Williams, 1920: 13).

2.1. VİKİNGLER İÇİN KULLANILAN İSİMLER

2.1.1. Viking

Viking sözcüğünün etimolojik kökeni üzerinde çeşitli görüşler belirtilmiştir. Birinci olarak bu ismin, eski Nordik dildeki “vik” (koy) kökünden geldiği ileri sürülmektedir. Buna eklenen “ing” son eki ile bir gruba aitlik ifadesi kazandığı iddia edilmektedir. Ancak “Viking” ifadesine İskandinav kaynaklarında en erken X. yüzyıl sonlarında rastlanılması bu görüşü zayıflatmaktadır. Bir diğer iddiaya göre bu ifade eski İngilizcedeki “wic” kelimesinden (kamp yeri, kale) türemiştir. Bu durumda “ing” son eki ile ilgili görüş burada da geçerli olup, sözü edilen bu yerlere ait olan kişiler anlamı katmaktadır (Holman, 2003: 277). Başka bir görüşe göre de “Viking”, ticari ya da korsanlık amacıyla sefere çıkma faaliyetini dile getiren bir eylem sözcüğüdür (Bauduin, 2004: 8).

Bunların yanı sıra halk Almancasındaki “wik” (kent veya Pazar) (Bloch, 2005: 50), Ortaçağ tüccarlarını ifade eden “vicus/wik”, savaş anlamındaki “vig” ifadeleri bu kelimenin kökeni ile ilgili ileri sürülen diğer görüşlerdir (Bauduin, 2004: 7). Bu isimden yola çıkılarak türetilen “Viking Çağı” kavramı ise VIII. yüzyıl sonları ile XI. yüzyıl sonları arasında, günümüz Ukrayna'sından Grönland'ına kadar geniş bir alanda varlık

göstermiş olan Ortaçağ İskandinav toplumunu anlatmaktadır (Holman, 2003: 3). Sözü edilen dönem boyunca Vikingler, Kuzey Avrupa ve Rusya içlerinde, deniz ve ırmakları kullanarak, önce korsanlık alanında devamında da ticari alanda çok büyük başarılar elde etmişlerdi.

2.1.2. Varangiyan

Bu ifade, Rus kaynaklarında “varjagi”, Bizans kaynaklarında ise “varangoi” şeklinde yer almaktadır. Kelimenin kökeni ile ilgili iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi “yemin, ant, söz” anlamlarına gelen eski Nordik dildeki “v    r” dır. Bu k  ke “ing” son ekinin eklenmesi ile “yeminli adamlar” anlamında bir isim t  retilmiŐ tir. Diğer bir g  r  Ő e g  re bu ifade, “vara”dan (ticari emtia) t  reyen “seyyar satıcı” anlamındaki “varyag”a dayanmaktadır (Holman, 2003: 276).

2.1.3. Norman/Northmen

NorveÇliler kendilerini “Northmen” diye tanımlarken, Frank kroniklerinde Danimarkalılar ve İsveÇliler iŐ in de aynı ifade kullanılmıŐ tır (De Chaillu, 1890: 23). Latin kaynaklarında bu isim Normanni, Nordmanni, Lordomanni, Lormanese, Leodomanni şeklinde yer almıŐ tır. M  sl  manlar, Latin kaynaklarından aldıkları bu ifadeyi “al-Ordomaniyun” olarak telaffuz etmiŐ lerdir (Allen, 1960: 3).

“Northmen”den t  remiŐ  ancak telaffuz ve yazım Ő ekli ile ondan ayrılan “Norman” ise bilhassa sonraki d  nemlerde Fransa’ya yerleŐ miŐ  ve asimile olmuŐ  Vikingler iŐ in kullanılmıŐ tır. Bununla beraber g  n  m  zde hem “Norman” hem de “Northmen” ismi, b  t  n İskandinav toplumunu tanımlayan bir ifade olarak karŐ ımıza çıkmaktadır.

2.1.4. Norveç

Kelimenin kökeni “Nor egr” veya “Norvegr”dir. Bu isim önceleri, bir halkı tanımlamaktan ziyade, bir yol veya güzergâhı (Nor-Way/Kuzey Yolu) ifade etmek amacıyla kullanılmıştır (Bloch, 2005: 55). İsimde söz edilen yol, İskandinav yarımadasında kuzey-güney yönünde bulunan ve İsveç ile Atlantik okyanusunu birbirinden ayıran dağın batı tarafındaki şerittir (Boyesen, 1886: 4). Sonraki dönemlerde bu ifade bir krallığı veya bir halkı tanımlamak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bu şekilde ilk kez, IX. yüzyılda ortaya çıkan Norveç Krallığı için kullanılmıştır (Bloch, 2005: 55).

2.1.5. Danimarka

Etnik anlamda Danlardan ilk söz eden tarihçi Prokopius (500-565) olmuştur. Siyasal anlamda “Denmark” (eski İngilizcede Denemearc) ismiyle ilgili ilk kayıt, Batı Sakson kralı Büyük (The Great) Alfred’in (849-899) kroniklerinde yer almaktadır (Stefansson, 1916: 4). Günümüzde Jutland ve oraya bağlı adalardaki siyasi yapıyı ifade etmek için kullanılan ismin kökeni hakkında farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bunlardan birincisine göre, “alçak”, “düzlük” anlamlarına gelen “dan” ile “bir bitki örtüsüyle kaplı” anlamındaki “mark” sözcüklerinin birleşiminden oluşmuştur. Burada kastedilen bitki örtüsünün, bir zamanlar Jutland’da çok yaygın olan köknar ağacı olduğu düşünülmektedir. İkinci bir görüşe göre, efsanevi kral Dan Mikillati’ye atfen “Dan’ın Ülkesi” anlamında kullanılmıştır (Snorro Sturleson, 1844: 231).

“Dan” ifadesi, Danimarkalıların yanı sıra, Vikinglerin İngiltere’de faal olduğu dönemde bütün İskandinavları tanımlamaktaydı. Bunun sebebi o dönemin İngiltere’inde en faal Viking grubunun Danimarkalılar olmasıdır (Bloch, 2005: 45).

2.1.6. Swedes

Bu ismin karşılığı; eski Nors dilinde “Svi'ar”, İngilizcede “Sweon”, Germanik dilde de “Swian”dır. “Swe” (kendi) kökünden gelen bu ifadenin, terim olarak “kendilerine ait olanlar” anlamında kullanıldığı düşünülmektedir (Cornelius Tacitus, 2006: 117). İsim ilk defa Tacitus’un “Germania” adlı eserinde karşımıza çıkmaktadır (Cornelius Tacitus, 2006: 44). Ayrıca Jordanes’in “Origin and Deeds of The Goths” adlı eserinde, Scandza Adası’nda yaşayanlar arasında zikrettiği “Suehan” denen kavmin, “Suione” ile aynı olduğu düşünülmektedir (Jordanes, 1915: 56).

Çok erken dönem kayıtlarında yer almasına rağmen bu ismin İsveçliler için Viking Çağı’nda kullanımı pek yaygın değildi. Bunun yerine faaliyet gösterdikleri bölgelerde genellikle “Varangiyan” adıyla anıldılar.

2.1.7. İskandinavya

“Scandinavia”, “Skandia” veya “Suevia” diye ifade edilen bölge antik Yunan ve Roma döneminde Kuzey Denizi’nde bir adalar topluluğu olarak bilinirdi. Antik tarihçiler ve coğrafyacılar bu bölgede Svion (sonraki ismiyle Sviar), Goth (Gutton veya Guta) ve Daukion (Dan) adlı kavimlerin yaşadığından söz ederler. “Scandinavia” isminin yer aldığı en eski kayıt I. Yüzyılda Pliny’ye kadar (Wheaton, 1831: 4) dayanmakla beraber bu ad Viking Çağı’nda pek kullanılmamıştır. Sonraki dönemlerde bu ifade Jutland dâhil olmak üzere bütün Danimarka, İsveç, Norveç ve Finlandiya için hem etnik hem de coğrafi anlamda kullanılır olmuştur.

Jutland ve Finlandiya’nın da bu bölge içinde kabul edilmesi daha sonraki bir döneme rastlamaktadır. Danların yaşadıkları Zealand ve Scania’nın, Norveçliler veya İsveçliler tarafından hâkimiyet altına alınmasından sonra onlar da yeni yurt arayışına girmişlerdi. Bu arayış neticesinde Danların Jutland’a yerleşmesi ile bu bölgenin

İskandinav dünyasına dâhil olduğu düşünülmektedir (Dunham, 1839: 67). Finlandiya ise etnik açıdan buradaki diğer topluluklardan farklı olmasına rağmen, muhtemelen mevcut coğrafi birlikteliğe kültürel birlikteliğin de eklenmesiyle bölgenin bir parçası olarak kabul edildi.

2.1.8. Diğer İsimlendirmeler

Her ne kadar VIII. yüzyıldan itibaren kaynaklarda “Viking” ismi yer almış olsa bile Vikinglerin çağdaşları onları genelde farklı şekilde zikretmişlerdi. Bilhassa Anglo-Sakson kroniklerinde karşımıza çıkan “heathen” (kâfirler) ifadesi, Britanya ve Batı Avrupa’daki Hristiyanlar tarafından yaygın bir biçimde kullanılmaktaydı. Endülüs’teki Müslümanlar buna benzer olarak Vikinglere “Majus”¹⁶ (ateşperest/putperest) derlerdi.

Müslümanların Vikingler için kullandığı bir diğer ifade de “Ludâne”dir. Mesudî bu kavmi, Rusların Endülüs’ten Roma’ya ve Konstantinopolis’e kadar ticaret yapan bir kolu olarak bildirmektedir (Mesudî, 2011: 143). İskandinavları ifade ettiği hususunda şüphe bulunmayan bu ismin, Lithuaniens (Litvanyalılar)’dan geldiğini söyleyenler olduğu gibi bir Slav kabilesi olan Loutchanes veya Louzaniens’ten geldiğini iddia edenler de bulunmaktadır. Frahn ise bunun Ladoga Nehri sahil halkı için kullanıldığını savunmaktadır (Heyd, 2012: 79).

2.2. SINIFSAK YAPI

Birçok yerleşik toplulukta olduğu gibi İskandinavlarda da sınıfsal farklılıklar bulunmaktaydı. Bu sınıfsal öğeleri tanımlamada detaylı isimlendirmelere gidilmesine rağmen toplum temelde “hürler” ve “köleler” şeklinde iki sınıfa bölünmüştü. Hürler arasındaki ayrımı belirleyen en önemli faktör arazi sahipliğiydi.

---

¹⁶ “Magian” sözcüğünden gelen bu ifade aslında Zerdüştler için kullanılmaktaydı. Ayrıntı bilgi için bkz. Allen, 1960: 5.

Toplum içindeki bu bölünme hayatın her alanında uygulanmaktaydı. Örneğin, geniş katılımlı bir ziyafette oturma yerleri bile bu duruma göre düzenlenirdi. Kapıya en yakın oturanlar en düşük sosyal sınıfın mensubu iken, en uzak oturanlar en üst düzey sınıfa ait olanlardı. Hristiyanlık sonrasında buna benzer bir uygulama, cenazelerin defin işleminde görülmekteydi. Soylu sınıfına mensup cenazeler kilisenin hemen yanı başına defnedilirken, alt sınıfa mensup olanlar kiliseden daha uzağa gömülmekteydi. Bu katı uygulamalara rağmen İskandinavya'daki sınıfsal yapıyı Hindistan'daki kast sistemi gibi görmemek gerekir. Bunun en açık göstergesi, köleler hariç olmak üzere farklı sınıflardan bireylerin evliliklerinin mümkün olmasıydı. Bu evlilikler neticesinde, sosyal statüde değişiklik olur ve çiftlerden alt sınıfta olan üst sınıfta olanın konumuna yükselirdi. Evliliğin yanı sıra sınıflar arası geçiş için başka imkânlar da bulunmaktadır ki bu durum İzlanda'da oldukça yaygındır (Williams, 1920: 35).

2.2.1. Köleler

Bir “sınıf” konumunda zikredilmekle beraber köleler, toplumda tam anlamıyla bir insan olarak bile kabul edilmezdi. En basitinden onların bir üstündeki grup evlilik hakkına sahipken, köleler için bu durum söz konusu olamazdı. Yaşlandıklarında veya hastalandıklarında sahipleri tarafından, evcil hayvanlara uygulandığı gibi, ölmeleri için dışarıda bir yere bırakılırlardı (Williams, 1920: 38). Normal bir isme dâhi sahip değillerdi. Ya yaptıkları iş ile bağlantılı ya da aşağılama amacı taşıyan bir sıfat ile çağrılırlardı. Örneğin: Sooty (isli, kurumlu), Cowherd (sığır çobanı), Clumsy (hantal), Lout (hödük), Laggard (tembel)... (Haskins, 1915: 39).

Günlük yaşantıda erkek köleler, arazi koşullarına bağlı olarak, tarımın pek yaygın olmamasına karşın genelde çiftçilik yaparken, kadın köleler ağırlıklı olarak yemek ve dokuma işleri ile ilgilenirlerdi (Ülgen, 2013: 67).

Köleleştirilme işlemi çeşitli kanallar ile gerçekleşmekteydi. Bir köleden doğdukları için köle olanlar olduğu gibi, satın alma, savaş veya baskın yoluyla İskandinavya'ya getirilip köleleştirilenler de olabilmekteydi. Genelde batıdan Celt kökenliler, doğudan ise Slav veya Fin kökenliler köle olarak getirilmekteydi. Dışarıdan getirilen bu kölelere ilaveten özgür İskandinavlar da çeşitli koşullarda bu duruma düşebilmekteydi. Bir kişinin borcunu ödeyememesi veya ciddi bir suç karşılığında “kölelik” cezasına çarptırılması bunun en önemli sebepleri arasında yer almaktaydı. Bazen de bir baba borcuna karşılık çocuğunu köle olarak satabilmekteydi. Sosyal anlamda herhangi bir desteği veya güvencesi kalmayan kişilerin, kendi rızalarıyla başkasının hizmetine girdiği de olmaktaydı. Bu tip kölelere “gift thrall” (hediye köle) denmekteydi (Williams, 1920: 37).

2.2.2. Azatlılar

Azat olmuş köleler veya onların birkaç kuşak sonrasındaki torunları, kölelerin bir üstündeki sınıfı oluştururdu. Bir köle çalışarak peyderpey veya durumu elverdiği takdirde toplu bir şekilde ödeme yaparak özgürlüğünü satın alabilirdi (De Chailu, 1890: 509). Bu köleler azat edilmelerinin hemen akabinde hürlerin bütün haklarına sahip olamazlardı. Hatta hür olduktan sonra birkaç sene daha eski sahibinin hizmetinde bulunması icap edebilirdi. Bir çeşit şartlı tahliye süreci gibi görebileceğimiz bu dönemde, şayet bir ihlal durumu söz konusu olursa azatlı tekrar köleliğe dönerdi. Bunların çocukları ise tam anlamıyla hürlerin haklarına sahipti (Williams, 1920: 44).

Kölenin hürriyetini elde etmesinden sonra eski sahibi ile arasındaki ilişki, bir çeşit akrabalık bağı şeklinde sürmekteydi. Eski sahibi azatlıyı himayesi altına alırken buna karşın, azatlı öldüğünde geride miras bırakacak kimsesi kalmamış ise mülkü ona kalırdı. Ayrıca azatlı eski sahibine karşı düşmanlık edemezdi. Aksi takdirde yeniden

onun kölesi olabilirdi (De Chaillu, 1890: 509). Azatlılar ile aynı sınıfta yer alan “hür işçiler” (free laborer) denen grup, genelde ekonomik olarak başarısız olmuş, himayeye muhtaç duruma düşmüş veya dışarıdan gelmiş yabancı hür işçilerden oluşmaktaydı. Bunların yanı sıra “cottier” (cottager, kotkarl) denen ve boenderlerin kiracısı olan küçük çiftçiler de bu sınıftan kabul edilmekteydi (Williams, 1920: 47).

2.2.3. Boender

Büyük çiftçilerden oluşan bu grup, İskandinav toplumunun orta sınıfını meydana getirmekteydi. Bazen, soylular gibi kendilerine yönelik bir tehdit söz konusu olduğunda kral ile çatışmaya girmekten çekinmezlerdi. Bu sınıfın içinde yer alan “hauldar” (tekil hali höldr) adlı grup daha saygın bir konuma sahipti. Bunların “othal” ya da “allodial” denen büyük arazileri bulunmaktaydı. Bu sınıfın, hauldarlar ile karşılaştırıldığında daha zayıf durumda olanları, zamanla çeşitli baskılar neticesinde topraklarını krala veya güçlü soylulara devretmek zorunda kalıp korsanlık faaliyetine yönelmişlerdi. Hatta bir kısmı, özgürlüğünü kaybedip ya hür işçi olmuş ya da kralın hizmetinde çalışmak zorunda kalmıştı. Öyle ki bir süre sonra “boender” isminin tekil hali olan “bondi”, küçümseme amacıyla kullanılan bir terim olmuştur (Williams, 1920: 48).

2.2.4. Hersar

Bazı kralların vassalı olan “hersarlar”, miras yoluyla veya seçim ile göreve getirilen bir çeşit yarı bağımsız yerel kabile şefiydi. Aynı zamanda askeri, adli ve dini statüleri de bulunmaktaydı (Williams, 1920: 52). “Len” denen fieflerini¹⁷ önceleri doğrudan kraldan alırlarken sonraları bunu miras yoluyla elde etmeye başladılar. Bu

---

¹⁷ Köken olarak, “Tımar, zemaet” anlamlarına gelen ve Germenceden Latinceye “fevuns” ya da “feodum” (feodal sözcüğü buradan gelmektedir) olarak geçen ifadeden gelmektedir. Bağımlının karnını doyurması ve teçhizatını tedarik edebilmesi için verilen toprakları belirtmektedir. Sonraları bu, topraktan başka şeyler için de uygulanmıştır. Ayrıntı bilgi için bkz. Ülgen, 2010: 4.

sınıf antik zamanlarda “hersar” diye tanımlanırken, Güzel Saçlı Harald zamanında birçok pozisyonlarını kaybettikten sonra (De Chaillu, 1890: 491) “liegemen” ya da “lendirmenn” (landed men) ismiyle anılmaya başlanmıştı (Williams, 1920: 53). Bu süreçte boenderlerde olduğu gibi kralın baskısından usanan birçok hersar, Avrupa’nın çeşitli yerlerine göç etmiş veya korsanlık faaliyetlerine yönelmişti (De Chaillu, 1890: 492).

2.2.5. Jarl

“Earl” diye de ifade edilen Jarllar, hersarlar ile aynı statüye sahip görünmekle beraber onlardan daha güçlüydü. Askeri açıdan üstün vasıflara sahip olan jarllar aynı zamanda ordu komutanıydılar. Rusya’nın kurucusu diyebileceğimiz Rurik ve Normandiya’nın ilk dükü Rollo bu sınıftandı. Aslında bir tür kabile şefi olan jarllar bazen öyle güçlü bir konuma ulaşmışlardı ki krallara denk bir yer elde etmişlerdi.¹⁸ Bunlar içinde bilhassa Norveç’teki Lade’in jarlları çok baskın bir kimliğe sahipti (Williams, 1920: 53). Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla bazı zayıf krallar onları kendilerine denk görmek zorunda kalmıştı.

2.3. NORMAN KÜLTÜR VE İNANIŞLARI

2.3.1. Dil ve Edebiyat

Nordik diller, Tötonik dil ailesinin bir parçası olmakla beraber, İskandinavların izole olmuş bir yaşam tarzı sürmesine bağlı olarak bazı karakteristik değişikliklere uğramıştır. Bu özel yapısı ile İskandinav edebiyatı hem şiir hem de nesir alanında ürünler vermiştir. Onlar hakkındaki birçok bilgi bizlere bunlar sayesinde ulaşmıştır.

---

¹⁸ Örneğin Jarl Haakon hem Harald Bluetouth hem de onun oğlu Sweyn’i oldukça uğraştırmıştır. Yine dönemin güçlü paralı ordusu Palnatoke’yi de yendiği iddia edilmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Williams, 1920: 53.

Bu ürünleri arasında şiirin önemli bir yeri bulunmaktadır. İskandinav şiiri iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunlardan birincisi erken dönem ya da “eddaik” diye tanımlanan, kahramanlık veya tanrıların eylemlerinin ele alındığı şiirlerdir. Bu şiirler Nibelungen’e benzese de daha çok Tötonik bir niteliğe sahiptir (Williams, 1920: 335). İkinci türdeki şiirler ise yaratılış ile ilgilidir ve “skaldik” diye isimlendirilirler (Holman, 2003: 160).

Şiirin yanı sıra düz yazı alanında, “saga”¹⁹ denilen metinler bırakmışlardır. Genelde tarihi bilgiler içeren öykü formatındaki bu metinler, gerçek olayları naklettiği gibi bazen kurgulardan oluşabilmekteydi. Eddalar ile kıyaslandığında günümüze daha fazla saga ulaşmıştır (Williams, 1920: 342). Bunda, XII. yüzyılda başlayan, bilhassa İzlanda’da yaygınlık kazanan, sagaların yazıya geçirilmesi ve çoğaltılması çalışmalarının büyük etkisi bulunmaktadır (Webster, 1920: 393).

Her iki türdeki edebi ürünlerin XII. yüzyıla ulaşması ise ağırlıklı bir biçimde ağızdan ağza nakil şeklinde gerçekleşmiştir. Bununla beraber “runik” denen alfabe sisteminin kullanılarak bu metinlerin çeşitli eşya ve anıtların üzerine yazılmasının bunda büyük katkısı olmuştur (Williams, 1920: 346). “Gizem, sır” anlamındaki “run” kelimesinden gelen runik yazı, İskandinav inanışına göre Odin tarafından insanlara öğretilmiştir. Bunun için bu yazının tanrısal bir niteliğe sahip olduğuna (Larson, 1912: 299) ve bundan dolayı büyü güçlerinin bulunduğu inanişmektedir. Öyle ki uzun süre runik yazı, dini önderlere ait bir sır olarak kabul edilmiştir (Cronholm, 1902: 14).

Gerçekte ise Odin’in bu alfabeyi Yunanlılardan aldığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra runik yazı ile Etrüsklerin kullandığı yazı arasında birçok benzerlik tespit edilmiştir (De Chaillu, 1890: 154). Sonraki dönemlerde Roma alfabesinden de etkilenmiş ve bunun neticesinde karakter sayısı artarak 26 olmuştur. Hun istilası

---

¹⁹ Bu ifade eski Nordik dildeki “segya” (söylemek)’dan gelmektedir. Almandaki karşılığı “sagen”dir. Ayrıntı bilgi için bkz. Webster, 1920: 392.

sonrasında İskandinavya'nın Roma dünyası ile bağlantısı kopunca bazı karakterler eksilmiş ve bu sayı 16'ya düşmüştür (Williams, 1920: 348).

2.3.2. Din ve Mitoloji

İskandinav toplumunun dini yapısının temel niteliği pagan oluşudur. Atalar kültü, hayvanlara veya doğaya tapınma inançlarının bulunmasının yanı sıra ölümden sonraki hayata inanıldığı ile ilgili günümüze bilgiler ulaşmıştır. Bilhassa Valhalla²⁰ kavramı bunun en açık işaretidir. Bununla beraber antropomorfik tanrılar ve Vikinglerin bunlara yaklaşımları, inançlarının en karakteristik özellikleridir (Williams, 1920: 368).

İskandinav panteonu, diğer Hind-Ari topluluklar ile büyük oranda aynı niteliklere sahiptir. Örneğin Thor'un, Roma tanrılarında Jüpiter ile bariz benzerlikleri bulunmaktadır. Onun annesi Jörd'ün isminin Earth'den geldiği düşünülmektedir. Buna rağmen İskandinavlar, bu bölgeye yerleştikten sonra, iklim ve coğrafi şartların etkisiyle bu tanrılara farklı nitelikler yüklediler. Örneğin; denizcilik, ticaret ve savaş kavramları, tanrılar ile daha fazla özdeşleşir olmuştu.

Bu panteondan söz edildiğinde akla ilk Odin gelmektedir. O, bütün tanrıların en büyüğü ya da onların atası kabul edilirdi. Uzun boylu, sakallı, tek gözlü ve Gungir²¹ denen mızrak ile tasvir edilmektedir. Onun aslında Germenleri, Asaland veya Asaheim denen bir bölgeden²² Avrupa'ya getiren savaşçı bir şef olduğu tahmin edilmektedir. Odin ve çocuklarına topluca "Aesir" denmektedir. Snorro Sturlasson'a göre bunun anlamı "Asyalı Adam"dır (Boyesen, 1886: 14). Öte yandan bu ifadenin, "tanrı" anlamı

---

²⁰ İskandinav mitolojisine göre burası savaşta ölenlerin kabul edildiği 540 kapısı olan bir solundu. Buraya kimlerin geleceğini, Odin tarafından görevlendirilmiş olan "Valkyrie" adında dişi bir karakter belirlerdi. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 274.

²¹ Bu mızrağı cücelerin yaptığı iddia edilmektedir (Holman, 2003: 113).

²² Odin, bu bölgenin merkezi olan Asgard'ın şefiydi (Snorro Sturleson, 1844: 217).

katan eski Germencedeki “ös” sözcüğünden geldiği düşünülmektedir. Bu sözcük, günümüzde hâlâ Oswald, Osbert gibi isimlerde kullanılmaktadır (Page, 2013: 47).

Panteonun bir diğer önemli ismi, Odin’in oğlu olan savaş tanrısı Thor idi. Bu ismin “Thunder” (gök gürültüsü) ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Odin, bütün tanrıların atası veya onların lideri olmasına karşın oğlu Thor, İskandinavlar arasında, bilhassa Viking Çağı’nın erken döneminde, babasından daha popülerdi. Öyle ki Vikingler çocuklarına “Thor” ismini verirler ve onları bu tanrıya adarlardı. Landnmabok’ta, İzlanda’da Thor ile ilgili otuz çeşit erkek ismi ve yirmi bir çeşit de kadın ismi yer almaktadır. Thor’u, onun Mjolner adındaki çekici²³ ile simgeleştiren Vikingler aynı zamanda bu çekici bir süs eşyası olarak kullanmaktaydılar. İskandinavların Thor’a karşı bu ilgileri Hristiyan olduktan sonra bile devam etmiş hatta Onu Hz. İsa’nın muadili gibi görmüşlerdi (Williams, 1920: 370).

Odin ile Thor’u karşılaştırmak gerekirse, olması gerekenin aksine, Odin daha yenilikçi iken Thor daha klasik bir kişilikle karşımıza çıkmaktaydı. Örneğin Thor, savaşta çekiç kullanıp fiziksel gücünü ön planda tutarken; Odin, daha modern kabul edilen mızrak kullanmakta ve daha taktiksel bir tarz izlemekteydi. Thor, ev yapımı birayı tercih ederken; Odin, zengin Viking krallarının içeceği olan şarabı tercih etmekteydi (Williams, 1920: 374).

Bu iki isim İskandinavların en popüler tanrıları olmakla beraber onların yanında başkaları da bulunmaktaydı. Örneğin, refah ve bereketin yanı sıra aynı zamanda güneş ve yağmur gibi hava olaylarından sorumlu olan Frey bunlardan biridir. Deniz tanrısı Njörd, bilhassa denizci tüccarlar arasında çok popülerdi. Tyr, savaş; Bragi, bilgelik ve şiir; Loki, yaramazlık ve düzenbazlık; Balder, barış tanrısıdır (Williams, 1920: 376).

---

²³ Bu çekiç Brokk ve Eitri adında iki cüce kardeş tarafından yapılmıştır. Mitolojiye göre, Thor çekici fırlattığında bumerang gibi kendisine geri dönmektedir (Holman, 2003: 191).

İskandinavların bu tanrılar için yaptıkları en önemli ibadet kurban kesmektir. Kurban olarak genelde atlar tercih edilmekle beraber çeşitli hayvanların hatta bazen insanların da tercih edildiği olurdu (Grimberg, 1935: 26). Bu ibadet için en uygun zaman yaz ortası, sonbahar ve kış ortasıydı (Williams, 1920: 317). İnsan haricinde kesilen kurbanları büyük bir “kurban ziyafeti” ile yerlerdi. Bu ziyafetlerde aşırı miktarda yemek yiyip, aynı aşırılıkla içki tüketirlerdi (Grimberg, 1935: 26).

İskandinavlar, kurban kesme ve diğer ibadetlerini genelde bireysel bir şekilde yerine getirdikleri gibi, bunları topluca tapınaklarda yaptıkları da olurdu. İsveç’te Uppsala, Danimarka’da Leire ve Ringsted bu tapınaklardan en önemlileriydi. Tapınakların varlığına rağmen İskandinavlarda bir din adamı sınıfı bulunmazdı. Sadece “godi” denen dini liderler bulunurdu ki bunlar aynı zamanda siyasi olarak da lider pozisyonuna sahip kişilerdi (Williams, 1920: 383). Bir godi bu görevi oğluna devredebilirdi. Sadece kızı varsa, kızı bu görevi üstlenemez ama dilediğine verebilirdi (De Chaillu, 1890: 526).

2.3.3. Sanat

İskandinav toplumunun sanatsal etkinlikleri ele alındığında burada el sanatları önemli bir yer tutmaktadır. Bunlar içinde ağaç oymacılığının özel bir yeri bulunmaktaydı.²⁴ Öyle ki kadınlar ve kraliyet ailesi üyeleri bile bu konuda oldukça hünerliydi. En fazla üretilen işin, gemiciliğin yaygın olmasına bağlı olarak, gemi başlıkları olduğu görülmektedir. Bu başlıklarda kullanılan figürler ev süslemelerinde de yer almaktaydı.

---

²⁴ Bölgede ormanların bol olması ile bağlantılı olan bu sanat, İskandinav toplumundaki varlığını günümüze kadar korumuştur.

Diğer el sanatları arasında metal işlemeciliği, taş ve kemik oymacılığı, boyama, nakış ve mücevher işlemeciliği yer almaktadır. Mücevher yapımında bronz ve gümüş kullanımı yaygındı. Bunlara işledikleri nakışlar, geometrik şekiller ve çeşitli hayvan figürlerinden oluşmaktaydı. Bu hayvan figürlerinin Celtic veya doğu kaynaklı olduğu ileri sürülmektedir. El sanatlarına ilaveten, kilden çömlek yaptıkları ile ilgili bulgulara rastlanılmıştır. Ancak bunun pek yaygın olmadığı düşünülmektedir. Son olarak İskandinavların resim alanında da çalışmalarının olduğu görülmektedir. Bu konuda en yaygın tür, duvar boyamacılığı olmuştur. Bu eserlerde ele alınan konular arasında, eski kahramanların ve tanrıların yer aldığı çalışmalar önemli bir yere sahiptir (Williams, 1920: 361).

2.3.4. Savaş

Viking denince şüphesiz akla ilk gelen kavram “savaş”tır. Savaş, Vikingler için günlük hayatın bir parçası ve İskandinav dininin gereklerinden biridir. Bir Viking için savaşta veya denizde ölmek, hastalıktan ölmekten çok daha şerefli bir ölüm şeklidir. Öyle ki İskandinav inancına göre, doğal bir şekilde ölmüş kişiler Valhalla’ya kabul edilmezdi (Williams, 1920: 248).

Savaştan kaçmak çok büyük bir suç kabul edilmekteydi. Buna karşın meydanda gösterilen cesaret ve başarı büyük takdir toplamaktaydı. Bunun için İskandinav dilinde, bu tip davranışlar ile ilgili bir terminoloji bile oluşmuştu. Örneğin, üzerlerine zırh almadan şiddetli ve korkusuz bir şekilde çarpışmaya giren kişilere “berserk” (çıplak

deri),²⁵ savaşçılığı ile bilinen kişilere “drengr”, s¼rekli olarak uzaklara savaşmaya gidenlere de “fardrengir” denmekteydi (Holman, 2003: 78).

Savaşların amaçlarına bakıldığında, genelde yağmacılık ¼n plana çıkmaktaydı. Bunu zenginleşmek i¼in normal ve hızlı bir yol olarak g¼rmekteydiler. Hedef belirledikleri yerlerde bulunan nakit para, m¼cevherat, ev hayvanları ve şarap gibi ¼nemli g¼rd¼kleri her şeye el koyarlardı (Williams, 1920: 262). Yağmacılık i¼in yapılan bu saldırılardan başka, ¼lkelerini savunmak i¼in de savaşa girdikleri olurdu. Normal şartlarda on beş yaşına gelmiş gen¼ler savaşa çağırılırken, tehlikenin ileri boyutta olması durumunda bu, on iki yaşına kadar d¼ř¼r¼lebilirdi (De Chaillu, 1890: 104).

Savaş i¼in duyurular çeşitli y¼ntemlerle yapılmaktaydı. Y¼ksekçe bir dağa şenlik ateşi yakılması bu y¼ntemlerden biriydi. Bunu g¼renler de daha uzaktakilere aynı mesajı iletmek i¼in ateş yakarlardı. ¼zel yapılmış savaş oklarının kral tarafından ulaklar vasıtasıyla diğer kabile şeflerine ulaştırılması bir diğer çağrı y¼ntemiydi (Williams, 1920: 254-257).

Kullanılan silahlarda çeşitlilik bulunmakla beraber en yaygını kılıçtı. Tek veya çift y¼nl¼ keskinliğe sahip bu kılıçlar genelde tek elle kullanılabilecek şekilde tasarlanmışlardı. Tutma yerleri bronz, g¼m¼ř veya altından yapılır; ¼zerlerine sahiplerinin isimleri kazınırdı. Kılıçlar genellikle İşkandinavya’da ¼retilirken bazen doğudan, Fransa’dan veya İngiltere’den ithal edildiği de olurdu. Kılıcın yanı sıra, ¼zellikle şefler tarafından, Viking Çağı’nın erken d¼neminde savaş baltası²⁶ yaygın bir silah olarak kullanılmıştır. Ancak bu silah sonraları yerini yeniden kılıca bırakmıştır.

---

²⁵ Bu ismin “bear skin” (çıplak deri)’den geldiği iddia edilmekle beraber cesaretlerinden dolayı “ayı” ile ilişkilendirildiği de olmuştur. Nitekim sonraki d¼nemlerde bazı kaynaklarda “bear” ifadesinin yerine “wolf” ifadesi yer almıştır (Holman, 2003: 43).

²⁶ “Breide X” veya “broad” (geniş) denen bu baltalar ¼çgensiz bir başlığa sahiptir (¼lgen, 2011: 136).

Çok yaygın olmasa da mızrak, ok ve yay kullanılan diğer hafif silahlar arasında yer almaktaydı (Williams, 1920: 257). Bunlara ilaveten savaşlarda, bir çeşit ağır silah olarak tanımlayabileceğimiz büyük sapanlar kullanılmaktaydı (De Chaillu, 1890: 186).

Koruyucu olarak, önceleri öküz derisinden sonraları ise zincirden yapılan zırhlar bulunmaktaydı. Zırhlara ilaveten, dikdörtgen veya kare şeklinde, ıhlamur ağacından yapılmış kalkan taşırıldardı (Williams, 1920: 260).

Kara savaşlarında ordu düzeni tabur ve tugay şeklindedir. Meydan savaşına girecekleri zaman savaş alanında dikdörtgen veya “domuz sıralanışı” denen bir düzen uygulamaktaydılar. Bu sonuncu taktiğin ilk uygulayıcısının Odin olduğuna inanmaktadırlar. Deniz savaşlarında ise daha özel tedbirler alırlardı. Bazen savaşa başlamadan önce gemileri birbirlerine bağlayarak düzeni muhafaza ettikleri olurdu. Donanmayı ırmak içlerine veya limanlara çektiklerinde, ani düşman saldırılarından korunmak için bu liman veya ırmakların girişlerine halat çekerlerdi (De Chaillu, 1890: 105).

2.4. SOSYAL HAYAT

2.4.1. Kadının Yeri

Antik İskandinav toplumunda kadının konumu ile ilgili sorunlar olsa bile Viking Çağı’nda onların etkinliği hususunda şüphe bulunmamaktadır (Williams, 1920: 112). Bu etkinlik evlenmeden önce başlamaktaydı. Evlendikten sonra evde kocası ile eşdeğer bir konuma sahip olurdu. Kadın mülk edinebilir ve bu mülkün tasarrufu yine kendisine ait olurdu (De Chaillu, 1890: 1).

Sagalardan anladığımız kadarıyla bazı kadınlar toplumda çok daha önemli konumlara ulaşmıştı. Örneğin Hallgerda, Signy, Thurithr, Thorberga, Asgerda, Güzel

Saçlı Harald'ın eşi Gyda, İsveç kralı Olaf Skötkonung'ın annesi Sigrid ve Dublin kralı Beyaz Olaf'ın karısı Aud bunlardan bazılarıdır. Genel olarak kadın, hayatın birçok alanında yer almıştı. Tıp, eczacılık, büyücülük ve kâhinlik ile ilgili olarak toplumda tekel sahibi bir konumda bulunurken; ticaret, denizcilik, heykelticilik ve şiir alanlarında önemli bir yer elde etmişlerdi. Hatta askeri eğitim alıp savaşa katıldıkları bile olurdu (Williams, 1920: 119).

2.4.2. Çocukların Toplumdaki Önemi

Antik dönem İskandinav toplumunda çocuksuzluk bir felaket gibi görülmektedir. Bu durumdaki çiftler, tanrıça Freya'ya çocuk sahibi olmak için dua etmekteydiler. Buna rağmen sonraki dönemlerde çocukların bir sorun olarak görüldüğü hatta çeşitli şekillerde onlardan kurtulmak istedikleri de olmuştur. Bunun en önemli sebebi yoksulluk olmakla beraber, gayri meşru doğumlarda da aynı durum söz konusuydu. Ancak çocuklarla ilgili bu olumsuz tutum çok yaygın olmayıp, genellikle ihtiyaca bağlı olarak onlara büyük önem vermişlerdi. Savaşçı bir yapıya sahip olmalarından dolayı bilhassa erkek çocuk çok daha özel muamelelere tabi tutulurdu.

Birçok toplumda olduğu gibi İskandinavlarda da çocuklara isim seçmenin ayrı bir yeri vardır. Genellikle, içinde bir tanrı isminin de yer aldığı çift isimler verilirdi. Bu işlem sırasında Hristiyanların vaftiz törenine benzer bir tören tertip ederlerdi. Çocuğun üstüne su serpiştirilir ve simgesel olarak Thor'un çekici çizilirdi. Bundan, bu törenin geç dönemlerde uygulandığı anlaşılmaktadır (Williams, 1920: 57-61).

Çocukların yetiştirilmesi sürecinde çeşitli oyunlar ve atletik sporlar ile onları her türlü zorlukla tanıştırmaya çalışırlardı. Bunun yanı sıra avcılığı teşvik ederek küçükten kan dökmeye alıştırlırlardı. Bütün bu oyun ve spor faaliyetlerinde bireysel cesaretin en

önemli erdem olduğu bilinçlerine yerleştirilirken, aynı şekilde grup yardımlaşması üzerinde de durulurdu (Grimberg, 1935: 28).

2.4.3. Aile

2.4.3.1. Evlilik ve Boşanma

Dönemin İskandinav toplumunda evlenme süreci günümüzdekine benzer bir şekilde işlemekteydi. Damat adayı, kendi babası veya toplumda saygınlığı olan birileriyle beraber gelin adayını ailesinden istemeye giderdi. Kızın anne-babasının onayı olmadan evlilik yasal kabul edilmediğinden, bu olmazsa olmaz bir uygulamaydı. Bu süreçte gelin adayının öncelikli hâmisini olarak babası muhatap alınmaktadır. Şayet babası yoksa erkek kardeşi o da yoksa dayısı bu görevi üstlenirdi. Gelin adayına güveyle ilgili fikir sorulmazdı. Taraflar evlilik konusunda hemfikir olurlarsa, aksi yönde bir anlaşma yapılmadığı sürece çiftler bir yıl nişanlı kalırlardı. Karşılıklı anlaşma ile gerekli görüldüğü takdirde bu süre üç yıla kadar uzatılabilir. Damat adayı uzun sefere çıkar ve söz verdiği zamanda geri dönemezse nişan bozulmuş kabul edilirdi (De Chaillu, 1890: 13).

Boşanma süreci evliliğe göre daha basit bir şekilde işlemekteydi. Evlenme aşamasındaki durumun aksine, boşanma sırasında kadının söz hakkı bulunurdu. Bu işlem için taraflardan hiçbirinin yakınının onayına ihtiyaç duyulmazdı. Burada esas olan boşanma için uygun gerekçenin var olmasıydı. Erkeğin kadına vurması, bilhassa bu olayın bir misafir yanında gerçekleşmesi, kadın için en önemli gerekçelerden biriydi. Öte yandan kadının erkeğe kötü muamelede bulunması da erkek için bir boşanma sebebi kabul edilmekteydi (Williams, 1920: 107). Taraflardan birinin, cinsiyetine veya ahlâka aykırı kıyafet giymesi, diğer tarafa boşanma hakkı tanımaktaydı. Bütün bu

gerekçelerin yanı sıra bir erkek hiçbir mazeret olmadan da boşanma hakkına sahipti. Ancak bu durum kızın akrabaları için bir hakaret anlamı taşıdığından, erkeğe karşı intikam gütmelerine sebep olmaktaydı. Bundan dolayı erkekler gerekçesiz bir şekilde boşanmayı göze alamazlardı. Gerekli şartlar meydana geldikten sonra evliliğin sonlandırılması için yapılması gereken şey, bunu isteyen tarafın bu durumu üç yerde üç kez söylemesiydi. Bu yerlerden birincisi çiftin yatağı, ikincisi evin girişi ve üçüncüsü de kamusal bir toplantı öncesidir (De Chaillu, 1890: 26). Bu son koşul İslâm'daki “üç talak” boşanmayı hatırlatmaktadır.

2.4.3.2. Çok Eşlilik

Antik İskandinav toplumunda çok eşlilikle ilgili bulgulara rastlanmasına karşın Viking Çağı'nın İskandinav yarımadasında, bazı kabile şeflerinin uygulamalarını bir kenara bırakırsak, bu durum pek yaygın değildi. Yarımada dışına çıkan Vikingler içinse aynı şeyi söyleyemeyiz. Farklı kültürler ile tanışan veya uzun seferlere çıkan Vikingler çok eşli evlilikler yapmışlardı. Örneğin, doğuya hareket ettikten sonra İslam kültürü ile tanışan İsveçliler arasında bu duruma sıkça rastlanılmıştır. Batıda ise sefere çıkan savaşçılar eşleriyle çok uzun süre ayrı kalmaları neticesinde, gittikleri bölgelerde ikinci bir evlilik yapma ihtiyacı hissetmişlerdi. Hatta bu uygulama İzlanda'da yasal bir zemine oturtulmuş ve savaşçılara, biri İzlanda'da biri de Norveç'te olmak üzere iki evlilik yapma hakkı tanınmıştı. Ancak Hristiyanlığa geçtikten sonra çok eşlilik tamamen yasaklanmıştı (Williams, 1920: 100).

2.4.3.3. Aile Yapısı

Viking ailesi, dönemin Avrupa ailelerinden farklı bir yapıdaydı. Bunu tanımlamada bugünkü “geniş aile” kavramı bile yetersiz kalmaktadır. Çünkü Viking

toplumunda normal bir aile yirmi otuz kişiden oluşabilmekteydi. Evlenen birey evden ayrılmaz, aynı çiftlikte kalmaya devam ederdi. Ölen büyüklerinin isimleri günümüzde birçok kültürde olduğu gibi yeni doğan çocuklara verilirdi. Bu kadar geniş bir aile yapısının temelinde aile bağlarının çok güçlü olması yatmaktadır. Bu atalar kültü ile ilişkili bir durumdu. Önceden söz ettiğimiz gibi tanrılarının, geçmişte çok önemli işler başardığı tahmin edilen ataları olduğu düşünülmektedir. Onların toplumdaki bu yeri, farklı bir şekilde de olsa Hristiyanlık dönemine kadar sürmüştür. Bilhassa Danimarka ve İsveç'te bu daha belirgindir. Örneğin bir Danimarkalı, adam öldürmekle suçlanıp mahkemeye çıkarıldığında atalarının üzerine yemin ederek suçu reddederse onun masumiyetine inanılırdı (Williams, 1920: 26).

Büyüklerin ailedeki yerinin önemi ile ilgili İbn Fadlan seyahatnamesinde ilginç bir örnek bulunmaktadır. Aile güne başlarken cariyelerden biri bir kaptı su getirir ve evin en büyüğünün önüne koyar. Sonra bu kişi ağzı burnu dâhil bütün yüz temizliğini bu kaptaki su ile yapar ve haliyle kullanılan su aynı kaba dökülürdü. Devamında cariye önem sırasına göre bu kabı diğer aile bireylerine götürür ve hepsi de temizliklerini yapardı (İbn Fadlan, 2012: 39).

2.4.4. Eğlence

Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla İskandinavlar eğlenmeyi çok severlerdi. En basit olumlu bir gelişme sonrasında bile kutlama yaparlardı. Kutlamaya karar verildikten sonra bunun için seçilen ev veya salon öncelikli olarak en ince bir şekilde hazırlanırdı. Duvarlarına halılar asılır ve konuklar için oturaklar yerleştirilirdi (De Chailly, 1890: 274). Kutlama sırasında şiirler okunup çeşitli çalgılar çalınırdı. Bu ortamların vazgeçilmezi müzik, önceleri bir ozan tarafından yalnız bir şekilde icra

edilmekte iken, Vikinglerin Celtic kültür ile tanışmasından sonra bu ozana “harp” çalan bir kişi de eşlik etmeye başladı (Williams, 1920: 323).

Müzikle beraber eğlencelerin diğer olmazsa olmazı içkiydi. İbn Fadlan Normanlar için, “Gece-gündüz içki içmeyi severler, hatta içlerinde elinde kadehle ölenler olur.” demişti (İbn Fadlan, 2012: 40). Çoğu kez bu eğlence ortamlarında içkinin etkisiyle kendilerinden geçip aşırılıklar yaparlardı. Örneğin 1012’de bir eğlence sırasında, uzun süredir fidye almak için tutukları Canterbury piskoposunu, hayvan kemikleriyle vura vura öldürmüşler sonra parçalayarak yemişlerdi. Sagalardan öğrendiğimize göre başka bir “eğlence” şeklinde çocukların boğazlarını kargıyla delmekteydiler. Hatta bu korkunç uygulamaya katılmayan ve buna karşı çıkan bir İzlandalı bu yüzden “çocuk seven adam” şeklinde anılmaktaydı (Bloch, 2005: 49).

Büyük çaplı eğlence meclislerinde soytarılar ve falcılar gösterilerde bulunurken daha küçük çaplı eğlencelerde bugün Türkiye’de de oynanmakta olan “on iki taş” benzeri bir oyun oynanmaktaydı. Eğlencenin sonunda ev sahibi, konuklara hediyeler takdim ederdi. Bu bir çeşit iyi niyet göstergesi olduğu gibi ileride aynı tavrın kendisi için de beklediğinin de bir işaretidir. Öyle ki İskandinavcada “Hediye daima geri dönmeyi bekler” şeklinde bir atasözü bulunmaktadır. Son olarak konuklar, ev sahibinin önceden hazırladığı atlar ile evlerine gönderilirdi (Williams, 1920: 326).

Kapalı alanlardaki bu eğlencelere ilaveten, açık alanlarda yapılan ve temelde iki gruba ayrılan sportif faaliyetler bulunmaktaydı. Birinci gruptakiler koşu, atlama, tırmanma, güreş, kayak yarışı gibi atletik sporlardı (De Chaillu, 1890: 368). Bunlara ilaveten, bugünkü buz hokeyinin başlangıcı olarak görülen bir oyun bulunmaktaydı. Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla bu oyun düz bir zeminde sopalarla, tahtadan bir topa hâkim olunarak oynanırdı (Williams, 1920: 330). İkinci grupta yer alanlar ise eskrim,

mızrak atma, ok atma ve sapan kullanma gibi savaş eğitimine yönelik sporlardı (De Chaillu, 1890: 369). Açık alanlardaki bu faaliyetlerden başka, bilhassa İzlanda’da yaygın biçimde at dövüştürme yarışı yapılmaktaydı (Williams, 1920: 330).

2.4.5. Cenaze

İskandinav toplumunda hastalara bir çeşit karantina uygulanmaktaydı. Hastalanan kişi, yerleşim yerine uzak bir yerde kurulan bir çadıra bir miktar ekmek ve su ile beraber yerleştirilirdi. Sonrasında iyileşene kadar yanına yaklaşılmazdı. Şayet iyileşmez ve ölürse cenazesi sosyal statüsüne göre muamele görürdü. Bu kişi köle ise cesedi hayvanların yemesi için uygun bir yere bırakılır (İbn Fadlan, 2012: 40), hür ise genelde yakılırdı. Ölen kişi sosyal statüsünün yanı sıra hangi sebepten öldüğüne bağlı olarak da farklı şekilde muamele görmekteydi. Örneğin, herhangi bir suçtan idam edilmiş bir kişinin cesedi idam edildiği yerde kendiliğinden düşene kadar kalırdı. Hür kişiler için sözü edilen yakma işlemi karada, bir odun yığınının üstünde yapılırdı; denizde veya ırmakta, bir gemi üzerinde yapılmaktaydı (Williams, 1920: 414). Bilhassa toplumda saygın bir yere sahip kişiler için genelde gemi ile yakma işlemi tercih edilirdi (İbn Fadlan, 2012: 42). Vikingler tarafından Odin’e kadar dayandığı iddia edilen bu uygulama sırasında ölüyle beraber ona ait hayvanları, silahları ve bazı şahsi eşyaları hatta bir cariyesi de yakılırdı. Bunun sebebi bu kişinin beraberindeki bu eşya ve hayvanlar ile Valhalla’ya gideceğine olan inançtı (De Chaillu, 1890: 320).

İbn Fadlan, katıldığı bir cenaze töreni ile ilgili seyahatnamesinde detaylı bilgiler aktarmıştır. Şef konumundaki birisi öldüğünde, onunla yakılmak isteyen cariyelerinden birisi seçilir ve tören için hazırlanırdı. “Cenaze düğünü” denen güne kadar bu cariyenin tüm hazırlıkları tamamlanır ve ona en iyi şekilde hizmet edilirdi. Düğün günü ölü giydirilip bir gemiye yerleştirildikten sonra ona ait köpek, at ve inek kesilerek gemiye

taşınırdı. Son olarak da cariye özel bir şekilde bir görevli tarafından gemide bıçakla öldürüldükten sonra bu gemi ateşe verilir. Eğer rüzgâr çıkar ve gemi hızlı bir şekilde yanarsa, tanrıların ölüyü sevdiğine hükmederlerdi (İbn Fadlan, 2012: 42).

Hristiyanlığa geçtikten sonra bu uygulama terk edilmiş ve yerini cesedin toprağa gömülmesi almıştı. Ancak toprağa defin yönteminin bazı bölgelerde çok daha öncelere dayandığı ile ilgili bulgulara rastlanılmıştır. Örneğin İzlanda'da yakarak defin ile ilgili bir işaret görülmemiştir. Bu durum, buradaki Norveçlilerin adaya nispeten geç bir dönemde gelmiş olması ve Hristiyanlığın etkisi ile açıklanmaktadır (Williams, 1920: 414). Bunun yanı sıra İskandinavya'da çokça rastlanılan ve Dan Mikillati'ye kadar dayandığı söylenen, tümülüslerin altına defin uygulaması bulunmaktadır (Sinding, 1859: 45). Üzerlerine taşların dikildiği bu tümülüslerin saygın kişilerin defin işlemi için oluşturulduğu düşünülmektedir.

İskandinav toplumunda, bazen çok sevilen kişilerin defin işleminde karşılaşılan garip bir uygulama bulunmaktaydı. Böyle bir kişi öldüğünde her topluluk cenazeyi kendi bölgesine defnetmeyi istemekteydi. Taraflar, bu konuda bir anlaşmaya varamayınca cesedi parçalara ayırırlar ve her grup, sahip olduğu parça için bir tümülüs yapardı. Örneğin, Kral Halfdan'ın cesedi böyle bir anlaşmazlık neticesinde dört parçaya bölünmüştü (De Chaillu, 1890: 327).

2.5. SİYASAL DURUM

Viking Çağı öncesinde İskandinavya'nın genel siyasi durumu küçük krallıklardan oluşan parçalı bir yapıydı. Bu bölünmüşlük Danimarka ve Norveç'te coğrafi koşullardan kaynaklanmaktayken, İsveç'te etnik farklılıklar devreye girmektedir. Danimarka; Scania, Zealand ve Jutland şeklinde birbirinden denizlerle ayrılmış üç parçadan oluşmaktaydı. Norveç ise geniş ırmaklar ile bölünmüştü. Bu

durum zamanla siyasi ayrılıklara zemin hazırlamıştı. İsveç'te ise bölgenin güneyinde Got'lar, kuzeyinde İsveçliler hâkimdi. Aslında her iki topluluk arasında çok az farklılık bulunmasına rağmen bu, o dönemde merkezi bir yönetimin oluşamaması için yeterli olmuştu.

İskandinavya'daki dağınık siyasi yapıya rağmen, Odin'e kadar dayanan çok eski hanedanlıklar bulunmaktadır. Ancak bu hanedanların şecere ağaçları ile ilgili kaynaklar arasında tutarsızlıklar vardır. Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla Hz. İsa'dan önceki bir tarihte İskandinavya'ya gelen Odin, öldükten sonra geride birçok çocuk bırakmıştı. İskandinavya, bu çocuklar arasında parçalara ayrılmıştır. Heimdal, Scania'ya; Seming, Norveç'e; Balder, Angil'a (Jutland'ın güneyi); Skjold, Zealand'a; Niord da İsveç'e kral oldu (Sinding, 1859: 45).

Niord'un soyundan gelenler sonradan "Yngve hanedanı"²⁷ olarak adlandırılmışlardı. Yngve, tanrı Freyr'in soy ismidir. "Yngling" ise bu tanrıdan gelenler anlamındadır. Bu hanedanın yarı tarihsel yarı efsanevi bilinen en eski kralı Aun The Old'dur. Aun ömür kazanmak için her on yılda bir, bir oğlunu Odin'e kurban etmişti. Fakat sekizinci oğluna gelince halkı bu duruma engel olmuş, böylece hanedanın soyu devam edebilmişti (Boyesen, 1886: 44).

VII. yüzyılda yaşadığı düşünülen Anund'un oğlu Ingjald, katı uygulamalarıyla hatırda kalmış bir kraldır. Komşu kralları davet ettiği bir cenaze ziyafeti sırasında, krallığını çok geliştireceğine dair yemin etmişti. Ziyafet bittikten sonra konuklarının içinde bulunduğu yeri yakarak onları öldürmüş, sonrasında topraklarına el koymuştu.

---

²⁷ Bu hanedanın bazı kralları şunlardır: Odin, Niord, Freyr (Upsala tapınağını yaptı), Fiolner, Swegder, Vanland, Visbur, Domald, Domar, Dyggve, Dag The Wise, Agne, Alrik ve Erik, Yngve ve Alf (Alric'in oğulları), Huggleik (Alf'in oğlu), Hake, Jorund (Yngve'nin oğlu), Aun The Old (On ya da Ane), Egil, Ottar, Adils, Eystein, Yngvar, Anund (Onund), Ingjald Illrade, I. Olaf Treefeller. Ayrıntı bilgi için bkz. Snorro Sturleson, 1844: 225.

Ziyafette “krallığını genişletmek” ile ilgili verdiği sözü bu şekilde yerine getirmek istediği anlaşılmış oldu (Snorro Sturleson, 1844: 251).

Uygulamalarından dolayı halk Ingjald’tan öyle nefret etmişti ki o öldükten sonra oğlu Olaf’ın krallığını kabul etmedi. Bunun üzerine Olaf, takipçileriyle beraber kuzey ormanlarına yerleşti. Burada ağaçları keserek tarım arazisi açtı. Bu yüzden sonraki dönemlerde “Odun Kesici” (Trefeller) unvanı ile anılır olmuştur (Boyesen, 1886: 46). Bir süre sonra buldukları bölge, artan nüfus için yeterli olmayınca bir kıtlık meydana geldi. Halk bu kıtlığın, tanrıların Olaf’ı sevmemesinden kaynaklandığını düşündü ve bunun üzerine onu Odin’e kurban etti (Snorro Sturleson, 1844: 256).

Genelde bu anlatılarda Norveç ve İsveç tarihi iç içe geçmiş bir halde iken, Danimarka hanedanlığı onlardan biraz daha farklı bir durum arz etmekteydi. Temelde Danimarka kralları da İsveç hanedanları gibi soylarını Odin’e hatta daha eskiye giderek Hz. Nuh’a kadar dayandırmaktaydılar. Noah (Nuh), Japhet, Magog, Sweno, Gothar ya da Gog, Ubbo (Sweno’nun kardeşi), Siggo şeklinde devam eden efsanevi krallar listesi meşhur I. Dan’a kadar bağlanmıştır. Tarihsel anlamda hanedanlığın kurucusu olarak Zealand’da hüküm sürmüş olan Skiold (M.Ö. 4 - M.S. 35) kabul edilmektedir (Dunham, 1839: 10).

Buraya kadar naklettiğimiz, ağırlıklı olarak efsanelerden oluşan bu bilgiler, içindeki tutarsızlıklara rağmen bizlere antik dönem İskandinav dünyasının siyasi durumu ile ilgili bir ışık tutmaktadır. Fakat bundan sonraki dönemde, yani efsanelerden kurtulup sadece tarihi bilgiler ile yola devam etmek istediğimizde, maalesef daha karmaşık bir durumla karşılaşmaktayız. Bunun temelinde ise İskandinavya’da her bölgede (Danimarka, İsveç, Norveç) tek bir krallığın bulunduğu düşüncesi yatmaktadır. Oysa sözü edilen bu bölgelerin her birinde dönem dönem birden çok kralın bulunduğu

olmuştur. Bazen tersi söz konusu olup her iki bölgeye sahip krallar da varlık göstermiştir. Mesela Ragnar Lodbrok²⁸, bir kısım kaynakta İsveç kralı olarak zikredilirken bazı kaynaklarda Danimarka kralı olarak tanıtılmaktadır. Büyük ihtimalle o, her iki bölgenin de hâkimiydi. Ancak bu hâkimiyetin, Güzel Saçlı²⁹ Harald'ın veya Büyük Knut'un kurduğu gibi merkezi bir krallıktan ziyade, konfederatif bir yapı olduğu düşünülmektedir.

---

²⁸ “Lodbrok” ismi yine bir efsaneye dayanmaktadır. Efsaneye göre İsveç'teki bir Got kralı bir gün avdan dönerken Tora adındaki kızına oynaması için bir yılan getirdi. Zaman geçtikçe yılan öyle büyümüştü ki her gün bir öküzü yemekteydi. Kral bunun için bu yılanın öldürülmesi gerektiğine karar verdi. Kızına da yılanı öldürecek kişiyle evlenmesini söyledi. Ancak bunun için girişimde bulunanların hepsi başarısız oldu. Son olarak Ragnar bunu denemeye karar verdi ve hazırlık yaptı. Ayı postunu zift ile kaynatarak kendisini yılanın zehrinden koruyacak bir çeşit zırh yaptı. Bu zırh sayesinde yılanı öldürdü. Bu yüzden Ragnar, “yün gibi bir şey” anlamına gelen bu unvanla anılmaya başlandı. Ayrıntı bilgi için bkz. Cronholm, 1902: 75.

²⁹ Bu sıfatın sebebi Harald'ın bir aşk hikâyesine dayandırılmaktadır. Harald, Hördaland kralı Erik'in kızı Gyda ile evlenmek istemiş fakat kız ona bir koşul öne sürmüştü. Bu koşul Harald'ın bütün Norveç'e hâkim olmasıydı. Bunun üzerine Harald bu talebi gerçekleştirene kadar saçını kesmeyeceğine ve taramayacağına dair yemin etmişti. Bu yüzden bu halde iken ona “Lufa” yani dağılık derlerken saçını kesmesinden sonra “Fairhaired” dendi. Ayrıntı bilgi için bkz. Boyesen, 1886: 53.

3. BÖLÜM: NORMAN AKINLARI

Vikinglerin Britanya ve Avrupa'daki faaliyetleri iki aşamalı olarak gerçekleşti diyebiliriz. Birinci aşamadaki faaliyetlerin en karakteristik özelliği kendi kültürlerini koruyarak tanıma, yağmalama ve iskân süreçlerinin yaşandığı bir baskınlar dönemi olmasıdır. İkinci aşama ise istila ettikleri toplum ile ciddi bir uyum veya asimilasyon neticesinde geçirdikleri değişimden sonra yaptıkları, daha organize faaliyetlerdir. Aslında bu süreçler her bölgede farklı zaman aralıklarında gerçekleşmiş olup bunları kesin hatlarıyla sınıflandırmak mümkün değildir. İstilalara baktığımızda bunları yapanların çıkış noktaları ile faaliyet içinde buldukları yerler arasında bir uyum göze çarpmaktadır. İskandinav yarımadasının güneyinde kalan Danimarkalılar, daha çok güney yönünde yani kıta Avrupa'sı ve Güney Britanya'da faaliyet gösterirken; batısında kalan Norveçliler, batı yönündeki adalara ve Kuzey Britanya'ya yönelmişti. Doğuda kalan İsveçliler ise Rusya'yı mesken edinerek, İslam dünyası ve Bizans ile ticari ve askeri ilişkiler kurdu.

Baskınlar VIII. yüzyıl sonlarında başlayıp X. yüzyıl başlarına kadar şiddetli bir şekilde sürerken, sonraki iki kuşak boyunca azalma eğilimine girmişti. 980'de yeniden şiddetlenerek başlayan ikinci dalgada daha çok İngiltere, Akitanya, Friesland ve Endülüs hedef seçilmişti. 1030'lardan sonra bu faaliyetler azalarak son buldu.

3.1. AKINLARIN SEBEPLERİ

Maalesef göç ve istila faaliyetlerinde bulunan birçok kavim gibi Vikinglerin önceki dönemleri ile ilgili çok fazla bilgiye sahip değiliz. Bundan dolayı bu baskın ve göç hareketinin “tetikleyici sebebi” hususunda kesin bir malumata sahip değiliz. Başta arkeolojik çalışmalara dayanarak bu olayın sebepleriyle ilgili ortaya çeşitli tezler

konulmuştur. Ancak bu tezlere yöneltilen birçok soru yanıtız kalmaktadır. En önemli sebepler arasında; nüfusun aşırı artması, politik sebepler, iklimsel etkiler, dini telkinler, ekonomik gerekçeler ve denizcilikteki teknik gelişmeler yer almaktadır. Bu başlıklardan bazılarının, aralarındaki sebep-sonuç ilişkisinden dolayı birlikte ele alınması mümkünken, konunun daha rahat izah edilebilmesi adına bunları bağımsız bir şekilde ele almayı uygun gördük.

3.1.1. Aşırı Nüfus

Fransa Normanları üzerinde çalışmaları bulunan Saint Quentin’li Doon’a göre göçlerin nedeni, İskandinavya’daki nüfusun aşırı bir şekilde artmasıydı. Doon, bu nüfus artışını, çok eşli evliliklerin yaygınlaşmasına bağlı olarak doğum oranının artmasına dayandırmaktadır. Öyle ki bazı kabile şeflerinin kırka yakın eşinin olduğunu iddia etmekteydi. Ancak Doon’un “aşırı nüfus” teorisinin, yenilen toplulukların bu yenilgilerine mazeret oluşturma amacıyla ileri sürüldüğünü iddia edenler olmuştı. Buna karşın o, savunduğu fikrin yenilenlerin değil de yenenlerin anlattıklarına dayandığını söyleyerek tezinde ısrar etmişti (Bloch, 2005: 72).

Bazı tarihçiler, Doon’un nüfus artışı tezini kabul etmekle beraber bunun sebebini çok eşlilik yerine, tarım ve hayvancılıktaki ilerlemelere bağlamışlardır. Bu tarihçilere göre iklimin ılımanlaşması sonrasında otlaklar çoğalıp hayvancılık gelişirken, demir saban kullanımına bağlı olarak tarım arazileri artmıştı. Tarım ve hayvancılıktaki bu iyileşme dışarıdan göçü tetiklerken, içerde de doğum oranını aşırı bir şekilde teşvik etti. Bir süre sonra denge bozuldu ve bölge yetersiz kaldı. Sonuç olarak göç kaçınılmaz oldu (Logan, 1993: 26). Şu da tarihsel bir gerçek ki II-IV. yüzyıllar arasında Baltık Denizi adaları ve Jutland’dan yapılan göç sonrasında geride kalanlar, bu bölgelerde birkaç yüzyıl daha rahat bir şekilde yaşam sürmüşlerdi. Ancak sonrasında nüfus tekrar artınca

tarım arazileri yetersiz kalmış ve bölgede sıkıntı baş göstermişti. Hatta bunun neticesinde, aile bağlarının çok güçlü olmasına rağmen, ailenin küçük çocuklarının göç etmeye zorlanması bu sorunun çözümü için müracaat edilen yaygın bir uygulamaydı (Bloch, 2005: 73).

Buna rağmen Doon'un ileri sürdüğü nüfus artışı ile İskandinavya'da yaşandığı bilinen nüfus artışının farklı dönemlerde olması, Viking seferleri için öne sürülen bu tezi zayıflatmaktadır. Ayrıca nüfus artışına sebep olduğu ileri sürülen etkenler üzerinde de kuşklar bulunmaktadır. Öncelikle çok eşliliğin İskandinav toplumunda Viking Çağı öncesinde pek yaygın olmadığını, bu uygulamanın sadece bazı kabile şefleri ile sınırlı kaldığını yukarda zikretmiştik. Sonraki dönemlerde Vikingler içinde başlayan çok eşliliğin, Vikingleri seferlere zorlayan sebep değil, aksine bu seferlerin sonucu olduğunu da görmüştük. Nitekim onların İslam dünyası ile tanışması ve uzak seferlere gidip buralarda kışlamaya başlaması sonrasında bu uygulama yaygınlık kazanmaya başlamıştı. Bunların yanı sıra diğer çok eşli toplumlar incelendiğinde, bu durumun nüfus artışı ile ilgili kesin bağlantısı tespit edilebilmiş değildir. Nüfus artışını tetiklediği öne sürülen bir diğer etken olan iklimsel değişiklikler ile ilgili de soru işaretleri bulunmaktadır. Bu konu "iklimsel etkenler" başlığında ele alınacaktır.

Ayrıca Vikingler, aşırı nüfustan dolayı bu seyahatlere başlamış olsalardı ilk gittikleri yerlere yerleşmeleri ya da en azından bunun için bir çaba göstermeleri gerekirdi. Oysa onların yerleşmeye başlaması ilk baskınlardan yaklaşık elli yıl sonrasında denk gelmektedir. Üstelik bu ilk yerleşimleri yurt edinme amacından ziyade baskın bölgesi ile anayurtları arasındaki uzaklıktan dolayı kışlak oluşturmak içindi.

3.1.2. Politik Etkenler

İstilaların sebepleri arasında ikinci olarak iktidar mücadeleleri ve kan davaları gibi politik etkenler yer almaktadır. İktidar savaşını kaybeden ve muhalif duruma düşen taraflar itibarını korumak ve kısa zamanda çok para kazanmak için dışarıya açılırken, iktidara gelenler bu iktidarını yeni işgal ve ekonomik katkılar ile sağlamlaştırmak istemişti (Bauduin, 2004: 55). Örneğin Norveç krallarından Erik, taht kavgasında kardeşi Haakon'a karşı başarılı olamayınca taraftarlarıyla beraber şansını uzaklarda aramak için ülkesinden ayrılmıştı. Öte yandan Güzel Saçlı Harald, tahta oturduktan sonra işgal hareketleri ile tahtını sağlamlaştırma yoluna gitmişti.

Bunlara ilaveten, monarşinin güçlenmesine bağlı olarak hoşnutsuz durumdaki jarlların sayısının artması, bir başka politik etken olarak görülmekteydi. Merkezi yönetimin güçlenmesi ile hareket alanları daralan bu jarllar, eski serbest yaşam tarzlarını sürdürmek veya baskılardan kurtulmak için deniz seferlerine çıkmışlardı. Özellikle Güzel Saçlı Harald döneminde bu durum oldukça yaygındı. Örneğin Harald'ın arkadaşı Möre Jarl'ı Ragnvald'ın oğlu ve Fransa Normandiya'sının kurucusu Rollo (Rolf, Rollon, Hrolf) The Walker³⁰ bunlardan birisiydi. Son olarak politik etkenler altında ileri sürülen sebeplerden biri de VIII. yüzyılda Frank Krallığı'nın Friesland ve Saksonya'ya yaptığı saldırılar gösterilmektedir (Bauduin, 2004: 54). Bu saldırılar sonrasında buradaki halkın, V. yüzyılda Angıl, Sakson ve Jutlerin bu bölgeden yaptıkları göçü hatırlayarak, bunu kendileri için de bir kurtuluş yolu olarak gördükleri düşünülmektedir (Otte, 1907: 13).

Viking istilalarının sebepleri arasında ele alınan bu politik olaylar, uygun bir izaha sahip olmakla beraber, sebep-sonuç bağlamında kuşkulara neden olan kronolojik

---

³⁰ Rollo, çok iri bir yapıya sahip olduğundan hiçbir at onu taşıyamıyor, o da yürümek zorunda kalıyordu. Bunun için bu isimle anılır olmuştu (Boyesen, 1886: 36).

tutarsızlıklar barındırmaktadır. Örneğin Güzel Saçlı Harald'ın sözü edilen işgal hareketleri ile jarlların ve muhaliflerin, onun iktidarından kaçışları IX. yüzyıl sonlarında meydana gelmişti. Harald'ın oğulları Erik ile Hakoon'un iktidar kavgası ise daha ileriki bir dönemde gerçekleşmişti. Frank saldırılarıyla anılan Friesland ve Saksonya ise Vikinglerin çıkış yeri olan bölgelerden bile sayılamayacağından üzerinde durulmasına gerek yoktur. Bütün bu olaylar, Vikinglerin istilalara başladığı VIII. yüzyıl sonlarından daha ileriki tarihlere denk gelmektedir. Sonuç olarak Viking istilalarının sebebinin, bu politik olaylara dayandırılmayacağını düşünmekteyiz. Ancak istilalar başladıktan sonra bu politik etkenlerin, süreci daha da artıran önemli unsurlar arasında görülmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

3.1.3. İklim İle Bağlantılı Etkenler

Bilhassa Grönland ve İzlanda iklimlerinde meydana gelen yumuşama sonrasında, bu bölgelerin daha yaşanılabilir hâle gelmesi neticesinde, göç için bir cazibe merkezine dönüştüğü söylenmektedir. Fakat bu değişikliğin zamanı konusunda bilim insanları arasında fikir ayrılıkları bulunmaktadır. Bir kısmı böyle bir tabiat olayının olmadığını iddia ederken, bu olayın gerçekleştiğini savunanlar da kendi aralarında fikir birliğine varabilmiş değiller. Bunlardan bazıları olayın birinci bin yılın sonlarında gerçekleştiğini ifade ederken, bazıları da daha sonra yani ikinci bin yılın başlarında meydana geldiğini ileri sürmektedir. Ayrıca iki yere yapılan İskandinav akınları ve yerleşimleri arasında önemli zaman farkı bulunmaktadır. Nitekim ilk akınlar İzlanda'ya 870'lerde, Grönland'a ise 900'lerde yapılmıştı (Barrett, 2008: 673).

Ayrıca İzlanda ve Grönland'a yapılan yolculukların, daha ziyade bir keşif harekâtı gibi görülmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bilhassa batı yönündeki bu yolculukların Grönland'dan sonra da devam etmesi ve Amerika'ya kadar ulaşması bu

düşüncemizi pekiştirmektedir. Son olarak belirtmek gerekir ki iklimsel etkiler üzerinde duranların delil olarak ileri sürdüğü “Grönland” (yeşil ülke) isminin, bu adanın gerçekten “yeşil” olmasından değil; buraya yeni göçlerin teşvik edilmesi amacıyla kullanıldığı iddia edilmektedir (Logan, 1993: 72).

3.1.4. Dinsel Etkenler

Bu konuda çok fazla bulguya rastlanmamakla beraber bazı yazarlar Viking akınlarını, Haçlı Seferlerinin pagan bir şekli gibi nitelendirmektedir. Bilhassa Charlemagne’ın başta Saksonlar olmak üzere, kuzeydeki Germen topluluklarına yönelik Hristiyanlaştırma politikasına bir tepki olarak, İskandinavların bir savunma saldırısı şeklinde bu akınları tertip ettikleri ileri sürülmektedir. Sebepleri dinsel temele dayandıran yazarlardan bazılarına göre Vikingler, hazinelerin ve altınların peşindeydi. Ancak bu yazarlara göre onların bu hazineleri toplamalarındaki asıl sebep zenginlik hırsı değil, bunun Odin’e yapılan bir çeşit hizmet olmasıydı. Çünkü bir İskandinav mitine göre altın, tanrıların yakmak için aradıkları bir cadıydı (Otte, 1907: 13).

Dini gerekçelere dayanarak ileri sürülen her iki görüşün de pek kabul görmediği söylenebilir. Charlemagne’ın faaliyetleri ile ilgili önceki bölümlerde zikredildiği gibi mekân farklılıkları bulunmaktadır. Onun faaliyet yürüttüğü bölgelerdeki halkın Viking istilalarına pek bir katkısının olmadığı ileriki bölümlerde daha detaylı ele alınacaktır. “Altın” konusuna gelince Vikinglerin baskın sırasında sadece altın peşinde olmadıkları, beraberinde her türlü değerli eşyayı hedef aldıkları görülmektedir. Nitekim bazen hiç işlerine yaramayacak olan, azizlere ait özel eşyalara bile el koydukları olurdu.

3.1.5. Denizciliğin Gelişmesi

İstilaların sebeplerini açıklamaya yönelik görüşlerden biri de gemi yapımının ve denizciliğin gelişmesidir. Denizciliğin gelişmesinde topografik koşulların birincil etken olduğunu düşünmekteyiz. Benzer bir durumu antik dönem Yunanistan'ı için de söyleyebiliriz. Yüzey şekillerinin tarım için pek uygun olmaması, bu toplumlara denize yönelmek zorunda bırakmıştır. Öte yandan bölgede bulunan çok sayıda ada arasındaki her türlü iletişimin sağlanmasında “deniz”, kaçınılmaz olarak tek vasıta olmuştur. Muhtemelen sonraki dönemlerde siyasi koşulların ve bilemediğimiz başka etkenlerin de denizciliğin gelişmesi üzerinde katkıları olmuştur. Örneğin Karolenj İmparatorluğu'nun denizler konusunda gerekli yatırımı yapmamış olması ve bu alanı boş bırakması Vikinglerin denizciliğe yönelmesini kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

Bütün bu çevresel etkenlerin yanı sıra Viking denizciliğinin gelişmesinde önemli unsurlardan biri şüphesiz onların gemi yapımındaki teknik becerileridir. Viking gemileri ile ilgili en eski yazılı bilgi bizlere Tacitus vasıtasıyla ulaşmaktadır. Onun tanımladığı Viking gemileri yelkensizdi. Hem ön hem de arka tarafta pruvalara sahipti ki böylece hiç çark etmeden hızlı bir şekilde ters istikamette hareket edebilmekteydiler (Cornelius Tacitus, 2006: 44).

Tacitus ve sonraki dönemlerde diğer yazılı kaynakların ifadelerinden başka, XIX. ve XX. yüzyılda yapılan kazılar neticesinde ortaya çıkan Viking gemilerine ait kalıntılar, bu konuda bizlere önemli bilgiler sunmaktadır. 1867'de bir kazıda bulunan Tune gemisi, 1880'de bulunan Gokstad gemisi ve 1903'te bulunan Oseberg gemisi bunlardan en önemlileridir.³¹ Uzunlukları altı ile yirmi beş metre arasında değişen bu gemiler, kürekle veya yelkenle hareket ettirilebilmekteydi. Bunlardan bilhassa Gokstad

---

³¹ Bunlar gemilerin orijinal isimleri olmayıp buldukları yerden dolayı bu şekilde ifade edilmiştir.

gemisi, suda hızlı hareket edebilmesi ve zarif tasarımıyla klasik bir Viking gemisinin en iyi örneğini sunmaktadır. Uzunluğu 23,23 metre; orta kısmının genişliği 5,25 metre olan bu gemi, meşe ağacından yapılmıştır. Hafif olması ve alabayı engelleyen kaburga tasarımıyla Vikinglere zor deniz koşullarında bile hızlı hareket etme imkânı sunmaktaydı (Logan, 1993: 30).

Genelde bütün Viking gemileri “skip” diye isimlendirilirken, niteliklerine bağlı olarak daha farklı isimler de kullanılabilirdi. Örneğin en güçlü savaş gemisi için “longskip” (uzun gemi), en geniş savaş gemisi için “dragon” denirdi. Bu ikinci gemi ismini baş ve kış tarafındaki ejder süslemelerinden almaktaydı. “Skeid” hızı ile ön plana çıkan bir yelkenliken, “Skuta” ve “Askar” kolay taşınabilir oluşu ile bilinirdi. “Knerrir” ticari bir gemi olmakla beraber bazen savaş veya kargo amacıyla kullanılabilirdi (De Chaillu, 1890: 140). Savaş gemilerinde biri savaşçı biri de geminin hareketi ile ilgili olmak üzere iki sınıf mürettebat bulunmaktaydı. Denizci sınıfındakiler genellikle kölelerden seçilirken; savaşçı sınıfındakiler çılgın bir şekilde saldırabilecek gözü pek kişilerden seçilirdi (Williams, 1920: 253).

Ticari gemiler, genel olarak savaş gemilerinden farklıydı. Bunlarda ejderha gibi süslemeler bulunmazdı. İşlevlerine göre isimlendirilmekteydiler. “Knorr”, “Kugg”, “Byrding” (yük gemisi), “Vistabyrding” (tedarik gemisi) ve “Haf-skip” (derin deniz gemisi) en yaygın isimlerdendi (De Chaillu, 1890: 212)...

İskandinav denizciliğinin gelişmesine, gemi yapımındaki bu becerilerinin yanı sıra başka yeteneklerinin de katkısı olmuştur. Güneş ve yıldızların konumlarına bakarak yön bulmaları; balık ve kuş türlerinin ait oldukları bölgeleri iyi bilmeleri bunlardan en önemlileridir (Logan, 1993: 30). Ayrıca doğudan aldıkları pusulanın, bilhassa Amerika

yönündeki uzun deniz yolculuklarını sürdürmelerinde onlara büyük katkısı olmuştur (Unat, 2007: 363).

Bütün bu teknik imkânların, uzun deniz yolculukları için elzem olan lojistik desteği sunduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak denizcilikteki bu ilerlemeleri, Viking Çağı'nı tetikleyen unsur olarak görebilmemizi engelleyen kronolojik şüpheler bulunmaktadır. Sözü edilen bu ilerlemelerin tetikleyici olduğunu düşünmemiz için bunların VIII. yüzyılda meydana gelmiş olması icap etmektedir ki sonrasında bu deniz seyahatleri başlamış olsun. Oysa elimizde, Viking denizciliğinin VIII. yüzyıldan çok daha öncesinde güçlü bir şekilde var olduğu ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Örneğin Frank kroniklerine göre, İskandinavya'da bir iç çekişmeden kaçan Higelac adlı bir Viking şefi, donanmasıyla Clovis'e saldırılarda bulunmuştu (Wheaton, 1831: 155). Bundan dolayı, denizcilikteki bu ilerlemeleri temel sebep olarak değil de bu deniz yolculuklarının yapılmasını kolaylaştıran unsurlar şeklinde değerlendirmek daha uygun düşmektedir.

3.1.6. Ekonomik Etkenler

Viking akınlarından söz ederken, “ekonomi”yi bu olayın sebepleri arasında mı yoksa sonuçları arasında mı zikredeceğimizle ilgili kesin bir hükme varabilmiş değiliz. İlk gittikleri yerlerde genellikle hedeflerine birer sermaye merkezi olan manastırları koymaları, bizi “ekonomiyi” sebep olarak düşünmeye yönlendirmektedir. İsveçlilerin Birka'dan Volga'ya kadar uzanan faaliyetleri incelendiğinde bu husus daha da dikkat çekmektedir. Ancak sorulması gereken soru; Vikingler bu ekonomik hedeflere ulaşmak için mi İskandinav yarımadasından çıktılar, yoksa İskandinav yarımadasından çıktıktan sonra karşılarına çıkan her şeyi kendileri için ekonomik hedef olarak mı belirlediler. Her

ne kadar manastırlar örneğinden yola çıkarak bu konu ekonomi çerçevesinde ele alınsa bile Vikinglerin sırf bu amaç için buralara geldiği ile ilgili kesin bulgulara sahip değiliz.

3.1.7. Genel Değerlendirme

Viking seferlerinin sebepleri konusunda bizim kanaatimize gelince, bunların iki grupta ele alınması gerektiğini düşünmekteyiz. Bunlardan birisi “tetikleyici” diğeri “destekleyici” sebeplerdir. Tetikleyici sebebin ya da sebeplerin tam olarak ne olduğu hususunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Yukarıda ele alınan konuların çoğunun destekleyici sebep olduğu ve birbirleriyle bağlantılı şekilde ele alınması gerektiği kanısını taşımaktayız.

Bu yüzden zikredilen hususlardan sadece birine bakarak bu olgunun açıklanması bize göre mümkün görünmemektedir. Örneğin gemiciliğin gelişmiş olmasıyla beraber askeri personel için gerekli nüfusa sahip olunması bu deniz seferlerini kolaylaştırmıştır. Ayrıca bu askeri personelin macera ve savaş için uygun kültürel ve dini inancı da taşınması icap etmekteydi. Gittikleri yerlerde ekonomik teşviklerin bulunması ise onlara sonraki seferler için gerekli motivasyonu sağlamaktaydı.

3.2. TANIMA VE İLK SALDIRILAR DÖNEMİ

Viking Çağı; Britanya, İrlanda ve Kuzey Fransa’ya yapılan saldırılar ile başlamış ve devamında dışa doğru bir genişleme göstermiştir. Bu yerlerdeki ilk saldırılar bilhassa manastırları hedef alan bir dizi baskınlar şeklinde gerçekleşmiştir. IX. yüzyılın başlarında kısa bir kesintiye uğradıktan sonra aynı yüzyılın ortalarına doğru daha şiddetli bir şekilde yeniden başlamıştır.

3.2.1. Britanya

Britanya'ya yönelik gerçekleştirilen ilk baskının, tam olarak ne zaman ve hangi İskandinav topluluğu tarafından yapıldığı hususunda tartışmalar bulunmaktadır. Anglo-Sakson kroniklerine göre ilk saldırı 787 veya 789 yılında Batı Sakson Krallığı'nda bulunan Dorset'e yapılmıştır. Baskını yapanların kimler olduğu ile ilgili tartışmanın sebebi, bu grubun Anglo-Sakson kroniklerinin bazı nüshalarında "Northmen" veya "Danishmen", bazı nüshalarında da "of Hæredalande" şeklinde ifade edilmesidir. Northmen ve Danishmen isimlerinin Danimarkalıları ifade ettiğinde şüphe yoktur. Ancak "Hæredalande" diye söz edilen yerin, Norveç'in batısında bulunan Hørthaland olduğu ileri sürülmektedir. Burada gözden kaçmaması gereken husus baskın yapılan bu yerin, Norveçlilerin sonraki dönemlerde faaliyet gösterdikleri bölgeler ile uyumlu olmamasıdır (Logan, 1993: 36). Nitekim ileriki dönemlerde Norveçliler, Britanya'nın kuzeyinde ve çevresindeki adalarda faaliyet gösterirken, Danimarkalıları güneydoğu sahillerini hedef almıştı.

Britanya'da Danimarkalıları tarafından yapılan ikinci baskın Northumbria'da bulunan Lindisfarne Manastırı'na yönelik olarak 793'te gerçekleştirilmiştir. York'lu Alcuin'in³² mektuplarından öğrendiğimiz bu baskın, o derece şiddetliydi ki Dorset saldırısını gölgede bırakmıştı. Kilise hazinesi ile azizlere ait eşyalar yağmalanmış, birçok keşiş köle olarak alıkonmuştu (Logan, 1993: 39). Bunların yanı sıra Vikingler öyle acımasız bir katliam yapmıştı ki çocukları mızrakların ucunda savurdıkları iddia edilmektedir. Alcuin yaşanan bütün bu olayları mektuplarında, Tanrının, günahlarına

---

³² Yorklu Alcuin (735-804), Northumbria'da bulunan York Manastırı'nda yetişmiş bir papaz, bilgin ve öğretmendir. Charlemagne'ın daveti üzerine Aachen'deki saraya gitmiş ve burada yaptığı çalışmalar ile Karolenj Rönesans'ının başlamasına katkıda bulunmuştur. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 23.

karşılık olarak kendilerini cezalandırması şeklinde yorumlamaktaydı (Dunham, 1839: 289).

Vikingler, bir sonraki baskınlarını 794'te Jarrow'da bulunan Ecgfrith Manastırı'na yapmış, ancak bu kez onlar da ciddi şekilde kayıp vermişti. Çatışmada liderleri öldürülmüş ve çıkan bir fırtınada birçok gemileri batmıştı. Durham'lı Simeon, Vikinglerin düştükleri bu zor durumu Aziz Cuthbert'in manevi desteğine bağlamıştır. Ada'nın orta ve güney bölümündeki bu baskınlar kadar şiddetli olmasa bile kuzeyinde de benzer eylemlerin olduğu hususunda, Ulster Yıllıkları'nda bilgiler bulunmaktadır. Bu yıllıklardan anlaşıldığına göre İskoçya'ya yönelik ilk eylemler, Northumbria baskını ile yaklaşık aynı yıllara denk gelmektedir. Fakat bu saldırıyı yapanlar ile Northumbria saldırısını yapanların aynı Viking grubu olup olmadığıyla ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Çünkü bazı tarihçiler, İskandinavya'dan gelen farklı bir Viking grubunun, Orkney ve Shetland adaları üzerinden İskoçya'ya ulaştığını iddia etmektedir. Ancak bu görüşü destekleyen yeterli kanıt bulunmadığı gibi, bu fikrin askeri bir deniz harekâtı mantığı ile öne sürüldüğü düşünülmektedir (Logan, 1993: 40).

Britanya'ya yapılan bu ilk saldırılardan sonra otuz yıl süren bir inkıta yaşanmıştır. Bu durumu, Mercia kralı Offa'nın kıyılarda aldığı askeri önlemlere bağlayanlar olmaktadır. Ancak Mercia kralının dar bir bölgede almış olduğu önlemlerin, bütün Britanya'ya yönelik Viking baskınlarını durdurmada yetersiz kalacağını düşünmekteyiz. Bize göre bu ilk dalga sürecinde, Vikingleri baskın bölgelerine iten veya onları oraya çeken gerekli koşullar oluşmadığından o dönem için bu eylemlerin devamı gelmemiştir.

3.2.2. İrlanda

İskoçya'da faaliyetlerde bulunan Vikingler 794'te Hebridler üzerinden güneye inmeye başladı. Ulster yıllıklarına göre ilk saldırı Rechru (Rathlin) Adası'na yapılmıştır. Bunu aynı yıl veya sonraki yıl Sky, Iona, Man, Lambay, Inishmurray ve Inishbofin adalarına yapılan baskınlar izledi. 802 ve 806'da Iona Adası yeniden hedef olurken, 812'de Connemara ve Kerry, 812 ve 813'te Owles adaları Vikinglerin hedefi oldu. 821'de Dublin yakınlarındaki Howth'a yapılan saldırı sonrasında kadınlar köle olarak toplandı. 823'te Kerry sahilinden on mil uzakta bulunan Skellig Michael Adası saldırıların hedefi oldu. Aynı yıl kuzeyde Down ve Bangor şehirleri bu durumu yaşadı ve Aziz Comgall'in eşyaları yağmalandı. 832'te Armagh bir ay içinde üç kez hedef oldu. İlk saldırılar için ağırlıklı olarak kıyı kesimleri seçilirken, sonraları ırmaklar vasıtasıyla daha iç kesimlerde bulunan yerleşimler Vikinglerin hedefi oldu. Nitekim 836'da Shannon Nehri kullanılarak Clonmacnois yağmalanırken, Vartry Nehri kullanılarak Wicklow yağmalandı. İleriki yıllarda aynı şekilde Boyne, Liffey ve Lee Nehirleri vasıtasıyla bu nehirlerin yataklarında bulunan yerleşim yerlerine ve manastırlara saldırılar düzenlendi. Kuzeyde Neagh Gölü'ne ulaştıktan sonra Vikingler, burayı Ulster'deki baskınlar için bir üs olarak kullanmaya başladı (Logan, 1993: 41).

Bu durum, onların strateji değişikliğine gittiğinin ilk işaretidir. Ayrıca üs kurma çalışmalarından, Vikinglerin artık İrlanda tarihinin bir parçası olmaya başladıkları sonucu çıkarılabilir.

3.2.3. Karolenjler

Vikinglerin kıta Avrupa'sında kendilerini göstermeleri VI. yüzyıl başlarına kadar dayanmaktadır. Frank kroniklerine göre İskandinavya'daki bir iç çekişmeden kaçan Higelac, beraberindeki Vikingler ile Clovis'e yönelik saldırılarda bulunmuş hatta

onu yenmişti (Wheaton, 1831: 155). Saint Gregorius'a göre de VI. yüzyılda Clovis'in oğullarından Theodoric'in hâkim olduğu bölgeye Danimarkalılar tarafından baskınlar yapılmıştı (Gregory Bishop Of Tours, 1916: 54). Bu olaylardan sonra uzun süre görünmeyen Vikingler, Britanya'ya yaptıkları baskınları takiben 799'da Akitanya'da ortaya çıktılar (Logan, 1993: 114). 810'da Godofried (Gotrick, Gudröd, Godfred) komutasında iki yüz gemiden oluşan bir Viking donanması Friesland'a saldırdı. Bununla yetinmeyen Godofried, imparatorluk merkezi Aix la Chapelle'e saldırdı ancak sonuç almasına fırsat kalmadan yeğeni Hemming tarafından öldürüldü. Hemming, amcasının yerine geçtikten sonra Charlemagne ile anlaşma yoluna gitti (Wheaton, 1831: 157).

İlk Viking saldırılarına tedbirsiz yakalanan Charlemagne gerekli önlemleri almak için hemen yola koyuldu. Krallığın kuzey kıyılarını denetledikten sonra filolar kurulmasını emretti. Onun çabaları neticesinde Vikingler bu ilk eylemlerinde başarılı olamadıkları gibi çok sayıda da kayıp verdiler (Bauduin, 2004: 59).

3.3. İLK YERLEŞİM VE YOĞUN YAĞMALAMA DÖNEMİ

Tanışma niteliğinde sayabileceğimiz ilk baskınlardan sonra Vikingler, muhtemelen önemli bir dirençle karşılaşmamanın verdiği cesaret ve moralin etkisiyle bu saldırılarını bir sonraki aşamaya taşıdılar. Bölgelere göre değişmekle beraber IX. yüzyılın ortalarına doğru başlayan bu yeni sürecin en önemli özelliği, mevsimlik faaliyetler yerine, kışlaklar oluşturarak bunu bütün yıla yaymalarıdır.

Bu kışlaklar sayesinde zaman ve mekân yönünde kendilerini daha rahat tutmuşlardı. Suyolları vasıtasıyla kıyılardan daha iç kesimlere ilerlemişlerdi. Ayrıca bu

durum suyolları ile sınırlı kalmamış, atlar kullanılarak³³ karasal saldırılara da başlamışlardı. Bunun yanı sıra bu baskınları basit yağmalama eylemlerinin ötesine götürerek daha planlı ve organize olmuş eylemlere dönüştürdüler (Logan, 1993: 118). Bu dönemin bir diğer önemli özelliği de Vikinglerin artık Frank siyasetine müdahil olmaya başlamasıydı (S. Price, 1989: 28).

3.3.1. Britanya

Yukarda zikredilen ilk eylemlerinden sonra Vikingler, Britanya'daki asıl faaliyetlerine 835'te başlamıştır. 865'e kadar süren bu dönemdeki baskınlar ani ve kısa sürede sonuç almaya yöneliktir. Hedef olarak genelde kıyı bölgelerdeki yerleşim yerleri seçilmişti. Bu süreçle ilgili bilgilerimizi Wessex Krallığı tarafından kayda geçirilen Anglo Sakson Kronikleri vasıtasıyla elde ederken, adanın diğer yerleriyle ilgili bizlere benzer bir belge ulaşmamıştır. Bu durum sonraki dönemlerde, sözü edilen Viking saldırılarının ağırlıklı olarak Wessex bölgesine yapıldığı düşüncesine sebep olmuştur (Logan, 1993: 142).

Bu dönemdeki baskınlar 835'de Sheppey saldırısı ile başlamıştır. 836'da Charmouth'ta yapılan saldırıda Herefrith ve Wightun adında iki piskopos ile Dudda ve Osmod adında iki üst düzey soylu öldürülmüştür. Bunun üzerine Wessex kralı Egbert, önce Charmouth'ta sonra 838'te Hengeston'da Vikinglerle savaştı ancak başarılı olamadı. 840'ta Portland Adası'na yapılan baskında Wessexler direniş göstermeye çalışmış fakat sonuç alamamıştı. 842'de Rochester, Londra ve Canterbury'ye saldırılar düzenlendi. 843'te Wessexler, Charmouth'ta otuz beş gemiden oluşan bir Viking donanmasını püskürtmek için girişimde bulundu ancak muvaffak olamadı. Vikingler

---

³³ Bir süre sonra at öyle vazgeçilmez olmuştu ki 866'da sırf at temin edebilmek için Doğu Anglia'ya baskın düzenlemişlerdi. Bundan başka 885'te Fransa'dan İngiltere'ye at getirmişlerdi. Ayrıntı bilgi için bkz. Bloch, 2005: 47.

851'de Wembury'ye bir baskın gerçekleştirdi. Aynı yıl Wessex kralı, Sandwich'te dokuz Viking gemisine el koymayı başardı ve kalan Vikingler de kaçmak zorunda kaldı. Vikingler o yıl kışlamak için ilk kez bölgede kaldı. Bunun için Thanet'i seçtiler. Böylece Britanya'daki Viking baskınlarının nitelikleri değişmeye başladı. 851'de üç yüz elli gemi ile Thames Nehri ağzına ulaştıktan sonra Canterbury ile Londra'ya saldırdılar. 855'te bu kez Sheppey'de kışladılar (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 46).

3.3.2. Karolenjler ve “Büyük İstila”

Charlemagne'dan sonraki imparator Dindar Louis, onun savunma politikalarını uygulamamış ve gerekli önlemleri almayı ihmal etmişti. Öte yandan ona bağlı vassallar kendi aralarında sınır mücadelelerine girişirken, kilise de önemli miktarda kaynağı gereksiz bir şekilde elinde tutarak ülke ekonomisini zora sokmaktaydı (Wheaton, 1831: 158). En önemlisi içerdeki taht kavgaları tehlikeli boyutlara ulaşmıştı. Dindar Louis'in üç oğlu 829'da ona karşı isyan etmiş ve dört yıl sonra onu tutsak ederek bir manastıra kapatmışlardı. Aynı yıl kardeşler arasında anlaşmazlık çıkması üzerine Louis ikinci kez tahta çıktı fakat kargaşa son bulmadı. Vikingler de bu kargaşadan faydalanmaktaydı. Hatta Louis'in oğlu Lothar'in, Vikingleri Friesland'a saldırması için ikna ettiği bile iddia edilmekteydi (Logan, 1993: 115).

Nitekim Vikingler Frank İmparatorluğu'ndaki bu uygun ortamı değerlendirerek baskınlara daha sert bir şekilde yeniden başladı. Bunun için ilk olarak 834'te Friesland'da bulunan Dorestad hedef seçilmişti. Devamında aynı yıl kıtanın biraz daha güneyine inerek Loire Nehri ağzına ulaştılar. Burada, tuz ticareti için bir merkez konumunda olan ve içinde bir manastır bulunan Nourmotier Adası'nı hedef aldılar. Bu saldırının en önemli sonucu, bu adayı, sonraki dönemlerde Loire Vadisi'nde yapacakları baskınlar için bir üs olarak belirlemiş olmalarıdır. 834'teki baskından sonra Dorestad

yeniden hedef seçildi. Bu gelişigüzel bir hareket değildi. Çünkü antrepo niteliğinde bir ticaret merkezi olan bu yerin savunması olmadığı gibi ulaşımı da kolaydı. Bu durumu değerlendiren Danimarkalılar buraya, 835, 836, 837 ve 838'de bir dizi saldırıda bulundu. Danimarka kralı Yaşlı (The Older) Horik³⁴ bu baskınları üstlenmedi ancak Franklar buna inanmadı ve misilleme amacıyla onların Cologne (Köln) büyükelçisini öldürdü (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 47).

841'de İmparatorlukta iç karışıklıklar yeniden baş göstermiş, Dindar Louis'in oğulları birbirleri ile mücadeleye girişmişlerdi. Bu fırsatı değerlendiren Vikingler, bir dizi manastır baskını yapmak üzere kuzeye yöneldi ve Sen Nehri üzerinde bulunan Rouen'e saldırdı. Burada önce Jumièges Manastırı'nı yağmalayıp ardından Aziz Wandrille Manastırı'nı (Fontanelle Manastırı) hedef aldılar. Bu manastırdan fidye için aldıkları tutsakları yirmi altı bin pound karşılığında serbest bıraktılar (Logan, 1993: 117). Vikingler, Sen üzerindeki baskınlardan sonra yeniden güneye yöneldi. 843'te Aziz Vaftizci John Bayramı'nda, Loire Nehri kenarında bulunan Nantes'e saldırdılar ve Piskopos ile rahipleri öldürdüler. Devamında, Nantes yakınlarında bulunan Indres ve Vertou'daki manastırları yağmalamak için buradan ayrıldılar (S. Price, 1989: 23).

845'te Sen Nehri üzerinden ilerleyen Ragnar komutasındaki bir Viking grubu Paris'e yöneldi. Verdun Antlaşması (843) ile Batı Frank Krallığı tahtına çıkan Kel Charles bu saldırıyı engellemek için tedbir aldı fakat bunda başarılı olamadı. Paris'in yağmalanmasını ancak 7.000 pound gümüş ödeyerek engelleyebildi. Bu yıllarda Somme, Gironde, Garonne, Scheldt, Dordogne, Chartres, Amiens, Bordeaux, Toulouse, Tours, Angers, Orléans, Poitiers ve Blois şiddetli yağmalara maruz kaldı. Hazırlıksız yakalanan Saint Maixent, Charvoux, Saint Maur-sur-Loire, Saint Wandrille, Jumièges

---

³⁴ Horik 810'larda Charlemagne ile savaşan Godfred'in oğludur. I. veya The Older sıfatlarıyla da anılır (Holman, 2003: 139).

ve Saint Martin Manastırları'ndaki din adamları, daha korunaklı yerlere kaçtılar (Logan, 1993: 118).

Bu dönem için Saint-Riquier Manastırı başrahibi Hariulf: "Deniz, cehennemin kendisi olmasa bile kıyılarına balıklarıyla beslediği canavarlar kusuyor." diyordu. Rahipler kutsal emanetlerin yerlerini sürekli değiştiriyorlardı. Macarlar için yaptıkları duaya benzer bir şekilde Vikingler için de "Tanrım bizi Normanların gazabından koru" diye dua ediyorlardı (Du Jourdin, 1993: 63).

Bu sırada İskandinavya'dan gelen yeni takviyelerle Viking ordusunun sayısı oldukça artmıştı. Öyle ki 845'te Hamburg'a yapılan bir baskında, abartılı olduğu düşünölmekle beraber, 600 geminin bulunduğu iddia edilmektedir. Öte yandan Viking saldırıları sürerken, Frank Krallığı'nda başka bir iç çatışma baş göstermişti. Bu kez Breton Dükü Nominoe, Charles'e karşı isyan etmiş, hatta 845'te Karolenj ordusuna bir bozgun yaşatmıştı. Bu kayıplar üzerine Charles, 846'da Nominoe ile antlaşma yapmak zorunda kalmıştı (S. Price, 1989: 25).

848-850 arasında Viking saldırılarında kısa bir duraklama yaşandı. Bunun sebebini, Charles'ın 848'de Bordeaux'u kuşatan küçük bir Viking donanmasını yenmesine bağlayanlar bulunsa da asıl sebep Vikinglerin kendi içlerindeki iktidar mücadelesiydi. Bu, 830'lu yıllarda yapılan baskınların liderlerinden Harald'ın kardeşi Roric'in Friesland'a ulaşmasından sonra burada ortaya çıkan otorite sorunuydu. Fakat bu durum kısa sürdü ve Roric kuvvetlerini toplayarak, 850'lerden itibaren Rhine ve Waal üzerinde faaliyetlere başladı. Onun saldırılardaki amacı, basit yağmacılıktan ziyade, Dorestad'ın yönetiminin kendisine bırakılması için gerekli şartların oluşmasını sağlamaktı. Roric, bu faaliyetlerini sürdürürken Harald'ın oğlu Godfred 850'de Sen Nehri'nin içlerinde bir dizi eylemlerde bulundu. 853'te, Breton yarımadasının güneyine

yöneldi ve Nantes, Saint Florent ve Tours'u hedef seçti. Tours'ta Saint Martin Manastırı'nı yağmaladıktan sonra Nantes'te kamp kurarak buralarda faaliyet göstermeye başladı. Bu sırada Sidroc komutasında bir diğer Viking donanması Loire Nehri ağzına ulaştı. Godfred ile Sidroc arasında bir seçim yapmak zorunda kalan Bretonlar, Sidroc'u tercih etti ve antlaşma yaptıktan sonra 854'te birlikte Godfred'e bir saldırı düzenlediler. Savaşın ilk başlarında alınan yenilgi karşısında Bretonlar çekilince ertesi gün Sidroc, Godfred ile uzlaşma yoluna gitti. Sonuç olarak Sidroc, Godfred'in baskınlarına engel olmamayı kabul etti (S. Price, 1989: 26).

854'te Danimarka'da baş gösteren bir iç çekişme üzerine Friesland'daki birçok Viking, ülkesine dönmek zorunda kalmıştı. Burada oluşan boşluğu değerlendirmek isteyen Godfred 855'te, Dorestad'e amcası Roric'in yanına gitti. Ancak kısa süre sonra (856) buradan ayrılıp Sen Nehri'ne yöneldi. Oradaki bir başka Viking lideri Björn Ironside'in³⁵ donanmasına katılarak birlikte Paris yönünde baskınlar yaptılar. En şiddetli Viking saldırılarının yaşandığı 856-862 yılları arasındaki bu döneme "Büyük İstila" denmiştir. Bu dönemde Vikingler, 28 Aralık 856'da Paris'e ikinci saldırılarını, 861'de de üçüncü saldırılarını yaptı. Bütün bu faaliyetleri yürütmek için Sen Nehri üzerinde bulunan Oissel Adası'nı kendilerine üs olarak seçmişlerdi (S. Price, 1989: 28).

Kral Charles bu süreçte, askeri tedbirler almak yerine ittifak arayışları ile saldırılardan kurtulmaya çalışmaktaydı. Breton kralı Nominoe'nin ölmesinden sonra yerine oğlu Erispoe geçmişti. Bu sırada bir boşluk oluşabileceğini düşünerek bunu değerlendirmek isteyen Charles, Bretonlar'a bir saldırı düzenlemiş ancak başarısız olunca antlaşma yoluna gitmek zorunda kalmıştı. Bu antlaşma neticesinde, onlardan Viking saldırılarına karşı destek sözü aldı fakat bu karşılıksız olmayacaktı. Nitekim

---

³⁵ Bu unvanın Björn'e verilmesinin sebebi olarak, annesinin ona yaptığı bir çeşit yenilmezlik büyüü olduğu iddia edilmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 48.

Vikinglerin Orleans'ı yağmalaması üzerine Charles, Maine'yi Bretonlara bırakarak onlardan yardım alabilmişti. Kral bu dönemde öyle çaresizdi ki kızı Judith'i aynı amaçla Wessex kralı Ethel Wulf ile evlendirmişti. Breton kralı Erispoe'nin öldürülmesi üzerine Charles'ın kurmaya çalıştığı bu ittifak çözüldü. Daha önceleri onun desteklediği Salomon, Erispoe'nin yerine Breton kralı oldu. Ancak Salomon, Charles'ı desteklemek bir yana, onun rakipleri Neustria kralı Güçlü (The Strong) Robert ve Kekeme (The Stammerer) Louis ile ittifak yaptı. Bunun neticesinde Charles, 857'de Tours ve Chartres üzerine eş zamanlı olarak gerçekleşen bir Viking saldırısı sırasında yalnız kalmış ve bir şey yapamamıştı (S. Price, 1989: 29).

İçerde desteği kalmayan Charles, 858'de Neustria kralı Güçlü Robert'in isyanı üzerine bu kez Vikingler ile ittifak arayışına girdi. Verberie'de, Viking liderlerinden Björn ile bir antlaşma yaptı ancak bunun detayları bilinmemektedir. Charles, antlaşma sonrasında Björn'ün donanması çekilince Oissel Adası'nda kalan diğer Vikingler üzerine bir kuşatma başlattı. Fakat Neustria kralı Robert'in isyanı şiddetlenince onunla ilgilenmek zorunda kaldığı için bu kuşatmayı sonlandırdı. 859'da Sen Vadisi'ndeki Vikingler, Noyon ve Beauvais üzerine baskınlarda bulundu. Bu sırada Danimarka'dan Weland komutasında yeni bir Viking donanması Somme Nehri'nde kendisini gösterdi. Weland, Amiens ve çevresini yağmaladıktan sonra kışı nehrin ağzında geçirdi. 861'de 3000 pound karşılığında, Charles için Sen Vikingleri ile savaşmak üzere Oissel Adası'nı kuşattı. Adadaki Vikingler, Weland'a 6000 pound ödeyerek başka bir yerde kışlamak üzere oradan ayrıldı (S. Price, 1989: 30).

3.3.3. Endülüs ve Akdeniz

Vikingler, Frank topraklarındaki saldırılarını sürdürürken daha güneye inmeye başlayıp, Müslümanların hâkimiyetindeki Endülüs sahillerini hedefleri arasına aldı.

Björn Ironside ve onun öğreticisi Hasting (Hastein, Hæsten, Alstignus)³⁶ komutasında bir Viking donanması ilerlemesini sürdürerek Akdeniz sahillerine, hatta İtalya'ya kadar ulaştı. 844'te Akitanya'dan hareket eden bir Viking grubu önce Toulous yönünde ilerledi. Burada bir baskın yapmadan Biscay Körfezi'ne döndü ve rotasını güneye çevirdi. Kuzey Endülüs'teki Hristiyanların yaşadığı Gijon ve Coruña şehirlerine baskın yaptı ancak Asturalıların saldırıları karşısında bozguna uğradı. Toparlanan Viking kuvvetleri bu kez Finisterre Burnu'na yelken açtı ve güney yönünde ilerlemesini sürdürerek Müslüman topraklarına ulaştı. Lizbon'da Tagus Nehri ağzında on üç gün boyunca faaliyetlerde bulundu. Ancak Müslüman kuvvetlerle karşılaşmadan geri çekildi (Logan, 1993: 124).

Tagus'taki baskınlarından sonra güney yönünde ilerlemesini sürdüren Viking donanmasının büyük bir kısmı Cadiz ve Medine Sidonia şehirlerine saldırırken, diğerleri Mağrib (günümüzdeki Fas) sahillerinde bulunan Arzilla'ya yöneldi. 844'te Guadalquivir Nehri üzerinden Endülüs içlerine doğru ilerleyerek bu nehrin vadisinde bulunan Sevilla ve Kurtuba şehirlerine saldırdılar. Altı hafta boyunca Sevilla'yı zapt etmek için uğraşırken bir yandan da şehrin hinterlandında eylemlerde bulundular. Bu sırada kuvvetlerini toplayan Emir II. Abdurrahman (822-852) Vikingleri bozguna uğrattı ve onlardan birçoğunu esir aldı. Bu esirlerin bir kısmını Sevilla'da idam ederken, bir şef ile iki yüz üst düzey savaşçının kellesini Mağrib'e gönderdi. Sonuç olarak donanmasının çoğunu kaybetmiş ve büyük bir bozgun yaşamış olan Vikingler, II. Abdurrahman ile barış yapmak zorunda kaldı. Devamında 845 veya 846'da Akitanya'ya döndüler (Logan, 1993: 125). Antlaşmadan sonra Emîr II. Abdurrahman, Gazâl olarak bilinen Yahyâ b. Hakem el-Bekrî'yi (ö. 864), Vikingler'le ticari ilişkiler kurmak üzere

---

³⁶ William of Jumièges, Hasting'i Björn'ün öğreticisi olarak tanımlamasının yanı sıra onun hilekâr bir yapıya sahip olduğunu da ileri sürmüştür (Holman, 2003: 48).

845'te İrlanda'ya yolladı. Bekrî, Viking kralı Turgeis ve karısı Ota ile görüştü (Ahmad, 1993: 54).

Endülüs'te yaşamış oldukları mağlubiyetten sonra Vikingler bir süre bu bölgeden uzak durdu. 859'da bu kez Björn ve Hasting komutasında bir Viking donanması Endülüs Müslümanları ile çatışmaya girmeden, 862'ye kadar korsanlık faaliyetlerinde bulunacakları Akdeniz'e yöneldiler. Cebelitarık Boğazı'nı geçen Vikingler bir süre Kuzey Afrika sahillerinde baskın yaptı. Formentera, Majorca ve Minorca Adalarında faaliyetlerde bulunduktan sonra Akdeniz'in kuzeyine yönelip Güney Fransa sahillerindeki Rousillon'a saldırdılar. Kış yaklaşınca, kuzeyde Sen ve Loire Nehri ağzındaki adalarda yaptıkları gibi, Ren Nehri'nde kendilerine kışlak arayışına gittiler. Bunun için Camargue Adası'nı seçtiler (Logan, 1993: 126).

Bahar geldiğinde Nimes ve Arles'e hatta Ren Nehri'nin daha üst kısımlarına kadar saldırılar yaptılar. Hasting komutasında bir grup doğuya hareket etti ve İtalya'nın batı sahillerine ulaştı. Arno Nehri üzerinden Pisa ve Fiesole'yi yağmalayan Hasting, hedefine Roma'yı koydu. Magra Nehri ağzında bulunan Luna'nın Roma olduğunu düşünerek buraya saldırdı. Luna'yı almak için farklı bir yol deneyen Hasting, şehrin piskoposuna çok hasta olduğunu ve vaftiz olup bir Hristiyan olarak ölmek istediğini ilettiler. Bunun üzerine piskopos onun bu isteğini kabul etti ve Vikingleri içeri davet etti. Vikingler, şehre girince Hasting'in öldüğünü ve onun için katedralde, piskoposun da hazır bulunacağı görkemli bir cenaze töreni düzenlemek istediklerini ifade ettiler. Bunun kabul edilmesi ile beraber gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra cenaze törenine başlandı. Hasting tören sırasında tabuttan kalkarak yanında bulunan piskoposu öldürdü ve bu işaretle Vikingler, şehirde çok büyük bir katliam ve yağmalama

eylemlerinde bulundular. Sonrasında, elde ettikleri ganimetlerle beraber oradan ayrıldılar (Boyesen, 1886: 36).

Bazı İspanyol ve Arap kaynakları, bu olaydan sonra Vikinglerin, Yunanistan ve İskenderiye'ye de saldırılar düzenlediğini iddia etmektedir. Ancak bununla ilgili kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Akdeniz'deki bu faaliyetlerinden sonra Vikingler 861'in yazında Cebelitarık Boğazı'ndan geçerek kuzeye doğru yöneldi. Biscay Körfezi'ne ulaştıktan sonra Pamplona'a baskın yaptılar ve buranın prensini fidye için alıkoydular. 862'de Loire'ye döndüler (Logan, 1993: 128).

Vikingler sonraki dönemlerde İber yarımadasının kuzeyinde başka baskınlarda da bulundular ancak Akdeniz'deki bu macera onlar için istisnai bir eylem olarak kaldı. Bu durumun sebebi, onların uzak mesafeden korkmaları ya da bunun için gerekli lojistik imkâna sahip olmamaları değildi. Buradaki caydırıcı etken, onların Müslüman denizciler karşısında başarısız olmalarıydı (Bloch, 2005: 51).

3.3.4. İrlanda

840'lara gelindiğinde İrlanda'da Viking saldırıları nitelik değiştirmeye başladı ve ilk kışlak kuruldu. Önceleri yağma faaliyetleri için üs olarak kullandıkları Neagh ve Rea Gölleri, kışlak yeri olarak kullanılmaya başlandı. Hatta 841'de Anagassan ve Duiblinn'de ilk limanlarını inşa ettiler ve buraları baskınlar için üs olarak kullanmaya başladılar. 848'e kadar Dublin (Duiblinn), Limerick (Hlymrekr), Wexford (Veigsfjörth), Waterford (Vethrafjöthr), Wicklow (Vikingalo) ve Cork'ta bu tarzda üsler inşa ettiler. Bu yerleşim yerleri içinde Dublin, bir merkez olma niteliği kazanmıştır. Çünkü Viking şeflerinden ünlü Turgeis (Thorgisl) 841'de Dublin'e gelmiş ve burayı kendisine üs olarak seçmişti. Sonrasında İrlanda'nın doğusundaki diğer Viking kabilelerini emri altına alarak onların ilk kralı olmuştu (Logan, 1993: 47).

İlk yerleşimlerle beraber 845'e gelindiğinde Viking baskınları şiddetini iyice artırmaya başladı. Teryglass, Clonenagh, Dunamese, Clonmacnois, Clonfert ve Lorrha'ya sert saldırılarda bulundular. Teryglass, Kildare, Armagh Manastırlarında keşişlerin bir kısmı öldürülürken kalanları da fidye için rehin alındı. Viking saldırıları neticesinde yerel halkta oluşan tepkiyi arkasına alan İrlanda'daki krallar 847-849 yılları arasında bir püskürtme harekâtına giriştiler. Osraige kralı Dublin'e saldırırken Munster ve Leinster kralları Castledermot'ta ortaklaşa giriştikleri bir harekât neticesinde Vikingleri yendiler (Logan, 1993: 48). Fakat bu karşı saldırılar Vikingleri durduramamıştı. Nitekim 852'de Armagh Manastırı'na ikinci bir baskın yaptılar (Bauduin, 2004: 62).

3.3.5. Rusya

Vikingler Rusya içlerinde ilk olarak VI. yüzyılda görünmeye başlanmıştır. Fakat siyasal varlıklarını hissettirmeleri, Hazarların Müslümanlar tarafından yenilmesinden sonraki bir döneme denk gelmektedir. Oluşan siyasi boşluğu değerlendiren İskandinavlar, "Varangiyen" ismiyle bölgede etkin olmaya başladılar ve IX yüzyılda Slav nüfus üzerinde hâkimiyet kurarak onların senyörü oldular (Roberts, 1996: 219). Onların Rusya'daki faaliyetleri Avrupa'nın diğer bölgelerindeki faaliyetlerine pek benzememekteydi. Burada ne yoğun bir şekilde yağmalama eylemlerinde bulundular ne de batıdaki kadar büyük katliamlara giriştiler. Muhtemelen yağmalanacak hedef bulunmaması ve buradaki Slavların teslim olmaları bu sonucu doğurmuştur.

Öte yandan Vikinglerin Rusya'daki ulaşım araçları ile Britanya'daki ulaşım araçları arasında benzerlik bulunmaktadır. Britanya'da Roma yollarının oluşturduğu ağ sayesinde nasıl adanın iç kesimlerine kadar varlık gösterebilmişlerse, Rusya'da da ulaşım elverişli uzun su yolları ağı sayesinde bunu başarmışlardı (Logan, 1993: 183).

Bu suyolları üzerinden Karadeniz'e ulaşmış ve oradan Bizans ile ilişki içine girmişlerdi. İlk temas onların 839'da Bizans'a bir heyet göndermeleri ile gerçekleşti. Fakat bu heyet kötü bir şekilde karşılanınca Bizans'a düşmanlık beslemeye başladılar. Bu olaydan dolayı Vikinglerin, 840'ta Karadeniz kıyısındaki Amastris'e (Amasra) bir saldırı tertip ettiği iddia edilmektedir (Vernadsky, 2011: 50). Daha doğuda suyolları sayesinde önce Hazar Denizi'ne, oradan da güneye ilerleyip Bağdat'a (846) vardılar. Böylece İslâm dünyası ile ilk teması kurdular (Roberts, 1996: 220).

Vikinglerin bölgede siyasi olarak tam anlamıyla etkin olmaları Rurik (Rorik) ile başlamıştır. Rurik'in Rusya'ya gelişi ile ilgili iki farklı anlatı bulunmaktadır. Bunlardan birincisine göre, buradaki İskandinavlar, Hazarların bölgedeki saldırıları karşısında yetersiz kalınca, Güney Jutland ve Friesland'daki toprakları denetim altında tutan Rurik'i bölgeye davet ettiler. Rurik bu davete icabet ederek önce 856'da Ladoga'ya sonra da Novograd'a yerleşti (Vernadsky, 2011: 50).

İkinci anlatı ise Nestor kroniklerinde yer almaktadır. Buna göre Slavlar, Vikinglerin Rusya'ya ilk gelişinden bir süre sonra onları buradan kovup, kendi yönetimlerini kurdular. Fakat bir süre sonra, bu yönetimi tanımamaya ve oluşturdukları hukuku uygulamamaya başlayınca bir iç savaş patlak verdi. Aralarında anlaşmaya varamayınca "Rus"lara (Vikingler) gittiler ve "Bizim çok verimli arazilerimiz var fakat hiç yöneticimiz yok, gelin bizim kralımız olun." diyerek onları davet ettiler. Bu davet üzerine Rurik, kardeşleri Sineus ve Truvor'ı alarak bölgeye geldi. Rurik, Novgorod'a; Sineus, Beloozero'a; Truvor, Izborsk'a yerleşti. İki yıl sonra Sineus ve Truvor ölünce Rurik, onların da bölgesinin hâkimi oldu (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 69). Nestor kroniklerinin sunduğu bu bilgilere rağmen İsveçlilerin gelişinin bir işgal hareketi olduğu kanaatini taşımaktayız.

Rurik'in yönetime hâkim olmasından sonra bölgeye İskandinavya'dan göçler gelmeye devam etti. Onun onayıyla İsveç'ten gelen bir grup savaşçı, Kiev'e ulaştı ve buradaki Taman Rusları ile birleşerek Konstantinopolis'e bir saldırı tertip etti (Vernadsky, 2011: 51). Tarih üzerinde tartışmalar bulunmakla beraber 860'ta³⁷ iki yüz gemilik bir filo ile şehre saldırdılar. Ancak Vikingler, bu saldırı neticesinde birçok gemiyi kaybedip ağır bir mağlubiyet yaşadı (Vasiliev, 1943: 348).

İskandinavların Rusya'daki yerleşim çalışmaları kolay olmasına rağmen, Bizans ve İslam dünyasına karşı giriştikleri askeri faaliyetler için aynı şeyi söyleyemeyiz. 873'te Rurik öldükten sonra Oleg'in Novograd prensi olmasıyla beraber bu durum değişmiş ve Rusya, bölgedeki varlığını hissettirmeye başlamıştı.

3.4. BÜYÜK DANİMARKA ORDUSU

"Büyük Danimarka Ordusu" diye de bilinen ve IX. yüzyılın ikinci yarısında Britanya ve Avrupa'da korkunç eylemlerde bulunan bu ordunun kuruluş tarihi ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Viking liderlerinden Ragnar Lodbrok'un bir yağmalama faaliyeti sırasında Northumbria kralı Aella tarafından öldürülmesi (Otte, 1907: 20) üzerine; oğulları Ivar The Boneless (Ingware),³⁸ Halfdan (Hvitsek) ve Hubba tarafından babalarının intikamını almak için kurulduğu bilinmektedir (Cronholm, 1902: 75). Bu ordu farklı topluluklardan oluşan konfederatif bir yapıya sahipti. Nitekim Anglo-Sakson kroniklerinde Ragnar'ın oğullarının yanı sıra, Bagsac, Oskytel, Sidrac, Guthrum ve

---

³⁷ Yakın zamana kadar bu tarih 865/866 olarak bilinirken İtalyan tarihçi Assemani bunun 859/860 olduğunu ileri sürmüştür. Rus, kilise tarihçisi Golubinski ise bu tarihi 860/861 olarak zikretmiştir. Ayrıntı bilgi için bkz. Vasiliev, 1943: 348.

³⁸ "Ivar" ismi üç yerde karşımıza çıkmakta ve bu yüzden karışıklıklara sebep olmaktadır. Birincisi Ragnar'ın oğlu Ivar'dır ki yukarıda sözünü ettiğimiz kişi budur. İkincisi Büyük Ordunun komutanlarından Ivar'dır. Onun da Ragnar'ın oğlu Ivar ile aynı olduğu düşünülmektedir ve bazı kaynaklarda "Ingware" olarak geçmektedir. Üçüncüsü ise İrlanda krallarından olan Ivar'dır. Bu kişinin aynı kişi olduğunu söyleyenler bulunsa da bu pek mümkün gözükmemektedir. Ayrıca bu kişi ile ilgili kullanılan "Imar" ismi Ragnar'ın oğlu için kullanılmamıştır (Holman, 2003: 155).

Anwind gibi başka komutanlardan da söz edilmektedir (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 53). Buna rağmen tek bir ordu gibi disiplinli bir şekilde hareket etmekteydi.

Büyük Danimarka Ordusu ile beraber Viking saldırılarının şekli ve amacı değişmeye başlamıştı. Önceki dönemlerde oluşturulan kışlaklara yenileri de eklendi. Bunlar sadece konaklama amacıyla kullanılmamış, baskınların bütün yıl boyunca sürmesine de hizmet etmiştir (Logan, 1993: 143). Ayrıca burada sürekli bir şekilde varlık göstererek, bu durumu daha fazla haraç koparmak için bir tehdit unsuru olarak kullanmışlardı. Örneğin Kent kralı, 865'te yapılan bir antlaşma neticesinde onlara düzenli haraç ödemeyi kabul etmek zorunda kalmıştı (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 49).

3.4.1. Britanya'daki Birinci Dönemi

Büyük Ordu 865'te East Anglia kıyılarından İngiltere'ye çıktı. Burada kışlaklar oluşturduktan sonra 866'da York, 867'de Northumbria, 869'da da East Anglia krallıklarını işgal etti (Bauduin, 2004: 64). Northumbria saldırısının asıl amacı önceden söz edildiği gibi Ragnar Lodbrok'un intikamını almaktı. Bunun için önce Northumbria kralı Aella'nın kalbini çıkararak onu çok acı bir şekilde öldürdüler. Sonra Blood-Eagle³⁹ denen bir yöntemle cesedi parçalayıp intikamlarını aldılar. Ragnar'ın oğulları Aella'dan aldıkları Northumbria'yı ve babalarından kalan bölgeyi kendi aralarında paylaştılar (Otte, 1907: 20).

---

³⁹ “Blood-Eagle” İskandinav toplumunda, antik Viking Çağı'nın sonlarına kadar sürmüş olan bir çeşit infaz veya intikam alma yöntemidir. Kurbanın kaburgaları sırt bölgesinde omurgalarından ayrılarak dışa doğru açılır. Böylece kurbanı, kanatlarını dışa açmış bir kartal şekli verilir. İşlem bunla da kalmaz, kurbanın ciğeri de çıkarılır. Bu idam intikam amaçlı olabildiği gibi babasını öldüren kişilere yönelik bir ceza olarak da uygulanabilmekteydi. Bu, aynı zamanda kurbanın Odin'e sunulması anlamına gelmekteydi. Sagalardan anlaşıldığı kadarıyla Aella'dan başka bu şekilde kurban edilen isimler arasında Güzel Saçlı Harald'ın oğlu Halfdan, İngiltere kralı Edmond, Munster kralı Maelgualai ve Başpiskopos Aelfheah da bulunmaktaydı. Ayrıntı bilgi için bkz. Frank, 1984: 335.

871'de Guthrum'un da katıldığı Büyük Ordu, artık adadaki en güçlü rakibi Wessex Krallığı'nı kendisine hedef seçti. Bu amaçla önce Reading'i ele geçirdi ve ardından Wessex ile bir dizi savaşa girişti. Bu savaşlarda Wessex Krallığı, Vikinglere karşı bazı başarılar elde etmiş, hatta onların komutanlarından Sidrac'ı bu sırada öldürmüştü. Bu başarılarla rağmen Vikinglerin karşısında zayıf durumda olduğundan barış istemek zorunda kaldı. Bu barışın içeriği ile ilgili pek bilgi sahibi değiliz lakin Wessex Krallığı'nın bu antlaşma sayesinde dört yıl süre kazandığını anlamaktayız. Viking ordusu 872 yazında tekrar Northumbria'ya hareket etti ve kışı Lindsey'in batısındaki Torksey'de geçirdi. 874 yazında Mercia'ya dönerek Repton'u işgal etti. Böylece Mercia Krallığı fiili olarak son bulmuş oldu. Mevcut Mercia kralı Roma'ya gitmek zorunda bırakılırken yerine Ceolwulf atandı (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 52).

Halfdan komutasındaki bir grup Viking, 876'da Repton'dan ayrılarak Northumbria'ya döndü ve Tyne Nehri kenarında kışlak kurdu. Burada, kuzeyde Pict'lere ve batıda Britonlara karşı tahkimatlı bir sınır oluşturdu. Bu güvenlik önlemlerinden sonra Vikingler Northumbria'yı kendi aralarında pay edip çiftçilik yapmaya başladılar (Logan, 1993: 146). Onların bütün bu güvenlik önlemleri ve tarımsal faaliyetlere olan ilgisinin temelinde yatan sebebin, yeni yurt edinme arayışının olduğu anlaşılmaktadır.

Repton'da bulunan Vikingler, Guthrum, Oskytel ve Anund komutasında buradan ayrılıp Wessex Krallığı'na karşı harekete geçti. Bunun için önce Cambridge'e ulaşip burada bir yıl kaldıktan sonra 875'te Wessex Krallığı'na ait (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 52) Wareham kalesine saldırdı. Saldırı karşısında çaresiz kalan Wessex Krallığı, 877'de Vikingler ile ikinci kez barış yapmak zorunda kaldı. Sonrasında Mercia'ya

dönen Vikingler burayı Batı (Anglo-Sakson hâkimiyetinde) ve Doğu (Danimarka hâkimiyetinde) şeklinde iki yönetim bölgesine ayırdı. Wessex Krallığı ile Vikingler arasındaki ikinci barış daha kısa sürdü. 878'in Ocak ayında saldırıya geçen Vikingler, Chippenham'ı kendilerine üs edinip Wessex Krallığı'nın birçok bölgesini işgal etti. Wessexler bu saldırılar karşısında önceleri geri çekilmek zorunda kaldı ancak akabinde Edington'da Vikinglere büyük bir mağlubiyet yaşattı (Logan, 1993: 148).

Savaş sonrasında yapılan Wedmore Antlaşması ile Viking liderlerinden Guthrum Hristiyan olup adını Athelstan olarak değiştiren, Wessex kralı Alfred onun vaftiz babası oldu. Buna karşılık sonraları "Danelaw"⁴⁰ şeklinde ifade edilen Viking hâkimiyetindeki bölgeler Wessex Krallığı tarafından tanındı (Davies, 2006: 338). Antlaşma sonrası Büyük Ordu adadan ayrıldı ancak 884'te Alfred ile Vikingler arasında çatışmalar yeniden başlayınca Guthrum komutasında bir grup Viking, 886'da adaya döndü. Fakat bu kez Alfred'e karşı başarı elde edemedi. Sonuç olarak Wedmore Antlaşması'nı yenilemekle yetindi (Holman, 2003: 114).

3.4.2. Avrupa Saldırısı (879-892)

Wedmore Antlaşması'ndan sonra kıta Avrupa'sına yönelen Büyük Ordu 879'un Temmuz'unda Calais ve Boulogne arasından karaya çıkarak burada faaliyetlere başladı. İlk olarak ay sonuna kadar Thérouanne'ı ve Saint Bertin Manastırı'nı talan etti. Devamında Yser, Lys ve Scheldt'i yağmalayıp kışı geçirmek için Ghent'te kamp kurdu. 880'de bu kamptan çıkarak Tournai, Condé, Valenciennes ve Reims'e saldırdı. Sonraki kış için Courtrai'de kamp kurdu ve burada boş durmayarak Arras, Cambrai, Péronne,

---

⁴⁰ Bu ifade ilk olarak II. Ethelred döneminin York başpiskoposu Wulfstan tarafından kullanılmıştır. Sınırları dönem dönem değişmiş olmakla beraber Danelaw, on beş bölgeden oluşmaktaydı. Bunlar; Yorkshire, Nottinghamshire, Derbyshire, Leicestershire, Lincolnshire, Northamptonshire, Huntingdonshire, Cambridgeshire, Bedfordshire, Norfolk, Suffolk, Essex, Hertfordshire, Middlesex ve Buckinghamshire'dır. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 74.

Th rouanne, Boulogne-Saint Val ry arası sahil boyu ve Somme Vadisi  zerine saldırılar düzenledi. Saint Vaast yıllıklarından aldığımız bilgilere göre 881-882 yıllarında Meuse Nehri  zerinde Tongres, Li ge ve Maastricht; Rhine  zerinde Cologne, Bonn ve Koblenz; Moselle  zerinde Treves, Metz ve Remich şehirlerine baskınlar düzenledi (Logan, 1993: 129).

Büyük Ordu'nun en bilinen olayı Sigfrid liderliğinde, Kasım 885-Kasım 886 yılları arasında gerçekleştirilen, Vikinglerin dördüncü Paris kuşatmasıydı. Sen Nehri'nin kollarından Marne havzasına ulaşmak isteyen Sigfrid'in, bunun için Paris'ten geçmesi gerekiyordu. Şehrin önüne geldikten sonra geçiş için izin istedi ancak olumlu yanıt alamadı. Bunun  zerine Paris'i kendisine öncelikli hedef olarak belirleyip kırk bin mürettebattan oluşan yedi yüz gemilik Viking donanması ile Şehri kuşattı (Logan, 1993: 132). Bu kuşatma sırasında Paris'in savunmasını, G cl  Robert'in oğlu Kont Odo (Eudes) ve Piskopos Gauzlin (Joscelin) organize etmekteydi (Bauduin, 2004: 65).

Odo, Vikingler karşısında zorlanınca Kral Şişman Charles'tan yardım istedi. Charles bunun  zerine Paris'e geldi fakat savaşmak yerine Vikinglerle pazarlığa oturmayı tercih etti. Görüşmeler neticesinde Vikingler, kışı Bourgogne'de geçirmelerine izin verilmesi ve kendilerine 700 pound haraç ödenmesi karşılığında kuşatmayı kaldırdı. Fakat Charles'ın savaşmak yerine para vererek bu sorunu  zmesi itibarının sarsılmasına neden olmuştu. Baskılara daha fazla dayanamayan Charles 888'de tahttan çekilmek zorunda kaldı. Böylece, bu tarihe kadar ismen de olsa varlığını sürdüren Karolenj İmparatorluğu resmen sona erdi. Kuşatma sırasındaki mücadelesi ile takdirleri toplayan Kont Odo 889'da Batı Franklarının kralı oldu (Logan, 1993: 132). İşin ilginç yanı, Charles Vikinglere haraç verdiği için tenkit edilmişken; bir süre sonra Vikingler

tekrar Paris'i kuşatmaya niyet edince bu kez Kral Odo, aynı yöntemle başvurmuş ve haraç vererek bu tehdidi savuşturmak zorunda kalmıştı (Bauduin, 2004: 66).

Büyük Ordu, Paris kuşatması sonrasında kıtada kayda değer bir başarı elde edemedi. Bretonya'ya yaptıkları bir saldırı, Kral Vannes'li Alain (Büyük Alain) tarafından geri püskürtüldü (Holman, 2003: 57) Bunun üzerine şanslarını kuzeyde denemeye karar vererek Lotharingia kıyılarında talan faaliyetlerinde bulundular. Ancak bu sefer Germanyalı Arnulf tarafından 892'de Louvain'de ağır bir yenilgiye uğratıldılar. Kıtadaki bu son başarısızlıklar sonrasında Büyük Ordu, dikkatini ikinci kez Britanya'ya çevirmek zorunda kaldı (Logan, 1993: 132).

3.4.3. Britanya'daki İkinci Dönemi

On üç yıl Avrupa'da kalan Büyük Ordu, 892'de Britanya'ya döndü ve Kent'in doğusundan karaya çıktı. Bu süre zarfında Wessexler savunma için hazırlıklar yapmıştı. Nitekim bu hazırlıklar sayesinde Alfred, Befcet'te Viking ordusunu yendi (Holman, 2003: 25). Onların bu başarısını başka başarılar da izledi ancak bunlar Vikingleri adadan çıkarmak için yeterli olmamıştı. Hatta Vikingler adaya gelirken kalıcı bir şekilde yerleşmek üzere strateji belirlemişlerdi. Öncelikle adaya, Kent'in doğusunda geniş ormanların bulunduğu bir bölgeden çıkarak ileride ihtiyaç duyacakları malzemeye sahip olmuşlardı. Bu ormanlar onlara, hem gemi yapımı hem de güçlendirilmiş askeri üslerin inşası için çok büyük avantaj sağlamıştı (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 58). Bu kez gelen orduda, kadınların, çocukların ve atların bulunması onların yerleşmek için geldiklerinin bir başka kanıtıdır. Belki de bunun için Büyük Ordu'nun ikinci dönemi önceki kadar yıkıcı olmadı.

896'ya gelindiğinde Büyük Ordu artık genel bir çözülme sürecine girmiş ve yerleşmeye başlamıştı. İçlerinden bir kısmı⁴¹ kıtaya dönmüştü. Sonuç itibariyle 890'lı yıllarda Danelaw parçalara ayrılmış bir durumdaydı. York merkezli Northumbria bunlardan en büyüğüdü. East Anglia ise Kuzey (Thetford) ve Güney (Colchester) şeklinde ikiye bölünmüştü (Logan, 1993: 156).

3.5. KEŞİF VE YENİ YERLEŞİM ARAYIŞLARI

Viking faaliyetleri için kıtada, Britanya'da ve Rusya'da motive edici ekonomik unsurlar bulunmaktaydı. Ancak Britanya'nın kuzeyindeki adalardan başlayıp batı yönünde hareket eden Vikingler için aynı durum söz konusu olmamasına rağmen ilerlemeleri sürmüştü. Bu yolculuk sürecinde, Viking seferlerinin sebepleri arasında ele aldığımız “macera” kavramının devreye girdiğini düşünmekteyiz. Öyle ki bu Vikingler âdeta denizin bittiği yere kadar yolculuklarını sürdürme amacındaydı. Nitekim Amerika'nın kuzeyine ulaştıklarında batı yönünde devam etmek için yeni arayışlarda bulunmuşlardı. Bu doğrultuda bugünkü Kanada ve ABD'nin doğu sahillerinde güney yönünde seyahatler yaptılar.

3.5.1. Faroe Adaları

Vikingler, Britanya'nın kuzeyindeki adalar üzerinde ilerlerken âdeta bu adaları birer atlama taşı olarak kullanmışlardı. Bu durumun, onların hedefe ulaşmak için uyguladıkları bir yöntem olmasından ziyade, bâkir arazi arayışlarının bir sonucu olduğunu düşünmekteyiz. Bunun neticesinde adalar üzerinden Grönland'a hatta Amerika'ya kadar ulaştılar.

---

⁴¹ William of Jumièges, bunlar içinde Hasting'in de bulunduğunu ve onun Normandiya'da öldüğünü iddia etmektedir (Holman, 2003: 57).

Faroe adalarına ilk olarak, IX. yüzyılın ikinci yarısında ulaştıkları düşünülmektedir. Doğu İrlandalı Rahip Dicuil, 825'te bu adalarda Vikinglerin bulunduğunu iddia ettiyse de bunu destekleyen arkeolojik bir bulgu mevcut değildir (Bauduin, 2004: 85). İlk akıncıların nereden geldikleri hakkında kesin bir bilgi bulunmamakla beraber Hebridler, Shetland ve Orkney adaları üzerinden adaya ulaştıkları düşünülmektedir. Ayrıca IX. yüzyıl boyunca Sogn, Rogaland ve Agder bölgeleri başta olmak üzere, Norveç'ten de çok sayıda yerleşimci buraya geldi. Faroeler'deki ilk sömürge faaliyetinin, yeni gelen bu Vikingler tarafından yürütülmeye başlandığı iddia edilmektedir. Bütün bu göç dalgalarına rağmen Vikingler IX. yüzyıl sonlarına kadar Faroe adalarında kayda değer bir varlık gösteremedi (Logan, 1993: 60).

Faroe Sagasına göre buranın kolonileştirilmesi Güzel Saçlı Harald döneminde Grim Kamban tarafından başlatılmıştır. Harald'ın, Norveç'te iktidarı ele almasından sonra sürgüne gönderdiği birçok muhalif, yerleşmek için Faroe adaları ve İzlanda'yı tercih etmişti. Bunun neticesinde buradaki Viking nüfusunda büyük bir artış baş göstermiş ve devamında kolonileştirme çalışmaları hız kazanmıştı (*The Faroese Saga*, 1973: 1).

3.5.2. İzlanda

İzlanda, muhtemelen yerel nüfusun az olmasından dolayı, Vikinglerin kültürel ve siyasal varlıklarını en rahat sürdürebildikleri istila bölgesi olmuştur. Öyle ki bu durum günümüze kadar sürdüğü için bugün İzlanda, bir İskandinav ülkesi olarak bilinmektedir.

Buradaki Viking yerleşimi ile ilgili iki önemli kaynaktan bilgi almaktayız. Bunlardan birincisi Rahip Ari Thorgilsson⁴² tarafından yazılan Íslendingabók, diğeri ise çeşitli saga ve anlatıların derlemesinden oluşturulan Landnámabók'tur.⁴³ Bu eserlerden anlaşıldığına göre Vikingler bu adaya ilk defa 860'lı yıllarda ulaştı. Gelen ilk Vikingler, Britanya ve İrlanda'dan yola çıkıp, Faroe adaları üzerinden İzlanda'ya geçti. Bunlar daha çok yanlarında Celt eşleri ve bağımlılarını getiren tüccar-köylülerden oluşmaktaydı (Logan, 1993: 66). Bu bilgidен yola çıkarak bu işgalcilerin adaya askeri bir yöntemle yerleşmediğini söyleyebiliriz.

İzlanda'nın Vikingler tarafından keşfi ve buraya yapılan ilk yolculuklarla ilgili Landnámabók'ta üç hikâye bulunmaktadır. Birincisine göre Norveçli denizci Naddod'un liderliğinde bir grup Viking, Faroe adalarına gitmek için Norveç'ten yola çıkmış fakat yakalandıkları fırtına neticesinde İzlanda'ya sürüklenmişti. Karaya çıktıktan sonra burayı çok beğenen Naddod ve adamları, adanın yüksek kesimlerinde bulunan kardan dolayı buraya "Snowland" dediler. İkinci hikâye Gardar (Gard Here) Svarvarsson ile ilgilidir. İsveç kökenli Gardar, kâhin annesinin isteği üzerine "Snowland"a gitmek için yola çıktı. Oraya ulaştıktan sonra kışı, adanın kuzeyindeki Husavik (House-wick) Körfezi'nde geçirdi. Gardar, baharda Norveç'e döndükten sonra ada "Gardarsholm" (Gardar'ın Adası) olarak anılmaya başlandı. Üçüncü hikâye ise Floki Vilgerderson (Floci Wilgerdsson) adında bir Viking ile ilgiliydi. Floki, Norveç'teki Flokavardi'den (bugünkü Hordaland ve Rogaland'ın olduğu yer)

---

⁴² Ari Thorgilsson (1067-1148) İzlanda tarihçiliğinin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Güvenilir gördüğü kişilerden birebir ağızdan aldığı bilgiler ile 1122-1132 yılları arasında yazdığı Íslendingabók (İzlandalıların Kitabı) adlı eseri ile bilinmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 35.

⁴³ Çeşitli sagaların derlemesiyle XII. yüzyılda oluşturulan Landnámabók'un (Yerleşimcilerin Kitabı) derleyicileri arasında Ari Thorgilsson'un da ismi geçmektedir. İzlanda'daki yerleşim sürecinin, topografik tanımlamalarla beraber ele alındığı eserde 3500 kadar şahıs ismi ve 1500 kadar da çiftlik veya yerleşim yeri ismi geçmektedir. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 51.

“Gardarsholm”a ulaşmak için denize açıldı. İzlanda’ya ulaştıktan sonra Vatnsfjord’ta karaya çıktı. Vikingler burada kendilerini balıkçılığa kaptırıp hayvanlarını ihmal edince çok geçmeden bu hayvanlar telef oldu. Bunun üzerine Floki, yeni geçim faaliyetleri bulmak için yüksek bir dağa çıkıp çevreye bakındı. Bu sırada buzul haldeki bir fiyord görünce buraya “Iceland” dedi. Kışı adada geçirdikten sonra yazın Norveç’e döndü (*Landnamabok*, 1905: 16-18).

Adanın farklı yerlerinde yurt edinme faaliyetinde bulunan Vikingler, Amerika’nın Colomb tarafından keşfi sonrasında batı yönünde ilerleyen işgalci Avrupalılara benzemektedir. Bu ilk işgalcilerin, Hafirsfiord savaşı sonrasında tartışmasız bir şekilde Norveç’in tek kralı olan Güzel Saçlı Harald’tan kaçan veya onun kovduğu muhalifler olduğu şeklinde fikirler öne sürülmüştü (Stefansson, 1916: 158). Ancak bu kanıtlanabilmiş bir görüş değildir. Aksine Harald’ın, adanın hâkimiyet altına alınması için bu göçleri teşvik ettiği ve kendisine yakın soyluları bu amaçla buraya gönderdiği görülmektedir (Logan, 1993: 67).

Buna rağmen İzlanda’ya yönelik yoğun göçlerin ancak 930’dan itibaren başladığı söylenebilir. Adanın tam anlamıyla sömürgeleştirilme süreci ise Norveçli Ingolf (Ing-wolf) Arnarson’un, Reykjavik bölgesine yerleşmesi ile başlamış ve bu olay yaklaşık altmış yıl sürmüştür. Ingolf’u, Biorn Buna, Helge Beolan, Aur-Lyg, Swart-cell, Waltheow ve Thor-Wofl Butter gibi çok sayıda Viking şefi izledi (*Landnamabok*, 1905: 26). Bu yoğun nüfus akışına rağmen İskandinavlar erken dönemde, İskoçya ya da Faroe adalarında olduğu gibi burada şehirleşmeye gitmemişlerdi (Bauduin, 2004: 89).

3.5.3. Grönland

Grönland’a ilk kez, 900’lerde Gunnbjörn Ulf-Krakuson adında bir Viking’in geldiği iddia edilmektedir. Gunnbjörn’ün, Norveç’ten İzlanda’ya giderken bir fırtına

sonucunda yolunu kaybettiği ve bu şekilde Grönland'a ulaştığı düşünülmektedir (Logan, 1993: 71). İlk yerleşimler ise, kesin tarih tespit edilememekle beraber, 980'li yıllarda Kızıl (The Red) Erik tarafından başlatılmıştır. Babası Thorvald ile beraber Güneydoğu Norveç'te bulunan Jaederen'deki evinden bir cinayet davası yüzünden kaçmak zorunda kalan Erik, ilk olarak İzlanda'ya geldi. İzlanda'da da bir kavgaya karışınca, buradaki Thorness meclisinin kararı ile adadan kovuldu. Bunun üzerine Erik batıya doğru seyahatine devam etti (Davies, 2006: 359).

Erik ve adamları Grönland'ta önce, bugün Angmagssalik olarak bilinen yere ulaştı fakat buranın yerleşim için uygun olmaması üzerine, güneydoğu yönünde ilerlemelerine devam edip Farewell Burnu'na çıktı. Kayıtlarda, bu yerin o zaman için yeşil bir yapıya sahip olmasından dolayı buraya Greenland isminin verildiği yer almaktadır. Ancak bölgede, bu ismi hak edecek derecede bir yeşilliğin bulunması coğrafi açıdan mümkün görünmemektedir. Yapılan tahminlere göre, Erik ve adamlarının diğer yerleşimcileri buraya çekmek için bu ismi tercih ettikleri düşünülmektedir (Logan, 1993: 72).

Vikinglerin adadaki yerleşimleri iki bölgede yoğunlaşmıştır. Bunlardan birincisi, Julianehåb civarında bulunan ve 190 çiftlik evinden oluşan Eystribyggð (Doğu Yerleşimi); diğeri ise Godthåb civarında bulunan ve 90 çiftlik evinden oluşan Vestribyggð'tir (Batı Yerleşimi). Bu ilk yerleşimlerin devamı gelmiş ve 1300'lü yıllarda buradaki İskandinav nüfusu en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Ancak bilinmeyen sebeplerden dolayı buradaki İskandinav nüfusu düşüşe geçmiş ve bu durum XV. yüzyıla kadar sürmüştür (Holman, 2003: 111).

3.5.4. Amerika

Vikinglerin Amerika seyahati, Colomb öncesi Amerika'nın keşfi olarak tanıtılsa da aslında ne Colomb'un ki bir keşifti ne de Vikinglerinki. Öyle ki Amerika'da, Vikinglerden çok daha önceki dönemlere dayanan, Celt kültürüne ait bulgulara rastlanılmıştır. Avrupa kökenli bu üç "Amerika'nın keşfi" olayından da önce, Asyalılar çok daha eski bir zamanda buraya gelmişti.

Vikinglerin bugünkü Amerika kıtasına ulaşmaları ile ilgili iki farklı anlatı bulunmaktadır. Bunların biri Grönlandlılar Saga'sında, diğeri de Erik Sagasında yer almaktadır. Grönlandlılar Saga'sına göre, Erik'in bir arkadaşının oğlu Bjarni Herjolfsson, 1000 yıllarında Grönland'a gitmek için İzlanda'dan hareket etmişti. Ancak batı yönündeki seyahatler ile ilgili birçok anlatıda sıkça rastladığımız "fırtına" etkeni burada da karşımıza çıkmaktadır. Yine böyle bir fırtına ve yoğun sis üzerine Bjarni yolunu kaybedince gür ormanlara sahip, alçak tepelerden oluşan bir yere ulaşmıştı. Gördüğü yerin Grönland olmadığını anlayan Bjarni, yolculuğuna devam etti ve birkaç denemeden sonra doğru olduğunu düşündüğü bir yerden karaya çıktı. Bu sagadaki anlatıları savunanlara göre Bjarni'nin karaya çıktığı yer Kuzey Amerika'da bulunan Markland idi (Logan, 1993: 83).

Bjarni'den birkaç yıl sonra Erik'in oğlu Şanslı Leif, onun bulduğu yerle ilgili detaylı bilgi almak amacıyla seyahat etmeye karar verdi. Bu amaçla, uzun deniz yolculuğu için uygun olacağını düşündüğü, Bjarni'nin teknesini satın aldı. Leif, Kuzey Amerika'ya ulaştığında kıyıda araştırmalarda bulundu ve sonunda kışı geçirmek için uygun bir yerde kamp kurdu. Bu arada keşif çalışmalarına devam ederlerken, Leif'in tayfalarından Alman Tyrkir bol miktarda üzüm bulunan bir yer keşfetti. Bunun üzerine buraya Vinland (şarap ülkesi) dediler (Logan, 1993: 89). Fakat burada söz edilen

meyvenin “vinber” (şarap yemişi) denen yabancı keçi yemişi olduğu iddia edilmektedir (Davies, 2006: 360). Buna göre “Vinland” ile “Vinber” arasındaki anlam ve telaffuz yakınlığından dolayı bu değişiklik meydana gelmiştir.

O dönem için Vinland diye isimlendirilen yerin neresi olduğu konusunda tartışmalar hâlâ sürmektedir. Bulgulardan yola çıkılarak buranın, Kanada’da bulunan Newfoundland olduğu şeklinde bir görüş hâkim olmuştur. Ancak kuzeyde Ellesmere Adası’ndan güneyde Maine Adası’na kadar geniş bir alanda o döneme ait Nordik el sanatlarına rastlanılmış olması, “Vinland”ın, bu sınırlar içinde başka bir yerde olma ihtimalini de doğurmuştur (Holman, 2003: 27).

Erik Saga’sı ise Amerika’ya ilk çıkan Vikinglerle ilgili olarak Bjarni’den hiç söz etmez ve bu konudaki başarıyı sadece Leif’e bağlar. Bu sagaya göre Leif, Norveç kralı Olaf’ın görevlendirmesi ile keşif faaliyetleri yürütmektedir. Bu seyahatleri sırasında bir kaza geçiren Leif, kurtulunca “Luck” (şanslı) diye anılmaya başlanmıştır. Her iki saganın da tutarsızlıkları olmakla beraber Vikinglerin Kuzey Amerika’ya çıkmaları, burada yerleşim çalışmalarında bulunmaları ve sonrasında yerliler ile yapılan çatışmalar neticesinde geri dönmeleri, bizler tarafından dikkate alınması gereken bilgilerdir (Logan, 1993: 91).

İskandinavlar, Amerika’ya ulaşana kadar her adada yerleşim kurmalarına rağmen burada yerleşim kuramamaları veya kuramamalarının sebebi henüz tam olarak anlaşılabilmiş değildir. Kanaatimizce buranın anayurda çok uzak olması ve iskân sürecinde yerleşim için gerekli nüfusun buraya taşınmasının zorluğu bu sebeplerden biridir. Nitekim Vikingler o dönemde Rusya, Normandiya, Britanya bölgelerinde etkin durumdaydı. Bundan dolayı yeni bir yaşam alanına odaklanmaları için yeterli nüfusa ve askeri imkâna sahip olmaları zor gözükmektedir. Son olarak, her ne kadar Amerika’ya

kadar ulaşmış olsalar bile, gemilerinin okyanus yolculuklarını sürekli bir şekilde yapmak için elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim sagalarda sıkça rastlanılan fırtına neticesinde kaybolma durumu buna işaret etmektedir.

3.6. İLK SİYASAL OLUŞUMLAR

Vikinglerin işgal bölgelerine yerleşmeleri ilk olarak basit kışlaklar ile başlamıştır. Bu tip meskûn alanların ihtiyaç haline gelmesinin sebebi ise her yıl yağmalama eylemlerinden sonra anayurtlarına gitmekte zorlanmalarıydı. Bunu ilk defa 840'ta Neagh'ta (İrlanda) uyguladılar. 843'te Noirmoutier (Batı Frank) ve 851'de Thanet'te (İngiltere) benzer iskân çalışmalarında bulundular. İlk kışlaklar için denizde, nehir ile denizin birleştiği yerlerdeki adaları; karada ise nehre yakın yerleri tercih etmekteydiler. Daha sonraları, buldukları bölgeyi tanımlarına bağlı olarak iç kesimlere de yöneldiler.

Bu tip konaklama faaliyetleri ile başlayan yerleşimler, Viking eylemlerinin niteliğini değiştirmeye başladı. Çünkü kışlaklar öncesinde tamamen yağmalama amaçlı saldırılarda bulunurken; kışlaklar sonrasında buna ilaveten, işgal etmeye yönelik eylemler içine girdiler. Ayrıca İskandinavya'daki siyasal tecrübelerinden faydalanarak, sözü edilen basit yerleşim yerlerini daha kurumsal bir yapıya dönüştürdüler. Bu dönüşümde dikkat çeken asıl husus Vikinglerin feodal yapıyı benimsemeleri idi (Bauduin, 2004: 63).

3.6.1. Hollanda Normandiya'sı

Vikinglerin kıtada ilk defa siyasal bir kurum olarak varlık göstermeleri, 840'ta Friesland'da olmuştur. Fakat bu olay onların saldırısı neticesinde değil, Danimarka'dan sürülen iki hanedan mensubunun (Logan, 1993: 132) Frank İmparatorluğu'na sığınması

ile gerçekleşmişti. İlk olarak İmparator Sofu Louis, Dursted ve civarındaki bölgeyi bu iki kişiye *beneficium*⁴⁴ olarak vermişti. Daha sonra buna başka toprak parçaları eklenirken hâkimiyet şekli de babadan oğla geçmeye başladı. Ancak 885'te ailenin sonuncu temsilcisi ile Frank kralı Şişman Charles arasında çıkan anlaşmazlık üzerine bu *beneficium* onlardan alındı. Böylece Vikinglerin kıtadaki ilk "Normandiya" denemesi son bulmuş oldu (Bloch, 2005: 60).

3.6.2. Loire Normandiya'sı

Avrupa'da ikinci Normandiya Loire'de kurulmuştur. Hasting, Breton dükü Salomon ile 869'da barış yaptıktan (Holman, 2003: 123) üç yıl sonra Loire havzasına yöneldi. Buradan da kadın ve çocuklarla beraber Loire'nin kollarından Marne'e ilerledi. Vikinglerin buraya yerleşme niyetinden rahatsız olan Kel Charles, onlarla anlaşma yoluna gitti ve onların Loire'ye dönmelerini sağladı (Logan, 1993: 133). 907'de Breton dükü Büyük Alain'in ölümünden sonra Vikingler bölgede yayılma eğilimi gösterdi. Bu süreçte yaptıkları sert baskınlar neticesinde buradaki din ve devlet adamları kaçmak zorunda kaldılar. 919'da baskınlar daha da arttı ve Ragnvald liderliğindeki Norveçliler önce Cornouaille'a sonrasında Nantes'e yerleşti (Bauduin, 2004: 67).

Bölgedeki yerli siyasal yapılar bu yerleşim girişimi karşısında çaresiz bir durumdaydı. Nitekim 921'de Güçlü Robert'in oğlu Kont Robert, 927'de de Batı Frank kralı Roul, Nantes Kontluğunu tanımak zorunda kaldı (Logan, 1993: 133). Norveçlilerin hâkimiyetindeki Loire Normandiya'sı, komşuları ile başarılı diplomatik ilişkiler kurarken kendi içinde sorunlar yaşamaya başlamıştı. 931'de ortaya çıkan Breton isyanı ilk başlarda Vikingler tarafından bastırılmış ancak devamında durum terse dönmüştü.

---

⁴⁴ *Beneficium*, senyöre bağlanan kişilere yani vassaller için hizmetleri karşılığında verilen geçici temliklerdir. Ayrıntı bilgi için bkz. Bloch, 2005: 230.

Wessex kralı Athelstan, Frank prensler ve Normandiya dükü Uzun Kılıçlı (Longsword) William'ın desteğini alan (Bauduin, 2004: 67) Büyük Alain'in torunu, Alain Barbe Torte (Crooked-Beard) liderliğindeki Bretonlar, Norveçlilere karşı başarı elde etti ve onları 937'de Bretonya'dan kovdu. Böylece çeyrek yüzyıl kadar süren Nantes Viking Kontluğu son bulmuş oldu (Logan, 1993: 133).

3.6.3. Sen Normandiya'sı

Kıta Avrupa'sında en son "Normandiya" Sen bölgesinde kurulmuştur. Sen Normandiya'sının kurucusu Rollo'nun, Güzel Saçlı Harald Saga'sında Norveç asıllı olduğu bildirilmektedir. Babasının, Güzel Saçlı Harald ile arkadaş olması bu bilgiyi kuvvetlendirmektedir. Rollo'nun Harald tarafından kanun dışı ilan edilmesi⁴⁵ bu konuda bir diğer işaret olarak görülmektedir (Boyesen, 1886: 64). Buna karşın son dönemlerde bazı Danimarkalı tarihçiler, onun Danimarkalı olduğunu; İsveçli tarihçiler de İsveçli olduğunu iddia etmektedir (Haskins, 1915: 28).

Sen bölgesindeki Normanların, burada kendi siyasal yapılarını kurmaları, Loire Normanlarından farklı olarak, Batı Frank kralı Sade (The Simple) Charles'ın daveti üzerine gerçekleşmiştir. Charles Viking sorununu çözmek için onlar ile temasa geçti. İlk olarak Aşağı Sen Normanlarının şefi Ragnvald ile 897'de anlaşmak istemiş fakat sonuç alamamıştı (Logan, 1993: 133). On dört yıl sonra bu kez, Ragnvald'ın yerine geçen oğlu Rollo'ya aynı teklifi götürdü. Bu sırada Rollo 20 Temmuz 911'de Chartres'te bir mağlubiyet yaşamış ve bunun moral bozukluğu ile talan politikasının uzun süreli olmayacağı endişesi duymaya başlamıştı. Böylece karşılıklı olarak gerekli ortam

---

⁴⁵ Rollo, Harald'ın merkezileşme politikasına ve ülke sınırlarında korsanlık faaliyetlerini yasaklamasına itiraz etmişti (Boyesen, 1886: 64).

oluşunca (Bloch, 2005: 63) taraflar, 911'in sonbaharında Saint Clairsur Ebte'de bir antlaşma imzaladı (Logan, 1993: 134).

St-Quentin'li Dudo'dan öğrendiğimiz kadarıyla antlaşma uyarınca Rouen eyaletinin Ebte Nehri'nden denize kadar olan kısmı ve Evreux eyaletinin bir bölümü Rollo'nun kontrolüne bırakıldı. Bunun karşılığında Rollo Hristiyan oldu ve kralın vassalı olmayı kabul etti. Buna bağlı olarak diğer Viking saldırılarına karşı kralı koruyacağına dair söz verdi. Böylece Franklar bir Viking saldırısına karşı başka bir Viking grubunu kullanmanın zeminini hazırlamış oldu. Buna rağmen diğer Norman gruplarının Frank topraklarına saldırısı son bulmamıştı. Bağımsız bir şekilde hareket eden bazı Viking şefleri kendilerine toprak verilmemesine karşı bir tepki olarak talan eylemlerini sürdürmeye devam etti. Örneğin Burgonya, bu çeteler⁴⁶ tarafından 924'te yağmalanmıştı. Bu baskınlar yaklaşık yüz yıl boyunca sürdü (Bloch, 2005: 64).

Son olarak şunu belirtmek gerekir ki Sen Normandiyası'nın Hollanda ve Loire Normandiyalarından en önemli farkı kalıcı olmasıdır. Hatta ileride, İngiltere'nin siyasi yapılanması ve Haçlı Seferleri üzerinde önemli katkıları olmuştur.

3.6.4. İrlanda

IX. yüzyıl ortalarına kadar İrlanda'daki Viking faaliyetlerini Norveçliler yürütürken, 849'da Danimarkalılar da burada varlık göstermeye başladı. Bu durum Vikingler arasında çatışmaların çıkmasına sebep olmuştur. Britanya'dan geldikleri düşünülen Danimarkalılar, kısa sürede adada hâkimiyetlerini kurdular. Norveçlilerin Carlingford Körfezi'nde giriştikleri bir karşı saldırıyı etkisiz hale getirdiler. Fakat Norveç kralının oğlu Beyaz (The White) Olaf, 853'te büyük bir donanma ile İrlanda'ya

---

⁴⁶ Bu Viking gruplarından başındaki şeflerden biri de geleceğin Norveç krallarından Olaf idi (Bloch, 2005: 64).

geldi ve buradaki Danimarka hâkimiyetine son vererek ada'yı tekrar Norveç kontrolüne aldı. Sonra da Dublin'de kendi krallığını kurdu. Böylece ticari ve askeri üs niteliğindeki yerleşim yerleri bir ileri aşamaya taşınmış oldu ve adada ilk Viking krallığı kuruldu (Logan, 1993: 49).

Olaf'ın İrlanda'daki bu faaliyetleri sırasında kardeşi Ivar (Imar), onun büyük destekçisi olmuş ve Limerick'teki Vikinglerin idaresini üstlenerek ona yardımcı olmuştu. İki kardeş zamanla yayılma politikası güderek İskoçya'yı ve Hebrid adalarını hedefleri arasına aldı. Buradaki başarılarının neticesinde kendilerini "Britanya ve İrlanda Normanlarının Kralı" olarak tanıtmaya başladılar. 871 veya 872'de Olaf öldükten sonra kardeşi Ivar kral oldu ancak o da kısa süre sonra (873) öldü. Vikinglerin yayılmacı politikaları, Olaf ve Ivar'ın ölmesinden sonra sekteye uğradı. Öyle ki yaşadıkları mağlubiyetler neticesinde 902'de İrlanda'yı terk edip Man Adası'na yerleşmek zorunda kaldılar. Fakat 914'te Ivar'ın torunları büyük bir donanma ile İrlanda'ya gelerek burayı tekrar Viking hâkimiyetine aldılar. Vikingler, öncekine göre bu kez adada varlıklarını daha güçlü bir şekilde hissettirdiler. Bu süreçte özellikle Munster ve Leinster bölgelerine yoğunlaştılar. 919'da, Tara Krallığı başta olmak üzere, birçok küçük krallıktan oluşan Celt ordusunu yenerek hâkimiyetlerini sağlamlaştırdılar (Logan, 1993: 50).

Bu toparlanmadan sonra aynı yıl Ivar'ın torunlarından Ragnald liderliğinde, Britanya Adası'na saldırı düzenleyip York'un kontrolünü aldılar. Dublin Krallığı'nın York'taki hâkimiyeti X. yüzyıl ortalarına kadar sürdü. Fakat 941'e gelindiğinde Kral Olaf Guthfrithsson, Brunanburh'da İskoçlar tarafından yenilgiye uğratıldı. 949'da da son Dublin kralı Olaf Cúarán Britanya'dan kovuldu. Öte yandan İrlanda'da Celtler

yeniden hâkimiyeti ellerine aldı ancak bu durum onlar için de kalıcı olmadı (Holman, 2003: 153).

İrlanda'da Vikingler ile Celtler arasındaki mücadele uzun süre devam etti ve üstünlük taraflar arasında sürekli değişiklik gösterdi. Bu mücadele sürecinde Brian Boru efsaneleşen bir isim olmuştur. Boru, birçok İrlanda kralını tek çatı altında birleştirip 977'de Limerick Vikingleri üzerine yürüdü. Yapılan savaşta Vikinglerin kralı Ivar'ı (Imar) ve onun iki oğlunu öldürdü. 988'de onlara karşı ikinci bir savaşı da kazandıktan sonra gücünü İrlanda içinde yaymaya başladı (Holman, 2003: 55).

“War of the Irish with the Foreigners” adlı eserden öğrendiğimize göre Boru, Sigtrygg Silk-Beard liderliğindeki Vikingler ile 23 Nisan 1014'te Dublin'in kuzeydoğusunda bulunan Clontarf'ta karşılaştı. Sonraları “İyi Cuma” diye anılan savaş neticesinde Boru'nun ordusu galip çıktı ancak kendisi de öldü. Vikingler ile İrlandalılar arasındaki mücadele 1169'da İngiliz Normanlarının adaya gelişine kadar devam etti (Logan, 1993: 52).

3.6.5. Britanya

Alfred'den sonra Wessexlerin kralı olan oğlu Edward, Danimarkalılara karşı başlattığı saldırı neticesinde, 917'de East Anglia ve Mercia'nın Danimarka hâkimiyetindeki bölgelerini geri aldı. Edward'dan sonra oğlu Athelstan (924-939) bu yeniden fetih hareketini sürdürdü ve 927'de York'u ele geçirdi. Ancak bu kalıcı olmadı. Çünkü York 939-944 yılları arasında Dublin Krallığı, 948-954 yılları arasında da Kanlı Balta⁴⁷ (Bloodaxe) Erik'in (Erik Haraldson)⁴⁸ hâkimiyetinde kaldı (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 85).

---

⁴⁷ Erik, kardeşlerinden bazılarını öldürdüğünden bu unvanla anılmıştır. Bunun yanı sıra ona “brothers' bane” de (kardeşlerin belası) denmekteydi (Theodoricus Monachus, 1998: 5).

Bir dönem şiddeti azalan Viking baskınları, Kral Edgar'ın ölümü sonrasında baş gösteren iç karışıklıklar üzerine tekrar kendisini gösterdi. 975'te başlayan bu baskınlar 980-990 yılları arasında şiddetini artırarak devam ettirdi. Çatal Sakal (Forkbeard) Sweyn ve müttefiki Olaf Trygvanson (geleceğin Norveç kralı) komutasında bir filo, 991'de Anglo-Saksonlar'ı İngiltere'nin güneyinde Maldon'da bozguna uğrattı (Bauduin, 2004: 65-69). Başpiskopos Siric'in tavsiyesi ile İngiltere, bu mağlubiyet sonrasında Danimarkalılara on bin pound haraç (danegeld) ödeyerek saldırıları durdurabildi. Bunun neticesinde Sweyn ve Olaf İskandinavya'ya dönerken, "danegeld" denen bu vergi türü İngiltere'de uzun süre uygulanır oldu (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 87). Bu olay Vikinglerin Britanya'da resmi anlamda bir devlet statüsü kazanmaları anlamına gelmekteydi.

Britanya'dan ayrılan Sweyn Danimarka'daki kan davalarından dolayı adaya dönmek zorunda kalırken, Olaf Norveç'e kral oldu ve hiç dönmedi (Bloch, 2005: 56). Bunun sebebi olarak, onun Hristiyan olduktan sonra, artık baskın yapmayacağına dair yemin ettiği iddiası ileri sürülmektedir (Dunham, 1839: 118). Ancak Viking Çağı'nda İskandinavlar arasında din değiştirmenin onların politik kararları üzerinde radikal bir etkisinin olmadığı, diğer uygulamalarından anlaşılmaktadır.

Sweyn adaya döndükten sonra 997'de güneybatı bölgesinde eylemlere başladı. Önce Severn Nehri ağzına yöneldi ve Watchet'te karaya çıkarak burada katliam yaptı. Sonra güneyde Tamar Nehri ağzına gitti ve orada baskınlar yapıp yeniden kuzeye yöneldi. Lddyford'da şiddetli bir yağma ve talan faaliyetinde bulundu. Tavistock'ta Ordulf Manastırı bu talandan payını aldı. 999'da doğuya yöneldi ve Thames Nehri

---

⁴⁸ Erik 935'te Norveç'ten kaçmak zorunda kalınca, Northumbria'ya gelmiş ve buranın kralı Athelstan'dan fief almıştı. Karşılığında ise bulunduğu bölgeyi diğer Viking baskınlarına karşı korumayı taahhüt etmişti (Boyesen, 1886: 80).

ağzını hedef aldı. Medway ve Rochester yönünde ilerlerken Kent kuvvetleri direniş göstermek istedi ancak başarılı olamadı. Atlarla hareket eden Vikingler katliamlar eşliğinde büyük bir talan faaliyeti yürüttü. Ethelred, Vikinglere karşı yürüttüğü mücadele sırasında büyük bir hata yaptı. Danışmanları tarafından ileri sürülen, adadaki Danimarkalıların kendisi için bir komplo kuracağı iddiasına inanarak onlara yönelik büyük bir katliam yaptı. Saint Brice Günü'nde (13 Kasım 1002) gerçekleşen bu olayın kurbanları arasında Sweyn'in kız kardeşi de bulunmaktaydı. Sweyn, bu acının intikamını almak için donanmasıyla 1003'te Norwich'e geldi ve buraya sert bir saldırı düzenledi. Bu saldırı ile beraber, İngiltere'yi Danimarka Krallığı'nın bir parçası yapacak olan savaşlar dizisi başladı (*Anglo-Saxson Chronicle*, 1914: 92-95).

Norwich baskınından sonra 1004'te yeniden harekete geçen Vikingler, bu kez o derece şiddetli saldırılar düzenlemişlerdi ki sonraki yıl ülkede kıtlık meydana geldi. Hatta bu kıtlıktan dolayı Danimarka ordusu yiyecek bulmakta sıkıntı çektiği için Danimarka'ya dönmek zorunda kalmış ancak bu kısa sürmüştü (Dunham, 1839: 120). Adaya dönen Vikingler 1006 ve 1007'de eylemlerini sürdürdüler. 1007'de Anglo-Saksonlar 36.000 pound haraç ödeyerek iki yıllık bir barış yaptı. İki yılın sonunda (1009) savaşlar yeniden başladı ve Uzun (The Toll) Thorkell⁴⁹ komutasında büyük bir Danimarka ordusu adanın güneydoğu bölümünü istila etti. Thorkell, üç yıl boyunca krallığın savunma sistemini yok ettikten sonra 1012'de 48.000 pound fidye karşılığında saldırılarını durdurdu (Logan, 1993: 176).

---

⁴⁹ Uzun Thorkell, Danimarka'daki Sjælland Adası'nın jarlı Strút-Harald'ın oğludur. İngiltere'ye gelmeden önce efsanevi Jomsvikingerdendi. Hatta Hjörungravágr savaşına katıldığı iddia edilmektedir. Thorkell, Ethelred'in hizmetine girdikten sonra ona Sweyn ile mücadelede yardım etmiştir. Sonrasında Sweyn'in oğlu Knut ile ilişkileri düzelmiş olsa bile bu kalıcı olmamıştır. Ayrıntı bilgi için bkz. Holman, 2003: 268.

Bu arada Ethelred (Aethelred), Vikinglere karşı yeni bir yöntemi denemeye karar verdi. Onlardan bazılarını hizmetine alarak “Viking’i Viking’e kırdırma” politikası gütmeyi hedefledi ve bunda az da olsa başarılı oldu (Bloch, 2005: 56). Örneğin, haraç vererek durdurduğu Thorkell ile anlaşarak 45 gemisiyle beraber onu hizmetine aldı (Bauduin, 2004: 69). Ancak Ethelred için asıl sorun henüz başlamamıştı. Nitekim Sweyn 1013’te büyük bir orduyla beraber Britanya’yı işgal etmek için Northumbria’dan adaya çıktı. Northumbria’yı kısa sürede teslim aldıktan sonra güney yönünde ilerledi. Başta Oxford ve Winchester olmak üzere bütün güney şehirlerini işgal etti. Ethelred’in ikamet ettiği Londra bu saldırılara karşı direnmeye çalıştı ancak başaramadı. Bunun üzerine Ethelred, ailesi ile birlikte Normandiya dükü II. Richard’a iltica etmek zorunda kaldı. Böylece Sweyn artık Danimarka Krallığı’nın yanı sıra İngiltere’nin de kralı olmuştu. Fakat kısa süre sonra (Şubat 1014) öldü (Dunham, 1839: 122).

Sweyn ölünce oğlu Knut babasının yerine ordunun başına geçip Danimarka’ya döndü. Bu durumdan faydalanmak isteyen İngiliz soyluları Ethelred’i geri çağırdı. Bunun üzerine Knut 1015’te Britanya üzerine sefere çıktı. Bu arada Ethelred ölmüş ve yerine oğlu Edmond Ironside geçmişti. 1016’da Ashingdon’da yapılan savaşta Edmond yenilince Knut, fiili olarak Britanya’nın hâkimi oldu. Edmond öldükten sonra (1017) Knut İngiltere tahtında hak iddia etti. Knut’un baskıları üzerine İngiliz ileri gelenleri bu “reel politik” durumu kabul etmek zorunda kalıp onu kral ilan etti (Bauduin, 2004: 70).

Böylece önceleri danegeld ödeyerek Viking saldırılarından kurtulmaya çalışan İngiltere, artık Danimarka Krallığı’nın bir parçası oldu (Roberts, 1996: 179). Wessex hanedanından kalanlar ya Galya’ya kaçmak zorunda kaldı ya da Knut tarafından sürüldü (Bloch, 2005: 56). Knut’un ölümüne kadar (1035) adadaki Viking hâkimiyeti devam

etti. Onun ölümünden sonra Britanya'daki ikinci İskandinav dalgası etkisini yitirmeye başlamış olsa bile, 1066'da William'ın İngiltere'yi işgaline kadar bu durum varlığını korumuştur.

Normanların faaliyetlerini incelediğimizde, kıtada siyasal olarak sadece bir düklük elde ederken, Britanya'da bağımsız bir yapı kurduklarını görürüz. Bunun temelinde, kıtada zayıf da olsa Karolenjler gibi bir devlet bulunurken, İngiltere'de şehir devletlerinden oluşan dağınık bir hâlin olması yatmaktadır. Buna, Britanya'nın büyük bir kısmında ulaşımı kolaylaştıran, Romalılardan kalma karayolu sistemi de eklenince (Logan, 1993: 151) Vikingler, burada yağmacılıktan öte siyasi oluşum için uygun ortamı elde etmiş oldu. Norman hâkimiyeti süresince İskandinavya'dan gelen yeni göçler de onların elini güçlendirmişti. Ayrıca bu göçler sayesinde adanın demografik yapısında büyük değişiklik olmuş ve Hiberno-Nors denen bir toplum ortaya çıkmıştı.

3.6.6. Rusya

İskandinavların Rusya'ya yerleşmeleri önceki bölümlerde değinildiği gibi Rurik ile başlamıştır. Fakat bu yerleşimin daha kurumsal bir şekle dönüşmesi ise Rurik'ten sonra Novograd prensi olan Norveç doğumlu Oleg döneminde gerçekleşmiştir. Oleg, 880'de Vikingler'in yanı sıra içinde Fin ve Slavların yer aldığı bir ordu ile İsveç Vikinglerinin hâkimiyetindeki Kiev'i kontrolü altına aldı. Oleg bu zaferden sonra kendisini Kiev prensi ilan etmiş ve "Kiev"i "Rusya şehirlerinin anası" olacağını iddia etmişti (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 61).

Oleg denince, Kiev prensliğinin kurulmasının yanı sıra akla gelen ikinci olay 907'de Konstantinopolis'e yapılan Varangiyan saldırısıdır. Bu olay, onların Konstantinopolis'e yönelik tek başarılı saldırısı olmuştur. Kuşatma sırasındaki

uygulamalarından anlaşıldığına göre Varangiyenler bu harekât için çok iyi hazırlanmıştı.

Oleg şehre ulaştıktan sonra yakın bir yerde karargâh kurdu. Önce varoşlar üzerinde korkunç bir yağmalama faaliyetine girişti. Bizanslılardan bazılarını esir alırken, bazılarını ya doğrudan katletti ya da onları işkenceyle öldürdü. Şehri işgal etmek için oldukça kararlı olan Oleg, Haliç'in girişinin zincirler ile kapalı olmasından dolayı, gemileri tekerlek üzerinde yelkenlerin yardımıyla karadan Haliç'e indirmiştir. Bu durumu gören ve korkuya kapılan Bizanslılar şehrin işgal edilip harap edilmemesi için yalvardılar. Görüşmeler neticesinde Bizans 911'de, Vikingler lehine önemli ticari ayrıcalıklar tanıyan bir antlaşmayı imzalamak zorunda kaldı (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 64). Bu antlaşmanın en önemli sonucu Varangiyenlerin Bizans'a ödediği %10 gümrük vergisinin kalkmış olmasıdır (Heyd, 2012: 78).

Bizans üzerindeki bu başarılarının yanı sıra Varangiyenler daha da doğuda eylemlerde bulundu. Oleg'in son dönemlerinde veya halefi Igor'un ilk dönemlerinde Hazar Denizi'nde Müslümanlara saldırı düzenlediler. Mesudî'ye göre Hicri 300 yılından sonra (yani 910'lu yıllarda) beş yüz gemilik büyük bir Varangiyen ordusu Hazar Devleti'nin iznini alarak Hazar Denizi'ne indi. Sonrasında Gil, Deylem, Taberistan, Naffata (bugünkü Bakü civarı) ve Abeskun'e dağılarak yağmalama eylemleri ve beraberinde katliam yaptılar. Varangiyenler bu süreçte, Avrupa sahillerinde yaptıkları gibi, baskınlardan döndükten sonra Bakü açıklarındaki adaları kendilerine üs olarak seçmişlerdi. Bu beklenmedik ve alışılmadık saldırı karşısında önceleri zor duruma düşen Müslümanlar, bir süre sonra toparlanarak karşı saldırıya geçti. Volga Nehri ağzında yapılan savaş neticesinde bölgedeki Varangiyen tehlikesine son verdiler (Mesudî, 2011: 145).

Hazar Denizi'ndeki bu faaliyetlerini sürdüremeyen Varangiyenler, Bizans'ı hedef olarak belirledi. Igor, 941'de 1000 gemiden oluşan bir donanmayla, Bizans donanmasının yurtdışında bulunduğu bir sırada Konstantinopolis'e hareket etti (Logan, 1993: 192). Boğaza giren Varangiyenler sahillerde yağmalama faaliyetlerinde bulunarak bugünkü Üsküdar'a, oradan da İzmit Körfezi'ne kadar ulaştı. Buralarda şiddetli bir katliam ve yağmalama faaliyetinde bulundular. Öyle ki bu eylemleri artık eğlence amaçlı yapmaktaydılar. Nitekim karşılarına çıkan halktan bazı kişileri doğrudan, bazılarını işkence ile öldürmüşlerdi. Bir kısmını da eğlence amacıyla hedef tahtası şeklinde kullanmışlardı. Varangiyenlerin bu eylemleri Bizans donanması yurtdışından dönünceye kadar sürdü. Devamında Bizans'ın başlattığı karşı saldırıda Grek ateşi kullanılarak birçok Varangiyen gemisi yakılırken, esir alınan Varangiyen askerleri idam edildi (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 72).

Bu zafer üzerine Bizans 911'de onlara verdiği ticari ayrıcalıkların önemli bir bölümünü kaldırdı. Bu olay Bizans-Varangiyen ilişkisi açısından bir dönüm noktası olmuş ve karşılıklı çıkarları gereği iki ülke müttefik olmuştu. Öyle ki Varangiyenler bundan sonra Bizans saray muhafızları arasında yer alırken, bazı Varangiyen tüccarlar vaftiz olmaya başlamıştı (Roberts, 1996: 221).

İlişkilerdeki bu iyileşmeye rağmen intikam arzusu içinde olan Igor 944'te; içinde Slav, Krivişi, Tiverstsi ve Peçeneklerin de bulunduğu büyük bir ordu ile Konstantinopolis'e doğru harekete geçti. Varangiyenler bu kez gemilerde at da bulundurmaktaydılar ki bu, onların bir deniz harekâtının ötesinde kara saldırısı planladıklarının işaretiydi. Bizans, onların bu büyük ordusundan korktu ve birçok hediyeler ile beraber bir barış elçisi gönderdi. Igor, Bizans'ın barış talebini önce reddetti

fakat Tuna önlerine geldiğinde, bilinmeyen bir sebepten fikir değişikliğine giderek bunu kabul etti (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 73).

Igor öldükten sonra karısı Olga, oğlu Svyatoslav'a naiplik yaparak 964'e kadar yönetime hâkim oldu (Vernadsky, 2011: 53). Annesinin Hristiyan olmasına ve Bizans ile yakın ilişkiler içinde bulunmasına rağmen Svyatoslav pagandı ve annesinin göttüğü dış politikadan rahatsızlık duymaktaydı (Logan, 1993: 195). 964'ten sonra yönetimi eline alarak kendi politikasını oluşturmaya başladı.

Yayılmacı bir dış politika izleyen Svyatoslav, 965'te Hazarlara saldırdı ve buradaki Slavları hâkimiyeti altına aldı. 967'de bu kez, Bizans için de sorun olan Bulgarlar üzerine harekete geçti. Svyatoslav, onları yenmekle kalmayıp bir süre sonra buraya yerleşmeye karar verdi (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 73). Fakat bu durum Bizans'ı rahatsız etmekteydi. Çünkü düşmanın biri giderken yerine başka biri geliyordu. Bunun için İmparator Tsimizkes, 971'de Svyatoslav'a başarılı bir saldırıda bulundu. Bulgaristan'ı terk etmesini şart koşan bir antlaşmayı imzalaması koşuluyla onun gitmesine izin verdi (Vernadsky, 2011: 54).

Svyatoslav'ın Kiev'e hareket ettiğini öğrenen Bulgarlar, yanında büyük miktarda altın ve hediyeler bulunduğu bilgisini de ekleyerek, bu durumu Peçeneklere haber verdi. Bunu değerlendirmek isteyen Peçenekler, Varangiyancılara ani bir saldırı yaptı ve bu olay sırasında Svyatoslav'u öldürdü (972). Onun ölümü sonrasında oğulları arasında, altı yıl süren bir taht kavgası başladı. Mücadele sonucunda Vladimir (Volodymyr) Yaropolk'u yenerek 978'de yönetime hâkim oldu (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 90).

Bu sırada Bizans İmparatoru II. Basil, Anadolu'yu tamamen etkisi altına alan Bardas Fokas önderliğindeki isyan ile mücadele etmekteydi. Bu mücadelede yetersiz kalan II. Basil çaresiz bir şekilde Vladimir'den yardım istedi. Bu talebe olumlu yaklaşan

Vladimir, altı bin kişilik bir kuvvet göndermeyi taahhüt etti ancak karşılığında İmparator'un kız kardeşi Anna ile evlenmeyi şart koştu. Öte yandan kendisi de Hristiyan olmayı, hatta bu dini halkına kabul ettirmeyi taahhüt etti. Bu şartlar Basil tarafından olumlu karşılanınca ittifak kuruldu ve birlikte Bardas Fokas'ın isyanını bastırdılar (Vasiliev, 1943: 408).

Basil, isyanı bastırdıktan sonra, kız kardeşiyle ilgili Vladimir'e verdiği sözü tutmayınca, o da İmparatora baskı yapmak için Herson'u işgal etti. Bunun üzerine İmparator, kardeşini Vladimir ile evlendirip Herson'u da çeyiz olarak ona vermek zorunda kaldı. Vladimir de söz verdiği gibi 989 veya 990'da Hristiyan oldu (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 112). Bazılarına göre onun Hristiyan olmasının asıl sebebi, İmparator'un muhafızlığını almak istemesiydi. Nitekim Hristiyan olduktan sonra, Bardas Fokas isyanı sırasında gönderilmiş olan altı bin kişilik kuvvet ile bu koruma görevini almıştı (Davies, 2006: 356).

Bizans'a yönelik Rus saldırılarının sonuncusu 1043'te vuku bulmuştur. Bu savaş Konstantinopolis'te, Rus tüccarlar ile Bizanslı tüccarlar arasında meydana gelen bir kavgada bir Rus soylusunun öldürülmesi ile başlamıştı. Bu soylunun ölümünü bir kan davası olarak gören Rus Knez'i Yaroslav (Ioraslav) harekete geçti ve Bizans üzerine bir donanma gönderdi. Fakat Bizans, Grek ateşi kullanarak Rus donanmasının büyük bir bölümünü imha etti (Vasiliev, 1943: 408). Bu tarihten sonra Rus-Bizans ilişkisi barışçıl bir döneme girmiştir.

3.7. SAVUNMA

Viking saldırılarına karşı Britanya, İrlanda ve Kıta Avrupa'sında bazı savunma önlemleri uygulanmıştır. Rusya'da ve Britanya yakınlarındaki adalarda ise Vikinglere

direnebilecek bir siyasal yapının bulunmamasından dolayı buralarda kayda değer bir savunmadan söz edemeyiz.

Avrupa'da ilk uygulanan savunma yöntemi, Vikingleri savaş meydanına çekmekti. Bu taktik sayesinde bazı sonuçlar elde edilmiş ancak Vikingler meydan savaşı yerine sert ve ani baskınlar yapmaya ağırlık verince bu teknik işe yaramaz olmuştu. Hatta bir süre sonra Vikingler, meydan savaşına girmekten çekinmeyecek kadar büyük ordularla saldırmaya başlamışlardı. Bu durumda çaresiz kalan Avrupalılar, haraç vererek Vikinglerden kurtulmaya çalıştılar (Roberts, 1996: 178).

Bu uygulamaya, açık arazilerde korumasız bir konumda bulunan, üstelik hatırı sayılır miktarda ekonomik birikime sahip Manastırlar öncülük ederken, zamanla hükümdarlar da buna başvurmak zorunda kaldı. 845'te Batı Frank kralı Kel Charles, 864'te Lorraine kralı II. Lothar, 882'de Doğu Frank kralı Charles, 862'de Mercia kralı ve 872'de Wessex kralı Normanlara haraç vermek zorunda kalan krallardan bazılarıydı (Bloch, 2005: 48). Avrupalılar bu şekilde; Vikinglerin Paris kuşatmaları, Somme Vadisi'ndeki ve Britanya'daki yağmalama eylemleri başta olmak üzere birçok saldırı girişimini geçici de olsa durdurabilmişlerdi. Haraçların ödenmesi, zaten kötü bir ekonomiye sahip olan krallar için pek kolay olmamıştır. Özellikle Karolenjler'de bu durum ciddi bir külfet olmalıydı ki bu haraçlar için halktan vergi toplanmaktaydı (Pirenne, 2012a: 345).

Buna rağmen bu yöntem krallar için kolaylık sağlamaktaydı. Çünkü bu vergiler onlar için askeri savunmaya göre daha kolay ve ucuzdu. Ayrıca bu şekilde Viking tehdidinden emin olan krallar, isyan girişimleri başta olmak üzere çeşitli iç sorunlar ile rahatça ilgilenme fırsatı bulmaktaydılar. Öte yandan bu durum Vikinglerin de işine gelmekteydi. Çünkü kişileri esir alıp onlar üzerinden tek tek fidye istemektense, bir

şehrin veya yerleşim yerinin tamamını kuşatma altına alıp yüklü miktarda tek bir haraç almak daha kolaydı. Haraç uygulamasının yanı sıra bilhassa Viking Çağı'nın erken döneminde askeri tedbirler de alınmıştır. Özellikle Charles Martel ve Charlemagne tarafından oluşturulan bu savunma tedbirleri sonuç vermiş olmasına rağmen, Kel Charles hariç sonraki krallar bu politikayı sürdürmediler. Charles, 862'de Pitres (Sen Nehri) ve Ponts de Ce'de (Loire Nehri) savunma amaçlı barajlar inşa etti. Fakat bu tedbirler 860 ve 870'li yıllardaki baskınları önlemek için yeterli olmamıştı. Bunun üzerine her şehir kendi savunmasını kurmak için, bazı manastırların yaptığı gibi, çevresine duvar inşa etmeye başladı. Kel Charles, izinsiz askeri tahkimat yapılmasını yasaklamış olmasına rağmen 880'lere gelindiğinde birçok şehir kendi savunmasını oluşturmuştu (Logan, 1993: 118-123).

Frank Krallığı 880'e doğru, muhtemelen bu önlemlerin katkısıyla, kısmen de olsa bir sükûnet dönemine girmişti. Hatta Büyük Ordu'nun Britanya'ya yönelmesinde bu tedbirlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Kıtadakine benzer savunma önlemleri Britanya'da da uygulanmıştı. Wessex kralı Alfred, 870'li yıllarda Vikingler karşısında bazı başarılar elde ettikten sonra oluşan geçici barış ortamını değerlendirmiş ve adadaki diğer krallıkların liderliğini ele alarak düzenli bir savunma altyapısı oluşturmaya yönelmişti. Özellikle donanmasını güçlendirip mevzilerini sağlamlaştırırken, buna ilaveten “fyrd” denilen milis kuvvetleri kurmuştu (Bauduin, 2004: 64). Ayrıca “burgh” denilen tahkimatlı kaleler inşa etmiştir ki bu kaleler ileriki dönemlerde İngiliz şehirleşmesinin temelini oluşturmuştur (Roberts, 1996: 179). Alfred bütün bu çalışmalarının sonuçlarını, Büyük Ordu'nun ikinci saldırısında (892-896) almıştır. Hatta kendisinden sonra halefleri de onun oluşturduğu bu imkânlardan faydalanmışlardır.

3.8. AKINLARIN SON BULMASI

3.8.1. Akınları Bitiren Sebepler

3.8.1.1. Vikinglerin Hedeflerine Ulaşmış Olmaları

Viking akınlarının başlamasında olduğu gibi bitmesinde de sebepler üzerinde tartışmalar süregelmiştir. Kanaatimizce bunları bitiren sebeplerin temelinde, onları bu baskın ve istilalara iten sorunların gittikleri yerlerde çözülmüş olmasıdır. Yani muhtemelen Vikingleri istilalara zorlayan yeni yaşam alanı arayışlarının kısmen de olsa başarılı bir şekilde neticelenmesi ile bu akınlar son bulmuştur. Bilhassa Fransa Normandiya'sı, Güneydoğu Britanya, İzlanda, İrlanda ve Rusya'da bu konuda kayda değer sonuçlar elde ettiler.

3.8.1.2. Doğal ve Siyasal Sınırlar

Viking istilalarının son bulmasıyla ilgili ikinci husus onların doğuda, batıda ve güneyde; doğal ve siyasal sınırlara ulaşmış olmasıdır. Doğuda, onlar için vazgeçilmez bir ulaşım yolu olan, suyun olmadığı geniş bozkırlar doğal bir engel olurken; güneyde ve Akdeniz'de İslam dünyası ve Bizans siyasi bir unsur olarak Vikingleri durdurmuştur. Bu siyasi engelleri aşmak için Konstantinopolis ve Hazar üzerinde bazı girişimlerde bulundular ancak sonuç alamadılar.

Batıda ise Amerika'ya kadar ulaşmış olmalarına rağmen anayurda olan uzaklıktan dolayı burada yerleşim kurmayı başaramadılar. Çünkü uzaklık bu yerleşimin kurulması için gerekli nüfusun teminini oldukça zorlaştırmaktaydı. Bunun neticesinde İskandinavya'dan Grönland'a kadar birçok adada varlık göstermelerine rağmen Amerika'da bu mümkün olmamıştır.

3.8.1.3. Askeri Savunma Sistemlerinin Gelişmesi

Önceki bölümlerde söz edildiği gibi Vikingler karşısında onlara haraç vererek kurtulma yoluna giden Avrupa ve Britanya krallıkları, sonraki dönemlerde askeri tedbirlere ağırlık vermeye başladı. Nitekim Otto İmparatorluğu, Karolenjlere göre kıyıları korumada daha başarılı yöntemler izlemekteydi.

Bir diğer husus feodal sistem ile beraber geliştirilen savunma yöntemlerinin sonuç vermesidir. Burada ilginç olan şudur ki bu sistemin oluşmasında Viking istilalarının büyük katkısı vardır. Sonuç olarak bu savunma karşısında ganimet gelirlerinin büyük ölçüde düşmesi onları zora sokmuş ve baskınların cazibesini yitirmesine sebep olmuştur (McNeill, 2011: 95).

3.8.1.4. İskandinav Dünyasındaki Yapısal Değişiklikler

Yukarda zikredilen dış etkenlerin yanı sıra Viking Çağı'nın sonuçlarından sayabileceğimiz İskandinav krallıklarının oluşması, akınları zorlaştıran bir iç etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü buradaki krallar denizcilikle ilgili çalışmaları tekellerine almış durumdaydı. Nitekim bağımsız eylemleri yasaklayıp, krallık donanmasıyla organize bir şekilde işgal faaliyetinde bulunmaktaydılar. Baskınlara devam edemeyen Vikingler, bunun üzerine önceden işgal ettikleri yerlerin iç kesimlerinde tarımsal faaliyetlere yönelmeye başladılar. Fakat bu unsurun, Knut ve Harald gibi bazı güçlü krallar dönemini saymazsak, büyük bir katkısı olduğu söylenemez (Bloch, 2005: 74).

3.8.2. Akınların Son Bulması Süreci

Kısaca değinmiş olduğumuz Viking saldırılarını bitiren sebepler konusunda tartışmalar sürmekle beraber bu olayın aşamalarını ana hatlarıyla ele alabiliriz.

Hatırlamakta fayda var ki tüm tarihsel sınıflandırmalarda olduğu gibi bu konuda da keskin kronolojik sınırlar çizmek mümkün değildir.

3.8.2.1. Antlaşmalar

Vikingler ile istilalara direnen yerel yönetimler arasındaki çatışmaların son bulmasında en önemli adım antlaşmalar ile atılmıştır. Genelde işgale uğrayan toplulukların o dönem için kısmen teslim olmaları şeklinde yorumlanan bu muahedeler, aslında Vikinglerin Hristiyanlaşması ile ilgili içerdikleri maddelerden dolayı bu toplulukları uzun vadede kazançlı çıkarmıştır. Bunlar, önceleri basit ittifak girişimleri veya saldırılar karşısında geçici çözüm bulmak amacıyla yapılmıştır. Devamında ise onları, bilhassa Britanya ve Frank Krallığı'nda daha kalıcı etkilere sahip olanları izledi. Loire Normandiya'sı, Danelaw ve Sen Normandiya'sı bu tip antlaşmalar neticesinde kurulmuştur.

Antlaşmalar sonrasında Vikinglerin faaliyetleri son bulmamış fakat taraflar karşılıklı olarak birbirlerini tanımaya başlamıştır. İşgal edilen topluluklar Vikinglerin siyasal varlıklarını kabul ederken, onlar da buldukları toplumun kültürünü benimseme yönünde adımlar atmıştır. Bir anlamda “orta yolu bulma” şeklinde tanımlayabileceğimiz bu durum, yukarda söz ettiğimiz gibi Vikinglere karşı direnç gösteremeyen Britanya bölgesindeki adalar, İzlanda ve Rusya'da söz konusu olmamıştır. Bu bölgelerde Vikingler bağımsız bir şekilde kendi siyasal yapılarını kurmuştur.

3.8.2.2. Din Değişiklikleri

İstilaların son bulması ile ilgili din değişiklikleri merkeze oturtulmak istenmişse de biz bu durumun sebepten ziyade bir sonuç olduğunu düşünmekteyiz. Örneğin, Britanya ve Celtic adalar başta olmak üzere bazı bölgelerde, Vikinglerin Hristiyanlaşma

süreci başlamadan önce akınlar ya azalmış veya tamamen son bulmuştu. Bu durumda din değiştirmeler daha çok, toplumlar arası kaynaşma ve antlaşmaların bir sonucu olmuştur. Örneğin, Rollo ile Sade Charles arasında yapılan antlaşmada Rollo'nun Hristiyan olması yer almaktaydı. Wessex kralı Alfred ile Guthrum arasında yapılan antlaşmanın maddelerinden biri de Guthrum'un Hristiyan olmasıydı. Daha da artırabileceğimiz bu örneklerde Avrupalılar, Vikingler ile yaptıkları antlaşmalarda onların Hristiyan olmasını ya şart koşmuş veya en azından teklif etmişti.

İddialara göre işgal edilen bölgelerdeki yönetimler, Vikingleri kalıcı bir şekilde tehdit olmaktan çıkarmak için, onların din değiştirmelerini antlaşmalara sokmuşlardı. Ancak biz bu durumu, “putperest kâfirlerin (heathen) ruhlarının kurtarılması” amacıyla yapılan samimi bir Hristiyanlaştırma çalışması olarak görmekteyiz. Bu vakıanın arkasındaki bir diğer etkenin, VIII. yüzyıl sonlarında başlayan Katolik-Ortodoks rekabetinin bir yansıması neticesinde, “bakır” bölgelerin Katolik dünyaya dâhil edilme gayretinin olduğunu düşünmekteyiz.

3.8.2.3. Vikingler Arasında Bölünmeler

İlk saldırı döneminden itibaren yek bir siyasi bütünlüğe sahip olmayıp konfederatif yapıda bulunan Vikingler, sonraki dönemlerde kendi aralarında bölünmeler hatta çatışmalar yaşamıştı. Bu durumun temel sebebi “ganimet” olarak tanımlayabileceğimiz işgal bölgelerinin taksimi ile ilgili sorunlardır.

Norveçliler ve Danimarkalılar arasında ortaya çıkan bu çatışmalar özellikle Frank Krallığı, Britanya ve İrlanda'da meydana gelmişti. Örneğin IX. yüzyıl Britanya'sında önce gelen ile sonra gelen arasında bir hâkimiyet kavgası çıkmıştı. X. yüzyıl Frank Normandiya'sında ise Frank kralının, Rollo ile antlaşması sonrasında, Loire Normanlarının da aynı hakları talep etmesi sorun olmuştu. Rusya'da böyle bir

durum söz konusu olmamıştır. Bunda, İsveç'in coğrafi konumu gereği diğer İskandinav ülkeleri ile Rusya arasında set vazifesi görmesinin etkisi olduğunu düşünmekteyiz. Sonuç olarak bu bölgelerde çok ileri düzeyde olmasa da dönem dönem çeşitli uyumsuzluklar yaşanmıştır. Bu durumun, Viking akınlarının yavaşlamasına kısmen de olsa etkisi olmuştur.

3.8.2.4. Buldukları Toplum İçinde Erime

Viking akınlarının son bulmasında en son aşama, asimilasyon olarak niteleyebileceğimiz kültürel uyumdur. Bu süreç neticesinde Vikingler bilhassa Normandiya'da kuzeydeki pagan kuzenlerine karşı buranın koruyucusu oldular. Bu asimilasyonun temelinde iki farklı sebep bulunmaktaydı. Bunlardan birincisi pagan yapıdaki ilkel İskandinav kültürünün, içinde birçok tartışmalar barındırmasına rağmen semavi kökenli Hristiyanlık kültürü karşısında zayıf kalmasıydı. İkincisi ise Vikinglerin yağma hareketleri seyrederken istila ve yerleşim sürecine geçmeleri sonrasında demografik yönden yetersiz kalmalarıdır. Her ne kadar askeri yönden başarılı olsalar bile toplum içinde azınlık durumuna düşmelerine bağlı olarak zayıf yapıdaki kültürlerini muhafaza etmekte zorlanmışlardır. Örneğin, X. yüzyılda Fransa Normandiya'sında Hristiyanlaşma süreci sonuca ulaşmak üzereyken İskandinavya'dan yeni pagan göçlerinin gelmesi ile bu olay durma noktasına geldiği gibi neredeyse tersine dönme eğilimi göstermişti. Fakat sözü edilen pagan göçlerinin kesilmesi ve idarecilerin bu konuda tedbirler almaları ile Normandiya'daki Hristiyanlaşma süreci kaldığı yerden devam etmişti.

4. BÖLÜM: NORMAN İSTİLALARI SONRASI AVRUPA

4.1. FEODALİTENİN GÜÇLENMESİ

4.1.1. Sosyal Dağınıklık ve Kargaşa

Viking akınlarının düzenlendiği bölgelerde o yıllarda hiçbir dış saldırı beklenmediğinden bu yerler ciddi anlamda bir savunma altyapısına sahip değildi. Dağınık bir şekilde köylerde ve küçük kasabalarda yaşayan halk, Vikingler geldiğinde tam bir kargaşa ortamı içine sürüklendi ve kendilerine sığınacak bir yer arayışına girdi (Seignobos, 1960: 99). Bunun yanı sıra bağlı oldukları siyasi kurumların kendilerini koruyacak durumda olmadığını anladıklarında, saldırıları daha az zararla atlama için onlara haraç verme yoluna başvurmuşlardı. Fakat bu durum her ne kadar krallar için bir çözüm olduysa da halk için pek öyle olmamıştı.

Sözünü ettiğimiz bu kargaşa ortamı, klasik anlamda feodalitenin oluşması için gerekli altyapıyı sunmuştu. İngiltere ve Almanya’da müstahkem yerler inşa edilip halk buralara yerleştirilirken, Fransa’da derebeyleri kendi oturdukları yerleri sağlamlaştırdı. Bunun için önce tepe üzerlerinde tahtadan bir kule yaptılar. Sonrasında bu kulenin etrafını tahtadan bir perde ile kuşatıp onun dışına bir hendek kazdılar. Buralara giriş-çıkış, indirilip kaldırılabilen bir köprü vasıtası ile mümkündü. XI. yüzyıldan itibaren bu tip yapılar daha büyük bir şekle girip ağaç yerine taş kullanılmaya başlanırken, yerleşim yeri olarak tepelerin yanı sıra uçurum kenarları da tercih edilir oldu. Klasik Ortaçağ kalesi diye tanımlayabileceğimiz bu yapılara Latince “castellum” (küçük müstahkem mevki), Romen dilinde “castel” ya da “şato”, Germen dilinde de “burg” denmekteydi (Seignobos, 1960: 101). Sonraki dönemlerde bu yerler, Norman akınlarının azalması

veya son bulması üzerine merkezi yönetime karşı gelmek için birer üs olarak kullanılmaya başlandı (Davies, 2006: 344).

4.1.2. Merkezi Yönetimin Zayıflaması

Genelde bütün devletlerde merkezi yönetimin gücü ülkenin genel gücüyle doğru orantılı olmuştur. Örneğin Abbasi Halifeliği'nin ya da Selçuklu Devleti'nin güçlü oldukları dönemlerde merkezden uzakta bulunan üst düzey devlet idarecileri sorun olmazken, ülke genel bir zayıflamaya girdiğinde bunlar bağımsız hareket etmeye başlamışlardı. Avrupa'da da benzer bir durum yaşanmıştır. Şüphesiz bunun tek sebebi Vikingler değildi. Birinci bölümde söz ettiğimiz gibi, Vikinglerden başka Müslümanların ve Macarların da bu sürece önemli etkisi oldu. Fakat asıl sebep İbn Haldun'un işaret ettiği gibi, Avrupa'nın yaşlılık sürecine girmiş olması ve yenilenmenin yaşanacağı ikinci bin yıla doğru yol almasıydı.

Avrupa'daki çözülme süreci Roma'nın son dönemlerinde başlamıştı. Daha sonraları Karolenjler, Avrupa'nın siyasi birliğini yeniden tesis etmiş ancak bu durum çok kısa sürmüştü. Karolenjlerden sonra oluşan krallıklarda da “merkezin zayıflığı” sorunu devam etti. Örneğin, Frank Krallığı'nda kont ve dükler⁵⁰ bağımsız hareket etmeye başlamış ve bunun neticesinde krallar, ülkeyi denge siyaseti ile yönetmek zorunda kalmışlardı. İmparatorluğun doğusunda ise durum daha vahimdi. Merkezi gücün bu şekilde zayıflamasına bağlı olarak, krallar savaş şeflerini hizmetlerinde tutabilmek için onlara toprak dağıtmışlardı. Ancak bu uygulama savaş şeflerinin iyice güçlenmesine ve bir süre sonra merkezi bir ordudan söz edilemez duruma gelmesine

---

⁵⁰ “Kont” ifadesi “arkadaş” anlamındaki “komit”ten gelir. Bu kişiler Roma İmparatorluğunda imparatorun çevresinde bulunan, mali işler ve büyük toprak idarelerinden sorumlu üst düzey görevlilerdi. Dük ise “şef” anlamındaki “dük”ten gelmektedir. Bu kişiler de yine Roma İmparatorluğunda sınır eyaletlerindeki kumandanlardı. Ayrıntı bilgi için bkz. Seignobos, 1960: 99.

sebepe oldu. Öyle ki güçlenen bu şefler zamanla ne kontlarla ne de hükümdarla hareket etmeye yanaştılar. Böylece ülke içinde binlerce küçük çete oluşmuş, üstelik bunların sürekli birbirleriyle savaşmaları bir gelenek halini almıştı (Seignobos, 1960: 102).

4.1.3. Şövalyelik

Şövalye (Chevalerie) tipi savaşçı, batıya erken dönemlerde İran ve Bizans'tan gelmiştir (Davies, 2006: 340). 732 yılından itibaren Charles Martel'in sarayında zırhlı süvariler bulunmaktaydı. Ancak bu savaşçılar için gerekli olan teçhizatın çok pahalı olmasından dolayı bu uygulama yaygınlık kazanmadı (McNeill, 2011: 98). Öyle ki Martel bu masrafları karşılamak için Kilise topraklarına el koymuş ve bundan dolayı onu, Avrupa feodalitesinin kurucusu diye ananlar olmuştur (Davies, 2006: 340).

Şövalyeliğin erken dönemlerde Avrupa'ya girmiş olmasına rağmen, yalnızca bir savaşçı sınıfı olmaktan çıkıp sosyal görevleri de bulunan kurumsal bir yapıya dönüşmesi, Viking istilaları sonrasında klasik şeklini alan feodal dönemde başlamıştır. Bunun temelinde, Viking saldırıları ile beraber ortaya çıkan güvensizlik ortamında, mahallî savunma birliklerinin oluşturulmasında şövalyelerin hayati bir önem arz etmesi yatmaktadır. Bununla amaçlanan saldırılara karşı en azından caydırıcı bir güç oluşturulmasıydı. Ne ilginçtir ki Şövalyelere ilginin artmasına sebep olan Viking saldırıları, aynı zamanda bu askeri gücün ihtiyaçlarının karşılanması için gerekli tarımsal gelişmeleri de doğurmuştur. Bunlardan bir tanesi saldırılar ile beraber kıtadaki eski arazi ve sınırların kaldırılıp, demir sabanın kullanılması için uygun koşulların oluşmasıydı. Nitekim demir saban, en az 200 metre uzunluğundaki arazilerde kullanılmak için uygundu. Bu arazi birleştirmelerine ilaveten Avrupa'da, ormanlık alanların tarıma açılması için yapılan çalışmalar hız kazanmıştı (McNeill, 2011: 99).

Vikinglerin etkisiyle tarımın önem kazanmasına zemin oluşturan bir diğer etken, oluşan kargaşa ortamına bağlı olarak, uzak yerler ile yapılan ticaretin durmasıydı. Nitekim kuzeydeki denizlerde Vikingler, güneydeki denizlerde ise Müslümanlar hâkim olduğundan, Avrupa bir anlamda deniz kuşatması altında bulunmaktaydı. Bu durum onu toprağa mahkûm etmişti. Öte yandan tarımdaki bütün bu ilerlemelerin bir başka neticesi toprağın büyük ölçüde önem kazanması ve bunun sonucunda aristokrasi sınıfının ön plana çıkması olmuştur (Pirenne, 2012c: 46).

Tarımın ve toprağın önem kazanmasına sebep olan bu unsurlardan sonra karasal bir savunma sınıfı olarak ortaya çıkan şövalyelik, bir süre sonra savunmanın ötesine geçerek bir saldırı aracına dönüşmeye başladı (McNeill, 1998: 264). Bunun ilk uygulama alanı kalelerin senyörleri arasında bitmek bilmeyen kan davaları olmuştu. Olaylar bunla sınırlı kalmamış bazen haydutluğa kadar varmıştı. Bundan rahatsız olan kilise, harekete geçti ve “Hristiyan Şövalyeliği”ne dair idealleri güçlendirip, bu idealleri teşvik etmeye başladı (R. Price, 2012: 51). Bu amaçla her şövalyenin bağlı olması gereken bir “onur yasası” oluşturdu. Bu yasa dürüstlük, sadakat, alçakgönüllülük, mertlik, dayanıklılık, sözünün eri olma gibi erdemleri içermekteydi. Buna ilaveten şövalyelere zayıfların yanında yer alma, kiliseyi koruma ve Hristiyan olmayanlarla savaşmak gibi misyonlar yüklenmişti (Davies, 2006: 344).

Muhtemelen kilisenin bu çabaları ve siyasi otoritelerin güç kazanması ile şövalyelerin kıta içindeki çatışmaları zamanla minimum düzeye indi. Fakat savaşmak için oluşturulan bu yapının görevini sürdürmesi ve sahip olduğu enerjiyi bir şekilde ortaya çıkarması icap etmekteydi. Nitekim kıtaya sığmayan şövalyenin, Haçlı seferleri sırasında uzak hedeflere yönlendirilmesiyle bu sorun çözülmüş oldu. Üstelik bu sırada asimile olan ve din değiştirdikten sonra samimi birer Hristiyan’a dönüşen Normanlar,

şövalye sınıfına çok büyük katkıda bulundu. Böylece daha da güçlenen bu militer yapının saldırganlığı aynı oranda artmış ve haçlı seferleri ile bu durum doruk noktasına ulaşmıştı. Sonuç olarak, Avrupa'nın İslam dünyasına karşı giriştiği bu birinci saldırı harekâtında önemli misyonlar üstlenen şövalyelik kurumu üzerinde Normanların büyük katkısı olduğunu söyleyebiliriz.

4.1.4. Feodalite'nin Avrupa Dışına İhracı

Feodalitenin kurumsallaşmasında Fransa Normandiya'sı önemli bir rol üstlenmiştir. Rollo'nun, Frank Krallığı'na bağlılığını bildirerek onun vassalı olması ile beraber Normanların bu sistemi benimseme süreci başlamıştır. Fakat ilk dönemlerde bu durum diğer İskandinav liderleri arasında hoşnutsuzluk yaratmıştı. Bilhassa Rollo'nun oğlu Uzun Kılıçlı William'ın öldürülmesinden (942) sonra bu konu bir süre ciddi bir şekilde tartışılır olmuştu (Bauduin, 2004: 72). Buna rağmen önceleri Harald ve sonraları Piç (The Bastard) William gibi önemli Norman liderleri tarafından bu sistem Avrupa dışına ihraç edildi.

Bu konuda ilk girişimin İskandinavya'da başladığını söyleyebiliriz. Harald, ülkeden ayrılmak zorunda kalan veya onun kovduğu şeflerin topraklarına el koymuştu. Devamında bu toprakları kendi atadığı jarllara verip, karşılığında da onlardan Avrupa'daki gibi kendisine asker temin etmesini istemişti. Harald'ın bu uygulamalarından, onun feodal sistemden etkilendiğini anlamaktayız (Cronholm, 1902: 97). Burada dikkat edilecek husus Avrupa'daki feodal beyler sahip olduklarına kendi çabalarıyla ulaşmışken, İskandinavya'daki Jarllar bunu kralın (Harald) "lütfulyla" elde etmişti. Bunun sonucunda, İskandinavlar bu sistemi uygularken Avrupa'dakinden farklı olarak merkezi yönetimin gücünü de korumaya devam etti.

William'ın İngiltere'yi işgal etmesinden sonra, Normandiya'daki toprak sistemini burada uygulamaya karar vermesi neticesinde feodalizm İngiltere'ye taşındı. Buna ilk olarak işgal sürecinde ona karşı kuzeyde direniş gösteren büyük toprak sahibi Angıl ve Saksonların arazilerini, kendi Fransız savaşçılarına fief olarak dağıtmasıyla başladı. Böylece Sakson aristokrasisinin yerine, kendi unvanlarıyla beraber Fransız asillerini yerleştirdi. Fakat Fransa'dakinden farklı olarak, İskandinavya'da olduğu gibi, İngiltere'deki derebeyleri ile merkezi yönetim arasında düzenli bir ilişki hâkimdi. Fransa'daki derebeyleri bağımsız birer eyalet gibi hareket ederken, İngiltere'deki derebeyleri krala kuvvetli bir şekilde bağılıydı. Ayrıca kral, bu derebeylerinin Avrupa'daki gibi kendi aralarında savaşmalarına izin vermiyor ve ortaya çıkan anlaşmazlıklara, tarafsız mahkeme olarak müdahale edip suçluyu da kendisi cezalandırıyordu (Seignobos, 1960: 122). Bunda Normanların Fransa'da kralın vassalı olmasına karşın İngiltere'de bizzat yönetici unsur olmasının etkisinin olduğunu düşünmekteyiz.

4.2. YENİDEN ŞEKİLLENEN SİYASİ YAPI

4.2.1. Fransa ve Alman Uluslarının Temellerinin Atılması

Hem merkezi yönetim hem de askeri güç açısından Charlemagne ile zirveye ulaşan Karolenjler, ondan sonra kargaşa ve zayıflama dönemine girmişti. Bu süreç, 843'te Verdun Antlaşması'nda İmparatorluğun üçe bölünmesi ile dağılma evresine dönüşmüştü. Doğu, (Doğu Frank) Orta (Lotharingia) ve Batı (Batı Frank) şeklinde tanımlanan paylaşımdan bir süre sonra; Doğu ile Batı, Orta krallığın İtalya hariç kuzey bölümünü işgal etti. Böylece günümüzün Fransa, Almaya ve İtalya devletlerinin temeli atılmış oldu (Le Goff, 2008: 46).

Antlaşma sonrasında, her ne kadar bir İmparator ve ona bağlı krallar şeklinde hiyerarşik bir siyasal yapı gözükse de durum pek öyle değildi. Özellikle Viking saldırıları sonrasında, kralların yanı sıra kontlar ve dukler bağımsız hareket etmeye başlamış, imparatorluğun idari bölümleri arasında kopmalar veya birbirinden uzaklaşmalar baş göstermişti. Bu durum, Vikinglerin Paris saldırısı sırasında merkezi yönetimin başarısızlık göstermesi üzerine kralın ciddi bir itibar kaybına uğraması sonrasında daha da belirginleşmişti. Nitekim 888'de artık imparator seçilemedi ve Batı Frank Krallığı'na Karolenj hanedanı dışından Odo⁵¹ geldi. Karolenjlerin parçalanmasından sonra XI. yüzyıl ortalarına kadar süren büyük bir kargaşa ortamı baş gösterdi. Bu kargaşa sonrasında başlayan yeniden yapılanma sürecinde bugünkü modern Avrupa'nın temelleri atılmış oldu.

İmparatorluğun doğusunda ise, 911'de son Doğu Frank kralı Louis The Child'ın ölümünden sonra, kargaşa daha erken başlamıştı. Çeşitli derebeyliklere ayrılmış durumdaki Doğu Frank Krallığı'nda, bu duruma son vermesi için Frankonyalı Konrad kral seçildi (Roberts, 1996: 169). Henri Pirenne'e göre bu olay ile beraber Karolenj İmparatorluğu son bulmuştur. Çünkü Konrad, yerel bir hanedandan gelmekte ve Karolenjlerin evrensel niteliğini taşımamaktaydı (Pirenne, 1958: 114).

Konrad gerekli başarıyı gösteremeyince kendisinden sonrası için Saksonyalı Avcı (Hunter) Henry'yi veliaht olarak tayin etmeye mecbur bırakıldı. 919'da tahta geçen Henry, Macarlar ve Danimarkalılar üzerinde büyük başarılar göstermesinin yanı sıra Lotharinga'yı Batı Frank Krallığı'ndan aldı. Henry'den sonraki kral oğlu I. Otto, bu başarıları devam ettirdi ve 955'te Macar tehlikesine son verdi. İtalya'yı kendisine

---

⁵¹ Sonrasında Batı Frank Krallığı'nda Karolenj soyundan yeniden krallar seçildi ancak V. Lois öldükten sonra 987'de krallık Odo'nun soyundan gelen Hugh Capet'e geçti. Böylece uzun Capet hanedanlığı dönemi başladı (Le Goff, 2008: 46).

bağladıktan sonra, bazı direnişler ile karşılaşsa da 962’de Papa’nın elinden taç giyerek kendisini İmparator ilan ettirmeyi başardı. Aslında onun taşıdığı imparator unvanı, derebeylerden oluşan konfederatif yapıdaki zayıf bir siyasal topluluk için geçerliydi. Ayrıca Charlemagne gibi kilise üzerinde bir güce sahip değildi. 1024’e kadar Otto Hanedanlığı tarafından yönetilen bu İmparatorluk, ismen de olsa XIX. yüzyıla kadar varlığını sürdürdü (Roberts, 1996: 170).

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz ki Vikinglerin oluşturduğu kargaşanın da etkisiyle Karolenjlerin çözülmesi sonrasında birinci milenyumun sonunda Avrupa’da siyasi olarak kartlar yeniden dağıtılmıştır. Avrupa, benzeri bir durumu ikinci milenyumda girerken de yaşamıştır.

4.2.2. İskandinav Krallıklarının Oluşumu

Viking Çağı ne ilginçtir ki Avrupa’da merkezi yönetimlerin çökmesine büyük katkıda bulunurken İskandinavya’da güçlü krallıkların kurulmasına sebep olmuştur. Bu krallıkların kuruluşuna diğer coğrafi ve kültürel farklılıkların eklenmesiyle çeşitli İskandinav ulusları oluşmaya başlamıştır. VIII. ve IX. yüzyıllarda ortaya çıkan bu krallıkların oluşmasındaki temel sebep, Normanların yağmalama sürecinde artan refah durumlarına bağlı olarak karşılaştıkları bölgelerdeki siyasal yapıları ana vatanlarında uygulamak istemeleridir (McNeill, 2011: 93).

İskandinavya’da ulusal kimliklerin ilk vurgulayan Norveçliler olmuştur. IX. yüzyılda Norveç kralı Ottar, ülkesini İsveç ve Danimarka’dan ayrı bir şekilde tanımlamıştır (Bauduin, 2004: 19). Buna rağmen birliğini ilk kuran ise Danimarka olmuş ve Konung denen bir çeşit kral etrafında birleşmişti. Danimarka’dan sonra, Güzel Saçlı Harald tarafından Norveç’in, Olaf tarafından da İsveç’in birliği temin edilmişti (Seignobos, 1960: 107). IX.-XII. yüzyıllar arasında gerçekleşen bu siyasi ayrılıklardan

sonra bunu linguistik alandaki ayrılıklar izlemeye başladı. Bu ilk olarak, Doğu Nordik (Danimarka ve İsveç) ve Batı Nordik (Norveç ve İzlanda) şeklinde iki ana kolda gerçekleşti (Bauduin, 2004: 19).

4.2.2.1. Danimarka

Viking Çağı'na girerken Danimarka'nın genel siyasi durumu temelde iki gruba ayrılmıştı. Bunlardan Ostmanni diye tanımlanan Zealand ve Scania grubu Britanya sahillerini hedef alırken, Jutland'daki diğer grup, Batı Frank sahillerini faaliyet alanı olarak belirlemişti (Otte, 1907: 16). Bu bölgelerin tek çatı altında toplanmasına yönelik siyasal oluşum süreci yukarıda da söz ettiğimiz gibi Ragnar Lodbrok ile başlamış, onu II. Sigord, Harde-Knut (Hardegon) (Dunham, 1839: 103) ve Yaşlı (The Old) Gorm (Goththorm) izlemiştir. Bazı kaynaklarda ise Danimarka'daki küçük krallıkların birleşme sürecinin Yaşlı Gorm ile başladığı ileri sürülmektedir (Sinding, 1859: 59). Fakat ne Gorm ne de dedesi Ragnar bütün krallıklara tam olarak sahip olamadığı gibi, sahip oldukları da varlıklarını konfederatif bir şekilde devam ettirmişlerdi.

Danimarka'daki siyasal birlikteliğin gerçek anlamda kurucusu olarak Yaşlı Gorm'un oğlu ünlü korsan II. Harald Bluetouth⁵² (Blaaland) görülmektedir. Korsan saldırılarıyla yıldızı parlamış olan Harald Bluetouth, 941'den itibaren veraset yoluyla hâkimiyetini genişletmeye başlamıştı. Bunlara Normandiya dükü Richard'ı kurtarması da eklenince itibarı oldukça artmış ve kuzeyin en güçlü kralı olmuştu (Dunham, 1839: 107). Başkenti Leire'den (Lethra) Roeskild'e taşıyarak da (Sinding, 1859: 65) ülke için yeni bir sayfa açmıştır.

---

⁵² Bluetooth logosu, Harald Bluetouth'un runik alfabedeki baş harfleri olan “*” (H) ve “B” (B) işaretlerinden oluşmaktadır. (Williams, 1920: 347).

Harald, kuzeydeki başarılarına rağmen güneyde, yayılcı faaliyetlerini sürdüren Germen İmparatorluğu karşısında çaresiz bir durumdaydı. Nitekim İmparator I. Otto'nun hâkimiyetini kabul etmek zorunda kalmıştı. II. Otto bu durumu değiştirmek için 974'te bir girişimde bulundu ancak başarılı olamadı. Üstelik Norveç'teki oğlu Çatal Sakal Sweyn ona isyan etmişti. Oğlu ile giriştiği mücadelede mağlup olmuş ve Normandiya Dükü Richard'a sığınmak zorunda kalmıştı. Bu kez Richard, Harald'a yardım etti ve sahip olduğu bölgenin en azından bir kısmını kurtarmasını sağladı (Dunham, 1839: 111).

Danimarka'nın krallık yönünde ilerlemesinde Harald'dan sonra ikinci büyük atılım Çatal Sakal Sweyn zamanında olmuştur. Sweyn, babasının tahtı ele geçirmek için yaptığı son girişimi ünlü korsan Palnatoke ve ona bağlı yarı efsanevi Jomsvikinglerinin⁵³ desteğiyle engelledi. Harald bu savaş sırasında Palnatoke tarafından öldürüldü (991) (Sinding, 1859: 64). Sweyn babasına karşı başarı elde ettikten sonra bu kez, korsanların teşvikiyle Norveç'te yayılma faaliyetlerinde bulunan Jarl Haakon Sigurdsson üzerine yürüdü ancak bunda aynı başarıyı gösteremedi.

Harald Danimarka'yı birleştirmişken, Sweyn bunun ötesine geçmiş ve İskandinavya'yı birleştirmeye başlamıştı. Harald, pagan inancından tam kopmamakla beraber Germen İmparatorluğu'nun baskısıyla Hristiyanlığın yayılmasını teşvik eden bir politika güderken; Sweyn, vaftiz bile olduğu halde pagan inancını serbest bırakmakta hatta bazı eski tapınakları tekrar faaliyete geçirmekteydi (Dunham, 1839: 115).

---

⁵³ Jomsvikingler 18-50 yaş arası gözü pek Vikinglerden oluşan ve kendisine ait onur yasaları bulunan paralı bir ordudur. Jómsborg'da (günümüz Polonya sahilindeki Wolin Adası) bulunan bu ordunun kurucusu ile ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Kurucular arasında Harald Bluetooth'un da ismi geçmektedir. Ancak Jomsviking sagasına göre bu ordunun kurucusu Palnatoke'dir. Yarı efsanevi Hjørungavágr savaşında Jarl Haakon'a karşı savaşmış fakat kaybetmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Holman, 2003: 158.

Sweyn'den sonra oğullarından Büyük (The Great) Knut İngiltere'de, Harald da Danimarka'da kral oldu. 1019'da Harald ölünce Danimarka tahtı da Knut'a kaldı. İskandinav dünyasını birleştirmeye yönelik faaliyetleri sürdüren Knut, 1022'de Baltık sahillerine baskı uygulamaya başladı ve İsveç'in bir bölümüne sahip oldu (Stefansson, 1916: 14). 1028'de 1440 gemiyle beraber Norveç'in başkenti Nidaros'a yürüdü ve Norveç'i kan dökmeyen teslim aldı (Larson, 1912: 238). Norveç kralı Olaf, ülkesine tekrar hâkim olmak için bir girişimde bulundu ancak 1030 yılında Stiklastad'ta yapılan savaşta bir bonder tarafından öldürüldü (Stefansson, 1916: 11).

Knut, dedesinin ve babasının temelini attığı Danimarka İmparatorluğu'nu doruk noktasına ulaştırmıştı. 1027'deki bir belgede kendisini bütün Britanya, Danimarka, Norveç ve İsveç'in bir kısmının kralı olarak zikretmişti (Logan, 1993: 177). Fakat kurumsallaşmasını tamamlayamamış her toplulukta olduğu gibi burada da lider merkezli bir başarı söz konusuydu. Bu tip topluluklarda ülke, içinden çıkardığı güçlü lider ile çok hızlı bir şekilde gelişme gösterip ilerlerlerken, liderin ölmesinden sonra iç ve dış etkenlere karşı zayıf bir durumda kalır ve hızlı bir şekilde dağılma sürecine girerdi. Bu durum Danimarka için de geçerli olmuştu.

Knut'tan sonra Danimarka valisi oğlu Hartha-Knut, oranın kralı olurken üvey kardeşi Harald Harefoot Britanya kralı oldu. Öte yandan Olaf'ın oğlu İyi (The Good) Magnus da Norveçlilerin daveti üzerine buraya gelmiş ve krallığını ilan etmişti. Hartha-Knut öldükten sonra (1042) Norveç kralı İyi Magnus, ölene kadar (1047) Danimarka'nın da kralı oldu. Magnus'tan sonra Danimarka ve Norveç krallıkları ayrıldı (Stefansson, 1916: 16). Danimarka Krallığı'na Büyük Knut'un yeğeni II. Sven Ulfson

(Estrithsson)⁵⁴ geçti ve ölene kadar (1074) krallığını sürdürdü. Norveç'in başına ise Aziz Olaf'ın üvey kardeşi ve Sigurd'un oğlu ünlü Viking lideri Harald geçti (Cronholm, 1902: 111).

4.2.2.2. Norveç

Viking Çağı'na girerken Danimarka'da olduğu gibi Norveç'te de birbirinden bağımsız krallıklar varlıklarını sürdürmekteydi. Aslında bunların liderlerini gerçek anlamda kral olarak görmek yerine bir kabile şefi gibi tanımlamanın daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

Bu dağınık krallıkları merkezi bir yönetim altında ilk kez bir araya getiren kişi, soyu Odun Kesici Olaf'a dayanan⁵⁵ Güzel Saçlı Harald (860-930) olmuştur. O, kral olmadan önce Norveç otuz bir tane küçük krallıktan oluşmaktaydı (Sinding, 1859: 56). Bu durumu değiştirip merkezi bir yönetim kurmak için yemin eden Harald çalışmalara başladı. Bu süreçte merkezileşmeye karşı çıkan jarllar, hem kral hem de halk tarafından istenmeyen kişi oldular. Harald'ın Jarllardan talebi, onların otoritelerini devretmesiyle sınırlı kalmamıştı. Onların vergi vermelerini ve ülke sınırları içinde, hatta kendisinden izinsiz bu sınırların dışında, korsanlık faaliyetlerinde bulunmamalarını da istemişti. Bunlar içinde bilhassa vergiyle ilgili kısmı Jarllar için kabul edilemez bir durumdu. Çünkü hep almaya alışmış olan bu şefler için vergi vermek küçük düşürücü bir durumdu (Boyesen, 1886: 63).

---

⁵⁴ I. Knut'un kız kardeşi Estrith, kocası Ulf Þorgilsson'dan daha fazla tanındığından Sweyn, annesinin ismini kullanırdı. Bu yüzden II. Knut ile başlayan hanedana bu isim verilmiştir (Holman, 2003: 261).

⁵⁵ I. Olaf Treefeller, Halfdan The White-Leg, Eystein, Halfdan the Mild, Godrod the Hunter (the Magnificent), Olaf Geirstad-Alf, Halfdan The Swarthy, Harald the Fair-Haired (860 -930) (Snorro Sturleson, 1844: 260).

Jarllar ile Harald arasındaki bu çekişmenin çatışmaya dönüşmesi, bugünkü Norveç'in güneybatı sahilinde bulunan Hafarsfjörd'ta (Hafarsfjörðr) yapılan savaş ile gerçekleşmiştir. Bu savaş, Heimskringla'a göre 872'de; modern tarihçiler göre ise 885-890 yılları arasında yapılmıştır. Harald'a karşı jarlların veya yerel kralların oluşturduğu ittifakta Hordaland kralı Erik, Rogaland kralı Sulki ve Agder kralı Zengin (The Rich) Kjötvi yer almaktaydı. Savaş neticesinde Harald Norveç'in tek hâkimi olmuştur (Holman, 2003: 115). Kendi halkları tarafından da istenmeyen jarllar mücadeleyi kaybedince, bir kısmı ülke dışına kaçmak zorunda kalmıştı. Ancak Harald, onları İskandinavya dışında da rahat bırakmamaya kararlıydı. Nitekim oğlu Halfdan'ın intikamını⁵⁶ almak için Orkneys'e yaptığı sefer sonrasında İskoçya sahillerinde korsanlık yapan Vikinglere cezalandırma amacıyla bir saldırı düzenlemişti (Boyesen, 1886: 69).

Harald'dan kaçan veya onun kovduğu şefler olduğu gibi, onunla arasını iyi tutan şefler de bulunmaktaydı. Bunlar deniz aşırı faaliyetlerde bulunmaları için bizzat Harald tarafından teşvik edilmekte ve hatta görevlendirilmekteydiler. Bütün bu denizciler Norveç'in hâkimiyetini ve saldırganlığını çok geniş bir alana yaymıştı. Sözü edilen bu yerler; Britanya'nın kuzeyi ve doğusu, Fransa'nın kuzeybatısı, İzlanda, Faroe, Hebrid, Orkney, Shetland, İrlanda ve İtalya'dır (Monroe, 1898: 30).

Seksen yaşına geldiğinde Harald, ülkeyi oğulları arasında bölüştürdü (930) ve içlerinden Kanlı Balta Erik'i hepsinin üstünde bir kral olarak atayıp tahttan çekildi. Kısa süre sonra da öldü (Boyesen, 1886: 72). Erik kral olduktan sonra uygulamalarıyla halkı

---

⁵⁶ Harald'ın oğlu Halfdan Longleg, babasından izinsiz bir şekilde Mör Jarl'ı Ragnvald'a saldırınca babası onu cezalandırılmak için üzerine ordu gönderdi. Halfdan ise üç gemisiyle beraber bu ordudan kurtuldu fakat Ragnvald'ın oğlu Turf-Einar onun peşini bırakmadı ve Orkney adalarında yakalayarak onu öldürdü. Ayrıntılı bilgi için bkz. Boyesen, 1886: 69.

bıktırmişti. Kardeşi İyi (The Good)⁵⁷ Haakon (Haakon Athelstanfoster-son)⁵⁸ bu durumu fırsata çevirerek Trondelag'da krallığını ilan etti. Haakon'un halktan da destek görmesi üzerine çaresiz kalan Erik çekilmek zorunda kaldı ve taraftarlarıyla beraber Britanya'ya kaçtı (Bauduin, 2004: 80). Orkney adalarına yerleşip burada uzun süre korsanlık faaliyetlerinde bulunduktan sonra Northumbria'da krallığını ilan etti (Sinding, 1859: 57).

Haakon'un krallığı 961'e kadar sürdü. Bu tarihte, Harald Bluetoth'un desteklediği, Haakon'un yeğeni (Erik'in oğlu) Harald Grayfell ile Fitjar'da yaptığı savaşta öldürüldü. Harald Grayfell kardeşleriyle beraber ülkeyi 971'e kadar yönetmeye çalıştı ancak bu kez onlar da Harald Bluetoth'un desteklediği Jarl II. Haakon Sigurdsson tarafından yenilgiye uğratıldı (Boyesen, 1886: 115). Sonrasında Harald Bluetoth Norveç'i üç parçaya böldü. Birer parçayı Grenshi (Harald'a bağlı bir prens) ve II. Haakon'a fief olarak verirken üçüncü ve en büyük kısmını bizzat kendi yönetimine kattı (Dunham, 1839: 107).

Jarl II. Haakon 995'e kadar Norveç'te, Danimarka'ya bağlı olarak kendisine ait bölgeyi yönetti. 995'te Norveç ileri gelenleri, Güzel Saçlı Harald'ın soyundan gelen I. Olaf Trygvasson'ı kral olması için Norveç'e davet etti. Bu davete olumlu yanıt veren I. Olaf'ın, Trondhjem'de taç giymesi ile krallık tekrar bu aileye geçti. Ayrıca bundan sonra Norveç'te kesintisiz Hristiyan krallar dönemi başlamış oldu (Boyesen, 1886: 137).

---

⁵⁷ Haakon, halka karşı yumuşak yaklaşımından ve genelde olayları çözmede ikna yöntemini kullanmasından dolayı "The Good" (iyi) sıfatı ile anılmıştır (Boyesen, 1886: 98). Bununla beraber Hristiyanlık için çalışmış olması ve misyonerleri davet etmesinden dolayı da bu unvanın verildiği düşünülmektedir (Holman, 2003: 116).

⁵⁸ Haakon, İngiltere kralı Athelstan tarafından büyütüldüğü için "evlatlık" anlamındaki bu unvan ile de anılmıştır (Holman, 2003: 116).

Bu kez Trygvasson İskandinavya'daki diğer kral ve jarlların hedefi oldu. Yukarda sözü edilen İsveç Kral'ı Olaf, Danimarka kralı Sweyn ve Jarl II. Haakon'un oğulları Erik⁵⁹ ile Sweyn, ittifak kurarak büyük bir donanma oluşturdu. Olaf Trygvasson 1000 yılında Svolder'de bu ittifaka karşı giriştiği mücadeleyi kaybetti. Onun, teslim olmamak için, savaştığı gemiden denize atladığı fakat bir daha gözükmeyeceği iddia edilmektedir. Danimarka ve İsveç bu savaş sonrasında bir çeşit tazminat olarak Norveç'in küçük bir bölümünü kendi topraklarına kattı (Cronholm, 1902: 100). Erik ve Sweyn Haakonson ise Norveç'te jarl oldu (Monroe, 1898: 38).

Norveç'teki bu ara dönem fazla sürmedi. Güzel Saçlı Harald'ın soyundan geldiği düşünülen Harald Grenske'nin oğlu II. Olaf Haraldson, Norveç'te etkin durumda olan Danimarka kralı Knut'un Britanya'yı işgali ile ilgilenmesini fırsat bilerek harekete geçti. Jarl Sweyn Haakonson'u 1014'te yendi ve 1015'te de krallığını ilan etti (Cronholm, 1902: 103).

Olaf'ın krallığı döneminde Knut Britanya ve İskandinavya'nın diğer bölümlerinde faaliyetlerini yürütmekteydi. 1028'de İskandinav dünyasının birliğini sağlamak için büyük bir orduyla Norveç üzerine harekete geçti. Bunu duyan Norveçli soylular paniğe kapıldı ve zaten sert uygulamalarından rahatsız oldukları Olaf'ı tahttan indirerek Knut'u Norveç kralı seçtiler. Rusya'ya sığınmak zorunda kalan Olaf Haraldson, Norveç'e hâkim olmak için iki yıl sonra geri döndü. Ancak 1030'da Stiklastad'ta yapılan savaşı kaybetti ve kendisi de burada öldürüldü (Holman, 2003: 9).

Başarılı bir yönetim sergileyen II. Olaf, yasaların uygulanmaması, vergilerin soylular tarafından gasp edilmesi, jarlların bağımsız faaliyetlerde bulunması, Hristiyanlığın halk tarafından benimsenmemiş olması gibi pek çok sorunla mücadele

---

⁵⁹ Erik, Harald Bluetouth'un kızı Sweyn'den torunu Gytha ile evlenmişti (Holman, 2003: 169).

etmiş ve bu süreçte sert bir yöntem uygulamıştır. Bilhassa jarlların federatif yapısına son vererek güçlü bir merkezi yönetim oluşturma hususunda büyük başarılar elde etmişti. Ayrıca soygunculuk ve ahlak dışı faaliyetleri ölümle cezalandırarak sosyal huzuru sağlamayı hedeflemiştir. Yine bu huzur ortamı için büyük bir engel olan ve dönemin İskandinav toplumunda oldukça yaygın durumdaki kan davalarını bitirmek için büyük çaba göstermiştir (Monroe, 1898: 39). Bütün bu başarılarından ve dindarlığından dolayı sonraki dönemlerde ona azizlik unvanı verilmiştir (Cronholm, 1902: 109).

II. Olaf'tan sonra Norveç Krallığı'na Sven Knutsson (Alfifasson) (1030-1035) geçti. Fakat ondan memnun kalmayan halk, Aziz II. Olaf'ın gayri meşru çocuğu İyi Magnus'u (1035-1047) kral olması için ülkeye davet etti (Monroe, 1898: 39). Magnus'dan sonra da Aziz Olaf'ın üvey kardeşi ve Sigurd Syr'in oğlu ünlü Viking lideri Harald Hard-Ruler Norveç kralı oldu (Cronholm, 1902: 111).

4.2.2.3. İsveç

Danimarka ve İsveç X. yüzyıl sonlarına kadar konfederatif bir yapıda iken, Muzaffer (The Victorious) Erik ile beraber bu durum değişmeye başlamıştır. Özellikle Erik ile diğer Viking liderlerinden Güçlü (The Strong) Styrbjorn⁶⁰ arasında 983'te Fyris nehir kenarında yapılan savaş bunun dönüm noktalarından biridir. Savaştan zaferle ayrılan Erik (bundan dolayı Victorious unvanını almıştır) sonraki dönemlerde bölgedeki gücünü iyice artırmıştır. Devamında Danimarka kralı Sweyn ile yaptığı mücadeleyi kazanması ile bu durum daha da artmıştı. Öyle ki Sweyn'in, tahtını bırakıp Britanya'ya baskınlar düzenlemeye karar vermesinde bunun etkisi olduğu düşünülmektedir. Erik'in

---

⁶⁰ Styrbjorn, Muzaffer Erik'in yeğeni olduğu gibi Harald Bluetouth'un da kızı Thyre ile evliydi. Bu yüzden bu savaşta Styrbjorn, Danimarkalılarının desteğine sahipti (Holman, 2003: 91).

ölmesinden (993 veya 995) sonra yerine geçen oğlu Olaf Skötkonung, İsveç Krallığı'nı daha sağlam bir zemine oturtmuş ve babasıyla başlayan hanedanlığı kalıcı bir hale getirmiştir. Onun bu başarıları sayesinde İsveç bu dönemde üç İskandinav Krallığı içinde en güçlüsü olmuştur (Cronholm, 1902: 99).

Olaf bu gücün oluşturulması için içinde çeşitli uygulamalarda bulunduğu gibi dış politikada da birtakım ittifaklar yapmıştır. Örneğin, babasının genellikle çatışma halinde bulunduğu Danimarka kralı Sweyn ile Norveç'e karşı ittifak yapmış, hatta annesi Sigrid'i, Sweyn ile evlendirerek bunu perçinlemişti. Bu ittifaka, Norveç kralı Olaf'ın ellerinden tahtı aldığı Jarl II. Hakon'un oğulları Erik ve Sven'i de katmıştı. Her ne kadar Olaf çevresindeki muhtelif ittifaklar sayesinde büyük başarılar elde etmiş olsa da komşularıyla ilişkilerinde tutarsızlıklar bulunmaktaydı. Dış politikadaki olumsuzluklar içinde de sıkıntılara sebep olmuştu. Bu sorunlar üzerine toplanan Thing adlı meclis Olaf'ın oğlu Anund Jakop'u⁶¹ yeni kral olarak seçti fakat Jakop, krallığı babasıyla yönetmeye karar vererek bunu uygun bir şekilde reddetti. 1022'de Olaf öldükten sonra Jakop yalnız bir şekilde 1050'ye kadar İsveç'in kralı oldu. Olaf'ın, babası Erik gibi yayılmacı bir politika gütmektense daha çok kültürel alanda faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Bunu bilhassa yakınında çok sayıda şair ve din adamı bulundurmasından anlamaktayız. Dine verdiği önem sayesinde onun döneminde Hristiyanlık İsveç'te büyük bir ilerleme kat etmiştir (Cronholm, 1902: 109).

4.2.3. İngiltere

Kıtadaki Normanların oluşturduğu siyasal yapı, bağımsız bir örgütlenmeden ziyade Frank Krallığı'na bağlı bir vassal iken, Britanya'daki Normanlar birçok krallığı

---

⁶¹ Adam of Bremen, Anund için genelde onun vaftiz ismi olan Jakop ya da James adını kullandığından dolayı bu iki isim birlikte yer almaktadır (Holman, 2003: 35).

yıkılmış ve orada kendi yönetimlerini kurmuştu. Hatta dönem dönem Ada'yı komple yönettikleri olmuştu. Bunu yaparken ilk başlarda işgal ettikleri bölgelerin yönetimini, halkın uyumunu sağlamak amacıyla yerel prenslere bırakmışlardı. Sonrasında ise York, East Anglia gibi krallıklar yerine Mercia, Lincoln, Nottingham, Stamford gibi güçlendirilmiş kentler federasyonu uyguladılar. Bunun yanı sıra Danimarkalı yöneticiler vaftiz olup, Anglo-Sakson ismi almak ve paralara isimlerini bastırmak gibi meşrulaştırma arayışına girmeyi de ihmal etmediler. Örneğin Guthrum 878'de vaftiz olduğunda bir Anglo-Sakson ismi olan "Athelstan"ı almış ve bunu bastırdığı paralarda kullanmıştır (Bauduin, 2004: 76).

Buna rağmen Çatal Sakal Sweyn'in gelişine kadar adadaki Viking hâkimiyeti yağmacı bir mantıkla işlemekte ve kalıcı bir yapılanma içinde bulunmamaktaydı. Sweyn, Danegeld denilen vergi ile oradaki yönetimleri kendisine bağlarken, buraya yönelik İskandinav göçünü teşvik ederek bu bağlılığı daha da sağlamlaştırmak istemişti. Onun oğlu Knut babası döneminde oluşmaya başlayan İskandinav İmparatorluğu'nu zirveye taşımış ve Britanya'yı bunun bir parçası yapmıştı.

Knut'tan sonra bu imparatorluk çözülme sürecine girmiş olmakla beraber adadaki İskandinav varlığı çeşitli şekillerde uzun süre devam etti. Onun oğullarından Harald Harefoot 1040'a kadar İngiltere kralı olurken, o öldükten sonra üvey kardeşi ve Danimarka kralı Hartha-Knut İngiltere'nin⁶² de kralı oldu. Fakat kısa süre sonra bir düğün ziyafetinde içki içerken o da öldü (1042) (Stefansson, 1916: 16).

Knut'un oğulları döneminde çözülme sürecine giren Anglo-İskandinav İmparatorluğu, onlar öldükten sonra yıkılma sürecine girdi. Bu dönemde adada krallık Angıllara geçti ve Wessex hanedanından II. Ethelred'in oğlu Günah Çıkarıcı (The

---

⁶² Hartha-Knut İngiltere'ye geldikten sonra, üvey kardeşi Harald Harefoot'ın mezarını kazdırıp cesedini Thames Nehri'ne attırmıştı (Stefansson, 1916: 16).

Confessor) Edward (1042-1066) kral oldu. Bu sürede Viking saldırıları devam etmekte ve ülkenin kurumları ciddi şekilde yıpranmaktaydı. İngiltere'nin bu zayıf durumu hem kuzeydeki İskandinavların hem de kıtadaki Normandiya düklüğünün ilgisini çekmekteydi. Nitekim 1066'da Edward'ın ölümünden sonra krallık memurlarından, yarı İskandinav kökenli, Harold Godwinsson kendisini kral ilan etti. Bunun üzerine Norveç kralı Katı Yürekli Harald da İngiltere tahtında hak iddiasında bulundu. Taraflar arasındaki bu çekişme 1066'da Stamford Birdge'de yapılan savaş ile neticelendi. Savaşı kaybeden Harald burada öldürüldü. Fakat Harold'ın başarısı uzun sürmedi. Aynı yıl bu kez Piç William önderliğindeki Normandiyalılar adaya geldi ve Hasting savaşında onu mağlup etti (Bloch, 2005: 59). Sonrasında William bütün Güney Britanya'ya hâkim oldu. Bu olay Celtler, Romalılar, Anglo-Saksonlar ve Danimarkalıların ardından Britanya'ya yönelik son istilaydı.

4.2.4. Rusya

Viking istilalarının Avrupa'nın siyasal oluşumu üzerinde en göze çarpan etkilerinden birisi şüphesiz Rusya'nın oluşumudur. Bu hususta XVIII. yüzyıldan başlayıp XX. yüzyıla kadar süren ve adına "Normanist tartışma" denen bir çekişme mevcuttur. Bu tartışma ilk kez Alman tarihçi Gottlieb Siegfried Bayer (1694-1738) ve August Ludwig von Schlözer (1735-1809) tarafından başlatılmıştır. Rusya'nın oluşumunun İskandinavlar tarafından gerçekleştirildiğini ve onlar gelmeden önce bölgedeki Slavların ilkel bir yaşam sürdüğünü iddia eden bu tarihçilere, Ruslar aynı şiddetle mukabelede bulunmuşlardı. Onların bu konu üzerindeki tepkileri o derece şiddetliydi ki 1949'a gelindiğinde SSCB'de Normanist düşüncüyü savunmak yasaklanmıştı (Holman, 2003: 197).

Bugün, başta Russian Primary Chronicle ve birçok sagaya ilaveten, kazılardan elde edilen bilgilere baktığımızda Vikinglerin Rusya'nın oluşumunda büyük bir etkisinin olduğu, hatta bu etkinin XI. yüzyıla kadar sürdüğü kesin görünmektedir. Sonuç olarak bunlar, Britanya ve Fransa'da var olan siyasal sistem ile mücadeleleri sonunda, buldukları bölgede melez bir topluluk oluştururken; Rusya'da siyasal yapının bizzat kurucu unsuru olmuşlar, ancak kendileri de bu topluluğun içinde erimişlerdir.

İskandinavlar Rusya'ya geldikten sonra burada, Avrupa'daki kuzenlerinden farklı olarak iki büyük medeniyetle (İslam ve Bizans) tanışmıştı. Hâkimiyet altına aldıkları Slav topluluklarını bu uygarlıklar ile tanıştıran da İskandinavlar olmuştu. İslam ve Bizans medeniyetleri ile karşılaştırıldıklarında ilkel durumda kalan İskandinavların, ikisinden birinin çekim alanına girmesi kaçınılmazdı. Nitekim yaşam tarzına daha uygun düşen ve coğrafi olarak daha yakın durumdaki Bizans'ın kültürel etki alanına girdi. Savaşlar ile başlayan Rus-Bizans ilişkisi, sonrasında ticari ve kültürel alanda devam etti. Bu ilişkide ticari açıdan bir alışveriş söz konusu idiyse de kültürel anlamda daha ziyade Ruslar, Bizanslılardan alış yapmaktaydı. Böylece İskandinavların Slavları Bizans ile tanıştırmamasından sonra günümüz Rusya'sının temelleri atılmış oldu diyebiliriz.

Rusya tarihinde İskandinavların katkısı ile ilgili ilk akla gelen husus, "Rus" isminin İsveççe kökenli oluşu ile ilgili iddiadır. Bunun yanı sıra ismin başka dillerden geldiği ile ilgili görüşler bulunmaktadır. Burada hem İsveççe hem de farklı dillerdeki köken tartışmalarına kısaca bir değinmekte fayda vardır. Bunlardan birincisine göre "Rus" ya da "Ros" ismi, Sarmatların bir kolu ve Alanlar'ın yönetici klanı olan "Ruk"lardan (ışık saçan) geldiği iddia edilmektedir. İkinci bir görüşe göre, Finlilerin İsveçliler için kullandığı "Ruotsi" kökeninden gelmektedir (Vernadsky, 2011: 46).

Üçüncü olarak, Rusya'ya giden ilk İsveçliler, Baltık Denizi sahilinde Roslagen denen bir yerden geldiklerinden, onlara bu ismin kısaltmış hali olarak “Rus” ya da “Ros” denmiştir (Grimberg, 1935: 35). Dördüncü görüşe göre, Yunancadaki “rusioi” (sarışın) kelimesinden gelmektedir (Holman, 2003: 231). Son olarak bu ifadenin, “gemicî” anlamındaki İsveççe “Ross”, “Rhos” veya “Rodh” kelimelerinden geldiği iddia edilmektedir (Kafesoğlu, 1998: 173).

İskandinavların Rusya'ya yönelik bir diğer katkısı, bu toplumun demografik yapısıyla ilgili olmuştur. Batıdan Rusya'ya hareket eden ilk İskandinavların bu seferleri sırasında yanlarına kadınlarını almadıkları tahmin edilmektedir. Bunun neticesinde Rusya'ya gelen İskandinavlar ile buradaki Slavlar arasında evlilikler meydana geldi ve bu durum demografik kaynaşmaya neden oldu. Bu kaynaşmaya rağmen X. yüzyıla kadar Kiev'de İskandinav kimliği hâkim bir unsur olarak varlığını sürdürmeyi başardı. Hatta XI. yüzyıl sonlarında bile Runik anıtlarda Novgorod'un ismi Holmgaror olarak geçmekteydi. X. yüzyıldan sonra ise, yukarıda söz edildiği gibi Bizans ile etkileşimin sonucu olarak Slav kimliği baskın gelmeye başladı. Muhtemelen bu durumun neticesinde Kiev Knezliği siyasi ve ticari olarak İskandinavya ile bağlarını gevşetmiş ve daha çok güney ile ilgilenmeye başlamıştı. Böylece siyasal temelleri İskandinavlar tarafından atılan Rusya'nın, Bizans İmparatorluğu tarafından da kültürel temelleri atılmaya başlandı. Bu sırada İskandinavya'daki diğer Vikinglerin, güneydeki Normandiya Dukalığı ve Britanya'daki yeni başarılarından dolayı Kiev'e baskısı azalmıştı (Roberts, 1996: 221).

4.2.5. Diasporadaki Normanların Yeni Etnik Oluşumları

Viking Çağı sonrasında Avrupa'da başlayan siyasal ayrılıkların ilk döneminde etnik farklılıklar çok belirgin değilken, devamında bu durumun daha fark edilebilir

olmasını önceki bölümlerde zikretmiştik. Bunlardan en bilineni günümüz Fransa ve Almanya'sının oluşum sürecinin o dönem başlamasıdır. Aynı şekilde İngiltere'de benzer bir durum oluşmuş, Viking Çağı boyunca süren çeşitli istila ve kargaşalardan sonra XI. yüzyılda İngiliz ulusal kimliği şekillenmeye başlanmıştır. Son olarak Rusya'nın tarih sahnesine çıkışını da bu sürece bağlayabileceğimizden söz etmiştik.

Ulusların bu şekilde varlıklarını oluşturma sürecine girmeleri Normanları da etkiledi. İskandinavya'daki Normanlar ile diasporadaki Normanlar arasında önemli farklılıklar ortaya çıktı. Örneğin, X. yüzyıl sonlarına kadar Normandiya'da Frank ve İskandinav şeklinde iki kimlikli bir durum söz konusu iken, XI. yüzyıl başlarından itibaren, muhtemelen Frank kimliğinin baskınlığından, bu durum ortadan kalktı. Bunun neticesinde Fransa Normandiya'sı ile İskandinav dünyası arasında bazı sorunlar baş gösterdi. Fransa Normandiya'sı, Danimarkalıların Britanya işgaline karşı sert bir tutum takınmıştı. Buna karşın Fransa Normandiya'sındaki bazı elitlerin İtalya'da yayılma amacı gütmesi de Danimarkalıları rahatsız etmekteydi. İki topluluk arasındaki bu anlaşmazlık hali İngiltere'de çatışmaya dönüşmüştür (Bauduin, 2004: 74).

Sonuç olarak Vikinglerin, işgal ettikleri coğrafyayla bütünleşmesiyle beraber, anayurttaki kuzenleri ile arasına önce siyasi, bilahare kültürel son olarak da etnik bir ayrılık girdi. Frank topraklarındaki, Danelaw'daki ve İskandinavya'daki Normanlar artık farklı uluslar olmuştu. Bilhassa Frank topraklarındakiler, gerek İskandinavya'daki gerekse İngiltere'deki kuzenleri ile aralarına koydukları mesafe neticesinde kendilerini Germen dünyasının bile dışında görmeye başlamıştı.

4.3. EKONOMİK VE SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER

Dostça veya düşmanca ne şekilde olursa olsun karşılaşılan iki farklı topluluk arasında kültürel bir etkileşimin olması kaçınılmazdır. Genelde ticari kanallar, savaşlar

ve çeşitli ittifaklar ile başlayan bu etkileşimde, kültürel açıdan “ilkel” durumda olanın daha fazla değişikliğe uğramasının yanı sıra “uygar” kabul edilen tarafın da bundan etkilenmesi muhakkaktır. Etkileşim, ilk önce din ve dil eksenli gelişip devamında sosyal hayatın her alanında kendisini göstermektedir.

4.3.1. Dini Etkiler

Farklı inançtaki toplumların karşılaşmalarından sonraki inanç değişiklikleri, genelde pagan inanca sahip olanın semavi inancı kabullenmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Oldukça yavaş ilerleyen bu değişiklik bazen yüz yıllarca sürebilmektedir. Nitekim Normanların Hristiyanlaşmaları yaklaşık üç yüz yıllık bir zamanda tamamlanmıştı. Üstelik bu olay, birçok toplulukta olduğu gibi Normanlarda da oldukça sıkıntılı bir şekilde gerçekleşmiştir. Bilhassa boender sınıfı, krallarının dayattığı bu dinden hiç hoşnut değildi. Genelde her türlü değişikliğe karşı duran bu sınıf muhtemelen pagan inancının kendilerine verdiği yetki ve hakların ellerinden alınmasından çekinmekte ve halk üzerindeki etkilerinin son bulmasından korkmaktaydı. Öte yandan bu durum halk tarafında da karşılık bulmaktaydı. Bunun içindir ki krallar bir süre halkın pagan inancını gizli gizli yaşamasına göz yumdu. Fakat bu hoşgörü çok uzun sürmemiş, sonraki dönemlerde zoraki bir din değiştirme politikası uygulanmaya konmuştur. Öyle ki bir pagan ya dinini değiştirecek ya kaçacak ya da ölecekti (De Chaillu, 1890: 469).

4.3.1.1. İskandinavya

İskandinavya'nın Hristiyanlaşması farklı kanallar vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Yağma ve ticari faaliyetler sırasındaki tanışma, Avrupa kiliselerinin misyonerlik çalışmaları, din değiştiren İskandinav krallarının ikna ve zorlamaları bunlardan bazılarıdır.

4.3.1.1.1. Tanışma

Tanışma süreci yağmalama eylemleri ile başlamış olmasına rağmen, devamında karşılıklı ticari ilişkilerin buna çok önemli katkısı olmuştur. Nitekim ilk Hristiyan İskandinavlara ait izler ticari kimliği ön plandaki kentlerde bulunmuştur. Ayrıca Hristiyanlık, kıyı kentlerinde varlık göstermeye başladığında dağlık bölgelerdeki halk hâlâ pagan geleneklerini sürdürmekteydi (Bloch, 2005: 67). Bu aşamayı, paganizmden Hristiyanlığa geçiş olarak tanımlanabiliriz. Öyle ki bu geçiş döneminde halk Hristiyanlığı kabul etmeden önce bu dinin birçok uygulamalarını benimsemeye başlamıştı. Örneğin, çocuğa isim verilirken ailenin ileri gelen erkeği, çocuğun üzerine su serpiştirirdi (Williams, 1920: 59).

Öte yandan Hristiyan olanlar bu dine geçtikten sonra birçok pagan âdetini sürdürmeye devam etmişti. Örneğin, İyi Haakon kral olmadan önce Britanya’da Hristiyan olmuş ve bu dine sıkı bir şekilde sarılmış olmasına rağmen, ölümü sırasında arkadaşları kendisine bir Hristiyan toprağı olan İngiltere’ye gömülmesini önerdiklerinde o, pagan olarak yaşadığı için yine bir pagan gibi ölmesi gerektiğini söylemiş ve yakılmasını istemişti (Boyesen, 1886: 101). II. Olaf döneminde bile denizcilik faaliyetlerinde bulunanlar denizde pagan tanrılara taparken, karada Hristiyan gibi görünmekteydiler (Monroe, 1898: 38). Cumbria’daki Gosforth kilise mezarlığında İskandinav mitlerini tasvir eden heykeller bulunmaktaydı. Man Adası’ndaki bir mezarlıkta da bir mezarın taşı haç şeklinde olmasına rağmen aynı taşta kurt Fenrir’in Odin’e saldırısını anlatan tasvir yer almaktadır (Page, 2013: 17).

Bunların yanı sıra Hristiyan İskandinavlar pagan inancındaki “ilah” mantığını korumayı sürdürmekteydi. Bunun bir uzantısı olarak, ilk dönemlerde Hz. İsa’yı ve Azizleri birer yabancı tanrı gibi görmekte, o şekilde saygı duymaktaydılar (Bloch, 2005:

67). Dualarını önceden Odin veya Frey'e yönelik yaparken Hristiyan olduktan sonra bunların yerini Hz. İsa veya Hz. Meryem'in aldığını düşünmekteydiler. Bu süreçte İskandinavların anlamakta zorlandıkları bazı durumlar da bulunmaktaydı. Bilhassa Hristiyanlığın savaşa karşı olan yaklaşımı ile İskandinav inancının yaklaşımı birbirlerine tamamen zıt nitelikteydi. Nitekim pagan tanrıları savaşmayı erdem olarak kabul ederken, Hristiyanlık "sağ yanağına vurana sol yanağını çevir" demekte ve teorik olarak da olsa barışı üstün tutmaktaydı. Üstelik o dönemde "Tanrı Barışı" doktrini de varlık göstermekteydi ki bu "Viking" varlığının mantığına aykırıydı (Boyesen, 1886: 144).

4.3.1.1.2. Misyonerlik Çalışmaları

Din değiştirme ile ilgili ikinci aşama çeşitli yöntemler ile halkın Hristiyanlaştırılmaya çalışılmasıdır. Bu olay genelde iki kanaldan gerçekleştirilmiştir. Birinci sırada, Katolik dünya tarafından yürütülen misyonerlik faaliyetleri yer almaktadır. İkinci sırada ise, bu misyonerlik çalışmaları veya bazı antlaşmalar neticesinde din değiştirmiş olan İskandinav krallarının çalışmaları yer almaktadır. Bu krallar halkın da aynı inanca sahip olması için önce ikna yoluna gitmiş, yeterli sonuç alamayınca da sert yöntemlere başvurmuşlardı.

Bölgeye yönelik misyonerlik faaliyetleri ilk kez Dindar Louis zamanında başlamıştır. Charlemagne her ne kadar baskı ile Saksonlar üzerinde bir başarı sağladıysa da asıl önemli sonucu oğlu Louis, misyonerler vasıtasıyla Danimarka'da elde etmiştir (Sinding, 1859: 52). Louis'den sonra bu konuya o kadar önem verilmiştir ki İskandinavların Hristiyanlaştırılması, Katolik dünyanın lideri durumundaki Karolenjler için bir itibar meselesi olmuştu. Bu amaçla genç İskandinavları köle pazarlarından satın alıp Hristiyan yaptıktan sonra eğitip, gezginci vaiz olarak tekrar kuzeye gönderdikleri

olmuştu (Bloch, 2005: 68). Alcuin'in bildirdiğine göre bu uygulama VIII. yüzyılda Aziz Willibrord tarafından başlatılmıştır. Willibrord'un Danimarka gezisi sırasında ziyaret ettiği oradaki krallardan Angantyr, yetiştirmesi için, ona otuz tane genç satmıştı. Sonraki dönemlerde başta Reims Kilisesi ve onun başpiskoposu Ebbe olmak üzere, Frank kiliseleri bu ve benzeri yöntemlere yaygın olarak müracaat etmişlerdi (Holman, 2003: 64).

Bu konu ile ilgili bir diğer önemli girişim de Danimarka'dan sürülmüş olan Harald Klak⁶³ tarafından gerçekleştirilmiştir. Harald Klak Avrupa'da Hristiyan olduktan sonra Corvey Manastırı'ndan Ansgar adlı bir keşiş ile beraber 827'de Danimarka'ya dönmüştü. Ansgar'ın burada yürüttüğü büyük misyonerlik faaliyetlerinden dolayı sonraki dönemlerde ona "Kuzeyin Havarisi" denmiştir (Sinding, 1859: 52). Onun bu çalışmaları neticesinde Danimarka'da (Hedeby ve Ribe) ve İsveç'te (Birka) kiliseler inşa edildi. Ancak muhtemelen siyasi çekişmelerin etkisiyle, bu kiliseler uzun süre varlık gösteremedi. Öte yandan 948'de Hamburg-Bremen kilisesi bölgede yeniden bir yapılanma ihtiyacı hissetmiş fakat o da pek başarı sağlayamamıştı (Holman, 2003: 65).

Önemli misyonerlik çalışmalarından biri de Olaf Skötkonung döneminde İsveç'te gerçekleşmiştir. Bu çalışmalar Olaf'ın babası Muzaffer Erik ile başlamış olsa da asıl ilerleme Olaf'ın döneminde kat edilmiştir. Bilhassa piskopos Sigfrid bu konuda önemli katkılarda bulunmuştu. Öyle ki Olaf bizzat Sigfrid tarafından 1008'de vaftiz edilmiştir (Cronholm, 1902: 102).

---

⁶³ Harda Klak, kardeşi Hemming'in, amcaları Godfred'i 810'da öldürmesinden sonra ilk olarak 812-813 yılları arasında Danimarka'daki krallıklardan birini yönetmişti. Fakat Horik'in başlattığı isyan ile bu yönetimi son bulmuştu. Charlemagne öldükten sonra da Klak kardeşi Hemming ile beraber Dindar Louis'in hizmetine girdi. Louis, Harda ve kardeşini 819'da Horik ile barıştırdıktan sonra 826'ya kadar birlikte bir yönetim sergilediler. 826'da Harda Klak, Horik tarafından tekrar sürüldü ve bu kez Klak yine Louis'in sarayına geldi. Bu sırada Harda Klak, Louis'in de etkisiyle Hristiyan oldu. Sonrasında da Ansgar ile Danimarka'ya döndü. Ayrıntılı bilgi için bkz. Holman, 2003: 121.

4.3.1.1.3. Krallar Tarafından Uygulanan Din Değişirme Politikası

Misyonerlerin yanı sıra din değiştiren krallar bu yeni inancı halka aktarmaya çalışmışlardı. Örneğin, Ragnar'ın oğlu Biorn zamanında İsveç'e yönelik ilk Hristiyanlaştırma faaliyetleri başlamıştı. Biorn bu amaçla kararlı bir şekilde Saint Ansgar'ı desteklemesine ve gerektiğinde halka zor kullanmasına rağmen pek sonuç elde edememiştir. Nitekim bir süre sonra Ansgar, Almanya'ya dönmek zorunda kalmıştı (Dunham, 1839: 153).

Din değiştirip bunu halka dayatan bir diğer kral İyi Hakoon idi. Hakoon, 950'de yayınladığı bir emir ile pagan tanrılar için kurban kesmeyi bile yasaklamıştı (Monroe, 1898: 32). Buna rağmen Hristiyanlığı halka kabul ettirmekte başarılı olamadığı gibi, köylüler başta olmak üzere birçok kesimden aksi yönde bir tepki almıştı. Nitekim onun yaptığı kiliseler halk tarafından yakılmış ve davet ettiği misyonerler de öldürülmüştü (Holman, 2003: 116). Bunun üzerine bu konuda ısrar etmekten vazgeçmişti. Haakon'dan sonra kral olan yeğeni Harald ise, Britanya'da Hristiyan olmuş ama bu ismen bir Hristiyanlık olduğundan⁶⁴ halkın din değiştirmesi için herhangi bir çaba içine girmemişti.

Bazı krallar Hristiyanlığı benimseyip bunu halka zorla kabul ettirmeye çalışırken, bazı kralların kendisi benzer bir durumla karşı karşıya kalmaktaydı. Zayıf durumda olan bu krallar, bölgedeki diğer Hristiyan krallar veya imparatorlar tarafından din değiştirmeleri için baskıya maruz kalmaktaydı. Örneğin Gorm, ilk dönemlerde pagan inancının sürdürülmesi ve Hristiyanlığın engellenmesi yönünde bir tutum içerisindeydi. Hatta Saksonlardan bu dine geçmiş olanlara, eski inançlarına dönmeleri

---

⁶⁴ Harald, ismen de olsa Hristiyan olduğundan kral olduktan sonra paganlara ait kurban adetlerini uygulamamış ve birçok tapınağı yıkmıştı. Öyle ki halk, 962'de meydana gelen bir kıtlığın sebebinin tanrılarının krala olan öfkesinden kaynaklandığına inanmaktaydı. Ayrıntılı bilgi için bkz. Boyesen, 1886: 105.

için baskı yaptığı bile olmuştu. Fakat İmparator Kuşçu (The Fowler) Henry karşısında geri adım atmak zorunda kalmış ve bu tutumunda değişikliğe gitmiştir (Sinding, 1859: 60). Anglo-Sakson kroniklerinin Widukin versiyonuna göre Gorm'un oğlu Harald Bluetouth, I. Otto'nun tehdidi üzerine Hristiyan olmak zorunda kalmıştı (Holman, 2003: 118). Norveç'te paganizmi savunan son kral II. Hakon (Boyesen, 1886: 132), Danimarka karşısındaki mücadeleyi kaybedince bu dinin ülke içinde yayılmasına izin vermek zorunda kalmıştı (Monroe, 1898: 34).

Hristiyanlığın İskandinavya'daki nihai zaferi bölgedeki üç devletin her birinde Hristiyan kralların tahta çıkmalarına ilaveten, haleflerinin de aynı şekilde bu durumu devam ettirmeleri ile gerçekleşmiştir. Bu krallar; Danimarka'da Knut, Norveç'te İyi Magnus ve İsveç'te Inge'dir. Bu süreçte bilhassa Inge'nin pagan Upsala tapınağını yıkarak Hristiyanlığın zaferini ilan etmesi simgesel bir anlam taşımaktadır (Bloch, 2005: 69). Bu kralların ortak özeliği merkezileşme konusunda çok önemli çabalarının olmasıdır. Nitekim Hristiyanlığa geçişlerinde bu dinin krallara ilahi bir yetki vermesinin önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir (McNeill, 2011: 93).

4.3.1.1.4. Kilise Tartışması

İskandinavya'nın Hristiyanlaşmasından sonra onların hangi kiliseye bağlı olacağı o dönem için önemli bir tartışma konusu olmuştur. Ara sıra çatışma yaşadıkları yakınlarındaki Almanlar ile kendileri için bir tehlike arz etmeyen İngiliz kilisesi arasında tercih yapmak zorunda kalmışlardı. Burada ilk bakışta İngilizlerin tercih edilmesi gerektiği düşünülmesine rağmen siyasi konjonktür gereği ilk dönemlerde Almanlar öne çıkmıştı.

İskandinav kiliselerinin İngilizler ile yakın ilişki içinde bulunmalarının temel sebebi ulusal kimliklerine olan düşkünlükleriydi. Nitekim Hamburg'da kurulan

piskoposluk, İskandinavlara kurumsal bir destek sağlarken öte yandan onların üzerinde Alman hâkimiyeti kurmaktaydı. Bu durumdan rahatsız olan İskandinavlar, Almanların yerine, adalardan dolayı sıkı bir ilişki içinde olduğu İngilizler ile bu açığı kapatmayı amaçladı. İskandinav kilisesinin İngiliz kilisesi ile bu yaklaşması neticesinde dillerindeki dini terimler ağırlıklı olarak İngilizce kökenli olmuştur. Ayrıca sonraki dönemlerde kendilerine önder olarak hep İngiliz azizleri seçti. İskandinavların kilise seçme politikasının temelinde, Bremen-Hamburg piskoposluğu altına girmeden, direkt Roma'ya bağlanma düşüncesi yer almaktaydı. Sonuç olarak, Almanların tüm engelleme girişimine rağmen 1103'te Danimarka-Lund, 1152'de Norveç-Nidaros ve 1164'te İsveç-Upsala piskoposluklarını kurarak bunu başardılar (Bloch, 2005: 69).

4.3.1.2. Rusya

Önceki bölümlerde kısaca değindiğimiz gibi Bizans ile Roma arasındaki siyasi çekişme her iki tarafın kiliseleri arasındaki ilişkiye de yansımıştır. Zamanla bu siyasi ihtilaflara bazı itikâdî sorunlar da eklenince mezhepsel bir bölünme meydana gelmişti. Bu bölünmenin bir sonucu olarak her mezhep kendisine nüfuz alanları oluşturma çabasına girmişti ki bu aslında siyasi bir yatırımdı. Bu amaçla Roma kuzey halkları ve özellikle de İskandinavlar üzerinde yoğunlaşırken; Konstantinopolis, başta Slavlar ve Varangiyanlar olmak üzere, doğuda Ortodoksların çalışmalarında bulunmaktaydı (Seignobos, 1960: 115). Bu olay Varangiyanların 860'taki başarısız Konstantinopolis baskını sonrasında Bizans patriği Photius'un, Ruslar üzerinde misyonerlik faaliyetinde bulunmaya karar vermesi ile başladı. Bunun için Rusya'ya gönderdiği misyonerler sayesinde çok sayıda Rus Hristiyan olmuştu (Bauduin, 2004: 72).

Rusya'da din değiştirmenin daha ileri bir aşamaya geçmesi, Olga'nın 957'de Konstantinopolis'te bir devlet töreni ile vaftiz olması sonrasında başlamıştır. Hatta

Olga'nın oğlu Svyatoslav'a kadar prensler Varangiyan ismi kullanırken, annesi ona bir Slav ismi vermişti. Bununla beraber Svyatoslav, annesinin tüm ısrarına rağmen dönemin Varangiyan aristokrasisi gibi pagan inancını sürdürmekte kararlıydı. Bunu 971'de Bizans ile yaptığı bir antlaşmada Slav tanrıları Perun ve Weles adına yemin etmesinden de anlamaktayız (Modzelewski, 2011: 137). Buna gerekçe olarak Svyatoslav, Hristiyan olması durumunda halkının kendisi ile alay etmesi ihtimalini öne sürmüştü. Onun ölümünden sonra Rusya'da yöneticiler içinde Hristiyanlık karşıtlığı bitmiş ve oğlu Vladimir döneminde bu din hızla yayılmıştı.

Vladimir'e önce Müslüman Bulgarlar gelmiş ve ona İslam dinini anlatmışlardı. Ancak o, İslam'daki içki yasağından dolayı bu dini benimsemek istemedi. Vatikan'dan gelen Katolik misyonerlerin ve Hazarlardan gelen Yahudilerin tekliflerini de bu dinlerin bazı kısıtlamalarından dolayı aynı şekilde geri çevirmişti. Sonuç olarak, muhtemelen Bizans'ın etkisiyle Ortodokslukta karar kıldı (*The Russian Primary Chronicle*, 1953: 82-97). Bu arayıştan sonra Vladimir, yukarıda anlatıldığı gibi, Herson'u işgal etmesinin ardından Hristiyan oldu ve halkına Dinyeper ırmağında vaftiz olmasını emretti. Hatta soyluların çocuklarını zorla alıp onların Hristiyan olarak yetişmesi için özel bir çaba sarf etti. Bulgaristan'da St. Clemens tarafından geliştirilen Eski Slav Kilisesi'nin ayin usulü, Ortodoks Yol, Kiril Alfabesi ve Konstantinopolis patriğine sadakatle bağlanma gibi hususlar misyonerler vasıtasıyla ülke çapında halka anlatılmaya çalışıldı (Davies, 2006: 356).

Bu durumdan anladığımız kadarıyla, İskandinavya'da olduğu gibi Rusya'da da Hristiyanlaştırma tepeden gelmiş ve halka zorla benimsetilmişti. Bilhassa pagan inancına çok bağlı olan Novograd, bu konuda direnç gösterse de sonuç değişmemişti. Hristiyanlaştırma politikasının bir parçası da eski pagan ibadethanelerinin kiliselere

çevrilmesiydi. Son olarak 1010'da kilise mahkemeleri yasasının kabulü ile Rusya'daki Hristiyanlaştırma süreci tamamlanmış oldu (Vernadsky, 2011: 60).

4.3.1.3. Normandiya

Kıta Avrupa'sına yerleşen Normanların Hristiyanlaşması İskandinavya ve Rusya'dakilere göre daha kolay olmuştur. Her ne kadar burada Hristiyanlığı ilk kabul edenler şef idiyse de bunlar yeni inançlarını halka kabul ettirme konusunda zorlanmamıştır. Halkların iç içe oluşuna bağlı olarak paganların Hristiyanlık uygulamalarını daha yakın bir şekilde görmeleri muhtemelen bunda etkili olmuştur.

Bu kaynaşmanın bir diğer sonucu olan karşılıklı evliliklerin artması, Vikingler arasında Hristiyanlığın yaygınlaşmasına ortam oluşturmuştur. Bilhassa Normandiya'ya; Danimarka, Kuzeydoğu Britanya ve İrlanda'dan gelen ilk yerleşimcilerin çoğunun erkek olması, bu evliliklerin artmasına zemin hazırlamıştı. Örneğin Rollo, Sade Charles'ın kızı Gisla (Gisèle) ile evlenmişken onun oğlu William, Vermandois'lu Herbert'in kızı Liégeard ile evlenmişti. William'ın kız kardeşi de Poitiers'lu William ile evlenmişti. Bu durum diğer Viking istila bölgelerinde de uygulanmaktaydı. Örneğin dönemin Norveç kralının oğlu Olaf, 853'te İrlanda'da Hristiyan O'Neill kralının kızı ile evlenmişti. Dinini ilk değiştiren Normanlar aslında Hristiyanlığı samimi bir şekilde benimsememiştir. Bu durum daha çok çıkar amaçlı veya baskın olan bir kültürün çekim alanına girmeleri şeklinde açıklanabilir. Öyle ki bölgede Hristiyanlaşan Normanlar, Fransız ismi almakla beraber öte yandan pagan ve Kuzey'li bir isim de taşıyarak hâlâ bu kimliklerine sahip çıkmaktaydı. Örneğin, Rollo'nun diğer ismi Robert; onun kızı Gerloc, Adèle; Cotentin'li Thorstein, Richard; Mezidon'lu Stigand, Odo; Olaf'ın oğlu Anund, Jakop idi (Logan, 1993: 134).

Normandiya'daki İskandinavların din değiştirmelerinin organize bir şekilde başlaması Rollo'nun 912'de Hristiyan olmasına dayandırılmaktadır. Fakat bu konudaki asıl çalışmalar onun dindar bir Hristiyan olan oğlu Uzun Kılıçlı William döneminde gerçekleşmiştir (Bauduin, 2004: 72). Bununla beraber Normandiya'daki Vikingler arasında Hristiyanlaşma sürecini terse döndüren durumlar olmuştu. Bunun sebebi, 930'lara kadar bu bölgenin kuzeyden g almaya devam etmesi ve bu durumun bölgeyi bir çeşit yeni pagan akınlarına maruz bırakmasıydı. Nitekim 940'lara gelindiğinde burada paganizme dönüş tehlikesi baş göstermiş fakat bu durum engellenmişti (Logan, 1993: 135). Netice itibariyle buradaki Normanlar Katolik dünyasının bir parçası olmuştur. Hatta Haçlı Seferleri sırasında çok büyük görevler üstlenecek kadar bu konuda tutucu oldular.

4.3.1.4. İzlanda ve Grönland

İzlanda'da din değiştirme çalışmaları ilk olarak, yurtdişında Hristiyan olup, ülkelerinde bu dini yaymaya alışan İzlandalılar tarafından yürütülmüştü (Logan, 1993: 70). Örneğin Viking liderlerinden Kodra'nın oğlu Thorvald, Hristiyan olduktan sonra buna sebep olan Papaz Frederick'i beraberinde ülkesine gelmeye ikna etmişti (Wheaton, 1831: 41). Frederick'in misyonerlik faaliyetlerine rağmen, buranın Hristiyanlaşması yönünde en büyük çalışma ise Norveç kralı Olaf Tryggvesson tarafından yürütülmüştü (Logan, 1993: 70).

Olaf, sonradan Hristiyan olmuş Gizur ve Hjalti adında iki İzlandalı kabile reisini Rahip Thormond ile beraber misyonerlik çalışmalarında bulunması için 1000 yılında İzlanda'ya gönderdi. Gizur ve Hjalti, İzlanda'ya ulaştıktan sonra Althing meclisinde Hristiyanlık ile ilgili ikna edici konuşma yaptı. Mecliste yapılan tartişmalar neticesinde, Gizur ve Hjalti'nin nerileri kabul gördü ve Hristiyanlık resmi din olarak benimsendi.

Bununla beraber isteyenin özel hayatında eski inancını sürdürmesine müdahale edilmemesi yönünde de karar alındı (Theodoricus Monachus, 1998: 16).

Grönland'ın Hristiyanlaşması İzlanda ile yaklaşık aynı yıllara denk gelmekteydi. Buradaki faaliyetler, bölgenin ilk yerleşimcisi Kızıl Erik tarafından başlatılmıştır. Erik'in Hristiyan olması ise karısı sayesinde gerçekleşmiştir. Çünkü ondan önce bu dine geçmiş olan karısı Thjodhild, kocasının çiftliğinden uzak bir yerde kilise yaptırmış ve ondan ayrı bir şekilde burada yaşamaya başlamıştı. Bunun üzerine Erik de Hristiyan oldu ve bu dini Grönland'ta yerleştirmek için çalışmalarda bulundu (Logan, 1993: 74).

4.3.1.5. İngiltere

Vikinglerin İngiltere'de Hristiyanlık ile tanışmaları, kıtada olduğu gibi ağırlıklı olarak evlilikler vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Fakat bu dinin Viking toplumu içinde yayılmaya başlaması, Wessex kralı Alfred ile Viking şeflerinden Guthrum arasında yapılan bir antlaşma sonrasına denk gelmektedir. Bu antlaşma ile Guthrum Hristiyan olmuş ve adını da Athelstan olarak değiştirmişti (Davies, 2006: 338). Bundan anladığımız kadarıyla Hristiyanlık, İskandinavya'da olduğu gibi İngiltere'de de tepeden inme bir şekilde Vikinglere dayatılmıştır.

William'ın, İngiltere'yi işgalinden sonra buradaki Vikinglerin Hristiyanlaşmasında son aşamaya girildi. William, toprak sisteminde olduğu, gibi dini alanda da kıtadaki kurumsal yapıyı adaya taşımıştı. Bunun için Avrupa'dan din adamları getirmiş ve buradaki piskopos ve rahipleri bu din adamlarının emrine sokmuştu. Böylece Britanya'daki Hristiyanlaştırma faaliyeti daha organize bir hal almış oldu (Seignobos, 1960: 122).

4.3.2. Dil

Farklı toplumlar karşılaştıklarında, aralarında dini alanda olduğu gibi linguistik alanda da etkileşimin olması kaçınılmazdır. Burada kültürel yönden baskın durumdakinin hâkimiyeti söz konusu olsa bile daha zayıf durumda kalanın, kendisine has önemli özellikleri ile ilgili terimleri baskın kültür tarafından kabul görmektedir. Örneğin, Vikinglerin denizcilik ile ilgili kavramları bu alanda daha zayıf kalan işgal bölgelerindeki topluluklar tarafından kullanılmıştır (Williams, 1920: 330).

İskandinavya'da dinsel etkileşim ile linguistik etkileşim süreçleri arasında önemli bir fark bulunmaktadır. Dini alandaki değişiklikler İskandinavlar tarafından bir hedef olarak belirlenmiş olup, çeşitli enstrümanlar kullanılarak bu konuda sonuç elde edilmişken, dil hususunda böyle bir amaç güdülmemişti. Bu yüzden bu alandaki değişiklikler sadece kültürel etkileşim düzeyinde kalmıştır.

Bu etkileşimlerin haricinde Viking Çağı'nın İskandinav dünyasındaki linguistik sonuçlarından bir tanesi de bu alanda kendi içlerinde ayrılıkların oluşmaya başlamasıdır. Bu ayrılık önce Danimarka ve İsveç dilleri ile Norveç dili arasında ortaya çıkmıştır. Bunun en önemli sebebi İskandinav halklarının işgal bölgelerinden etkilenmesi ve bu etkiyi anayurtlarına taşımasıdır. Sonuç olarak 1000'li yıllara gelindiğinde İskandinavya'da İzlandaca, Norveççe, İsveççe ve Danca şeklinde dört farklı lehçe oluşmuştu. Fakat bölgenin Danimarka hâkimiyetinde olmasından dolayı buradaki lehçelerin hepsi Avrupa'da Danca diye tanımlanmaktaydı (Williams, 1920: 332).

İskandinavya'da bu değişim olurken öte yandan Nordik diller Vikinglerin faaliyet gösterdiği veya yerleştiği yerlere taşınmıştı. Ancak bu durum kalıcı olmamış ve asimilasyon sürecinde dinlerini değiştirdikleri gibi dillerini de değiştirmişlerdi. Bunun en canlı örneğini Normandiya yaşamıştır. Rollo'nun bölgeye gelmesinden yirmi beş yıl

sonra burada artık İskandinav dili tamamen terk edilmişti. Elli yıl sonrasında ise Normandiya artık Burgundy veya Champagne gibi bir Fransız eyaleti olmuştu (Pirenne, 1958: 108).

Buna rağmen İskandinavcadaki bazı terimler ve isimler varlıklarını korumuştur. Bunlardan en önemlileri yukarıda da zikredildiği üzere denizcilik ile ilgili terimler (bâbord, tribord, quille, havre), bazı yer adları ve şahıs adlarıdır (Logan, 1993: 136). Burada, günümüzde bu isimlerin çok yaygın bir şekilde kullanıldığı Britanya'daki örnekleri ele alacağız. Orada bu durumun yaygın olması muhtemelen onların Normanlar ile aynı bölgeden gelmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Özellikle Danelaw diye tanımlanan Danimarka hâkimiyetindeki bölgede bugün 1.400 kadar İskandinav kökenli yer ismi bulunmaktadır. Hatta Domesday Book'ta, East Riding Yorkshire'daki yer adlarının % 40'ı İskandinav kökenlidir (Baugh; Cable, 2005: 85).

Bu isimler yerleşim süreci ile bağlantılı olarak üç şekilde sınıflandırılmaktadır. Bunlardan birinci türdekiler, köy veya çiftlik adlarında kullanılan İngilizce kökenli -stun son ekinin, İskandinavca kökenli bir şahıs isminin sonuna getirilmesiyle oluşturulmuştur. Örneğin: Grimston, Barkston, Thurvaston, Colston... Bundan, bu bölgelerde Vikinglerden önce İngiliz köyleri bulunurken, dışarıdan gelen ve bireysel bir şekilde hareket eden Viking kolonicilerinin buraya kendi isimlerini verdiklerini anlamaktayız (Logan, 1993: 167).

İkinci aşama olarak tanımlayabileceğimiz türdekiler, Danca kökenli bir şahıs adıyla yine Danca kökenli -by (köy ve çiftlikler için kullanılır) son ekinin birleştirilmesinden oluşturulmuştur. 800 kadar olduğu tespit edilen bu isimlerden bazıları şunlardır: Derby (Norhworthig), Whitby (Streoneshalh), Selby, Danby, Thoresby, Aldeby, Ashby, Herringby... Bundan, bu yerlerin ilk kez İskandinavlar

tarafından kullanılmaya başlandığı sonucu çıkarılmaktadır. Üçüncü gruptakiler ise ilk Viking yerleşim yerlerine daha uzak kaçan köy ve çiftliklerdir. Ancak bunlar İskandinavlar tarafından oluşturulmuştur. Buraların, yerleşim için pek uygun olmayan yerler olmasından dolayı son aşamada tercih edildiği düşünülmektedir. Bu gruptakiler için -thorp (köy) son eki kullanılmıştır. Örneğin: Scunthorpe, Mablethorpe, Weaverthorpe, Swainsthorpe, Aileswithorpe, Bowthorpe... (Logan, 1993: 168).

Bu sınıflandırmaların dışında tutacağımız başka ekler ile oluşturulmuş yer adları da bulunmaktadır. İngiltere’de Norfolk ve çevresinden örneklendireceğimiz bu eklerin kullanımı, tüm İngiltere ve Anglo-Sakson kültürünün hâkim olduğu bölgelere yayılmıştır. Konut ve mesken gibi anlamlar veren -ster/setr (Bilbster, Ulbster, Scrabster, Lybster, Thrumster), “vadi” anlamı veren -dale/dalr (Berriedale, Harpsdale, Weydale), -forth (Barforth, Thursford), -gay (Lyngay, Wrongay), -grave (Aiegrave, Hargrave), -haugh (Belaugh, Easthaugh), -holm (Barilholm, Catsholm), -sett (Forncett, Tattersett), -wick (Ashwick, Casewick), -wich (Cranwich, Norwich), -bec, -dique, -tot ve -son ekleri kullanımı en yaygın olanlardır (Rye, 1920: 16).

Yer isimlerinden başka Anglo-Sakson kültürünün hâkim olduğu yerlerde kullanılan şahıs isimleri de bulunmaktadır. Bilhassa -son (oğlu) ve -thor (pagan tanrısı) ile biten bileşik isimler sıkça karşımıza çıkmaktadır. Örneğin: Stevenson, Johnson, Thomson, Nelson, Thorgrim, Thorold, Thurgar, Thurlow, Thurston (Baugh; Cable, 2005: 89). Bunların yanı sıra İskandinavca kökenli basit şahıs isimleri de yer almaktadır. Örneğin: Abel, Hacon, Hagon, Swan, Grimmer, Frost, Bacon, Harrold, Lock (Rye, 1920: 2).

Bütün bunlara ilaveten farklı amaçlarla kullanılan birçok isim, sıfat ve fiil de bulunmaktadır. İsimler: band, bank, birth, boon, booth, brink, bulle, calf, crook, dirte,

down, dregs, egg, fellow, freckle, gait, gap, girth, guess, hap, keel, kid, leg, link, loan, mire, race, reef, reindeer, rift, root, scab, scales, score, scrap, seat, sistere, skill, skin, skirt, sky, slaughter, snare, stack, steak, swain, thrift, tidings, trust, want, window. Sıfatlar: awkward, flat, ill, loose, low, meek, muggy, odd, rotten, rugged, scant, seemly, sly, tattered, tight, weak. Fiiller: bask, batten, call, cast, clip, cow, crave, crawl, die, droop, egg, flit, gape, gasp, get, give, glitter, kindle, lift, lug, nag, raise, rake, ransack, rid, rive, scare, scout, scowl, screech, snub, sprint, take, thrive, thrust (Baugh; Cable, 2005: 90).

İngiltere kadar olmasa da İrlanda'da da İskandinavların linguistik etkisi özellikle yer isimlerinde gözükmemektedir. Örneğin: Dursey, Fastnet, Fota, Waterford (Veðrafjörðr) Wexford (Veigsfjörðr), Wicklow (Vikingaló), Lambay, Skerries, Carlingford, Strangford... (Holman, 2003: 154).

4.3.3. Kültür

Toplumlarda din ve dil ile ilgili meydana gelen değişiklikler kaçınılmaz olarak diğer kültürel alanlarda da etkili olmaktadır. Bu durum Vikingler için de söz konusu olmuş; başta Normandiya, Britanya ve Rusya olmak üzere istila ettikleri bölgelerdeki kültürel yapıya uyum sağlamışlardır.

Bin yılına doğru Frank bölgesindeki Normanların Hristiyanlaşması ile Franko-Norman süreci tamamlanırken benzer bir durum Britanya'da da yaşandı. Buradaki Danimarkalıların Anglo-Sakson kültürünü benimsemesi ile Ada'da Anglo-İskandinav diye tanımlayabileceğimiz hibrid bir kültürel kimlik ortaya çıktı. Doğudaki Vikingler ise Kiev ve Moskova Knezliği içinde Slavlaştı (Roberts, 1996: 180).

Celt bölgelerinde durum Normandiya, Britanya ve Rusya'dakinden farklı işlemişti. Önceleri bu bölgelerde karmaşık bir işgal kültürü bulunurken sonrasında

İskandinav karakteri baskın hâle geldi. Bu durumun asıl sebebi yerel halkın mülksüzleşmesi veya köleleşmesi neticesinde sosyal açıdan gerileyip Nordik kültüre uymasıdır (Bauduin, 2004: 81). Öte yandan İskandinavlar da Hristiyanlaşarak bu ilişkiden etkilenmişti. Burada da Fransa Normandiya'sında olduğu gibi, topluluklar arasında gerçekleşen evlilikler bu değişime büyük katkı sağlamıştır (Logan, 1993: 53).

Sonuç olarak doğuda ve kuzeyde İskandinavlar ve Rusların din değiştirmeleri ile Avrupa dünyasının Hristiyanlaşma süreci tamamlanırken buna bağlı olarak büyük bir kültürel değişim gerçekleşmiştir. Böylece Viking Çağı'ndan sonra Avrupa'nın siyasi yapısının şekillenmesinin yanı sıra dini ve kültürel kimliği de oturmaya başlamıştır.

4.3.4. Ticaret

4.3.4.1. Vikinglerin Korsandan Tüccara Dönüşmesi

İskandinav toplumunun ticari özelliğinin çok eskilere dayandığı düşünülmektedir. Bu durum Yunanistan'da olduğu gibi onun coğrafi niteliklerinin bir sonucuuydu. Derin kıyı çizgileri ve iç kesimlerdeki topografik yetersizlik hem Yunanistan hem de İskandinavya'yı dış ticarete yönelten iç etkenlerden olmuştu. Çevredeki toplulukların yeterli savunmaya sahip olmaması da dışarıdan cezbeden bir etkendi. Savunması yetersiz bu topluluklara karşı yapılan faaliyetler bir süre sonra yerini ticarete bırakmıştı. Çünkü korsanlık ticaretin ilk aşaması olmuştur (Pirenne, 2012c: 83).

Sözü edilen bu korsanlık faaliyetleri sırasında, Viking kışlaklarının⁶⁵ çevresinde bulunan yerel halkın bir şeyler satmak için onlara yaklaşma cesaretini göstermeleri ile taraflar arasında ilk ticari ilişki başlamıştır (Bloch, 2005: 52). Benzer bir durum

---

⁶⁵ Bunlara Fransızca "Enceintes", Slavcada "gorod" denmekteydi (Pirenne, 2012b: 32).

İngiltere ve Celt bölgesinde de meydana gelmiştir. Örneğin, Dublin ve Annagassan'daki tahkimli limanlar (longphort) askeri amaçla oluşturulmuş fakat bir süre sonra buralar önemli ticari merkez haline gelmişti (Bauduin, 2004: 81).

Vikinglerin bu ilk girişiminden sonra daha profesyonel olarak tanımlayabileceğimiz ticari faaliyetlerini doğu ve batı şeklinde iki bölümde ele alacağız. Doğudaki eylemleri bir mecburiyetin sonucuydu. Çünkü hem İslam dünyası hem de Bizans karşısında askeri bir başarı şansı olmayan Vikingler, bu bölgelerle ilişkilerini ancak ticari kanallarla sürdürebilmekteydi. Nitekim Bizans üzerine IX. ve X. yüzyıllarda gerçekleştirdikleri askeri harekâtlarda, kısa süreli bazı başarılarının haricinde, önemli bir sonuç elde edemediklerini yukarıda görmüştük. İslam dünyasına karşı ise Hazar Denizi'ndeki birkaç girişimin dışında askeri bir faaliyet söz konusu olmamıştır.

Vikingler, Bizans'a yönelik saldırılarda başarısız olunca bazı ticari yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştı. Örneğin Konstantinopolis'e girmek isteyen her Viking, İmparator imzası taşıyan pasaporta sahip olmak zorundaydı. Şehirde elli Viking'in bir arada bulunması yasaktı. Beklemeleri gerektiği zaman şehir dışında Saint Manas Manastırı yanında bulunan ve onlara tahsis edilen bir mahallede beklemek zorundaydılar. Şehre yalnızca bir kapıdan ve silahsız olarak girebilirlerdi. Bir gereklilik yok ise kışı orada geçiremezlerdi (Heyd, 2012: 77).

Vikinglerin batı yönünde gittikleri bölgelerde, doğudakinin aksine güçlü bir merkezi idare bulunmamasından dolayı durum onların lehine idi. İlk dönemlerde baskınlar çok kazançlı bir gelir kapısı iken, bir süre sonra ticaret daha fazla gelir getirmeye başlamıştı. Üstelik bunun için kıta Avrupa'sı oldukça uygundu. Nitekim Danimarkalılar ve Norveçliler, Britanya ve Karolenj İmparatorluğu'nun denizlerde etkin

olmamasından faydalanarak bu alandaki boşluğu doldurmuştur. Ayrıca o dönemde Karolenjlerin en önemli iki ticari merkezinden biri olan Friesland, Norman baskınları ile harap olmuşken; ikinci merkez Venedik, Müslümanların Akdeniz'e egemen olmasıyla bu niteliğini kaybetmişti. Sonuç olarak Vikinglerin nehir ve karayollarını kullanılarak geliştirdikleri ticaret ağı, İzlanda'dan İstanbul ve Bağdat'a kadar geniş bir coğrafyaya yayılmıştı. Bu hâkimiyetleri, batıda onlarla rekabet edebilecek bir denizciliğin oluşması ve ticaretin güçlenmesi ile ancak son bulabildi (Pirenne, 2012b: 35).

4.3.4.2. Batı Ticareti

Vikinglerin batıda faaliyette buldukları dönemde, ticaret merkezleri değişmiştir. Askeri amaçlı oluşturulan fakat sonraları ticari nitelik kazanan şehirler, eski ticaret merkezlerinin önemini yitirmesine yol açmıştı. Güvenlik sorunu bu süreçte önemli bir etkendi. Örneğin, Viking saldırıları ile oluşan güvensizlik ortamı neticesinde Aşağı Sen boyunca sıralanmış olan yerleşimler boşalmış ve buradaki tüccar sınıfı Rouen'da toplanmıştı (Bauduin, 2004: 73). Böylece Vikingler, ileride oluşacak Champagne panayırlarına dolaylı bir şekilde zemin hazırlamış oldu.

Bu dönemde korsanlık faaliyetlerinin azalıp ticaretin artması ile Flandr'in yıldızı parlamaya başlamıştır. Çünkü Quentovic ve Dorestad limanları sürekli bir biçimde Viking baskınlarına maruz kalmaktaydı. Bunun üzerine Fransa'ya yakınlığının da avantajıyla Flandr, ticari bir merkeze dönüştü. Kuzey ticaretinin bu yeni merkezi ile güneyde Müslümanların izin verdiği ölçüde doğu ticaretini sağlayan Venedik'in buluşma noktası Champagne ovası olmuştur. Böylece XII. yüzyılın meşhur Troyes, Lagny, Provins ve Bar-sur-Aube panayıruları için gerekli altyapı hazırlanmıştır (Pirenne, 2012c: 82).

4.3.4.3. Doğu Ticareti

Doğuda ticaret Vikingler için birinci dereceden iletişim aracı olmuştur. Hazar ve Karadeniz kadar, bu denizlere ulaşımı sağlayan büyük nehirler bunun için büyük kolaylık sağlamıştır. Baltık Denizi'nden Neva'yı takip ederek Ladoga Gölü'ne, oradan da Volkof (Volkhov)'u takip ederek İlmén Gölü'ne ulaşıyorlardı. İlmenden sonra Lovat Nehri'ni kullanarak Dinyeper'in yukarı kısmına, buradan da Karadeniz'e iniyorlardı. İbn Hurdazbih'e göre, Konstantinopolis'e indikten sonra burada ticaret yaptıkları gibi boğazlardan geçerek Suriye'ye kadar gitmişlerdi (Heyd, 2012: 76). Öte yandan Volga'yı takip ederek Hazar Denizi'ne ve İslam coğrafyasına ulaşmaktaydılar. Vikinglerin bu yolları, bu bölgelere sürekli gelip giden Müslüman ve Yahudi tüccarlardan öğrendikleri düşünülmektedir (Pirenne, 2012c: 42).

Bu ticarete kuzeyden temin ettikleri bal, kürk ve köle karşılığında doğulu Müslüman ve Yahudi tüccarlardan baharat, şarap, ipek, mücevherat gibi ürünler alıyorlardı (Pirenne, 2012b: 34). Bilhassa köle ticareti o kadar yaygındı ki Vikingler bazen kendi tebaasını bile güneyde köle olarak satmaktaydı (Roberts, 1996: 220). Hatta savunmasız bir şekilde yakaladıkları başka İskandinav gemilerini yağmalayıp içindekileri de köle olarak satmaktan çekinmezlerdi. Örneğin, ileride Norveç kralı olan Olaf Tryggvesson, gençliğinde Klerkon adlı bir Viking tarafından köle olarak tutulmuş⁶⁶ ve satılmıştı. Bu süreçte Bizans'a öyle çok Rus köle satılmıştı ki İmparatorluğun yapısında değişiklikler olmuştu (Ülgen, 2013: 66).

Vikinglerin doğudan aldıkları bu ürünler Avrupa içlerine kadar ulaşmaktaydı. Başta Vistül ve Oder Nehri üzerindeki olmak üzere birçok şehirde çok sayıda Arap

---

⁶⁶ Olaf, kendisini esir alan Klerkon'u babasını öldürdüğü için öldürmüştü. Bu durumda cezası ölümdü fakat amcasının, prenses Olga'dan onu korumasını rica etmesi ile kurtuldu. Ayrıntılı bilgi için bkz. Boyesen, 1886: 136.

sikkesi bulunmasından bunu anlamaktayız (Heyd, 2012: 83). İskandinavların doğu-batı arasındaki ticarete bu kadar etkin olmasının bir sebebi de Hristiyanların Müslümanlar ile ticaret yapılmasını uygun görmeyen inançlarıydı. Bu aracılıkta en önemli merkez, Gotland ve Oeland (Öland) adaları olmuştur. Öyle ki Gotland'da Rusya'da bulunandan çok daha fazla sayıda İslam sikkesinin yanı sıra Anglo Sakson paralarına da rastlanılmıştır (Pirenne, 2012b: 42).

Buna ilaveten Danimarka'da; başta Bornholm Adası olmak üzere, Mön, Falster, Langeland ve Aggersoe adalarında Kûfi harflere sahip sikkeler bulunmuştur. Bu sikkelerin tarihi VIII. yüzyıl başları ile XI. yüzyıl başları arasında değişmekteydi. Dikkat çeken husus bazı sikkeler ikiye bölünmüştü. Bu durum onların buraya ticari yollar ile ulaştığının işareti olarak görülmektedir. Çünkü o dönemde tartıyı tamamlamak için sikkelerin bölünmesi yaygın bir uygulamaydı. İskandinavya'da bol miktarda İslam sikkesinin bulunması, onların sattıklarından daha az ürün aldıklarının bir işaretidir. Çünkü bu sikkelerin geri dönmemesi, onların ticari dengeyi sağlayacak ürün almamaları anlamına gelmektedir. Buna sebep olarak, dönemin İskandinav toplumunun lüks tüketime çok düşkün olmaması ve mücevheri sadece kadınlar için almaları gösterilmektedir. Burada dikkatimizi çeken husus bölgede siyasi etkinlik daha çok Danimarka ve Norveç hâkimiyetindeyken, ticari alanda İsveç'in varlığı baskın gelmekteydi. Bunu en çok sikkelerin bulunduğu bölgelerin İsveç hâkimiyetinde olmasından anlamaktayız (Heyd, 2012: 67-96). Bunun sebebi olarak İsveç'in korsanlıktan ziyade ticari faaliyetlerde yoğunlaşması ve kuzeyde, doğu ile yapılan ticareti tekelinde bulundurmasına bağlamaktayız.

4.3.5. Kurumsal Yapı

Avrupa'nın İskandinav dünyası üzerinde başta dil ve din alanında büyük etkisi olmakla beraber yukarıda da bahsettiğimiz gibi bunun tersine işleyen durumlar söz konusu olmuştur. Bunlardan biri de İskandinav toplumunda yaygın olan “Thing” denen meclislerin Avrupa'daki parlamenter hayatın şekillenmesine etkisidir. İsveç'te “ding” Danimarka'da “landling” Norveç'te de “lögthing” denen (Davies, 2006: 327) ve yasa koyucu yetkilere sahip bu meclislerin İskandinav dünyasındaki varlığı çok eskilere dayanmaktadır. Bunlar yerel nitelikte olabildiği gibi genel yani büyük meclisler de olabilmekteydi. En küçük şehir yapılanmalarının bulunduğu yerlerde bile tapınakların yanı sıra meclislerin de bulunmasından anladığımız kadarıyla bu kurum İskandinav toplumunun vazgeçilmez bir parçasıydı. Öyle ki krallar meclisin onayı olmadan yasa çıkaramadıkları gibi önemli olaylarda bu meclislere danışırlardı (De Chaillu, 1890: 515).

“Thing”ler ile ilgili en fazla ve en sağlıklı bilgiyi İzlanda'daki uygulamadan öğrenmekteyiz. Vikingler geldiklerinde bu adada güçlü bir siyasal yapının bulunmamasından dolayı kendilerine ait tüm kültürel ve kurumsal öğeleri buraya kolayca taşımışlardı. Bu amaçla Norveç'teki uygulamalarını öğrenip burada uygulamak için Ulfjot adında bir Vikingi oraya gönderdiler. Ulfjot döndükten sonra onun öğrendikleri doğrultusunda Ada'da bölgesel nitelikte “thing” denen meclisler ile “althing” denen genel bir meclis oluşturuldu (Logan, 1993: 68). “Althing” İzlanda'da ilk kez Thingvöll veya Thing Plain denen kutsal niteliğe sahip açık bir alanda (De Chaillu, 1890: 517) 930 yazının onuncu haftasında toplandı (Davies, 2006: 327). Kutsallığından dolayı burada kan dökülmesi yasaktı. Toplantı süresince katılımcıların tanrıların korumasında oldukları düşünülürdü (De Chaillu, 1890: 517).

İzlanda'nın on iki bölgesinden “godars” denilen üçer kişilik delegeler seçilerek oluşturulan meclis, yılda bir kez toplanmakta ve bu toplantı iki hafta sürmekteydi (Logan, 1993: 68). Bu yerel ve bölgesel meclislerin yanı sıra “hieppar” denen “çiftçi toplantıları” da bulunmaktaydı ki bu en küçük meclis olarak kabul edilmekteydi (Davies, 2006: 327).

Bu meclisler İzlanda'da güçlü bir şekilde yerleşmiş olmasına karşın, Fransa Normandiya'sının ilk dönemlerindeki birkaç örneği saymazsak, diğer Viking işgal bölgelerinde aynı başarı karşımıza çıkmamaktadır (Logan, 1993: 136).

4.3.6. Şehir

Sosyal ve kültürel hareketlilikler “şehir” kavramını tüm boyutlarıyla etkilemektedir. Ortaçağ Avrupa'sının en büyük kitlesel hareketlerinden Viking ve Macar istilaları da aynı şekilde faaliyet gösterdikleri yerlerdeki şehir oluşumunu şekillendirmiştir. O dönem savunma amaçlı ortaya çıkan birçok meskenin bu saldırılara çok şey borçlu olduğu bugün net bir şekilde anlaşılmaktadır. Viking Çağı'na girilirken Avrupa'da gerçek anlamda şehir diye tanımlayabileceğimiz yerlerin varlığı oldukça az idi. Bunun da sebebi bilhassa kuzey bölgelerinde kendini güvende hisseden halkın tarım arazilerine göre yerleşim tercihinde bulunmasıydı. Hatta bazı şehirlerin çevresindeki kaleler bu güvenlik hissini verdiği rahatlık neticesinde yıkılmış ve çıkan malzemeler de başka amaç için kullanılmıştı (Pirenne, 2012c: 40).

Vikingler geldikten sonra farklı sebepler neticesinde “şehir” olarak değerlendirebileceğimiz yoğun nüfuslu yerleşim yerlerinin sayısı oldukça artmıştı. Bu süreçte korku her zaman birinci sebep olmuştur. Çünkü güvenlik sorunu yaşayan halk daha toplu bir şekilde yaşamayı tercih etmeye başlamıştı. Fransa Normandiya'sı ve

İngiltere’de bu korkunun kaynağı Vikingler iken Almanya’da Macarlar olmuştur (Seignobos, 1960: 144).

İkinci sebep ticaretti. Vikinglerin bizzat kendilerinin oluşturduğu kışlaklar, zamanla ticaret merkezi niteliğine sahip birer şehre dönüşmüştür. Özellikle “şehir”in yok denecek kadar az bulunduğu İrlanda, Vikinglerin işgalinden sonra bu kavram ile tanışmıştır. Yukarıda da zikredilen Duiblinn (Dublin), Hlymrekr (Limerick), Veigsfjörth, (Wexford), Vethrafjöthr (Waterford) ve Vikingalo (Wicklow) bunlardan bazılarıdır. Bu yerlerde Vikinglerden önce yerleşim bulunmasına rağmen bunların şehir denebilecek bir niteliğe kavuşması onlar zamanında gerçekleşmiştir (Logan, 1993: 46).

Üçüncü sebep olarak karşımıza Vikinglerin kendi güvenlikleri çıkmaktadır. Vikingler bu kez ticari amaçtan ziyade, kendilerinin güvenliği için şehirler kurmuştu. Bunun örneklerine sıkça rastladığımız Rusya, klasik anlamda ilk şehirleşme ile bu şekilde tanışmıştır. İlginçtir ki kıtada ve İngiltere’de insanlar onlardan korunmak için bu yerleşimleri oluştururken, Rusya’da Vikingler, kendi güvenlikleri için bunu yapmıştı. Bu sorunu önceleri toplu yerleşimle çözmek istemişler ancak yeterli olmayınca, yaşadıkları yeri hendeklerle çevirip muhkem hale getirmişlerdi. Slavcada “gorod” denen bu şehirlerin ilk örnekleri Smolensk, Suzdal, Novgorod ve en önemlisi de Kiev’dir (Pirenne, 2012c: 42).

SONUÇ

Tarih, uygarlık açısından zayıf durumdaki toplulukların, bu konuda güçlü topluluklara yönelik çok sayıda istilaları ile doludur. Sonuç, genelde az gelişmiş olanın asimilasyona uğrayarak yok olması veya istila edilene ait gelişmiş kültürün baskın olduğu, hibrid bir toplumun ortaya çıkması olmuştur. Örneğin, Germenler önceleri Roma'nın en önemli düşmanlarından olmasına rağmen sonraları her biri, Roma'nın devamı olduğunu iddia eden devletler kurmuşlardı. Benzer durumu Moğollar için de söz konusu olmuştur. Batı yönünde ilerleyen Moğollar, bilhassa İran ve Anadolu'da dinlerini değiştirip asimile olmuş fakat kendi kültürlerinin bir kısmını da uzun süre muhafaza etmişlerdi. Doğuda ise bu kez işgal ettikleri Çin'de aynı durumla karşılaşmışlar ve yüz yıl içinde yok olmuşlardı. Bu örneklerle Lombardlar, Berberiler, Franklar gibi daha birçok kavmi ekleyebiliriz.

Benzer istila hareketleri ile pek çok kez karşılaşan Avrupa, Vikingler ile son kalıcı "barbar" istilasını yaşamıştı. Bu durumun Avrupa için ağır sonuçları olmuştur. Nitekim Roma'nın dağılması ile başlayan Avrupa'nın geri çekilme süreci, Charles Martel'in Endülüs'te Müslümanlar karşısında başarı kazanması ile tersine dönmeye başlamış ve devamında da Charlemagne'ın Avrupa birliğini oluşturmaya yönelik başarıları ile büyük bir toparlanma sürecine girmişti. Fakat batıda Viking istilaları, doğuda da Macar saldırıları ile beraber bu yükseliş inkıtaya uğramış ve Avrupa XI. yüzyıla kadar süren ikinci bir fetret dönemine girmişti.

Avrupa'nın ilerlemesine sekte vuran Viking istilaları, etkili oldukları bölgelerde çok büyük korkular yaşatsa da bu, onların askeri becerilerinden ziyade saldırdıkları bölgelerde, karşılarında durabilecek güçlü siyasal yapıların bulunmamasından kaynaklanmaktaydı. Örneğin, Charlemagne zamanında kıtaya yönelik ilk saldırılarda

pek sonuç alamamışlardı. Ancak sonraki dönemlerde içerdeki parçalı durumdan faydalanarak önemli başarılar elde etmişlerdi. Yine Rusya içlerinde çok rahat hareket ederken, Bizans'a yönelik saldırılarda zorlanmışlar ve Bizans'ın saray muhafızlığını elde etmekten başka bir sonuca ulaşamamışlardı. Doğuda da İslam dünyasına yönelik birkaç saldırı dışında genelde bu bölge ile ticari bir ilişki yürütmek zorunda kalmışlardı. Britanya'da Heptarşi denen şehir devletlerinin olması onlar için bulunmaz bir nimetti. İzlanda'da ise bazı Celtic yerleşimleri saymazsak bir şehir devletinden bile söz edilemezdi.

Vikingler, genel olarak önceleri basit yağmalama eylemleri ile saldırılara başlamıştı. Fakat zamanla, karşılarında direnç gösterebilecek bir gücün bulunmamasını da fırsat bilerek gittikleri bölgelere yerleşmeye ve beraberinde daha düzenli saldırılar yapmaya başladılar. Bunun içindir ki ilk dönemlerdeki kurbanları çoğunlukla kilise ve manastırlar iken sonraları şehirleri hatta devletleri hedefleri arasına koydular.

Bu bölgelerdeki faaliyetlerde uyguladıkları vur-kaç taktiği onlara çok büyük avantaj sağlamaktaydı. Çok seri bir şekilde hareket edebilen donanmalar, yakalanmalarını zorlaştırmaktaydı. Zaten Kuzey Avrupa'da karşılarında çıkabilecek bir donanma yoktu. Anayurtlarının uzak oluşu onlara ayrı bir avantaj sağlamaktaydı. Çünkü yaptıkları saldırılar neticesinde karşı tarafın onlara aynı şekilde misillemede bulunması oldukça zordu.

En nihayetinde tarafların birbirini tanıması ile beraber, Vikingler kültürel bir asimilasyona uğrarken, Avrupa da onların askeri gücünü kabul etti. Oluşan bu genel uzlaşma neticesinde Viking Çağı son bulmuş oldu. Böylece IX. yüzyıl başlarından beri süren fetret dönemi XI. yüzyılda sona erdi ve Avrupa yeniden toparlanmaya başladı.

Bu toparlanma ile beraber Avrupa; güneyde, kuzeyde ve batıda ilerlemeye başladı. Güneyde, Normanların desteklediği Haçlı seferleri ile başarılar kazanırken; batıda (Endülüs'te), Müslümanlara karşı ilerleyişini sürdürdü. Kuzeyde ise askeri başarıdan ziyade Hristiyanlaştırma çalışmaları ile sonuç almaktaydı. Bütün bu gelişmelere rağmen Avrupa'nın, bölgedeki üstünlüğü ele alabilmesi için XVI. yüzyıla kadar beklemesi gerekecekti.

KAYNAKÇA

- Ahmad, S. M., (1993) “Coğrafya”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 8, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., ss. 50-62.
- Allen, W. E. D., (1960) *The Poet And The Spae-Wife*, Kendal: Titus Wilson and Son Ltd.
- Anglo-Saxson Chronicle*, (1914) J. A. Giles and D. C. L. (Ed.), London: G. Bell and Sons Ltd.
- Barrett, J. H., (2008) “What caused the Viking Age?”, *Antiquity*, Vol. 82, ss. 671-685.
- Bauduin, P., (2004) *Vikingler*, İsmail Yerguz (Çev.), Ankara: Dost Kitabevi
- Baugh, A. C.; Cable, T., (2005) *A History of The English Language*, 5. Edition, London: Taylor and Francis Group
- Bloch, M., (2005) *Feodal Toplum*, Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.), 4. Baskı, İstanbul: Doğu Batı Yay.
- Boyesen, H. H., (1886) *History of Norway*, London: Sampson Low Marston Searle and Rivington
- Chapman, C. E., (1966) *A History of Spain*, 2. Edition, New York: The Free Press
- Cornelius Tacitus, (2006) *Germania Halklarının Kökeni ve Yerleşim Yeri*, Mine Hatapkabulu (Çev.), İstanbul: Kabalcı Yayınevi
- Cronholm, N. N., (1902) *A History of Sweden*, Chicago
- Davies, N., (2006) *Avrupa Tarihi*, Mehmet Ali Kılıçbay (Çev.), Ankara: İmge Kitabevi
- Du Chaillu, P. B., (1890) *The Viking Age*, Vol. 1-2, New York: Charles Scribner's Sons
- Du Jourdin, M. M., (1993) *Avrupa ve Deniz*, A. Muhittin Kargın (Çev.), İstanbul: AFA Yay.
- Dunham, S. A., (1839) *History of Denmark, Sweden and Norway*, London

- Eckhart, F., (2010) *Macaristan Tarihi*, İbrahim Kafesoğlu (Çev.), 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Frank, R., (1984) "Viking Atrocity and Skaldic Verse: The Rite of The Blood-Eagle", *The English Historical Review*, Vol. 99, No. 391 April, ss. 332-343.
- Fulbrook, M., (2011) *Almanya'nın Kısa Tarihi*, Sabri Gürses (Çev.), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yay.
- Geary, P. J., (2012) *Uluslar Miti ve Avrupa'nın Kökenleri*, Çağdaş Sümer (Çev.), Ankara: Tan Yay.
- Gregory Bishop Of Tours, (1916) *History of The Franks*, Ernest Brehaut (Trans.), New York: Columbia University Press
- Grimberg, C., (1935) *A History of Sweden*, C. W. Foss (Trans.), Illionis: Augustana Book Concern
- Grousset, R., (2011) *Stepler İmparatorluğu*, Halil İnalçık (Çev.), Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Gül, M., (2013) *Orta Çağ Avrupa Tarihi*, 5. Baskı, İstanbul: Bilge Kültür Sanat
- Haskins, C. H., (1915) *The Normans in European History*, New York: Houghton Mifflin Company
- Heather, P., (2012) *Gotlar*, Erkan Avcı (Çev.), Ankara: Phoenix Yayınevi
- Heyd, W., (2000) *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi*, Enver Ziya Karal (Çev.), 2. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Holman, K., (2003) *Historical Dictionary of The Vikings*, Oxford: The Scarecrow Press Inc.
- İbn Fadlan, (2012) *Seyahatname*, Ramazan Şeşen (Çev.), 3. Baskı, İstanbul: Yeditepe Yayınevi

- Jordanes, (1915) *The Gothic History of Jordanes*, Charles Christopher Mierow (Trans.),
London: Oxford University Press
- Kafesoğlu, İ., (1998) *Türk Milli Kültürü*, 17. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Landnamabok*, (1905) Gubrand Vigfusson and F. York Powell (Trans. and Ed.), Vol. 1,
Oxford Clarendon Press
- Larson, L. M., (1912) *Canute The Great*, London: The Knickerbocker Press
- Le Goff, J., (2008) *Avrupa'nın Doğuşu*, M. Timuçin Binder (Çev.), İstanbul: Literatür
Yay.
- Logan, F. D., (1993) *The Vikings in History*, 2. Edition, New York: Routledge
- McNeill, W. H., (2011) *Avrupa Tarihinin Oluşumu*, Yusuf Kaplan (Çev.), 2. Baskı,
İstanbul: Külliyyat Yay.
- McNeill, W. H., (1998) *Dünya Tarihi*, Alâeddin Şenel (Çev.), 4. Baskı, İstanbul: İmge
Yay.
- Mesudî, (2011) *Murûc Ez-Zeheb*, Ahsen Batur (Çev.), 2. Baskı, İstanbul: Selenge Yay.
- Modzelewski, K., (2011) *Barbarların Avrupa'sı*, Nedim Demirtaş (Çev.), İstanbul:
Türkiye İş Bankası
- Monroe, W. S., (1898) *In Viking Land*, Boston: The Colonial Press
- Otte, E. C., (1907) *Norway Sweden and Denmark*, Chicago: The H.W. Snow and Son
Company
- Özdemir, M., (1995) "Endülüs", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 11,
İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., ss. 211-225.
- Page, R. I., (2013) *İskandinav Mitleri*, İsmail Yılmaz (Çev.), 2. Baskı, Ankara: Phoenix
Yayınevi

- Pirenne, H., (1958) *A History of Europe*, Bernard Miall (Trans.), Vol. 1, New York: Doubleday Anchor Books
- Pirenne, H., (2012) *Hız Muhammed ve Şarlman*, Muhsin Önal Mengüşoğlu (Çev.), İstanbul: Pınar Yay.
- Pirenne, H., (2012) *Ortaçağ Avrupa'sının Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, Uygur Kocabaşoğlu (Çev.), 5. Baskı, İstanbul: İletişim Yay.
- Pirenne, H., (2012) *Ortaçağ Kentleri Kökenleri ve Ticaretin Canlanması*, Şadan Karadeniz (Çev.), 12. Baskı, İstanbul: İletişim Yay.
- Price, N. S., (1989) *The Vikings in Brittany*, London: Viking Society for Northern Research
- Price, R., (2012) *Fransa'nın Kısa Tarihi*, Özkan Akpınar (Çev.), İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi
- Roberts, J. M., (1996) *Avrupa Tarihi*, Fethi Aytuna (Çev.), İstanbul: İnkılâp Kitabevi
- Rye, W., (1920) *Scandinavian Names in Norfolk*, 2. Edition, Norwich: Roberts and Co., Ten Bell Lane
- Seignobos, C., (1960) *Avrupa Milletlerinin Mukayeseli Tarihi*, Samih Tiryakioğlu (Çev.), İstanbul: Varlık Yay.
- Sinding, P. C., (1859) *History of Scandinavia*, 2. Edition, New York: Pudney and Russell Publishers
- Snorro Sturleson, (1844) *Heimskringla*, Samuel Laing (Trans.), Cilt 1, London: Longman Brown Green and Longmans
- Stefansson, J., (1916) *Denmark and Sweden with Iceland and Finland*, London: T. Fisher Unwinn, Ltd.
- Stone, A. P., (1883) *History of England*, Boston: Thompson and Brown Company

- The Faroese Saga*, (1973) G. V. C. Young and Cynthia R. Clewer (Trans.), Belfast:
Faroya Skúlabokagrunnur
- The Russian Primary Chronicle*, (1953) Samuel Hazzard Cross and Olgerd P.
Sherbowitz-wetzor (Trans. and Ed.), Cambridge: The Mediaeval Academy of
America
- Theodoricus Monachus, (1998) *An Account of The Ancient History of The Norwegian
Kings*, David and Ian Mcdougall (Trans.), London: Viking Society for Northern
Research
- Unat, Y., (2007) “Pusulâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 34, İstanbul:
Türkiye Diyanet Vakfı Yay., ss. 363-364.
- Ülgen, P., (2011) *Doğu-Batı Arasında Teknoloji Transferi*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat
Yay.
- Ülgen, P., (2010) “Ortaçağ Avrupa’sında Feodal Sisteme Genel Bir Bakış”,
Mukaddime, Sayı 1, ss. 4-17.
- Ülgen, P., (2013) *Ortaçağ Avrupa’sında Kölelik-Toplum ve Hukuk*, İstanbul: Arkeoloji
ve Sanat Yay.
- Vasiliev, A. A., (1943) *Bizans İmparatorluğu Tarihi*, Arif Müfid Mansel (Çev.), Cilt 1,
Ankara: Maarif Matbaası
- Venerable Bede, (1849) *Ecclesiastical History of England*, A. Giles (Ed.), 2. Edition,
London: Henry G. Bohn
- Vernadsky, G., (2011) *Rusya Tarihi*, Doğukan Mızrak ve Egemen Ç. Mızrak (Çev.), 2.
Baskı, İstanbul: Selenge Yay.
- Villari, P., (1902) *The Barbarian Invasions of Italy*, Linda Villari (Trans.), Vol. 1-2,
New York: Charles Scribner's Sons

Webster, H., (1920) *Early European History*, Boston: D. C. Heath and CO. Publishers

Wheaton, H., (1831) *History of The Northmen or Danes and Normans*, London: C. and
W. Reynell

Williams, M. W., (1920) *Social Scandinavia in The Viking Age*, New York: The
Macmillan Company

EKLER

Ek-1: Britanya Adaları'nda Erken Dönem Viking Saldırıları

*Burada yer alan haritalar F. D Logan'ın *The Vikings in History*, adlı eserinden alınmıştır.

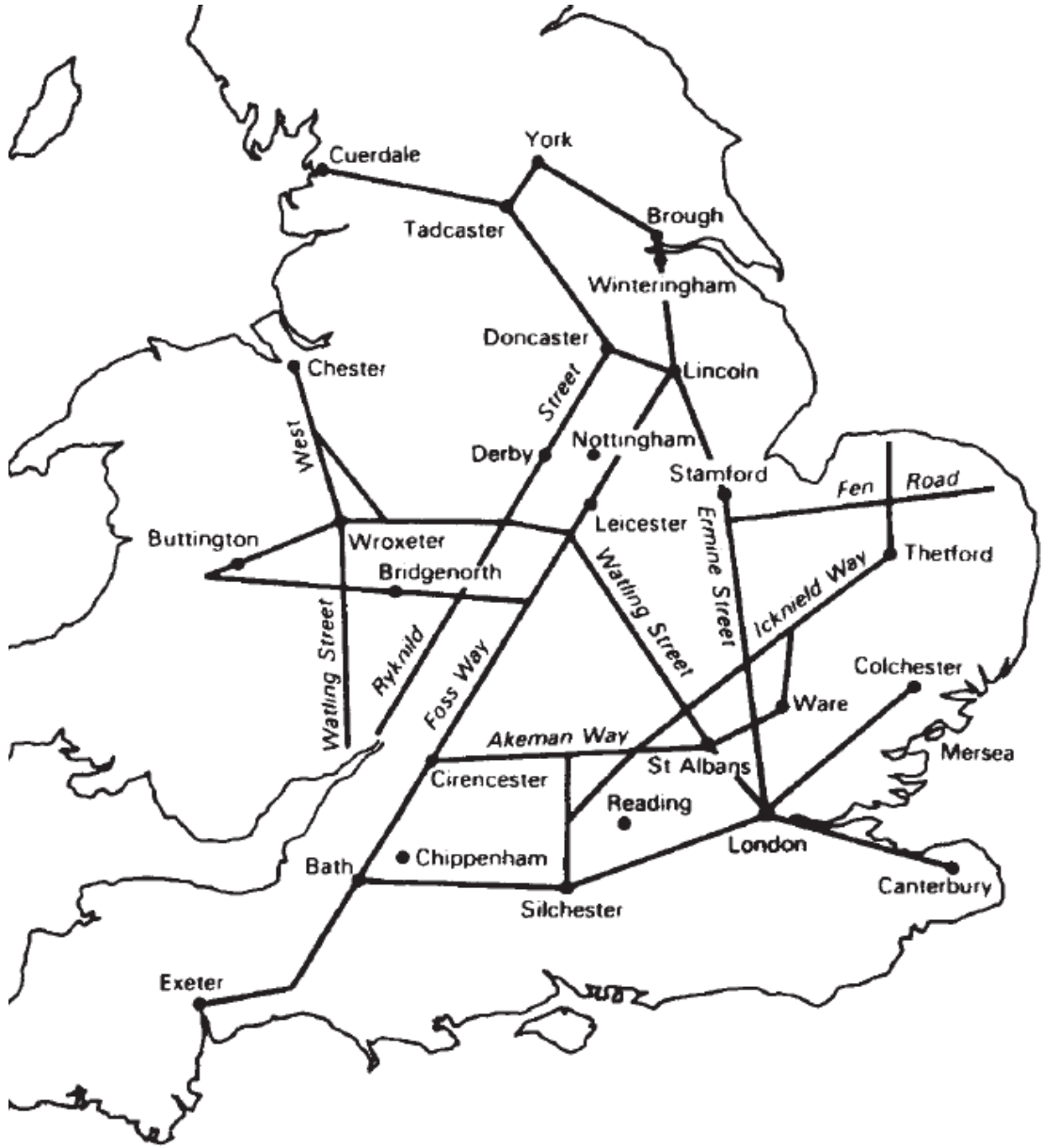

Ek-3: Alfred ve Guthrum'un Krallıkları Arasındaki Sınır (886)

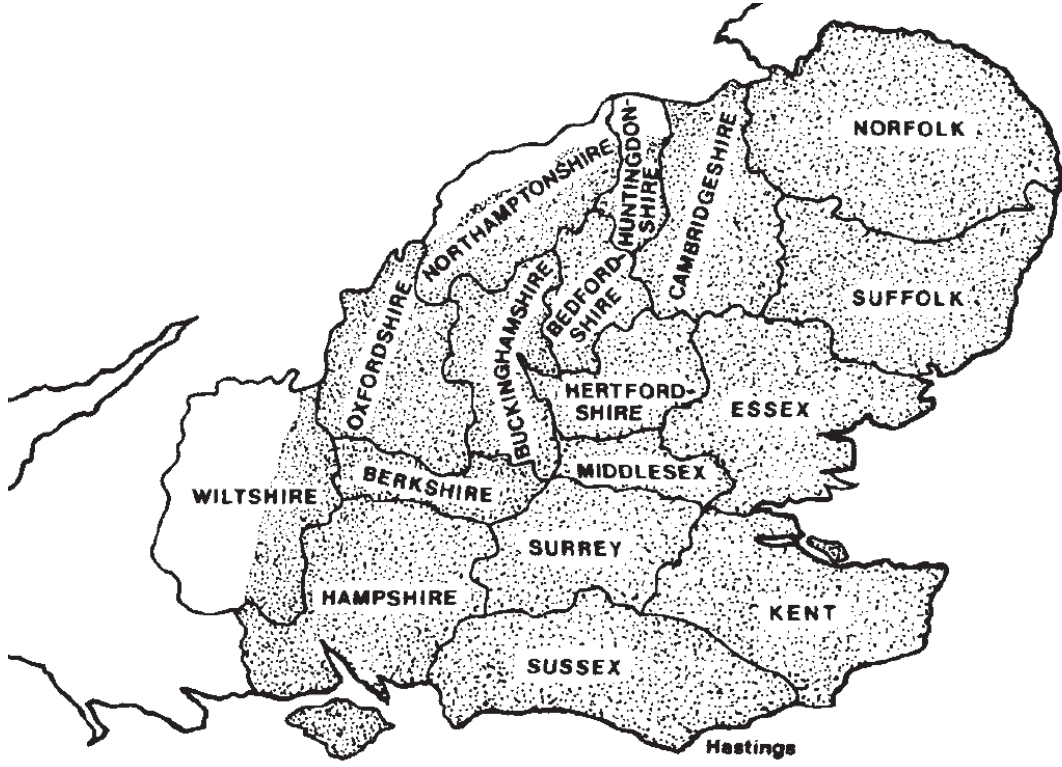

Ek-4: Vikinglerin Kullandığı Roma Yolları

Ek-5: Uzun Thorkell'in İngiltere Saldırısı (1009-1011)

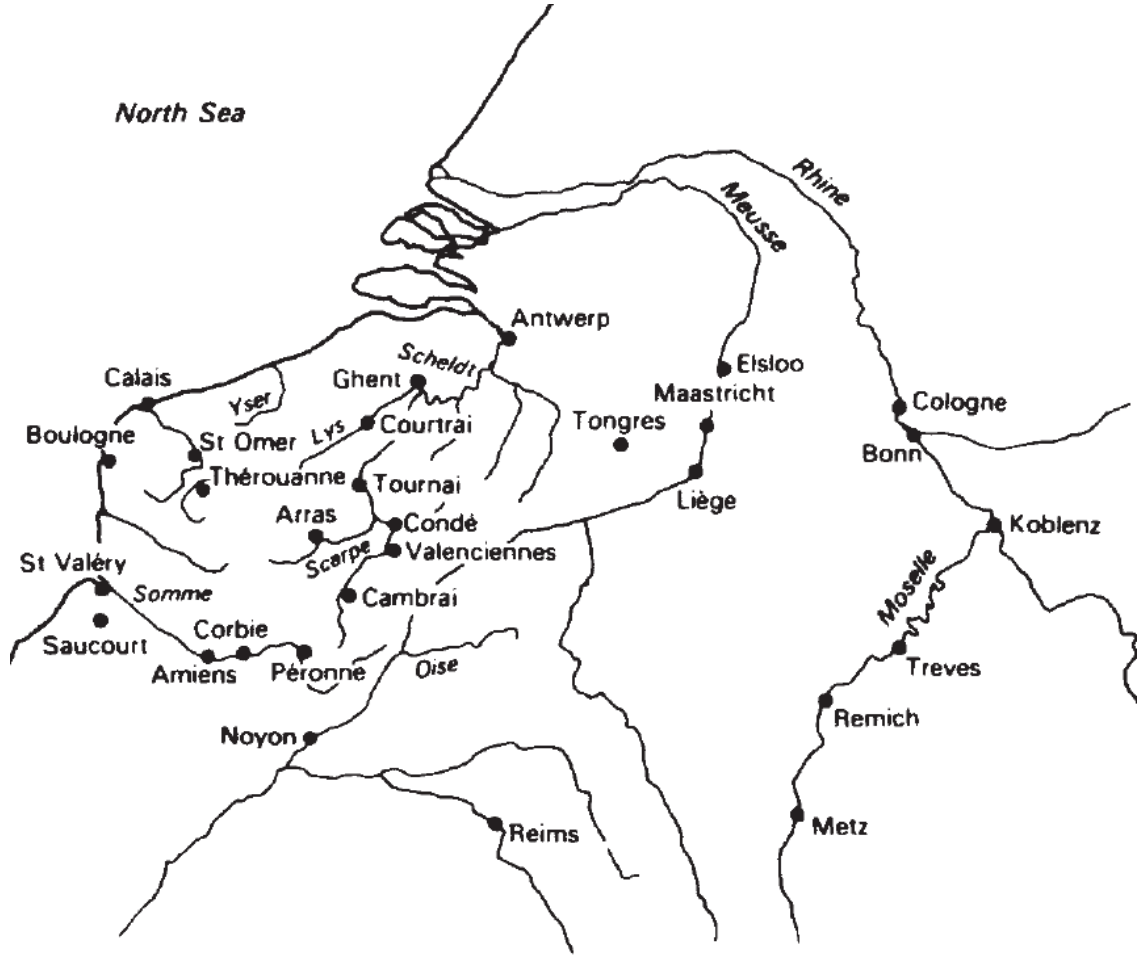

Ek-6: Viking Çağı'nda İrlanda

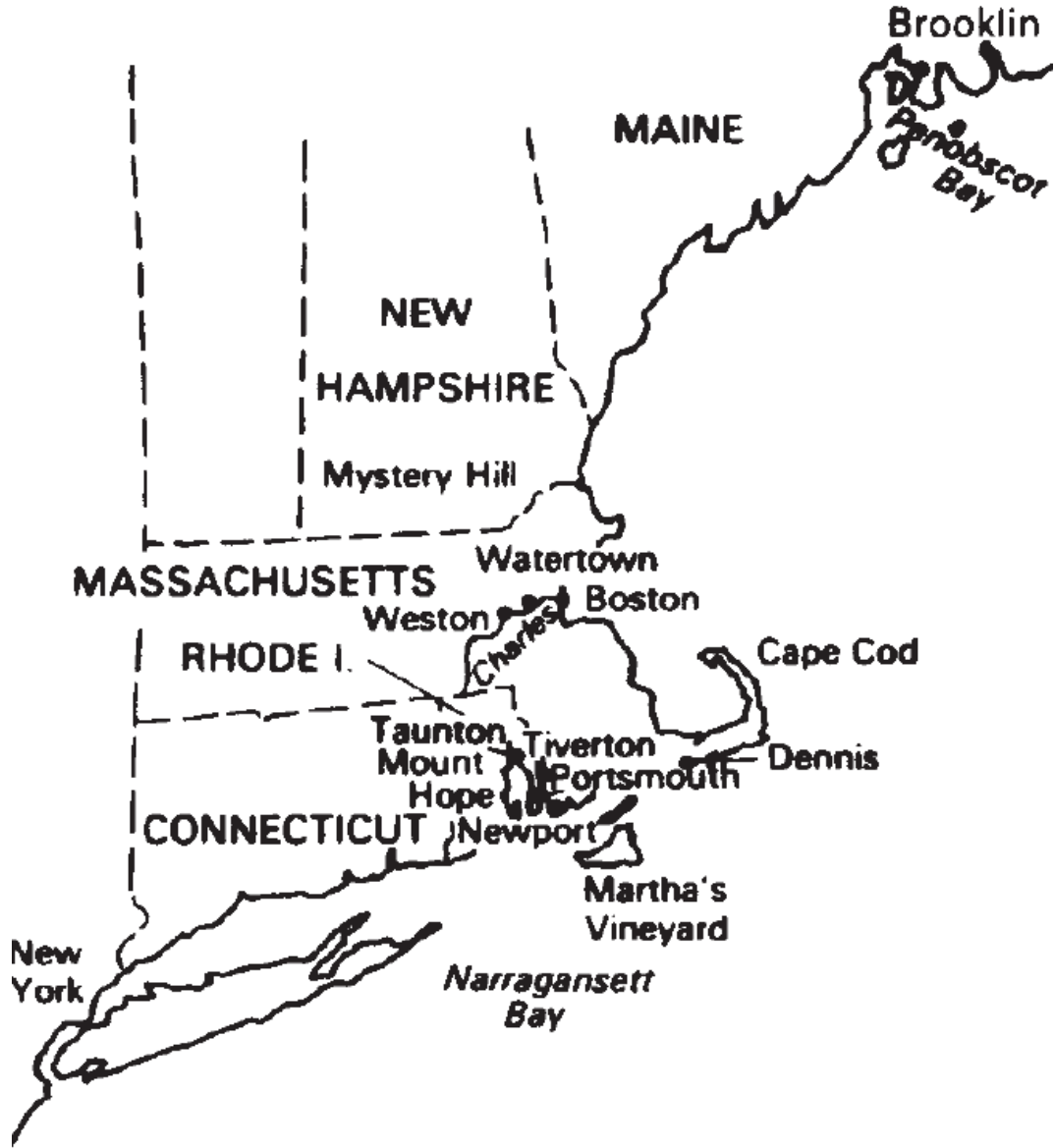
Ek-8: Büyük Saldırı Sürecinde Avrupa'da Viking Eylem Bölgeleri

Ek-9: Varangianlar Döneminde Rusya

Ek-10: Kuzey Amerika'da Vikinglerin Faaliyet Gösterdiği Düşünülen Yerler

Ek-11: Viking Çağı'nda İzlanda

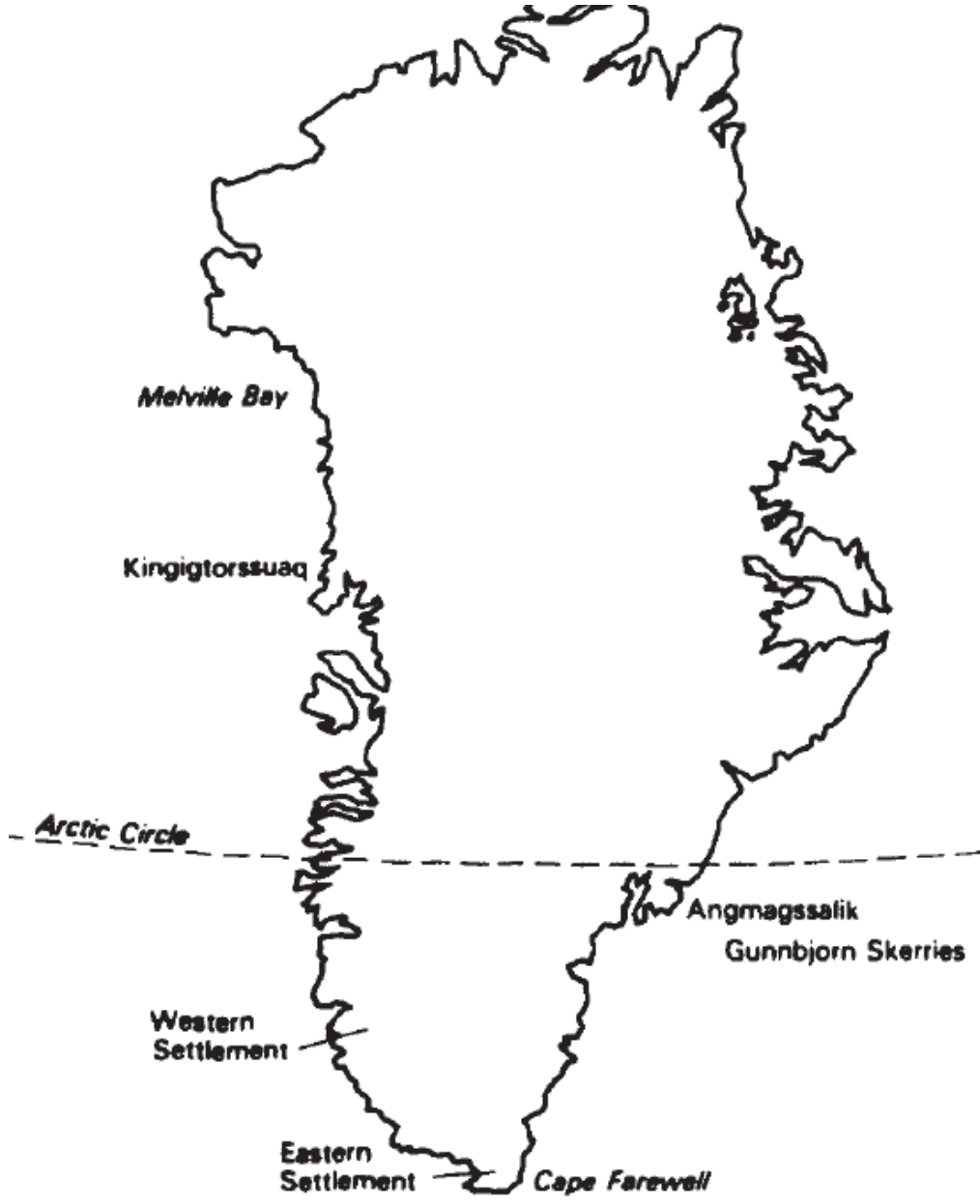

Ek-12: Viking Çağı'nda Faroe Adaları

Ek-13: Grönland'da İlk Viking Yerleşimleri

ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Ordu'nun Fatsa ilçesinde doğdu. İlk ve orta öğrenimini Fatsa'da tamamladı. 1998 yılında İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde başladığı lisans eğitimini 2003 yılında tamamladı. 2010 yılına kadar özel sektörde finansman departmanlarında çalıştı. 2011 yılında Diyanet İşleri Başkanlığına İmam-Hatip olarak atandı. 2012 yılında başladığı Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Orta Çağ Tarihi Bilim Dalı alanında yüksek lisans eğitimini sürdürmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.